KASRAN

Boekbinder Lijstenmaker

K. p. Bedagan Bodjong

SEMARANG

v/h

Gé NABRINK

Antiquarian Booksellers

Korte korsjespoortsteeg 8

1012 TC AMSTERDAM

The Netherlands

HACHELIJKE REYS-TOGT
Van
JACOB JANSZ de ROY,
Na
BORNEO EN ATCHIN,

In zijn vlugt van BATAVIA, derwaards ondernoomen in het Jaar 1691. en vervolgens.

Zijnde een opregt verhaal van zeldsaame ontmoetingen, en deerlijke rampen; als beroovinge van Vaartuygen en Goederen, Honger, Dorst, Naaktheid, Armoede, veelderley Doods-gevaar en andere onuytsprekelijke ongemakken, door hem selfs uytgestaan.

Mitsgaders een seer Naaukeurige Beschrijving van het Eyland BORNEO, met des zelfs Koningrijken, als Banyer Massing, Succadana, Cottaringen, de Woon-plaatsen van de Viadjes en andere, met hare overkostelijke Goud- en Diamant-Mijnen, Camphur en andere koopmanschappen, als ook hare Goud-rijke Bergen en Rivieren, Negeryen, schoonheyd der Vrouwen, Huuwelijken, Imborst en Zeeden der Inwoonders, &c.

Insgelijks een aanmerkelijk Berigt van het Koningrijk Atchin op Sumatra, met haar Land-aard, Regeering en uytvoering van Lijf- en Hals-straffen over de Dieven.

Door den Reyfger selfs opgesteld,

En dewijl dese plaatsen by onse Natie weynig bekend zijn, om zijn voortrefelijckheyd, nu aldereerst na een Egt Af-schrift in 't licht gegeven.

Met korte Inhouden, noodig Register en Konst-printen verrijkt.

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER Aa, Boekverkoper, 1706.

Met speciaale Oefroyen.

VOORBERIGT.

Dewijl het geluk hebbe gehad van voor meer als 6 Jaar een egt affchrift deser *Voyagie*, door seeker Heer uyt *Indiën* te bekomen, daar te Lande in Schape-parkement gebonden, en nog onder my berustende: 't welk sedert, aan verscheyde keurige Kenders, en Lief-hebbers der *Reys-beschrijvingen*, ter lesing mede deelde, die het eenparig oordeelden, den Druk weerdig te zijn, en derhalven, my geduurig aanrieden, 't selve Weereld-kundig te maaken. Maar, om dat een besluyt hadde genoomen, van mijn *Naauwkeurige Versameling der Zee en Land Reysen*, na d'ordre der Jaaren voort te brengen, als voor-aan in het reets uytgegeven *Eerste Deel*, alwaar dese *Reys-Togt* op 't Jaar 1691 vermeld staat, te sien is: soo meende dit, tot dat daar gekomen was, te spaaren; dog om gewigtige redenen, sedert nodig geoordeelt, van dit nu apart voor af uyt te geeven. In de resteerende *Voyagien*, sal ik mijn tijd-bestek houden, en 't sal de Lief-hebbers onverschillig zijn, dat dit nu voor af komt, dewijl sy daar door, dit nu aanstonts bysonder kunnen laten in-nayen; ondertussen gebruyken, en het namaals op sijn behoorlijke plaats, in sijn Deel laten invoegen, geloovende haar geen onaangenaame dienst daar in te sullen hebben gedaan. Het aanprijzen deser *Reys* agte onnoodig: die hem selven de tijd vergunt, om het te doorleesen, false niet vergeefs besteed hebben, nademaal der soo veel tot nog toe onbekende saaken (by de *Europianen*) in zijn; soo dat niet twijffele aan een algemeene goed-keuring. *Jacob Jansz. de Roy*, den *Reysiger* en *Schrijver* deser *Togt*, die voormaals *Kapiteyn* over 100 Voet-knegten, ten dienste van d'*Edele Oost Indische Maatschappy* was, dog namaals over eenige saaken beschuldigt, van *Batavia* gevlugt: heeft dit daar na op ordre van sijn *Wel Edele Gebiedende Heeren* selfs opgesteld, en het de navolgende Tijtel, of Opschrift gegeven. *Rapport ofte waaragtig, ende omstandig verhaal, opgesteld door Jacob de Roy, ter geëerde ordre van sijn Hoog Edelheyd Mr. Willem van Outhoorn, Gouverneur Generaal, mitsgaders de wel Edele Heeren Raaden van Nederlands India, noopende desselfs weder-vaaren, ende bejegeningen, sedert dat sig van Batavia heeft ge-absenteert, waar in verders vertoond werd, d'Eyenschap, Zeden e Politie der Inwoonders van de Landen, waar in hy sig heeft onthouden, namentlijk, WEL EDELE HOOG*
GE-

03
411.1
R88
1706
SCNHR
1
V O O R - B E R I G T .

GEBIEDENDE HEEREN. Door dien dan den ondergeteekende enz. (als op pag. 1. in't begin dezer Voyagië en soo vervolgens aldaar te sien is.) Welk Artijkel alsoo het te lang was, in 't hoofd dezer Druk veranderd hebbe, met de naam van *Reys-beschrijving*, dewijl 't in der waarheyd dog dat is. Buyten de voornoemde woorden, is het Egte *Af-schrift* in alles getrouw gevolgt, sonder daar yets by, of af te doen; als alleen tot verbetering, zijn sommige bastaart-woorden in goed *Neder-duyts* verandert, en ettelijke schrijf-fouten gecorrigéerd. Daar en boven is tot cieraad, en beter gebruyk, door een naarstig Kender, by dese *Reys-Togt* doorgaans de Kortten Inhoud op de kant gebragt, en wijders met fraaye Konst-Printen, en volkomen Register verrijkt, hebbende nodig gegagt, dit U E: en alle Lief-hebbers voor af te berigten, niet twijfelende, of dit alles sal haar ten hoogsten aangenaam zijn. Gebruykt dit dan, terwijl mijn Druk-perffen voortgaan, met de verdere *Voyagien* na de tijd-ordre klaar te maken: 't sal my aanmoedigen, wanneer verneeme, dat dit aangenaam is. Verblijve ondertussen

Uwen

Ten Dienst-bereyden,

PIETER VANDER AAL

P R I V I L E G I E N .

DE Staten van Holland ende West-vrieslaud doen te weten , alsoo Ons vertoont is by *Pieter van der Au* , Borger en Boekverkoper te Leyden , hoe dat hy Supplt eenige Jaren was besig geweest , om uyt de *Portugysche* , *Spaansche* , *Engelsche* , *Italiaansche* , en andere talen , in 't *Neerduyts* te laten Oversetten , de voornaamste Zee- en Land-Reysen die na *Oost- en West-Indiën* &c. door verscheide Reysigers derwaarts waren gedaan ter eerste ontdekking , en sedert vervolgens tot nu toe , breder in een geëxhibeert Register vermeldt , waar van der noyt een eenige in onse *Nederlandsche* taal tot dato gedrukt was , en waar door by gevolg geen Boekverkoper nog yemand hier te Lande daar mede wierd benadeelt , of eenig regt aan hadde , hebbende den Supplt reets tot dese *Voyagien* , niet alleen eenige honderden koperen Platen laten snijden , maar was selfs ook al besig om alle de voorsz. Zee- en Land-Reysen by een te laten drukken , en nademaal den Supplt aan de verdere uytvoering van 't voorn: Werk nog een considerable somme van penningen soude moeten spenderen , en hazarderen , en bevreest , dat nijdige , of baat-zugtige menschen hem het selve in 't geheel of ten deelen , en wel voornamentlijk een particuliere *Voyagie* van dien mogten komen te drukken , of na te drukken , waar door hy van sijne excessive kosten , moeyte , en arbeyd soude versteeken zijn , so was den Supplt tot voorkominge sijner schaade te rade geworden , sig te keeren tot Ons , versoeckende Ons speciaal Octroy , en Privilegie voor den tijd van 15 eerst agter een volgende Jaren om de voorsz. Zee- en Land-Reysen , breder by het voorsz. Register vermeldt , dewelke om de kortheyd alhier niet waaren uytgedrukt , maar nogtans versogt wierd , in 't Octroy specificc te mogen werden geïnserieert , alleen te mogen drukken , doen drukken en uyt te geven , en verkopen in sodanige formaten , taal , of talen , als hy best soude vinden met sijn interest over een te komen , met expres verbod , waar door allen , ende eenen yegelijken buyten hem Supplt , of die in der tijd sijn regt , ofte actie soude mogen verkrijgen , werden verbooden , het voorn: Werk der *Oost- en West-Indise Reysen* , met of sonder Platen in 't *Nederduyts* , *Frans* , ofte in eenige andere talen te Drukken na te Drukken , te doen na-drukken , uyt te geven , of te verkopen , nog in 't geheel , nog ook geen aparte *Voyagien* daar uyt , nog ook onder pretext van vermeerdering of verbetering , ofte buyten dese Landen gedrukte niet te mogen inbrengen , verhandelen of verkopen , alles op de verbeurte van alle de nagedrukte , ingebragte , verhandelde , of verkofte Exemplaren , en daar en boven op sekerere groote pene door Ons tegens de Contraven-teurs te stellen. Soo is 't , dat Wy de saake , ende 't verzoek voorsz. overgemerkt hebbende , ende genegen wesende ter bede van de Supplt uyt Onse regie wetenschap , Souverayne Magt , ende Authoriteyt , den selven Supplt geconsenteert , geaccordeert ende geoctroyeert hebben ,

con.

consenteren, accorderen ende Octroyeren hem mits desen, dat hy geduyrende den tijd van vijftien eerst agter een volgende Jaren de voorn. Zee- en Land-Reysen, (De namen der Voyagien die Specificè in dese Privilegie vermeld staan, zijn in het Register te vinden, die by de Korte Schets aangedrukt is, en voormaals door my alom versonden, als ook voor aan in het eerste deel deser Voyagien.) Mitsgaders nog eenige kleyne Voyagien tot de voorn. versameling behorende, die den Supplt beloofd, en welker namen hem nog onbekent zijn, binnen den voorsz. Onsen Lande alleen sal mogen Drukken, doen Drukken, uytgeven, en verkopen in sodanige formaten, taal of talen, als hy best sal vinden met sijn interest over een te komen, verbiedende daarom allen, ende een yegelijken buyten hem Supplt, of die in de tijd sijn regt, of actie souden mogen verkrijgen, het voorsz. Werk met of sonder Plaaten in 't Nederduyts, Frans, ofte eenige andere talen in 't geheel, ofte ten deelen, nogte ook geen aparte Voyagien daar uyt, nog onder pretext van vermeerdering, of verbetering te Drukken, na te Drukken, ofte elders Nagedrukt binnen den selven Onsen Lande te brengen, uyt te geven, ofte te verkopen op verbeurte van alle de naargedrukte, ingebragte, ofte verkogte Exemplaren, ende een boete van drie hondert Guldens daat en boven te verbeuren, te appliceren een derde part voor den Officier, die de Calange doen sal, een derde part voor den Armen der Plaats, daar het casus voortvallen sal, ende het resterende derde part voor den Supplt, alles in dien verstande, dat Wy den Supplt met desen Onsen Octroye alleen willende gratificeren tot verhoedinge van sijne schade, door het nadrukken van het voorsz. Werk, daar door in geenigen deelen verstaan, den inhoud van dien te authoriseren, ofte te advouëren, ende veel min het selve onder Onse protectie, ende bescherminge eenig meerder credit, aansien, ofte reputatie te geven, ne-maair den Supplt in cas daar inne yets onbehoorlijks soude influëren, alle het selve tot sijnen laste sal gehouden wesen te verantwoorden, tot dien eynde wel expresselijk begerende, dat by aldien hy desen Onsen Octroye voor het selve Werk sal willen stellen, daar van geen geabrevieerde, ofte gecontraheerde mentie sal mogen maken, ne maar gehouden wesen het selve Octroy in 't geheel, ende sonder eenige Omissie daar voor te Drukken, ofte te doen Drukken, ende dat hy gehouden sal zijn, een Exemplaar van het voorsz. Werk gebonden, ende wel geconditioneert te brengen in de Bibliotheecq van Onse Universiteyt tot Leyden, ende daar van behoorlijk te doen blijken, alles op poene van het effect van dien te verliezen. Ende ten eynde den Supplt desen Onsen Consente ende Octroye moge genieren, als naar behoren, lasten Wy allen, ende een yegelijken, die 't aangaan mag, dat Sy den Supplt van den inhoud van desen, doen, laten, ende gedogen, rustelijk, vreedelijk, ende volkomenlijk ge-

P R I V I L E G I E N.

nieren; ende gebruyken, cesserende alle beleten ter contrarie, gedaan in den Hage onder Onsen grooten Zegele hier aan gehangen, op den agtienden Augusti in 't Jaar onses Heeren en Zaligmakers Seventien hondert vijf.

vt.

A. HEINSIUS.

Tet Ordonnantie van de Staten.

SIMON VAN BEAUMONT.

DE Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden. Allen den genen, die desen sullen sien, ofte hooren lesen, salut, doen te weten, dat Wy geconsenteert, geaccordeert ende Geoctroyeert hebben, gelijk Wy consenteren, accorderen ende Octroyeren by desen aan *Pieter vander Aa*, Boiger en Boekverkoper tot Leyden, om voor den tijd van vijftien naastkomende ende achter een volgende jaaren, met seclusie van allen anderen binnen dese Geuniceerde Provincien, Landschappen, Steden ende Leeden van dien, te mogen doen Drukken, venten ende verkopen seekere Boeken, overgeset uyt de *Portugysche*, *Spaansche*, *Engelsche*, *Italiaansche* ende andere talen in 't *Nederduyts*, behelsende de voornaamste *Zee- en Land Reyzen*, die na *Oost- en West-Indiën &c.* door verscheyde Reyfigers derwaards zijn gedaan, ter eerster ontdekking, ende zedert vervolgens tot nu toe, sulx deselve hier zijn volgende, (*De namen der Voyagien, die Specificè in dese Privilegie vermeld staan, zijn in het Register te vinden, die by de Korte Schets aangedrukt is, en voormaals door my alom versonden, als ook voor aan in het eerste deel deser Voyagien*) waar van der noyt een eenige in onse *Nederlandse taal* tot dato gedrukt is, mitsgaders nog eenige *Voyagien* tot de voorn. Versameling behorende, die den Supplt. belooft, ende welker namen hem nog onbekent zijn; in sodanige formaaten, taal, of talen, als hy best sal vinden, met sijn intrest over een te komen, verbiედende daaromme allen, ende een yegeeljk, buyten hem Supplt. of die in der tijd sijn regt, of actie soude mogen verkrijgen, het voorsz. Werk, met, of sonder platen, in 't *Nederduyts*, *Frans*, of eenige andere talen, in 't geheel, ofte ten deele, nogte ook geen aparte *Voyagien* daar uyt, nog ook onder pretext van vermeerdering, of verbetering, te drukken, na te drukken, ofte elders nagedrukt, binnen de opgemelte Landen te brengen, uyt te geven, ofte te verkopen, op verbeurte van alle de naargedrukte, ingebragte, ofte verkogte Exemplaten, ende een boete van drie hondert Guldens daaren boven te verbeuren, te appliceren voor een derde part voor den Officier, die de Calange doen sal, een derde part voor den Armen der plaatse, daar het casus voorvallen sal, ende het resterende derde part voor den Supplt. Behoudelijk nogtans, dat den selven *Pieter van der*

P R I V I L E G I E N.

der *Aa* gehouden sal zijn, op desen Onsen Oetroye te versoecken, ook te obrineren, attache van die Provincie, of Provincien, daar hy de voorsz. Boeken sal willen doen Drukken, venten ende verkopen, alles met dien verstande, dat Wy den Supplr. met desen Onsen Oetroye alleen willende gratificeren, tot verhoedinge van sijne schade, door het nadrukken, of doen nadrukken van het voorsz. Werk, daar door in geenigen deele verstaan, den inhoud van dien te authoriseren, ofte te advouëren, ende veel min het selve onder Onse protectie ende bescherminge, eenig meerder credit, aansien, ofte reputatie te geven, ne-maar den Supplr. in 'tas daar inne yets onbehoorlijks soude influëren, alle het selve tot sijnen laste sal gehouden wesen te verantwoorden, tot dien eynde wel expresselijk begerende, dat by aldien hy desen onsen Oetroye voor het selve Werk sal willen stellen, daar van geen geabrevieerde, of gecontraheerde mentie sal mogen maken, ne-maar gehouden wesen, het selve Oetroy in 't geheel, ende sonder eenige Omissie daar voor te drukken, ofte doen drukken. Gedaan ter Vergaderinge van de Hooggemelte Heeren Staten Generaal, in den Hageden agt en twintigsten September 1705. vt.

A. V. BURMANIA.

Ter Ordonnantie van de selve,

F. FAGEL.

DE Staten van den Landen van Utregh; allen den geenën, die desen sullen sien, ofte hooren lesen, Salut, Doen te weten, dat wy geconsenteert, geaccordeert en geoetroyeert hebben, gelijk wy consenteren, accorderen ende Oetroyeren by desen, aan *Pieter van der Aa*, Borger en Boekverkoper tot Leyden, om voor den tijd van vijftien naastkomende ende agter een volgende jaren, met Seclusie van allen anderen, binnen dese Provincie, te mogen doen Drukken, venten en verkopen, sekere Boeken, overgeset uyt de *Portugysche*, *Spaansche*, *Engelsche*, *Italiaansche* en andere talen in 't *Nederduyts*, van de voornaamste *Zee- en Land-Reysen*, die na *Oost-Indiën*, *West-Indiën* &c. door verscheide Reyssigers derwaarts zijn gedaan, ter eerster ontdekkinge, ende zedert vervolgens tot nu toe, sulx deselve hier annex, (*De namen der Voyagien die Specificè in dese Privilegie vemeld staan, zijn in het Register te vinden, die by de Korte Schets aangedrukt is, en voormaals door my alom versonden, als ook voor aan in het eerste deel deser Voyagien.*) specificè staan uytgedrukt, waar van der noyt een eenige in onse *Nederlandsche* taal tot dato gedrukt is, misgaders nog eenige *Voyagien*, tot de voornoemde versameling behorende, ende welker naamen hem nog onbekent zijn, die den Suppliant belooft mede te sullen Drukken, in sodaanige Formaten, Taal of Talen, als

hy

P R I V I L E G I E N .

hy best sal vinden met sijn Interest over een te komen, verbiedende daarom allen ende een yegelijk, buyten hem Suppliant, of die in der tijd sijn regt, of actie soude mogen verkrijgen, het voorsz. Werk, met of sonder Platen, in 't *Nederduyts*, *Frans* of eenige andere Talen, in 't geheel ofte ten deele, nogte ook geene aparte *Voyagien* daar uyt, nog ook onder pretext van verbeteringe, in dese Provintie te Drukken, na te Drukken, of elders nagedrukt binnen dese Provintie te brengen, uyt te geven, ofte verkopen, op verbeurte van alle de nagedrukte, ofte verkofte Exemplaren, ende een boete van drie honderd guldens daar en boven, te appliceren voor een derde part voor den Officier, die de Calange doen sal, een derde part voor den Armen der plaatse, daar het Casus voorvallen sal, ende het resterende derde part voor den Suppliant, alles met dien verstande, dat Wy den Suppliant met desen Onsen Ootroye alleen willende gratificeren, tot verhoedinge van sijne schade, door het nadrukken, of doen nadrukken van het voorsz. Werk, in dese Provintie, daar door in geen en deele verstaan, den inhoud van dien te autoriseren ofte te advoueren, ende veel min het selve onder Onse protectie ende bescherminge eenig meerder credit, aansien ofte reputatie te geven, ne-maar den Suppliant, in cas daar inne yets onbehoorlijx soude influeren, alle het selve tot sijnen laste sal gehouden wesen te verantwoorden, tot dien eynde wel expresselijk begerende, dat hy aldien hy desen Onsen Ootroye voor het selve werk sal willen stellen, daar van geen geabrevieerde of gecontraheerde mentie sal mogen maken, ne-maar gehouden wesen, het selve Ootroy in 't geheel, en sonder eenige Omiffie daar voor te Drukken, ofte doen Drukken, ende aan Onse Secretarye, mitsgaders in de Bibliotheecq van dese Stad te leveren, yeder een Exemplaar van de voorsz. Boeken. Aldus gedaan binnen Urregt, onder Onsen grooten Zegele, Paraphure ende Signature van Onsen Secretaris, op den 14. Januarii xvijC. ende ses.

vr.

A. van Rossem.

Ter Ordonnantie van mijne Welgemelde Heeren die Staten.

P. Voet van Winssen.

D'OOST-INDIZE
Landfchappen,
ZEEN en EYLANDEN,
Tot de Roys beschryving van
IACOB IANZ DE ROY
Oetworpen.

Milliaria Germanica Communia 15 in uno Grada
50 100 150 200 250 300

*REYS-BESCHRYVING VAN JACOB DE ROY,

Door hem opgesteld

Aan sijne

Wel EDELE HOOG-GEBIEDENDE HEEREN.

Door dien dan den ondergetekende / ge-
 duurende desselfs Leevens-loop / wel 't
 meesten-deel sijn tijdelijk geluk door
 de oeffening der Waapens betragt
 heeft / en dat 'er volgens de krijgs-
 tugt / een blinde gehoorzaamheid / als meerder
 petweg aan minder gebied / vereyft werd: kan U E:
 Hoog Agtb: ligt bebroeden / dat den ondergesz. op 't
 geëerd bevel van U E: Hoog Ed: sig soo gaarne /
 als verpligt ten eersten bereyd-willig getoond heeft /
 om een beknopt verhaal aan U E: Hoog Ed: te
 vertoonen / wegens desselfs ontmoetinge. 't Geen
 hy dan op sijn Soldaats heeft ontworpen / en
 versocht neederig / dat het van U E: Hoog Agtb:
 ook sodanig mag opgenoomen werden; sul-
 lende dan met de vereyfte Eerbiedighepd / tot de
 saak treden en seggen / dat hy / gelijk een pegelijk
 doet / sijn beste en het sekerste / hoor het onseker-
 ste kiesende / geen andere middelen tot desselfs be-
 houdenis wist te beraamen / als sig op een plaats
 te begeeven / daar hy de sijdige herts-togten van
 sijne Vyanden niet onderworpen was; mitsga-
 ders ook om te konnen ontgaan de magt / de wel-
 ke sijn meerder ober desselfs Persoon en Goederen
 hadden; insgelijks om hoor te komen / dat som-
 mige van sijn schijn-vrinden / haar selfs bedienen-
 de van de ongelukken / waar in hy doen-maals
 was; als wel weetende / dat des ondergesz. hert
 op sijn tong is / sijn mond niet mogt mis-spre-
 ken / en overwoogende hebbende / datter nog een
 de Roy. A bit=

Neederige
 vertooning
 van de Roy
 aan den Ge-
 neraal en
 Raaden van
 Indiën.

Begin van
 het Ver-
 haal.

Reedenen
 van sijn
 vlugt.

* Nota. Het opschrift deser Reys-Toegt is van den Schrijver selfs,
 te sien in 't Voor-beygt.

bittere Zuurdeesem in den boesemschuyt van som-
 mige E: Compagny's bediendens / ten Reguarde van
 den ondergeschreeven persoon / en inder-daar bedugt
 weesende / dat sijn weder-partijders het daat hee-
 nen souden weten te schikken / dat hem de sijnat-
 heyd mogte over-komen van een gebankenisse / en
 met een doozigtig Oordeel wel konnende beseffen /
 dat die selfde luden met een slinger-slag al haar
 verstant souden scherpen / om hem nog meerder
 in 't elende te helpen : of ten minsten door een
 Begts-geding van een lange naasleep tot het ge-
 beente toe upt te mergelen / egter ten anderen sij-
 de 't gebaar wel overwoogen hebbende / waar in
 hy sig om sijn voorneemen upt te voeren begaf / en
 in teegendeel sijn selfs vleyende van een gewenste
 upthomst; so is 't, Ed: Hoog Gebiedende Heeren,
 dat den ondergeteekende mismoedig / en daar by
 in der daad wanhoopig / egter dat beslypt by hem
 nam; van liever met de wapens in de hand sijn
 leeven te eyndigen, als met hoon langer onder de
 menschen te leeven, te meer / om dat het sijn
 voorneemen niet en was / deselve tegens sijn Va-
 derland (als een wederspannige) te gebruiken;
 maar dat 'er nog wel eerlijke lieden souden gebon-
 den werden / dewelke hem naar sijn dood de lof
 souden geeven / dat hy als een misnoegde, en niet
 als een wederspannige gestorven was / met dier-
 gelijk gedagten beswangert zijnde / stapte den on-
 dergeteekende op

En hoe be-
 gonnen.

Stapt in een
 Vaartuyg
 met 41
 koppen be-
 mant.

Den 20. October 1691, omtrent drie uren naar
 de middag van de klepne Maronde in des selfs eygen
 Inlands Vaartuyg / bemand met 41 koppen en
 meest met Proviand geladen / genoegsaam van
 schiet- en scherp-geweer voorsien / behalven hand-
 granaaten en sink-potten: ja tot schilden toe voor
 de Inlanders, dewelke aan haar gelaat neevens my
 blyken gaaben / man-moedig geresolveert te zijn / het
 uytterste te willen waagen / ingeballe ons 't een / of
 ander ongemak hadde overgekoomen.

Komt te
 Carang Sa-
 doelang.

Den 22. dito, bevonden wy ons omtrent de
 Carang Sadoelang, anders de Schaadelijke Hoek
 ge-

geniaamt: als wanneer van kours veranderden /
 de steeven Noord-West-waarts naa 't Epland Ban-
 ca settende; boornemens zijnde Benoozden ge-
 melde Epland om te loopen / Johoor en Mallacca
 te passeeren / en wijders de Stad Atchin aan te
 doen: overmits van gevoelen was / dat aldaar
 gelegentheid soude aantreffen / om met d'eene Chri-
 sten Natie of den anderen / hoe eerder / hoe liever
 naar Europa te verseylen / om met mijn komste ^{Sijn voor-}
 in 't Vaderland met minder moeite en bekommene- ^{neemen na}
 ring / de middelen in 't werk te stellen / dewelke ^{'t Vader-}
 God / en de natuur den mensch gegeven heeft / ^{land te}
 tot verdedding van sijn eere / 't welk ons immerg ^{gaan.}
 also lief behoorde te / weesen als ons eegen leeven /
 als ook om daar te kunnen verneemen / 't geen
 den ondergeteekende noopt in Indiën heeft kunnen
 te weeten komen; naamentlijk / wie dat sijn be-
 schuldigers waaren.

Den 23. dito, moop weer en slegt waater / ^{Sien eenige}
 de wind Oost-Zuid-Oost / passeerden ver- ^{Chaloupen}
 schepde Chaloupen, en soo gaande als koomtende
 vaartuygen van Batavia sonder eenige andere aan-
 merkens-waardige voorvallen / maar op

Den 24. dito, 's morgens vroeg saagen een ^{Als ook}
 Schip West-Noord-West / naar gissing een mijl ^{een Jagt}
 van ons / sijn kours na de Straat Banca settende /
 van vermoeden weesende / dat het Jagtie
 was / dat lang voor ons vertrekt naar Palimbang,
 om een lading Peper van daar te haalen / geson-
 den was / passerende deselve omtrent 8 uren
 's ogtens / sonder dat een van tweeën sijn kours ver-
 anderde.

Den 25. dito, saagen 't Epland Banca voor- ^{Banca.}
 noemt / wind en weeder als hooren / liepen om-
 trent 4 of 5 mijl buiten de Wal / tusschen de Eplan-
 den.

Den 26. dito, liepen wy aan een kleyn Ep- ^{Koomen}
 land / daar wy een goeden haaben / en berg wa- ^{aan een}
 ter vonden / ten opsigte dat den onder-geteekende ^{Eylandje.}
 geneegen was / om 't vaar-tuyg t'eenemaal in staat
 van tegen-weer te brengen / gelijker wijs als ook

Alwaar sig
van alles
gereet ma-
ken.
Aanspraak
van de Roy
aan zijn
Volk.

dier-weegen de verepste ordze aan 't werk geslaa-
gen wierd / en naar verrigting van 't welk den
onder-geschreeven booz des selfs by-hebbende vol-
keren / een korte aan-spraak deede / aangaande de
gevaaren , waar inne wy door 't nood-lot geraakt
waaren , vermits dat wy niet weynig voor de kruys-
sende Vaartuygen van *Mallacca* te vreesen , en voor
de *Johoreesen* te dugten hadden , haar over sulks met
de alder-beweegenite woorden , die een mensch in so
een geval kan uyt-boefemen , tot trouwigheyd en
dapperheyd vermanende, soo wel tegens des *Ed: Com-
pagny's* Volk als *Johoreesen* , of diegeene , die ons
sogt te beleedigen , met dien verstande nogtans ,
dat sy geen aanvallers moesten weesen , om yemand
't minste ongelijk aan te doen , maar naar 't voor-
beeld van den ondergeschreeven , om sig te ver-
deedigen , te werk te gaan , en ingevalle sy sulks op-
regtelijk meenden , soo soude men gesamentlijk 't
selve met een Eed bevestigen , 't welk ook een pe-
der naar zijn Landg-wijse booz / en in 't by-zijn van
den onder-geschreeven bevestigde / en hier mede 9
dagen booz-gebragt hebbende / vertrokken wy van
daar op

Door alle
met Eede
bekragtigd.

Hun ver-
trek.

Den 6. November ten epnde om ons booz-geno-
men Voyagie voort te setten / sulks dat wy streek
hielden naar de Straat *Sincaporra*, om / was 't doenlijk /
Johoor en *Mallacca* te passeren ; maar omtrent 11
uuren in de booz-nagt wierden seer schielijk booz een
heebigen storm over-ballen / waar by quam / dat
seyl / rhaa / en alles wat 'er aan was / in starden
woep / in d'uyterste noot weesende van gesamentlijk
te vergaan : sulks dat genootsaakt waaren / het
booz wind en booz Zee te houden / dylvende dusda-
nig op Gods genaaden heen / met een Weste wind /
de steebens naar d'Oost / sonder eenige seplen te dur-
ren by-setten / en bukten dien / met pompen en ba-
lpen genoeg te stellen hebbende / om het boven wa-
ter te konnen houden ; behalven dat / kreegen wy
het ongeluk / dat onse rijst / en al ons proviand nat
wierd / zijnde daar en boven genootsaakt / om het
over boort te werpen / om soo doende 't Vaartuyg

Storm.

Groot on-
gemak hier
van.

Werpen hun
voor-raad
over boord.

te ligten / stellende wijders al het geen in 't
werk / dat eenigsints tot behoudenis van ons leeven
konde dienen / en naar dat wy dusdanig / van den
sesden tot den neegenden / op de ongestupmigheid
der golven gedobbert hadden / sagen wy teegens
den avond verschepte Eplanden regt voor ons / 't
welk een algemeene blijdschap veroorzaakte / stelden
onse hoers daar naar toe / ons / was het doenlijk /
agter een der selve te schuplen / en een opper-wal
te zoeken / 't geen ons dan ook gelukte / vermits dat
's nagts naar gissing ten 12 uren op 4 baden sand-
grond ten anker quamen / naar dat wy ons daar 3
of 4 dagen een wepnigje hersteld hadden / en door
schaarsherd van mond-kost genootdrukt waaren /
een bewoonde plaats te zoeken ; vermits dat ons
dit Epland redelijk brugt-baar scheen / sepiden wy
eenige tijd langs de wal / als wanneer / een klepne
Canoo gewaar wierden / soo mede 2 of 3 mijlen daar
van daan / eenige rook opgaan / wy sepiden daar na
toe / ende nader komende / bonden wy 6 of 7 stuk
soo Maccaffaarse, als Balyse koopluw / benevens 3
grootte roof-baar-tuppen / die wy naderhant ver-
naamen van de Prins van Palimbang uit-gerust
te weesen / 't is ook een sekerre saak / Edele Hoog
Agtbaare , dat de naa-buurige Dorsten / als van
Palimbang , Bliton , Banca en Johoor , 't baar-
water langs / en om de kust Borneo ontbepligen /
want by-naar alle jaaren / senden die Prinzen heele
blooten van diergelyke grijp-bogels / in de maanden
November, en December naar derwaards / dewel-
ke haar als dan verdeelen / en die sy dan vinden /
sekerlyk voor een goede prijs opdoen / en als sy
al niet anders kunnen in 't werk stellen / soo ge-
schiet 'er somtijden van dat Volk een landing / en
rooben een partij strand-volkeren / gemelde Ep-
land werd Criamala genaamt / en leyt op ander-
half Graaden Zuyder-breedte / weesende onder de
gehoorzaamheid van de Koning van Succadana ;
heel bysonderheeden van dat Epland te schryven /
kan den onder-geteekende niet doen / maar eenlyk
aan-haalen / dat daar een seer goede pfer-mijn is /

Sien eenige
Eylanden.

Komen als
daar ten
Anker.

Zeylen by
de Wal
langs.

Sien eenige
Roof-schee-
pen.

Van wie
deese Roof-
scheepen
gefounden
worden.

Criamala,
Eyland.

Xfer-mijn.

2 Javanen
aan Land
gefonden
om mond-
kost.

Eenige in-
woonders
koomen
aan boord
met ver-
versing.

vermits dat de Palimbangers, Johoorefen en Javanen, het selve in meenigte verboeren / alsoo by ervarenthepd onder-bonden is / dat gedagte meetaal seer bewerksaam is / waar van sy haar bedien / tot het maken van hunne Pieken en Kritsen, wy / als gesegt / begeerig zijnde / om eenige menschen te ontmoeten / en ter plaatse vooznoemd aangekoomen weesende / sond den onder-geschreeven 2 Javanen naar Land / om van de Inwoonders / was het moogelijk / eenige mond-kost vooz geld te koopen / werdende ook met haar aan-komste dooz die luyden vbindelyk ontfangen / en toe-segging gedaan / vooz betaaling te erlangen / 't geene sy benoodigt hadden ; nogtang onder beding / dat geen volk meer aan land soude komen als gedagte 2 Javanen, en beslooten 3 of 4 van de satsoenlykste naar voozd te senden / om met den onder-geschreeven t'acordeeren / gelijk als sy ook verscheenen / mede bzingende eenige hoenders / versse vis en frupt / tot een bereering / waar en tegen die voodschappers / met eenige klepnigheeden beschonken weesende / ten eersten wederom naar land afgevaardigt wierden / hebbende haar ook een klepn present vooz den Pangerang, (haar Opper-hoofd) mede gegeeven / 't geen sulken goeden upt-werking quam te neemen / dat des anderen-daags / zijnde

Den 11. dito, weder aan 't Vaartuyg quamen / met een Coyang ryst / bzingende een lengte van soute-vis / hoenders / en vrugten te koop / waar vooz sy ten genoegen betaalt wierden.

2 Maccaffaren
aan
boord ge-
koomen.

Den 12. dito, verscheenen insgelijks 2 Maccaffaren aan voozd / met een klepn Canootje, dewelke eertijks op Batavia geweest waaren / sepden ook / den onder-geteekende aldaar wel gekend te hebben / 't geen waarlijk een gewenste saak was / ten opsigte / dat die lieden / upt een sonderlinge sugt van geneegenthepd quamen te ontdekken / dat de twee uptgefondene Javanen, naar 't voozbeeld van hunne verraderse Land-aard / een verbond met de gemelde Zee-roovers hadden aangegaan / om die nacht sig meester van ons Vaartuyg te maaken, en

en wijders alle die geene te massacreeren, dewel-
 ke van hunne heyloofse aanslaagen onbewust was,
 ons nader te kennen geëvende; dat de 2 *Javanen*,
 die doen-maals nog in 't vaar-tuyg, waren, al me-
 de van de t' samen-sweering wisten: (zijnde die luy-
 den dooz den onder-gescheeven uyt-drukkelijk ge-
 huurd / om op de *Zeylagie* en 't roer gaan te pas-
 sen) naademaal zy volgens booz-geëven van ge-
 dagte *Maccaffaren*, eerst *Amock* binnen 't vaar-tuyg
 zouden speelen, op welk geroep sy-lieden dan soo
 van de *Palimbangse* Zee-schuymers als van de in-
 woonders geholpen, ende by-geprongen zouden
 werden, om ons dan gesamentlijk te vermoorden;
 dit soodanig met ernstige uytdukkingen van gemelte
Maccaffaren verhaald zijnde / kunnen U Edele Hoog
 Agtbare beseffen / dat wy niet weynig dien nacht
 op onse hoede waaren / houdende een oog in 't zeyl
 en sagen ook in der daat eenige Canoes, vol ge-
 popt van volk / die in de rovers ge-embarqueert
 wierden / en hoorde verscheide trouweltsjes Gom-
 me-slag in haar vaar-tuygen / en soo mede bemerk-
 ten wy / dat sy ons by dicht op sij quamen te kor-
 ten / 't geen ons beweegde om een Bas-schoot met
 scherp over haar heen te schieten; waar op sy ten
 anker quamen / blijvende de gantse nacht stil by
 den andere leggen / tot den dag toe / als wanneer
 ons anker liggende / haar inmiddels toe-roepende /
 dat wy van hunne godloofse voor-neemens kond-
 schap hadden, met die nadere by-boeginge; dat in-
 dien sy andersints als regtschaapen lieden yetwes
 wilden aanvangen, maar neevens ons in de ruym-
 te zouden komen, om malkanderen een voor-deel
 af te sien; hebbende ons ongebaar een half mijl
 van de wal begeëven / daar wy haar ook tot de
 middag (al hoewel te vergeefs) bleeven wagten /
 't welk van ons gesien zijnde / be-prerden wy ons
 naar 't boozschreebe *Eyland* weder te komen / en
 aldaar na de Oosterse beurt winden te toeben / om
 onse booz-genomene reyse te verhoorden / werdende
 in die tijt van een seer swaare siekte over-ballen /
 sulks dat om die oorzaak den onder-schreeven ee-

Voornee-
men deser
inwoon-
ders.

Verder ge-
volg hier
van.

Zijn hier
tegen op
hun hoede.

Zee-roovers
koomen op
hen af.

Moedig-
heid van
den Schrij-
ver.

Komt we-
der by het
Eyland.

Hurten op
het land
gemaakt.

nige hutjes aan 't strant liet opregten en 't baartupg op de wal halen / 't geen om twee bysondere insigten geschiede / namentlijk / om dat beter gemak aan land soude hebben / als ook ten anderen / om dat eenigsints bedugt was voor een tweede oproer onder ons volk / werdende haar soo doende de middelen benoomen / van 't baartupg te konnen afloopen / in die staat bleeven wy tot

Gebrekk aan
mond-kost.

Den 16. Jan. 1692. wanneer van de siekte een wepnigje gebeeterd weesende / en niet sonder agterdocht overwoogen hebbende / dat onse mond-kost begon te minderen / besloot daarom / een ander plaats op te zoeken / om eenige leevens-middelen tragten te verkrijgen / van d' eene Negery of d' andere / wy zeplden op ons gemak langs den wal Zuid-oost heen tot

Rivier Pan-
boangh.

Den 23. Jan. Dat ons voor de Rivier van Panboang bevonden / dewelke wy in-zeplden en wijders 13. dagen beesig waaren / met roepen / eer dat wy menschen konden aantreffen / sulks dat naar lang sukkelens / egter een oude verballen Negery in 't gesigt kreegen / en vervolgens een baartupg gewaar wierden / en naar dat wy een taamelijke tijd met die luyden mond-gesprek hadden gehouden / quamen sy aan ons boord / alwaar goed gebonden werd. Yemand van ons volk aan hunne Opperhoofden te senden : aanbiedende / daar toe hunne byj-willige dienst / gelijkertwys dat in gebolge 't vast gestelde ook een van onse Maccassaren naar boven afbaardigde / met een smal geschenk voor de Regent van de plaats / en bleeven in twyffelagtige gedagten tot

Gesant aan
den Opper-
hoofd,

Den 17. February, dat gemelte Opper-hoofd niet een gebolg van 16. personen aan boord quam; stellende sig die quanten by-sonderlijk byzandelyk aan. Maar in opmerking genoomen hebbende / dat sy met een ongemeene nieuws-gierighepd alles naauw-keurig naar-saagen en ook niet luy om te vraagen waaren / so docht het ons raadzaam een oog in 't zepl te houden / latende over sulks ons volk in de waapens koomen / haarlieden ver-

Die met 16.
Personen
aan boord
komt.

Voorforg
tegen dese.

manende; niet meer als 2. personen te gelijk bin-
 nen ons boord ober te komen / gelijk sulks ook styp-
 tellijk van de onse onderhouden wierd. 't Opper-
 hoofd door den ondergeschreeven naar vermogen
 onthaald werdende / en op afzaging welke van de
 zijde de regte spruylt was / (vermits dat de rivier sig
 sodanig verdeeld) om aan haar Negery (daar sp ons
 toe versogten) te koomen / en van haar onderregt
 werdende / stelden wy onse riemen schrap / en niet
 jegen-staande / dat daar een seer harde afwaatering
 liep / geraakten wy met roepen een moop stuk
 weegs de rivier op / maar bonden / nog zaagen
 geen Negery; en naar dat de bewuste zepn-schoo-
 ten gedaan hadden en niemant verneemende / kree-
 gen wy doen vermoeden / dat die gasten ons een
 verkeerde spruylt hadden aangewezen / en daarom
 ook een besluyt naamen / om naar de voorschreeve
 Negery weder te keeren, Edog in 't weder-keeren be-
 bonden wy dat 'er een party boomen om verre
 gehouwen en dwars ober de Rivier waaren / zulks
 dat wy met sekerhepd konden sien / dat die boog-
 wigten van boornemen hadden geweest / ons de
 weg af te snyden / om sig meester van ons leeven
 en goederen te maken / 't geen haar in der waat-
 hepd ook gelukt soude hebben / indien dat nog
 maar een dag boven getoeft hadden; niet sonder-
 moepte / egter aan gemelte Negery gekoomen wee-
 sende; bonden daar eenpaarig / goet de voet aan
 land te setten / met de helft van 't volk ten eynde
 om van daar eenige vrugten / die daar in overbloed
 waren / te bemagtigen / en aan boord te brengen;
 edog met die voorzigtighepd / dat de helft van 't
 andere volk / ondertussen in de wapens binnen 't
 baartuyg zoude blijven / om in tijd van nood al-
 tijd in staat te zijn; haar spits-brueders te konnen
 by-springen; 't geen dan in der daad met een wak-
 kere couragie ook volbragt wierd / want dewijl de
 berberfing-haalders in hunne oefening besig waa-
 ren / en bereyts een goed gedeelte van Palmijt, &c.
 ons toegebragt hadden / werden wy 7. kloeke vaar-
 tuygen / dewelke een ander spruylt af quaamen /

Vaaren de
Rivier op.

Dog zijn
misleyd.

Schelm-
stuk der
Negers.

Koomen
aan de Ne-
gery

Besluyt om
te landen.

Verneemen
7. vaar-tuy-
gen en een
troup volks.

Daar vuur
op gegee-
ven wierd.

Vermisfen
een man.

Voornee-
men om te
vegten.

Dapper-
heyd des
volks.

De vaar-
tuygen ko-
men op hen
af.

Neemen de
vlugt.

ingelijks ook een groote troep aankoomende ge-
waapende mannen / te lande gewaar / welke aan-
stonds ons volk met hunne Spatten vbandlijk be-
gosten aan te tasten ; 't geen wy van 't vaartuyg
soo gaauw niet vernoomen hadden / of wy stelden
de trompen van onse Bassen naar haar toe / en
gaaben der vuur op met soodanig een gevolg / dat
naar een schoot 3. of 4. gedaan te hebben / sy als
bloode moordenaars de vlugt namen / 't geen ons
volk geleegendheid verschafte / om sonder gebaar
haar weder aan boord te verboegen / gelijk sy dee-
den / uytgesonderd een man / die wy misten / moo-
gelijk om dat sig van den hoop / en te moeskop-
pen sal begeeven hebben ; den vband dusdanig te
land geslaagen / en de zeege aan onse zijde vol-
koomen behaald hebbende. Was het werk (om
soo te seggen) nog maar half klaar / ten opsigte
van de bewuste 7. kloekke vaartuygen : boorwaar
een ongelijke kans / dog hoe binniger dat men
aangetast werd / hoe heeviger dat men sig verdee-
digt ; daar waaren geen andere middelen boor on-
se behoudenis / als die geene / die wy met onse wa-
pens moesten zoeken ; vegten was de bootschap /
of duysend dooden te sterben / indien wy ons op
genaaden aan onse vbanden hadden overgegeeven /
was zulks ons boorland.

Du den ondergeschreeven moet ook seggen / dat
'er niet een onder sijn volk was / dewelke de min-
ste teekens van laf-hartighepd liet blijken / gemel-
de vaartuygen al sagtjens en geschaard op de on-
se aankoomende / begaaben wy ons van de wal
regt midden in het vaar-water / haar-lieden in-
wagtende / en doen sy gemakkelyk onder 't bereyk
van onse musquetten waaren / en vervolgens onse
andere schiet-geweeren / met sulks een vaardighepd /
dat den vband de derde charge niet geneegen zijnde
af te wagen / het op een loopen stelde : had de
nacht niet op handen geweest / wy souden nog vpr
meer van die boeven de rest gegeeven hebben ; maar
onbekend zijnde / in wat boor schuyl-hoeken datse
haar kosten verbergen / vonden wy geraadsaam
die

die fiecten / de Negery en de Sibier te verlaaten /
het geen ons by gemakliker te doen was / als
doen wy quamen. Want

Den 21. Dito , geraakten wy byten die on- Raaken wy
gelukkige Sibier op 3. vaadem ten anker om den de Rivier.
dag af te wagten / zijnde ons volk al t' samen moe-
de en af-geslooft van de swaare ongemakken / die
sy uytgestaan hadden / en des 's morgens bevon-
den / dat niet meer als een half voet waters diep-
te hadden / waar ober ons vaartuyg vast aan de
grond raakte / wanneer den ondergeschreeve ordze Het vaar-
gaf / dat men de leedige waater-vaaten , en potten tuyg aan de
soude hebben op te vullen , vermits voor gaf / met grond.
hoog waater van daar te willen vertrekken , en
naar *Banyer Massing* te willen steevenen , om aldaar
te sien , of men niet van 't benoodigde soude kon-
nen geriefd werden , ende alsoo een pegelyk in et-
telijke daagen niet veel gegeten hadde / en een
meenigte van vis gewaar werdende / begaf sig pe- Begeeren
der een aan 't vissen / soo hy best konde / en om sig om te
van gelijke onsen pver tot 't gemeene best te too- vissen.
nen begaf sig den onderschreeven met 2. Europiaa-
nen aan land / latende der nog 2. aan boord / be- De Roy gaat
neevens 4. Chineesen , aan de welke ik ernstig voor aan land.
mijn vertrek belaste / sneedig op hun hoede te
weesen , om niet over-rompeld te werden , of o-
ver-vallen , en insonderhepd d'Europiaanen , bevee-
lende / ons eygen volk , niet veel te betrouwen , den
ondergeschreeven aan land met sijn geselschap koo-
mende / was hy soo gelukkig / dat hy ten eersten 4. Schiet 4.
stuks wilde Berkens schoot / dewelke gebilt en wilde Ver-
naar boord wierden gesonden / edog ondertussen / dat kens.
naar land om ons welbaaren te zoeken waren / o-
berlepden sy aan boord / om ons verderf te brouwen /
aangesien / dat die hevloose Chineesen een verbin-
tenis met 't andere volk maakten / om haar selfs
op een verraderlijke wijze meester van 't vaartuyg
te maken ; want de jagt gedaan weesende / begaa-
ben wy ons weder naar boord / en om dat het een
soet en lieffelyk weeder was / wierden wy belust
om ons te wassen / tot dien eynde onse kleederen
uyt-

upt-getrokken / dewelke wy nevens 't geweer aan boord fonden / upt-gezonderd een snaphaan / een paar pistoolen / en een patroon-tas / daar nog 25. patroonen in waaren / die wy aan kant hielden / en naar dat wy als gesegt gerepnygt / en aan 't vaartuyg geroepen hebbende / dat sy wat nader aan de wal fouden hebben te komen , om met meerder gemak daar in te komen stappen , en geen andere geboelen / of de minste gedagten hebbende / of sy fouden / sulks sekerlyk hebben in 't werk gesteld / naademaal 't anker geligt wierd / soo waaren die God-vergeetene schelinsc Chineesen de eerste / die een aanvang van dit treur-spel maakten / hunne verbloekte moord-lust / eerst op die twee slaapende maats (ik meen d'Europiaanen , die aan boord gebleeven waaren :) koelden / sulks dat sy ter wereld geen tegenstand vonden / als van een jong boy / zijnde een Mesties , dien den ondergeschreeven mede genoomen hadde / om dat sig eenigsints op de Chirurgie verstond / edog dien armen jongeling wierd ten eersten van hun allen ober-ballen en omcingeld / en helaas ! met 3. swaare wonden gequetst / derhalven om 't wepnigje leeven / dat hem nog bybleef te bewaaren sprong hy in 't water / werden de van 3. stukks meyden / en 3. onnoosele slaabe kinderen / dewelke haar leeven met haar te water te begeeven sogten te behouden / gevolgt.

Dog moet hier nog nader by voegen / dat het eerste voorwerp van dat droevig schou-spel my eerst te booren quam / als de Mestiese meester over boord sprong / want wy wierden ook gewaar / dat hem een Javaan , in 't water met de krits in de hand naar settede / om hem in dat Element te matsen / maar de ondergeschreeve sulks verneemende en wel konnende beseffen wat 'er gaande was / begaf sig ten eersten naar gedagte Javaan met de pistool in de hand ; niet alleen om hem loon naar werken te geven / maar selver een edel-moedige aanval op het vaartuyg te onderneemen / edog mijn pooging was dien aangaande vrugteloos / vermits dat sy van 't vaartuyg den Javaan wederom toeriepen / hem aan boord

Chineesen
beginnen
hun toeleg.

2. Europiaa-
nen ge-
dood.

Geval van
een Mesties.

Moord-sugt
van een Ja-
waan.

Dapperheyd
van de Roy.

boord kreegen / en verders 't Zee-waard in staa-
ken.

Erbarmentlijk was het om dien armen meester t'
aanschouwen / want hy hield sijn darmen met sijn
beide handen vast / en wat nood was het nog ge-
weest / indien iemand van ons allen eenige genees-
middelen / of gereetschap gehad hadde / om dien
man te kunnen verbinden.

Elende van
de Mesies.

Dit is / Wel Ed: Hoog Agtbaare, ten opsigte
van dien meester gesproken / maar waarlijk als
men den staat geliefd aan te merken / waar in den
ondergeteekende met desselfs by-hebbende volk sig
bevond / kan men ook wel beproeden / dat onse
stand vol jammer en ellende was / ja! in dier voe-
gen dat den ondergeteekende / niet tegenstaande hem
veel stribbelinge en wederwaardigheeden overgekome-
nen zijn / geen der selve tegens dese te vergelijken
was / en als men het wel insiet / wat kander swaar-
der beproeben van den Hemel aan een mensch over-
komen? als in een vzeind en bypands Land te wee-
sen sonder hoop van eenig uitkomst / geen leevens-
middelen hebbende / om te kunnen bestaan / en ook
geen middelen ter wereld konnende beraamen / om
perwets te kunnen beinagtigen: keerden wy ons
gesigt naar de linker-hand / soo saagen wy het
woeste bog / na de regter / soo hadden wy de Zee/
en naar boven siende 't Firmament, op de men-
schen konden wy geen staat meer maken; derhal-
ven met een nederig herte den Alderhoogsten met
het uytstorten van ons gebed vperiglyk smeekten /
om een uitkomst in dese nood, of andersints ons
genaadig te willen wesen op ons sterf-uur: had-
de den ondergeschreeven sig alleen bevonden / wie
weet of hy sig met geen meerder stantvastighejd
tot 'er dood soude hebben kunnen bereyden? maar
die Ziel-roerende woorden van eenige onser gesel-
schap versaagden hem soodanig / dat niet bequaam
was om perwets te uiten: want om de uur moest
men die droebige en hert-treffende woorden van
d'Europiaanen hooren / wat sullen wy langer
gaan? daar is dog geen uitkomst, wel-aan laaten

Erbarmentlijke
staat van de
Roy.

Sijn Gebed
tot God.

Naare klagt
der Euro-
piaanen.

Als ogk der
Indianen.

Des Schrij-
vers ver-
maan aan
zijne mak-
kers,

Maaken
een vuut
by een Ri-
vier,

De Mesties
sterft,

Koomen
met vlotten
over de Ri-
vier.

wy malkanderen voor de kop schieten, naar dat *su* gedaan hadden / begonden de Indiaanen ook malkanderen droebig aan te sien / en wensten insgelijks om de dood / waar op dan genootsaakt was 't woord te neemen / haar op het alder-beweegelijste in den naame Gods vermaanende / diergelijke gedagten te laten vaaren, vermits dat deselve Duyvelse ingeevingen waaren, dat het ook geensints met den inborst van een edelmoedig gemoed over een quam, sig selfs te kort doen, maar dat waaren preuven van een edelmoedige Ziel, standvastig te zijn in tegenspoed, en seyde den ondergeteekende / denkt broeders, dat die selfde God nog leefd, de welke de kinderen *Israëls* uyt de Woestijne gebragt hadde, en denkt niet, vervolgde hy / dat sulks gesegt werd, als of hy van geen ellende konde verloffen: neen, dat zy verre, en overweegt eens of ik wel yetwes heb, waar mede mijn naakte lighaam kan dekken, soo wel voor de hitte van de Son, als de koudé van de nagt; en voor 't geweldig bijten van de *Mesquiten* kan bevrijd wesen.

Met sulke / en diergelijke vermaaninge haarlleden ter neer geset hebbende / maakten wy een buur aan de ober-sijde van de *Ribier* / en bleeven of kroopen soo by den anderen / den dag met een uytsteekend verlangen te gemoet siende / maar het jammerlijkste van alles was / dat de *Bequetste* soo droebig lag en Ziel-toogde / die dan op den 11. deser ook de geest gaf / wanneer wy deselve naar behooren ook begroeven / de nagt gepasseerd zijnde / versaamelden wy een partje verdozt hout by den anderen / die wy met de soo genaamde *Tally Outangs* by den anderen bonden / en niet sonder perikjel en gebaar van ons ellendig leeven te missen / de *Ribier* ober quamen / zijnde 10 per soonen sterk / waar mede wy ons dan op de marg begaaben / maar 't hadde niet lang geduurt / of moesten al weder raad schaffen om de moerassen / daar 't Land van vol is / ober te koomen / daar waarender sommige / die 'er tot 'er midden toe insakten / dewelke 'er ebenwel uytgeholpen moesten

sten werden / en als wy dan gewaar wierden / dat 'er niet ober te gaan was / gingen op de buyk (ge- ^{Ongemak} ^{der moeras-} ^{sen,}
 lijk de Crocodillen doen) leggen / en onse handen en
 boeten te werk stellende / raakten by wijlen ober :
 de hert-sterking / dien wy / als wy slaauw wier-
 den / gebuukten / was een dronk waster / want
 eeten wasser niet / en altoos geen andere bogt
 booz ons ten besten / en gelijk UE: Hoog Ed:
 wel beseffen konnen / wierden in de midde-
 len ontnoomen / om langer dag-verhaal te hou-
 den.

De dzoebige nacht weder op hand zijnde / moe-
 sten 'er nieuwe middelen werden bedagt / om ons
 beplig needer te setten / en booz 't wild gedierte
 bebjid te weesen / een goed buur aangestooken wer- ^{Voorforg} ^{teegen de} ^{nagt.}
 den / maar wanneer wy tot stilstant quamen /
 had den ondergetekende 't hertseer in 't midden van
 derampen / om het erbarlijk geklag / en getween
 van de kinderen / en de Vrouwen te hooren / soo ^{Gekerm der} ^{Vrouwen} ^{en Kinde-} ^{ren,}
 mede 't hoopeloos boozneemen van de mannen /
 dewelke rond-upt begeerden / een van d'onnofele
 te willen slagten, om hunne schrikkelijke hongers-
 lust te versaadigen / over welke boozslaagen mijn ^{Voornee-} ^{men, om}
 hapren te berge reesen. / weshalven haar-luy niet ^{een mensch} ^{te dooden,}
 de traanen in d'oogen op het ernstigste bad / dier-
 gelijke gedagten te laten vaaren, alsoo dat een vast
 vertrouwen, op de grondeloofse barmhertigheyd
 Gods hadden, edog boegde ik daar by / soo gy
 lieden die grouwel pleegt, soo staat het te dugten,
 dat wy niet alleen hier tijdelijk, maar ook naamaals
 eeuwigh fullen gestraft werden, seggende ver- ^{Dat de Roy} ^{haar ernstig} ^{afraad.}
 ders; als wy daar altijd van konden leeven, sou-
 de het nog yetwes weesen, maar 't sal voor een
 reyse konnen strekken, en fullen by die bloedige
 maaltijd onse maage nog meer tothonger verwek-
 ken, laten wy dan liever het uytterste waagen.

Met diergelijke woorden de gemoederen wat
 ter neer geset hebbende / swersden wy langs de
 strant / 't geen 7 volle Etmaalen gebuurd had-
 de / des nagts onse leeger-plaats op een sand-
 plaat neemende / hebbende een bed en oorkussen
 mede

Slaapen des
nagrs op
het bloote
sand.

Hongers-
nood.

Gruuwelijk
voor-nee-
men van
sijne Mak-
kers.

Daar hy sig
met geweld
tegen kant.

Word daar-
om naage-
laaten.

mede van sand / en groote blaaderen van boomen /
Pontslock genaamt / verstrekten ons tot deekens /
sonder dat in gemelde tijd anders genuttigt had-
den als klaar waater / waar dooz de lighaame-
lijke kragten soo seer afnaamen / dat van slaau-
te naauwelijx een voet-stap meer konden doen /
en waaren ook genootdzukt stil te houden vooz
een Ribier / die wy niet wel souden hebben kon-
nen dooz-waaden / derhalven kroopen wy naar
gewoonte weeder in 't sand / dat waarlijk een
dzoebige nagt was / de twee Europeanen , en een
Maccassaar wilden sonder teegen-spreken 't lot
werpen / wie dat het van de drie gemelde Slaaven
kinderen sijn beurt soude vallen , om gegeten te
werden , en naauwelijks hadden si dit sooda-
nig beslooten / of wilden 't ook uytvoeren / want
ik was jupst doemnaals niet by de troep / ver-
mits dat een wepnigje aan een kant gegaan was /
om eens te besigtigen / waar dat wy de Ribier best
souden kunnen overkoomen / dog keerde schielijk
wederom op het erbarmmelyk geschreeuw van
dat onnossele schaap ; die si dan voozgenoomen
hadden / als een slag-offer op de vleys-bank te
bzengen / ik vermaande haar nog eens / dierge-
lijke gedagten te laten vaaren , maar bespreurende /
dat mijn vermaaning en geen klem meer hadden /
bediende ik my van de Pistoolen / die ik hadde /
met dzeppenienten / dat de eerste van alle , die 't
Kind leet deede , hem seekerlyk een koegel soude
schenken , en uyt vzeese / dat ik den daad met
de woorden naar mogt komen / stonden si van
haar voozneemen af / 't geen van mijn als een teken
van gehoozsaamhepd opgenoomen wierd / en ook
innerlyk tot medogenthepd betwoogen over 't dzoebig
en inager weesen van mijn metgesellen / want
dooz dien dat 'er niet te stryden was / als tegen
den honger / had de Kapiteyns hoedahnighepd
geen plaats meer / en moest derhalven de hoeda-
nighepd van Soldaat / in dien van een Leeraar
bertwiffelen en hadde ook (inder waarhepd zy 't
gesegt) alle mijn welspreekenthepd van nooden /
niet

niet tegenstaande / dat van den Hemel / daar niet mede begaast was / om het Volk egter moed in te boesemen / en wyders hen met de traanen in d'oogen / nog eens vermaanende / yeder sijn Gebed tot God de Heere uyt te storten , dog daar waaren 'er onder / de welke naauwelijks de woorden uytbruyngen konden / 't geen my deede besluyten / om het in 't openbaar te doen.

Vermaan
des Schrijvers
om te
bidden.

De nacht dusdaanig met bidden en waaken / verseld met vol swaar-moedige gedagten / doorgelagt hebbende / quam de lieffelijke morgenstond weder aan / als wanneer bebonden / dat men gemelde Stribler by-naar droogs voets konde passeeren / moedigde ik de schaare tot de marg aan / seggende ; dat wy altoos niet slimmer konden koomen , als wy hier waaren , 't geen ook spoedanig geoordeelt wierd / ik stelde my dan aan 't hooft van dese swakke Doet-gangers met een staf in de hand / om niet door de wind om verre gesmeeten te worden / hebbende bysondere gedagten / my selfs niet ten onregten / als een tweede Moyses verbeeldende te zijn / dewelke meede een Doet-ganger der kinderen Israëls was ; kan ook met een supber getwisse verklaren / dat een on-

Vervolgen
hun mars.

Van God
versterkt.

gemeene kragt van God den Heere (boven mijn andere reys-gezellen) versien was / en behalve dat / was mijn honger lijdelijk / sulks dat van geen siekte ter weereld bukten mijn swakhepd wist.

Wp hadden naauwelijks een groot half-uur geboeteert / of ik stiet met mijn voet heel onsfage teegens petwes / dat my by-naar soude hebben doen struppielen / ik sloeg mijn gesigt nederwaarts / en meende dat het een stuk hout was / dog egter twijffelende / en mijn hand uytgerekt hebbende om 't selve te vatten / sag ik / ag wonder ! dat het sig beweegde / en by nader besigtig / bevond dat het waarlijk een Vis was / dewelke men gemeenlijk Jacob Evertsz. noemt / de kloelmoedigste in 't marcheeren / deselve meede in 't oog gekreegen hebbende / verdubbelden haar voet-stappen / en deelden die gesegende rijding aan de ag-

Vind onder
het gaan
een Vis.

Blijdschap
hier over.

In stukken
gedeelt.

terste / waar op dat weeder by den anderen quamen / God booz sijne / aan ons betweefene / wel-
daat dankende / en riepen met een algemeene toe-
juchinge / dat ik naast God de oorfaake van haar
behoudenis was , met beloften / dat sy my voor-
taan in alles fouden gehoorfaamen : **de helft van**
ons aardse fchat wierd gerepareert / en in foo
veel stukken gedeeld / als wy sterk waaren / men
behoeft niet te vzaagen / of eeten met fulke lek-
here fauffe wel fmaakite ? en kan naar waarhepd
bevestigen / dat het ons byfondere kragten toe-
vragt : ja in dier voegen / dat wy der 5 of 6 da-
gen daar aan geheugden.

Vinden ee-
nige roode
Vrugten.

Wy marcheerden dan al boozt / om eens te fien /
of ons den Hemel nog eens foude gunftig wee-
fen / kreegen ook feekere klepne roode Vrugten /
Karmont genoemt in 't oog / dewelke dooz de binders
my gebzagt wierden / als wanneer defelve rond
deelde / dog op sommige plaatsfen houden wy de-
felve niet / fulks dat weeder in geen klepne fwa-
righepd geraakite / vermits / dat in eenige daa-
gen niets het minfte genuttigt hadden ; 't welk
booz beele een ongelooffelijke faake fal fchijnen /
maar die egter foo waar / ende waaragtig is /
als 'er een God van Hemel en Aarden is / dog
moet daar neebens ook by voegen / dat 'er eenige
van ons gefelfchap dooz de groote flaute in 't
voet-fand bleeben leggen / dat waarlijk / deer-
lijk om te fien was / en foo als ik ober de
vermifte Derfoonen my selfs bekommerde / wierd
ik niet minder moepelyk gevallen / vermits dat
als booz heenen openbaarlijk begonden te murmu-
reeren / egter als ik 'er by quam / waaren fpeven-
wel foo neederig / dat fy anders niet verfogten /
als dat ik haar een koegel foude believe te fchen-
ken , en kon op hunne hoopeloofe verfoeken an-
ders niet / antwoorden / als dat ik daar niet toe
treeden kon , dat wy wel met een barmhertig ,
maar ook met een regtvaardig God te doen had-
den , en dat ik indien fulks deede , van gedagten
was , foodanige een goddeloofe daad nooyt voor
fijp

Eenige blij-
ven van
flaute leg-
gen.

Verfoek van
cenige.

Antwoord
van de Roy
hier op.

zijn heylige Majesteit te sullen kunnen verantwoorden.

Weshalven bemerkende / dat ik daar niet toe soude konnen treden / versogten sy dan / met den anderen te moogen looten; als wanneer ik nog al meer teekenen van misnoeging liet blijken / haar booz-houdende; dat sy Gods lankmoedigheyt tergeden, en of haar de weldaad, die ons zijn Goddelijke Majesteit hadde gelieven te bewijzen, soo gaauw vergeeten was, dewijl hier weder 't ampt van een Sielen-trooster bekleede / wierden wy booz de tweede repse wederom / dooz de onnaspeurlijke boozsienigheyt Gods van 't uytterste gebaar wonderlijk bevizd; want hadde het nog een dag langer geduurd / naar alle oogen-schijn / soudent wy onderweegen hebben moeten versmagten: 't aanschouwen eenijck bande eene op d'ander / baarden een seker grilling in 't hert / en 't was Booz-
 waar geen wonder / want de onbersaagste soude hier beangst worden / als hy een partyt verhongerde menschen / als geraamtens / de oogen half bevoerd / en diep in 't hoofd geschooten sag / in die alder-droebigste staat waaren wy / seg ik / wanneer ons geselschap eenigsints verstoott wierd dooz het geraas / dat een wild Varken / met het dooz-breeken van 't kreupel-bos quam te beroozaaken / om dat het sekerlijck van sulck een aansienelijke groote was / als ik 'er ooyt in 't Vaderland hadde gesien; dat beest op strand bzoetende / spoepde ik my stilletjes naar 't bos / om benedens winds van hem te komen / 't geen my dan gelukte / en naar dat verschezikelijck dier met een overgehaalde haan tredende / bleef ik op een piek lengte van hem staan / wanneer eens op keek / waar op mijn slag waar nam / en los gebzand hebbende / hadde ik het geluk / van het beest regt booz de kop te treffen / waar op 't gemelde Varken regt op zijn hinderste ghing sitten / schijnende in dupseling te weesen / makende grammassen met sijne pooten / gelijk als of het een Nap was / derhalven overbloedig tijd hadde / om hem een tweede Pistool-
 B 2 schoot

Ander ver-
soek,

Wederom
beant-
woord,

Groot elen-
de,

Worden een
wild Varken
gewaar,

Dat dooz
de Roy ne-
der gevel-
word.

schoot al mede in 't hooft te schieten / die van een derde gebolgt wierd / wanneer 't swijn ten eersten dood raakte; ag Hemel! wat was daar een blijdschaap / d'Europeanen, die tot nog toe niet meer / als met sagte treden hadden konnen gaan / quamen half loopende met de traanen in de oogen my omhelsen / niet als Vader noemende en vergiffentz verzoekende / dat sy my soo lastig geballen / en soo sy het compliment afgelegd hadden / door de schrikkelijke honger verboert / bleven sy op het doode Varken / en beetten in 't rautwe Bleez / 't welk ik haar verbood / haar boozhoudende / dat sy *Christen*-menschen waaren, en dien-volgens verplicht, onse Heemelse Vader eerst voor sijne nooyt volpreesen goedertierentheyd te danken.

Onderwijlen waaren de half dood verhongerde / en agtergelaatene Indiaanen op de schoot mede ober-eynd gereesen / roepende / de boozste aan d'andere / dat ik een Varken doodgeschooten hadde, doen kon men eerst sien / wat een kragtige hertstogt dat de blijtschap is / en wat een indruk een goede tijdinge op onse Ziel baard / als wy 't geene berispingen / daar wy soo seer naar verlangen en reyk-halsen / de agtergeblevene Swarten, op stoljes leunende / verboegden haar by de troep / en vielen my aan de voeten / en gelijk sy ongemeen by-geloobig zijn / gaaven my te kiemen / dat sy van gedagten waaren, dat ik met meerder gaaven en heyligheyd van God geseegent was als een ander mensch; maar ik stelde dat uyt haar hoofd / en bebal haar verderg / hunne pligt te doen, om het Varken mede te helpen schoon maaken, wy maakten van 't bleez Apostels, anders Tassal noemt / om in tijd van nood te konnen gebruiken / en van 't Spek soude men een smooring maaken / wy hadden nog een mes en oude Parring, die ons hier en in andere gelegentheeden bysonder te staade quamen / een kuyl in 't sand gegraven hebbende / staaken wy daar 't Spek in / niet beenen met al / en deselve wel digt met blaas-

Groote
blijdschap
hier over,

Hun graage
aet-lust,

Agterge-
blevene
koomen te
voorschijn.

Gevoelen
der India-
nen over de
Roy.

Maaken het
Verken
schoon,
en verdee-
len het aan
stukken,

deren toegedekt hebbende / daar weeder sand boven op / en doen aan 't buur-stooken.

Wu kan ik en meer andere met de waarhepd verklaren / noopt lekkerder gesmoord vlees gegeten te hebben / 't was of wy wederom her-booren wierden / en dat het beste van alles was / soo en bequam het ons niet qualijk / wy gastercerden dan soo lang / tot dat het Spek tot het gebeente toe op was / en daar mede begaben wy ons weder op de reys / geduurende dewelke wy des s'mozgens en s'abonds / peder een stukje als een halve hand groot / van de bewuste Apostels tot sijn deel kreeg.

Krijgen hier door nieuwe kragten.

Begeeven hen op weg.

Maar ettelijke daagen marcheerens quamen wy op een sekerere plaats / daar een vaartuyg in 't sand gedolben vonden leggen / en hier / of daar een stuk van een plank opdeeden ; 't geen my aanstonts bewoog / om mijn spits-broeders booz te slaan / gemelde Vaartuyg op te maaken ; maar sy-lieden beriepen sig op hunne swakhepd / als ook om dat geen gereetschappen hadden ; derhalven genootsaakt my te laten overstemmen / niet tegenstaande / dat ik haar boozgeeven met kragtige dzing-reedenen sogt te beweeren ; dog alles te vergeefs / derhalven moesten wy ons heyl met onse voeten soeken.

Vinden een Vaartuyg in 't sand.

Dat de Roy soekt op te maaken,

Maar dat 11 daagen geduurig weg gespoeyd hadden / met de grootste honger / kommer / koude ende nattighepd te lijden / die men kan bedenken / quamen wy aan den Oever van een grote Rivier / genoemt Sampitt, ten opsigte dat sy booz aan de mond / tusschen de twee en derde-half mijl breed was / en dien-volgens booz ons onmogelijk / om deselve te konnen passeeren / doen begonnen wy eerst / dog te laat / te gedenken aan de misflag / die wy begaan hadden / ten opsigte van 't Vaartuyg ; weshalven geen anderen uytblugt wisten / om eenigsmits booz de strengighepd van Gods weer en wind beschut te weesen / als een tentje op te regten / dat ook volbragt wierd / en verders alomine gesogt zijnde / of 'er niet yet-

Rivier Sampitt.

Regten een Tentje op.

Rug-beenen
van schil-
padden ge-
geeten.

weg tot ons leebens onderhoud was / bond ons
volk 2 of 3 rug-beenen van doode schilpadden / de
welke op 't vuur gesmeeten / en gebrand zijnde /
vervolgens als een lekkier-beetje van haar genut-
tigd wierd / wy vonden hier mede eenige klepne
in 't sand gedolbe schulpjes / waar in een oester-
tje als de groote van een vlieg schuylt / die wy
met de naagels uyt de grond krabden / als mede
eenige klepne wilde vrugten / die de Malayes , Ka-
rang Monting noemen.

Kleyne wil-
de vrugten.

Wy ontdekten insgelijks ook een plaats / daar
in wy een party wilde land-vrugten vonden /
dien ik in den oorlog op Maccasser hadde leeren
kennen / en worden van de Land-saaten Gadong
genaamt / sy wassen onder de aarde op de manier
als een Ouby ; maar boven aarde met seer scherpe
ende lange strupken / loopende gemeenlijk rond-om
de boomen / en al wat haar te vooren komt / daar
blijft de strupk aan hegten.

Gadong een
soort van
vrugten.

Des selfs
kragt.

De vrugt in sig selfs is geel / en met een over-
bloedige melk-agtige stoffe versien / de welke van
soo een kragt is / dat sy 't bel van de vingers door
sijn scherphed verteert ende soo men die soo vass
quam te eeten / soude men sekerlyk seyn nutti-
gen / en waar op niet anders als een gewisse dood
soude konnen volgen ; maar in tegen-deel / als men
de kennisse heeft om de selve wel toe te maaken /
kan daar een seker slag van meel uyt de selve ge-
maakt en daar van koeken gebakken worden / die
dan gebolgelyk by gebrek van brood / of rijst tot
voedsel kan dienen / het toe-bereyden geschied op
deese naar-volgende wyse / vooz eerst / moet men
die zorgelijke vrugt eerst schillen / en wyders aan
seer dunne schijven gesneden zijnde / bzaaf gesou-
ten / en vervolgens door malkanderen gekneet wer-
den ; naar dat het soodaanig een nagt over-gestaan
heeft / moet het in vass loopende waateren 5 of 6
etmaalen blijven leggen / geduurende 't welke men
vooz-al niet vergeeten moet de melk / of 't sap daar
uyt te wringen / en als men komt te merken / dat
'er geen meer vogtigheyd in steekt / dan in de Son
te

Hoe dese
vrugt be-
zeyd word.

te droogen gelegd / en soo boozts gebuykt.

Op de booz-verhaalde wyſe had ik die brugt ſien bereyden in de Maccaſſaariſe oorlog en genoegſaam verſeekert / dat een party luden hun daar mede langen tyd beholpen hadden : mijn ſpitsbroeders ſulks verneemende / wierden door de honger aangeprikkeld / om daar van een proef te nemen : ſulks dat 'er eenige uit de hoop ſig heymelijck van de andere maakten / en naamen een gedeelte van de natte wortelen uit 't water / kneeden de ſelbe / en maakten daar een ſeeker deeg van / die ſy dan tot ronde klompen maakten / en de ſelbe in 't vuur wierpen / om te bzaaden / naar dat ſy de ſmaak daar van hadden / waaren ſy nog meer begeerig / om daar van te eten / ſoo dat het luſtig op een bzaaden ging / wanneer ik door de reuk hun gedaante gewaar wierd / bzaagde ik haar / wat ſy daar braaden / daar ſy my ten antwoord op dienden / dat het koeken waaren, die ſy van een uytneemende goede ſmaak hadden bevonden, my daarom een van de ſelbe koeken aangeboden hebende / nuttigde ik der een klein ſtukje af / maar de eetens-luſt verging haar wel haast / vermits het op een by ſlegten ſtaat met haar quam / ten opſigten / ſy die daar van gegeten hadden / eerſt begonden te ſupſe-bollen als beſchonken menſchen / en kort daar aan kreegen ſy by harde ſtoel-gang / verſeld met heevige bzaakingen / en tot vermeerdering van haar ongebal / wierden ſy magteloos en daar en boven aan armen / en beenen lam / 't geen al by wat ontſteltenis verdoofſaakte / ik bevoelde inſgelyks een wonderbaarlyke ontroeringe in mijn ingewant / dog die egter niet by d'andere lyders te vergelijken was / om dat mijn luſt al by meer had weeten in te toomen / als d'anderen ; op raad in deſe ongevalle met aandagt gepynſt hebbende / beſloot ik in de rivier te gaan baaden / daar ik in der waarheyd een groote verligtinge vond / en 't geen my ook bewoog om die aangenaame tydning aan de lyders mede te deelen ; maar ſy en hadden de magt niet om haar van dat

Word van de Maccaſſaren gebruykt.

Hoe by het volk van de Roy toe-gemaakt wierd.

En aan hem gegeven.

Ongemak hier uyt ontfaan.

Genees-middel hier tegen uytgevonden.

Waar door
sy hersteld
wierden.

Versien sig
van 't gewas.

Vergade-
ren eenige
planken.

Sleepen het
vaar-tuyg
langs
strand.

Blankas.

Wonderlijk
gereedschap
om te tim-
meren.

genees-middel te kunnen bedienen / weshalven tot
behoudenig van haar leven genooddykt was / alle
mijn slaauwe kragten in te spannen ; ten eynde om
haar naar de ribier te sleepen ; 't geen dan ook d'oor-
zaak naast God was / dat sy naar 't verloop van
2 of 3 uren aan haar voorige gesontheyt geraak-
ten.

In-middeng beslooten wy een meenigte van die
wortelen in 't stroomend water te leggen en de sel-
ve daar soo lang te laten berusten / ter tijd en wij-
le / dat men de repse aan soude nemen / om 't baar-
tuyg / waar van gewag gemaakt is / van daar te
haalen / namen eenige bast van boomen / die wy
hier vonden / 't welk ik de Javanen wel eertijds
hadde sien gebruiken tot het digt maaken van haa-
re baar-tuygen ; want met 't ontbeeren van 't
baar-tuyg / was het ons onmoogelyk petg aan te
vangen / waar en tegen / met 't bekoomen van 't
selve / daar immers nog hoop was / om dese ellende
te kunnen ontgaan / de mars ging doen aan ; ter
gemelde plaatse koomende / sogten wy van de Zee
hier en daar af-geslaagene planken weder by den
anderen te versamelen / en arbeypden doen 't baar-
tuyg in 't water / dat ons geen slepne moeyte kos-
te / en vervolgens alle de losse planken met Baly-
Outangs by den anderen gebonden hebbende / sleep-
ten wy het langs de strand / tot dat wy se voor
onse tent gebragt hadden / daar wy se wijders we-
derom op 't strand haalden.

Hier wierd ik voor de eerste-maal van mijn lee-
ven wederom een timmerman met een sober ge-
reetschap / want de selve bestont in de voornoemde
Parrang en Mès , beneevens de staarten van een
Blankas , ofte anders Zee-lupsen genaamt / ver-
streckte ons om gaten te booren door de planken /
en vervolgens op het beste / dat wy konden met
Baly-Outangs aan malkanderen te binden / dat
niet alleen / maar hier moest nu by daag getim-
mert / en by nacht voorschreeven Gadong gegraa-
ben werden / om tot ons onderhoud als voor-raad
op de aanstaande repse mede te kunnen nemen ;

In

In die oeffening bezig zijnde / dagt ik dikwils aan den staat / daar ik my in bevond / te weeten naakt / aan den arbeyd / en byten dien gehouden mijn kost onder de aarde met vzoeten te zoeken ; men kan ligt denken / dat die timmering soo wat schoorvoetende toe-ging / derhalven bragten wy 'er 22. dagen mede over / eer dat het voltoopt was / te weeten / soo veel als wy daar aan konden doen / waar naar 't vaar-tuyg in 't water bragten / en gesamentlijk daar in gestapt hebbende / begaaben wy ons op de reyse / of om beter gesegt / dreeven soo wat op Gods genaade heenen / onse riemen waren gespleeten Bamboesen , waar mede wy heel wepnig konden doen / en onse zeplen waaren van 't selve stof aan malkanderen genaapt / of gereegen / gelijk onse kleederen mede / en soo ik vyge- of Pisang-blaaderen hadde konnen bekoomen / soude ik mijn ingebeeld hebben gehad / een tweede *Adam* te zijn.

Het vaar-tuyg gereet.

Riemen van Bamboesen.

Al dus blottende en ongebaar een halve mijl van land geraakt weesende / kreegen wy een swaare reegen met een harde Travaade ; dog tot ons merkelyk geluk quam de selve upt Zee / die ons niet de stroom regt voor de mond van gemelde rivier bragt / daar wy tegens het vallen van den avond aan quaamen / bleeven aldaar dien nacht over / met voor-neemen / om de selve met den dag op te baaren / en alsoo onse dood / of middelen tot behoudenis van ons leven te zoeken / maar 't mislukte ons / naardemaal dat de stroom seer sterk naar Zee liep / en tot meerder verseekering haalden wy onse Praauw op de wal / bleeven dien gantse dag in druk en droefhepd by den anderen.

Swaare reegen.

Worden aan land gesmeeten.

Tegens den avond begon de bloed te gaan / waar op wy gesamentlijk beslooten / boven-waarts te baaren ; maar soo gaauw als wy van land waren gesteecken / wierd ik seer schielijk met geen klepne ontsietenis bevangen en met seer swaar-moedige gedagten overvallen / 't geen als een quaad voor-teenen van my aangemerkt zijnde / besloot ik de rivier niet op / maar langs de wal te baaren / ten

Besluyten opwaards te vaaren.

Dog veranderen van gedagten.

epnde om Banyer Massing op te zoeken. Ik sloeg sulks aan mijn makkers voor / maar vond weinig verligting in mijn droefheyd / ten opsigte dat sy vol-mondig verklaarden / geneegen te zijn op te vaaren, want sy volgens hun voor-greeven / niet slimmer konden over-komen, als den staat daar sy in waaren, en geviel het dat sy den dood te gemoed gingen, daar hadden sy lang naar gewagt; sonder dat ik met praaten en bidden haar doen van dat voorzemen konde af-wenden / maar in tegen-deel leyden sy haar nevens huune riemtsjes neer om te slapen.

Onder tusschen / dat wy soo sagtjes de rivier op dreeben / soo bleef ik met bedroefde oogen dese versagde en slaanw-hertige menschen aansien / van dupsenderley gedagten gequeld en gessingert / waar dat wy belenden / en wat ons nog overkomen soude / maar de stroom te midder-nacht gekenterd zijnde / dreeben wy weer de rivier af / sulks dat wy omtrent 4 uren in de morgen-stond regt aan de mont der selve waaren / weshalven bedugt weesende / dat wy upt de voorszreebe rivier mogten geraaken; soo deede ik met de grootste moeyte / die yemant ter wereld soude konnen neemen / jaa slaaf-agtige dienst / soo veel dat ik met roepen de wal kreeg / want 't was soo verre gekoomen / dat niemand meer een hand wilde upt-steeken / onder voor-wendsel / dat sy hoe langer hoe meerder haar swakheyd gevoelden, en dienvolgens door de dood haast meenden van hun verdriet verlost te weesen: soo dat het nu op het uiterste gekomen was / want tot op heeden hadden sy ebenwel nog een wepnigje eerbied en ontsag voor mijn persoon gehad / maar nu scheen het t'eeneemaal gedaan te zijn / en siende dan / dat het niet anders wesen konde / sweeg ik stille / gelijk wy altermaal deden /

Maar niet lang hier naar hoorde ik duydelyk een gerugt en ook de riemen van een vaar-tuyg in 't water slaan / en dat te meer is menschen / de welke tegens den anderen praatende / onse makkers / die sig om te slapen geleyd hadden / wierden wel haast van

Gevoelen
sijner mak-
kers.

De Roy in
groote be-
kommerin-
gen.

Drijven te
rugge.

Slap-hertig-
heyd sijner
makkers.

Verneemt
een vaar-
tuyg.

my opgewekt / seggende; komt broeders, hier is uyt- Spreekt sij-
ne slaapen-
de makkers
aan.
komst, of een spoedige dood, daar gy soo seer naar
verlangt hebt, nu sal ik eerst sien wie in der daad
een man is; daar komt een vaar-tuyg aan, daar men-
schen in zijn, en 't zy, dat sy ons goed-willig
mede willen neemen, of niet, wy moeten evenwel
aan haar boord weesen, 't mag gaan hoe 't wil,
daar sal ten minsten eenige kost zijn, wat my aan-
gaat, voegde ik daar by, zoo 't haar om mijn lee-
ven te doen is, sal ik 't haar duur genoeg verkoopen.
Ag manniën! voegde ik daar by / roep en bid God
eerst aan, en beveel uw ziel in de handen van uw
schepper, die ons gemaakt heeft (gelijk wy ook
deden) want gy soud nooyt gelooven waar toe 10,
of 12 menschen, die bedroeft zijn, niet bequaam
toe zijn.

Op welke hoopstel sig een vader eben graag en Volvaardig-
heid van
een yeder.
willig toonde / om de handen aan 't werk te slaan /
onse riemen te boord geset hebbende / begonden wy
te roepen / immers soo hart als wy konden regt naar
't geseyde vaar-tuyg / die luden moogelyk dichten-
de / dat wy scoute robers waren / sogten ons met
de blugt te ontkoomen / maar de nood / honger / Het vaar-
tuyg neemt
de vlugt.
en de breefe van noopt diergelijk hoopbal te sullen
ontmoeten / maakte / dat ons volk als wakker
mannen uyt-haalden / wy liepen haar ook seker-
lyk in / 't geen onse moed nog meerder deed aan-
wassen.

Die luden dat nu bespauwende setten 't hoog en
dooch op de wal / en maakten / het vaartuyg vast / Setten hun
vaartuyg op
de wal en
wagten de
Roy af.
ons met brandende lont / en met geweer in de vuyf
afwagtende / wanneer nader begosten te komen /
saagen wy dat het een klepne Konting was / bemand
met 2. Maccaffaren en 6. Inlanders, op Manda-
way t' huyg hoorende / dewelke dooz den Koning
van Banyer waaren uytgesonden / om eenige vol-
keren op t' ontbieden / vermits dat dooz een Oor-
log / waar mede dooz de Portugeesen op Maccauw
wierden gedreygt / bedugt waaren / wy riepen haar De Roy
roept haar
toe.
in de Maleytse taal / dat zy dog niet schieten wil-
den, aangesien dat wy geen quaad volk, veel min-
der

der quaad in de fin hadden, maar dat arme sukkelars, die ons schip verlooren hadden, en buyten dien *Hollanders* waaren. *Sp* antwoorden hier op/ sulks niet te kunnen gelooven, aangefien sy volgens hunne meyning eenige van ons volk met *Badjoe Rantes* in 't vaartuyg hadden gesien, waar en tegen haar weder op dienden / dat het geen *Badjoe Rantes*, maar blaaderen van *Poutjok* waaren, en dat wy boven dien onse vrouwen en kinderen hadden, 't welk by haar ook geen geloof herdiende / daarom genootsaakt waaren/ de meyden over-eynd te doen staan / om hunne borsten te vertoonen / waar op sy dan overtuypt wierden / ons booz soodanige personen aan te sien / als wy boozgegeeven hadden / en wierden daar en boven vergunt / aan haar boozd te komen / daar wy ten eersten een kleetje van die luyden kreegen / om onse schaamheyd te dekken.

Komen by
malkandere-
ren.

Komen in
hun vaar-
tuyg.

Waarom de
Schrijver
vrouwen
mede
neemt.

In haar vaartuyg ober-gestapt zijnde / wierden wy met wat rijst en zoute gedroogde vis onthaald / hier bebond ik my selfs niet bedroogen te weesen in mijn meyning / dat het dienstig is / op sulke Voyagies vrouwen mede te neemen / 't welk altoos om twee bysondere insigten door my gedaan / en in 't werk gesteld is. Eens-deels / om 't hertseer in mijn afweesentheyd van Batavia niet te hebben / dat mijne weder-partijders hunne bittere hertstogten aan mijn volk (als zijnde de haare ontgaan) niet onderhaabig mogte zijn / behalven dat / heeft my d'erbaarentheyd doen onderbinden / dat in dese gewesten de Land-saaten booz een gebruyk hebben / den breeindeling / dewelke met syn vaartuyg aankomt / vrouw en kinderen in hebbende / of deselve daar booz verklaart / als een stooman aangefien werd / of altoos booz pemand gehouden / die geen quaad in den fin heeft / daar men andersints onderwoopen is / dat die luyden een argwaan van u hebben / als of men een Zee-schuymer was / schoon dat men het niet en is.

Gaan in
Zee.

Beinelte quanten maakten ons vaartuyg agter het haare vast / en staaken vervolgens in Zee / mij-
ne

ne mede-makkers wierden alle om laag geplaatst / maar sy hadden die beleeftheyd / datse my boven lieten / en wanneer haar by onderling gesprek af- Onderling gesprek. vroeg / waar sy meenden te zeylen? ten antwoord bequam / gelijk reets gesegt is / dat sy van den Koning van *Banyer Massing* waren uytgefonden, en tot die Hoogheyd weder meenden heen te gaan, om verslag van hunne verrigting te doen, als eerst naar hunne *Negery* aangegiert hadden.

Tegens den avond in Zee zijnde / hoorde ik de- Godeloos sen heploozen hoop een overslag maaken / om de voorne- *Blanken*, die zy in haar vaartuyg hadden van kant men deser te helpen, en wijders de 7. stuks *Inlanders* onder Swarten. haar te verdeelen en tot slaaven te maaken, moogelijk nergens minder op verdagt weesende / dat ik hun verraders boorneemen wel duydelyk ver- Wat de Roy stond / en begreep / om de wille / dat sy sig van de verstaat. *Maccassaarse* taal bedienden; want Maleyts hadden sy gehoord / dat ik spreken konde / in dit nieuwen ongeval door 't noodlot my selfs bevindende / dog geen wapens magtig zijnde / nam ik voor / om 't rokje van geveynstheyd aan te trekken / weshal- Sijn gedrag ben gelijk als uyt den slaap ontwaakende / en my hier om- selfs naar die geene keerende / dewelke Opper-hoofd trent. van 't vaartuyg was / seide / dat ik niet naar-laa- Met een ten konde, hem kennisse te geeven (want ik be- leugenagtig diende my van haar verhaal :) dat den *Sulthan* van verhaal. *Bantham* insgelijks ter ooren gekoomen was, dat zijn broeder den Koning van *Banyer* in Oorlog met de *Portugeesse* Natie was ingewikkelt, uyt dien hoofden my heymelijker wijze naar den Koning zijn Meester hadde gesonden als *Ambassadeur*, niet alleen om hem dese verzekering van zijn genegentheyd te geeven; maar ook om zijn Hoogheyd met raad en daad te helpen, en wijders kruid voor hem te maaken, en kanon, en koegels te gieten, mitsgaaders ook fortressen en sterktens op te werpen, tot bescherming van zijn Land, daar het den Koninglijnen Meester goed vinden soude, en dat uyt dien hoofde om zijn Hoogheyd van *Banyer*, een oud Bond-genoot, en een *Religions*-verwant van de Vorst,

Vorst, die my uyt-gefounden hadde.

Daar het
Opper-
hoofd van
't Schip seer
over ver-
wonderd
was.

Hun onder-
ling ge-
sprek.

Dat boozstel quam hem byz vzeemd in d'ooren/
egter ten goede in mijn en onser aller opsigt / ver-
mits dat byz wat beleefder sig aanstelden / als wel
beboorens gedaan hadden / my met alle eerbiedig-
heyd afgebragt hebbende / of ik dan die man was,
dewelke sijn opperste Kapiteyn in de voorleede Oor-
log geweest hadde. En hem daar op ten antwoord
gediend hebbende van ja, batte hy my by der hand/
sig selfs verklaarende / een broeder van mijn te
zijn, daar neevens by-boegende / dat hy van my
genoeg gehoord hadde, en dat de Koning van *Ban-
zham* sijn rijk, en leeven genoegsaam aan mijn ver-
schuldigt was. Daarom hem ten antwoord dien-
de; dat ik een dienaar van sijn Majesteyt in die tijd
geweeft, en ook nog was, en dien volgens niet
meer gedaan hadde, als mijn schuldige pligt ver-
eyste, 't geen hem seer wel gebiel / sig wijsers by-
sonder verheugende / 't geluk te hebben van soo
een man als ik was aangetroffen te hebben, en te
meer, om dat hy die geene soude wesen; die sulke
aangenaame tijding aan sijn Prins soude bood-
schappen.

Komen sig
alle by de
Roy te ver-
ontschul-
digen.

Welke woorden en discoursen hy aan sijn mede-
makkers ging verhaalen: waar ober sy gesament-
lijk / soo wel als hy haar selven seer verwonderden/
en quamen by my / haar selve verontschuldigen /
dat sy my geen beeter gemak konden aandoen, e-
dog dat sy binnen 1. dag of 2. in haare *Negery*
vermeeynden te koomen, alwaar zy dan verhoop-
ten te doen, 't geen sy nu juyft niet konden by-
brengen, en ook besorgen, dat ik ten eersten by
den Koning gebragt soude werden, van wien ik
buyten allen twijfel met alle genoegen en beleef-
heyd soude onthaald, ende ontfangen werden.

Komen aan
de Negery.

Word van
de Grootte
besogt.

Op den derden dag quaamen wy aan haar Ne-
gery, alwaar de grooten van dese plaats ten eer-
sten den gewaanden Ambassadeur quaamen besoe-
ken / hem alle hulpe / en onderstand aanbiedende /
wilden ook vaartuppen uytstenden / om de verlore-
ne brieven en schenkagies weder te doen opsoeken /
ge-

gelijk als ook ten dien eynde Advijs-brieven aan alle de daar om her-leggende Dorps-hoofden der frant-Negeryen afgevaardigt wierden / men vond ook goed / dat peder een perweg by-brengen soude tot het onthaal van den Gesant / sulks dat ik in korten tijd een party geschenken bequam / dog dat evenwel anders niet als een wepnigje rijst / padie / vis / en een lengte van brugten was / inmiddels werd 'er een sierlijk vaartuyg klaar gemaakt / om tot onse reys te dienen.

Krijgt veel geschenken.

Daar dat wy een halve maand ons wat verfrist hadden / begaaben wy ons op reys naar Banyer Massing , blyvende volle 13. dagen onderwegen ; wanneer ten eersten by den Koning ter gehoor toegelaten werd ; sittende den Koning in zijn stoel van staat / my op het inkoomen af-vraagende ; of ik een Afgesant van zijn Broeder den Koning van

Begeeven sig op reys naar Banyer Massing.

Komt voor den Koning.

Bantham was ? daar ik naar 't afleggen van mijn Eer-bewijzing antwoorde / van neen , dat geen *Ambassadeur* was , en dat ik om geen andere redenen my daar voor hadde uytgegeven , als om een ontijdige dood te ontgaan , naademaal de trouweloofse overbrengers van mijn persoon , en mede-makkers voorgenoomen hadden de *Blanken* schandelijk te vermoorden , en de *Inlanders* tot slaaven te maken , 't geen haar egter door dese vond mislukt was , nu indien den ondergeteekende de dood verdiend hadde , 't gaf hem nog een groote troost , dat hy als een Oorlogs-man zijnde , de eere soude hebben door de handen van so een edel-moedigen Koning te sterven , of geliefde hem zijn Majesteyt 't leeven te schenken , soo soude hy die gaarne in zijn dienst besteeden , als zijn Hoogheyd geliefde , maar daar van een preuf te neemen.

Doet zijn woord.

Maar op dien Dofst met een bysondere sagtnigheyd geliefde te antwoorden / dat ik wijsfelijk gesproken , en gedaan hadde , versekerde ons / voor ons leeven , en voor ons onderstand te fullen sorg draagen. Soud my doen by den aldaar woonende Chineese Sabandhaar , Kiay Arias , Broeder / die doormaals Sabandhaar was / beneevens 2. of

Antwoord des Konings.

Word by een Sabandhaar gehuys-vest.

3. *ſijner Grooten / den voorzchreeve Sabandhaar upt de naam van den Koning aan te beveelen / dat hy ons van kleederen / koſt en drank ſoude hebben te verſorgen.*

Die haar
wakker uyt-
ſcheld.

En buyten
de deur
ſtoot.

Dog dien Godloofen Tollenaar geen ander oogmerk hebbende / als moogelyk ſijn verſoepelyke ſugt van eygen-baat te betragten / en wel aan ons gewaad beſpeurende / dat hem ſulke volk geen winſt by-bzengen ſoude / begon de leelykſte ſcheld-woorden tegens my / en mijn volk upt te bzaaken / als ſoo een guyt-fak konde bedenken / en daar mede nog niet genoeg zijnde / ſoo ſtiert hy ons ſoo wat ruudwelyks de deur upt / 't geen my ſoodanig tegens dat vier-boetig menſch verbitterde / dat het weynig ſcheelde / of ik ſoude dat Monſter wel haast met mijn eygen tanden verſcheurt hebben.

Worden in
een leedig
huys ge-
bragt.

Gerugt
voor de
deur.

Dat geſtild
wierd.

De gemelte Ryks-grooten upt mijn gelaat beſpeurende / dat ik geen goets in de ſin hadde / trok-ken my met goede woorden by den arm / bzogten ons in 't vaartuyg / waar mede wy gekomen waren / en vervolgens in een leedig huys / daar wy ſonder koſt dien gantschen nacht bleeven / ſonder dat ons yetwes gebragt wierd / ſulks dat wy inalkanderen met een leedige maag ſoo wat geſelſchap hielden / dog het bleef 'er nog niet by / want 's nagts kreegen wy een party volk voor onſe deur / derwelke geen goede meening hadden / vermits dat sy onſe deur meenden op te breeken / waar op ik haar toe-riep / dat ſy op een verkeerde Haaven waaren , woudenſe yetwes hebben , ſy moeſten by onſe buuren weefen , alſoo dat 'er by ons anders niet en ſchuyelde , als een party naakte huyden , en woudenſe de mijne hebben , ſoo koſtenſe toefien , dat ſy die kreegen , waar op ſy al lacchende heen gingen / ſeggende ; Den *Hollander* heeft gelijk , wat ſullen wy van den armen Duyvel haalen , hy heeft dog niet.

Word van
een Chinees
beſogt.

Doorzwaar veel beleefder was 't beſoek van een Chinees , die ons den vyfden dag by-quam / deſe man ſepde / dat hy my op *Batavia* gekend hadde , en uyt vriendschap eens quam ſien hoe ik voer , in-
mid-

middels zijn oogen giuts en herwaarts hebbende
 laten gaan / en siende / dat onse schoorsteen niet en
 rookte / nog dat wy geen potten en pannen hadden/
 om te kunnen kookken / en dat meer is / geen matje
 om te slaapen / en upt dien hoofde wel aanschou-
 wen konde / dat ons volkje gesamentlijk als ston-
 me beesten op de grond neer laagen / soo septe de
 gedagte Chinees, dat hy meende naar huys te gaan, Die ver-
 en over 't uurtje weder stont te koomen, met zijn trekt.
 vrouw en kinderen, om het Avondmaal met ons
 te houden, ik bedankte hem voor zijn heughepd /
 hem ten laatsten seggende / dat hy voor lief moest
 neemen, dat hy onthaald wierd met 't geene, dat
 'er was.

Maar dat gemelte Chinees omtrent een uur weg
 geweest hadde / quam hy met zijn vrouw en 2. kin- Komt met
 deren aan / mede-brengende een groote Bandees met zijn vrouw
 alderhande gekookte kost / benebens dien 2. sakken en kinde-
 met rijst / potten en pannen om in te kookken / dzoo ren met
 ge vis / peder met een matje en een oor-kussen / eet-waren
 waarlijk die man quam ter goeder uur / vermits en des selfs
 dat wy in 4. of 5. dagen al weder niets genuttigt gereet-
 hadden / daar was een onuytsprekelyke blijdschap schap.
 onder die verhongerde menschen / de voorzigtighepd
 liet my niet toe / ons volkje tot versaadens toe te la-
 ten eeten / bebal haar ober sulks / de gulsighepd te
 myden / maar mijn vermaanninge soude wepnig
 hebben geholpen / 't en waare ik sulks niet verhin-
 derd hadde / en daarom liet ik haar gesamentlijk Houden t'
 eerst eeten / en daar mede ging ik met de Chinees samen
 insgelijks ook aan 't eeten / den Hemel weet / met maaltijd.
 wat voor een smaak / honger en lust.

Maar gedaane maaltijd vertrok de barmhertige Vertrekt en
 Chinees; komende des anderen daags op gelijke komt 's an-
 wijze wederom / verseld met 2. of 3. sijner landg-lie- deren daags
 den / ons peder een sak rijst mede-brengende / mitsa wederom.
 gaders een partp loode Pitjes, dat wel een slegte
 munt / maar egter goed genoeg van Allooy, om
 daar mede te markt te gaan / onse weldoender vol-
 harde in zijn gulshertighepd / en bragt soo nu en dan
 zijn bekende / dien hy aanmaande / om naar zijn
 voorbeeld de nootdructige yets van haren overvloed

Krijgen eenige vereeringen van andere.

De Roy geeft sig uyt voor een Doctoor in de Medicijnen.

Doet eenige geneesingen.

Voorneemen der Grooten.

Hun begeerte.

De Roy kant sig hier tegen.

mede te deelen, en insonderheyd een Maleyer, dewelke van Johoor gekomen was / dewelke ons eenige stukken blaauw linnen tot een vereering mede bragt / soo doende waaren wy wederom gekleed / en gespyst / soo wel als die luden die in 't armhuyt tot Batavia zijn / en behalven dat / soo diende wel pett by der hand genomen te werden / om met satsoen aan de kost te komen / werdende tot dien eynde ons volkje tot snijders getransformeert om baaptjes &c. vooz de inwoonders van 't Dorp te maaken / en naardemaal my by wijlen voorgehouden wierd / of geen kennisse van de *Medicynen* hadde, en my daar vooz verklaard hebbende / viel het my niet moepelyk / in 't kort vooz een ervaren Doctoor in de Genees-kunde aangesien te werden / te meer / om dat ik ten beste / dat ik konde met wasch / vet / &c. eenige salben begon te maaken / gebruykte de selve tot geneesing van mijne lyders / gevolgd nu by 't geloof / dat die arme menschen meenen; dat meest alle *Hollanders*, *Wond heelders* zijn, en 't gelukkig geneesen van 3. of 4. persoonen / die een ligte toeval hadden / was 'er niet anders van nooden om mijn vooz de geleerste Genees-Heer te doen passeeren / die der uyt-komen konde / gebruykende nog daar en boven die staat-kunde / om de behoefstige vooz niet te geneesen / maar luden van vermogen moesten 't dubbeld betaalen / dewyl dat een peder sijn beroep waar-nam / sagen wy dagelyks onse kalanten aangroepen en ons welvaart toe-neemen / want met mijn Doctours kennisse en 't snijden / en naapen der baaptjes / konden wy onse reekening wonder wel binden / naar-demaal de Dorpelingen niet veel kennisse van dat hand-werk hebben.

Als nu des Konings Grooten bemerkten / te weeten / dat wy wat begonden ober te gaaren / bongen sy aan te beraatslagen ons armoedje afhandig te maken / quamen derhalven aan ons huyt en vozderden van 's Konings weegen 2. klepne mepjes / onder voorwendsel quansuys / dat sijn Majesteyt daar sin in hadde. Ik stelde my hier wel tegens aan onder betuyging: dat de kleyne mijn kinderen en de groote, mijn vrouwen waaren, en konde der-

derhalven niet gelooven, dat soo een sagtmoedige Prins als den Koning was, soo onreedelijk soude zijn, om yemand van zijn vrouw en kinderen te berooven, **versogt derhalven** / den Koning hier over selfs te spreken. **Dog** *sp* betoonden hier toe geen sin te hebben / maar seiden met een vertoornd weesen / of ik dan geloofde, dat sy des Konings naam souden derven misbruyken, **my** nog nader **boozhoudende**; of ik wel wist, dat wy alle des Konings ^{Hun stout spreken.} slaaven waaren, naardemaal wy op zijn Stranden waaren gevonden, en dat het hem derhalven vry stond met ons leeven en personen, naar zijn eygen wel-gevallen te handelen.

Ik diende hem daar op ten antwoord / dat zijn ^{Antwoord van de Roy,} seggen sonder de minste regt of reedenen gegrond was, vermits dat de *Hollanders* tot geen slaaven gebooren waren, en geloofde ook, dat hy die nooyt tot slaaven hadde sien gebruyken, veel min, dat de Koning my de eerste daar toe soude willen maaken.

Dog naardemaal geen woorden helpen / als de ^{Hun boosheid.} **boos-doenders** in hun opset **door** geen strenger middelen beteugeld werden / soo namen die sielten een kleyn meysje mede / seggende wel duydelyk daar by / dat sy des anderen daags geneegen waren weder te komen, om de rest te haalen; **waar en tegen ik haar** ^{Woorden van de Roy tegen haar.} met een hoel gelaat **antwoorde** / dat sy sulks souden gelieven te laten, op dat ik niet genootsaakt soude zijn, geweld met geweld te keeren. **Door** dien dat **ik** met eeden betuygde / liever 't leeven daar by op te setten, als sulke hert-treffende wederwaardigheeden langer te gedoogen. **Sp** en hadden niet veel sin in die dreygementen / maar lieten het geensints blyken / in tegendeel sielden *sp* haar soo ^{Veranderen van taal.} blyt niet meer aan / maar begonden beleefder te spreken / seggende egter / dat meysje mede te nemen, **waar toe sp** **my** versogten / om geen andere oorzaak als om deselve aan de Koninginne te vertoon, dewelke uyt enkele nieuws-gierigheyd seer verlangde, om van die natie te sien, met belofte, van soo draa haar de Koningin gesien hadde, deselve wederom te sullen brengen, **waar mede sp** met 't

kind ter deure upt-traaden / en dien ik naar die tijd noopt weder gezien heb.

Word van
eenige
Grooten
van seker
Prins be-
fugt.
Hun voor-
stel.

Oeg anderen daags quamen eenige Grooten my bezoeken / dewelke van seker Succadanas Prins afgesonden waaren / met eenige frupten tot een geschenk / en naar dat 'er aan weder-sijden eenige plicht-pleegingen gewisselt waaren / met het beklaagen van mijn persoon in den bedroefden staat, daar in ik was, vermits my het ongeluk in sulke een, en Tyrannique regeering vervoerd hadde, en onder sulke menschen, soo voegden sy daar nog by / dat den Prins hun Meester sigl aanbod, om mijn persoon, en volk onder sijn bescherming te nemen, en ook meerder agting voor een man, van mijn *Caracter* soude hebben, als hy sag, dat my hier beweesen wierd: derhalven indien ik daar toegeneegen was, soo soude ik my maar hebben te verklaaren, als wanneer gemelde Prins ten eersten aan den Koning verfoek soude doen, om my mede te nemen, naar 't welke sy afgesonden waren, en dan niet en twijfelden of ik soude tot erkentenisse van sulke een weldaad, ter liefde van den Prins ook mijn vlijt en kunst in 't werk stellen, om die Vorst wederom van sijn seere Oogen te geneesen, en indien, vervolgden sy / dat God uwe Genees-middelen in dier voegen komt te segenen, dat hy van dat toeval geneesen werd, soo kan mijn Heer wel denken, wat een deftige belooninge u sijn Hoogheyd doen sal; Hy heeft, voeren sy voort / met lof van u persoon hooren spreken, en daarom verlangt hy seer om u te sien, weshalven verfoeken wy gediensig, dat U: L: sijn begeerte opvolgt.

Sijn ant-
woord hier
op.

Op sulke beleefde aanbiedingen / vond ik my in alle deelen verplicht te seggen / dat ik bereyd was de Prins hunne Meester sijn wille te gehoorsamen, als hy my andersints de eere wilde aandoen, van my te laten haalen. Dooz dien aan die Heeren te kennen gaf / dat ik geen vaartuyg hadde, 't geen sy reedelyk oordeelden te zyn / neemende kort daar aan met alle beleeftheyd hunne afscheyd / met toezegginge / sulks aan hun Meester te gaan boodschappen, en vertrokken.

Neemen
hun af-
scheyd.

Dog quaaamen tegens den avond weder aan mijn hup^s met een leedig / dog cierlijk opgetoofd baartuyg om my te haalen / daar ik ten eersten (naar dat dese Heeren met een Pinang onthaald hadde) ook instapte / en vervolgens by den sieken Prins verscheen / dewelke / volgens de gewoontens van dese Indise Patie / met een byz aansienelyke staat van volk / soo van d' eene / als d' andere sere omhepnt was / hy versogt my / te gaan sitten , en ontving my wyders bysonder minnelyk / insgelyk ook betuigende / hem leed te zijn , dat ik onder dese Land-aard vervallen was , en dat hy van gelijken , een smertelyk gevoelen van haar onreedelykheyd en geweld geduurig hadde , wenste verders van gantser herten / dat ik in sijn Vaderland met hem was , werwaards , hy versogt / dat ik my met hem soude begeeven , met beloften , dat my daar niets soude ontbeeren.

Komen met een vaartuyg om de Roy af te haalen.

Komt by den Prins.

Word wel ontfangen.

Maar dat 'er verschepte t' samen-spraken ober en de weer gevallen waaren / bewilligde ik hem / van mede te fullen gaan , dog onder voorwaarden / dat hy daar toe eerst verlof van den Koning moest hebben : om 't welke te verkrijgen / hy my beloofde / sijn uyterste best te fullen doen.

Bewilligd om met den Prins naa sijn Land te gaan.

Maar 't verloop van 2. of 3. dagen quamen gemelte Heeren / benevens 2. Rijks-Grooten van den Koning my aanseggen / dat sijn Majesteyt my niet alleen gebod , maar ook versogt , ten huysse van de voorschreeve Prins te gaan , en de wetenschap , dien ik van de Genees-kunde hadde , soude hebben gelieven te besteeden , om de herstelling van dien Heer te bevorderen , waar mede niet alleen de Prins , maar sijn Majesteyt ook een bysondere dienst soude geschieden.

Verfoek des Konings aan de Roy.

Op welke ordze ik my ook aanstonts by de genoemde Succadanase Prins verboegde / en ook hulp-middelen tot sijn quaal aanwende / want daar waren nog geen bliesen ober sijn Dog-appellen gegroept / 't geen my soo wel gelukte / dat een maand of ander-half / naar 't gebrypik mijner hulp-middelen / dien Heer een groote verligting gewaar wierd / ja soo verre / dat hy de coleuren konde on-

Wend alle hulp-middelen aan om hem te geneesen.

Dat wel gelukte.

Verwondering des Konings hier over.

Als ook van de Roy.

Raakt hier over by veel in den haat.

Verzoek van den Prins.

Toe gestaan.

Dog wederom verdedd.

Verdeeldheeden onder de Raads-per-sonen.

berscheppen / en daar en boven sonder leyds-man gaan konde / 't geen hy bevoorens niet hadde konnen doen; zijnde ook alleen voor den Koning gekoomen / om sig selfs te vertoonen / waar oversijn Majesteit ten hoogsten verwonderd / en te gelijk ook verheugt was / en het is niet vreemd / dat wanneer men iets komt te aanschouwen / dat ons onderwagt gebeurd / of dat men ziet gebeuren / dat men sig somwijlen over de seldsaamheyd van de saak verwonderd / want waren het de twee Heeren over dit voorval / ik was het niet minder wegens 't geene / dat ik sag / want aan mijn kennisse kon ik het niet toeschrijven / vermits ik my noopt in de hoedanigheyd van Genees-heer geoeffend hadde / maar wel is 't waar / dat ik somwijlen / om mijn leedige tijd niet onnuttelijk door te brengen / wel eenige Auteurs hadde door gebladerd / betreffende de Chirurgie, &c.

Maar widdelerwyl / dat mijn voorneemen en geluk / met dese gewenste beginselen aangroeide / verflimmerden myne saaken aan d'andere kant merkelyk door 't arg-waan / dat myne benijders over mijn voorspoed bereyts opgevat hadden / want den Prins / als gesegt / voor den Koning verschijnende / versogt seer onderdanighlyk aan die Majesteit verlos / dat hy my tot verdere gesontheyds-bevordering, naar sijn Land mogte mede neemen, waar toe hy ook / naar dat hy die gunst ten duurste met kostelyke geschenken aan die geene / die 't grootste be- wind van saaken in handen hadden te doen / toestemming hier op verkreeg / 't geen hem bysonder en my ook wel beviel / dog de quaad-aardigheyd van die ont-aarde Rijks-bediendens wisten het weder soodanig te bewerken / dat onse blytschap en hoope t' eenemaal verpeld wierd / en dat het spijtigste van alles was / soo als wy gereed waaren om in te scheepen / en alle bereydselen tot de aanstaande Voyagie gemaakt hadden. Want daar quam een Man van aansien dien ongelukkigen Prins aandienen; dat hy ter ordre van den Koning moest blijven, en niet vertrekken, want de gesint-heeden / en party-schappen onder die Meesters Raads-

Raads-perfoonen / waaren ongemeen groot / d'eene Reeden van de eene.
 wilde beweeren / dat men met geen regt 't vertrek
 van den Prins, en die van mijn perfoon en huys-
 gefin konde beweeren, als zijnde beyde geen vassalen
 van den Koning, dog een gaauwer baas onder de
 hoop / dat ik naderhand verftond / die de tweede van
 't Koninkrijk geweest is / wist met een Sireene tong
 fijn staat-kunde foodanig te gebruiken / dat vol-
 frektelyk de Koning van fijn eerste voornemen om
 fette de / brenghende onder andere redenen te berde /
 dat hy om de genegendheyd, dien hy de Vorft, en Voorgeeven van de ander.
 fijn Vaderland toedroeg, niet raadfaam oordeelde,
 dat de Prins van *Succadana*, met my naar derwaards
 foudetrekken, om dat hy voogaf / van goe-
 der hand verfeekert te zijn, dat dien ont-troonde
 Heer, een overslag met my gemaakt hadde, om
 met onse komfte ter gedagte plaats fijn halve Broe-
 der van de Kroon te berooven, en fijn Vader, in-
 dien hy fig daar tegens kante, te be-oorlogen; en
 door-dien, vervolgde die Staats-man / dat hy
 door de fchrandere raad en daad van defe *Hollan-
 der* gesterkt fal weefen, staat het te bedugten, dat
 hy fijn oogmerk fekerlyk bereyken fal, en wanneer
 't faake is, dat men fulks komt te herdenken, kan
 fijn Majesteyt een overslag maken, dat wy met een
 ontfaggelijke buurman te doen fullen hebben, de-
 welke bereyts misnoegd is, en die t' fijner tijd niet
 naalaten fal, onder een feer ligt voorwendfel daar
 over wraak te neemen, en de onderdaanen van
 den Koning te beleedigen, of foo hy daar toe mid-
 delen fiet, fijn Heerschappy met fijn Majesteyts grens-
 plaats, aan de fijne te hegten ende voort te fetten.

Dit voorftel had klem / te meer / om dat men
 alreede voog een vzeede-brenk met de Portugeefen
 bedugt was / en tot meerder beplighepd / dat wy
 egter ons geen weg doog de wapens fouden maa- De Roy in verfeekering genoo-
 men.
 ken / wierd ik uyt laft van den Koning in verfee-
 kering genoomen / die fchrandere Staats-dienaar
 had waarlyk geen ongelyk / de gemeensame om-
 megang / dien ik met de Edel-moedige Succada-
 nefse Heer gehad hadde / verfhafte my geleegend-
 hepd genoeg / hem ter deegen te ondertaften / om te

Is in groot-
agting by
den Prins.

Die voor-
nam zijn
broeder van
den throon
te stooren.

Voorstel
aan de Roy
om hulp van
de Compa-
gny.

verneemen / wat in zijn boesem schuilde / ik kan ook niet gelooven / dat oopt 2 bleesselijke broeders / en die malkanderen recht beïnnen / grooter getrouwighepd met den anderen konden hebben : hy openbaarde my in 't geheel de gehepenen van zijn hert / en hadden ook waarlijk beslooten / om zijn halve broeder de voet te ligten, en als een *Usurpateur* te verstooten, hy sepd / dat hy sig in 't geheel om sulks uyt te voeren, aan mijn goed-vinden soude gedraagen, my over sulks in bedenking gegebende / of het niet dienstig soude wesen ? de *Compagny* tot hulp te roepen, wat hem aan-belangd / hy was wel gemoed / de onkosten, die sy daarom soudon komen te doen, te vergoeden, had hy juyft de middelen niet om haar ten eersten te voldoen, hy soude sig getroosten, om zijn land tot een onderpand daar voor te geeven, met de *Compagny* niet alleen te accordeeren, een Fortres aan de Zee-kant op te werpen, neen, maar ook aan zijn diamant-mijn, seggende verschepd maalen / soo ik mijn gesigt weder krijg is het wel, soo niet, sal ik U. E. altijt by my houden en de Rijks-geschaften in handen geeven, behalven dat / *Vader !* sepd hy (want soo noemde my die Heer) Ik wil veel liever onder een eerlijke onderwerping my selfs aan de *Compagny* verbinden, als onder de dwinglandy van een trouwloose broeder, als een slaaf te leeven, my ontbreekt geen moed, (hoft hy somwijlen uyt met de traanen in de oogen) en middelen zijnder genoeg, om onse onderneeming een gewenste uytslag te doen erlangen, want ik word bemind, en hy van de onderdaanen gehaat, en wat valt 'er meer te seggen, ik hebbe een regte, en hy een onregtvaardige saak voor, daarom ben ik ook van gevoelen, dat den hemel mijn wapens gunstig sal zijn.

Goed ge-
voelen van
de Roy
over desen
Prins.

Doorwaar destige woorden van een Heydense Prins / en die hy met sulken indruk wist te uytten / dat ik genootsaakt was / hem daar in te gelooven / ik preez zijn Edelmoedighepd / maar had inder-daad medelijden over zijn jeugt / en ongebalen / bevond hem ook in alle deelen goed-aardig / open-

open-hertig / vol moed en dapperhepd te weesen /
 seer wel gemaakt en ongemeen schoon / en lieflijk
 van weesen / waarlijk deugden / die een peder / van
 wat stand dat hy ook zy / seer wel boegen / maar
 Dorsten bysonder passen / hy was wijders / als wy
 van geen Staats-saaken samen praateden / upt-
 neemende bly-geestig. Ik kan ter deeser uure nog
 niet beseffen / door wat middel gemelde Staats-
 dienaars agter onse heymelijke verhandelingen ge-
 hooven zijn / ten waare dat den jonge Prins / mo-
 gelijk sig selfs / aan een van zijn vrouwen sal upt-
 gelaaten hebben.

Hoedanig-
 heyd van
 desen Prins.

Om U Hoog Edele verligting te geeven / wat
 van de saak / en op wat voor een voet dat zijn
 voor-geeeven steunde / sal ik U Edele mijne gebie-
 dende Heeren seer geerne / het geene my daar van
 bewust is / meede deelen.

„ Dese Prins onder sijn land-saaten bekend / met
 „ de naam van Pangerang Marteningrat , den ou-
 „ derdom van 22. of 23. jaaren bereykt hebbende
 „ en met diergelijke Zeden / als vooren verhaald
 „ is / begaast / had ook de gemoederen van sijn
 „ vaders ingeseetenen naar hem getrokken / dog
 „ hy vond eventwel een groote hinder-paal aan sijn
 „ halve broeder / die insgelijks met de eer-titel
 „ van Pangerang Pourbaya pronkte / gesproten upt
 „ het tweede huwelijks bedde van sijn Heer va-
 „ der / de Dorstinne / of genoemde Marteningrat &
 „ moeder af-lijvig zijnde / nam het gesag van sijn
 „ tweede vrouw niet wepnig toe / daar beneevens
 „ had die Dame sig in dier boegen in des Dorsten
 „ gunst weeten in te wikkelen / dat sy hem met
 „ gesupkerde woorden t'eenemaal hadde weten te
 „ beweegen / om voorschreeve Pourbaya , tot sijn
 „ opvolger in 't rijk te verklaaren / 't geen dusda-
 „ nig geklaard weesende / en egter soo wel de moe-
 „ der / als de soon met de woeging van een hoog
 „ gewisse beswangert zijnde / stelden zy hunne hells-
 „ se praktijk te werk / om den reets verongelijcke
 „ Prins van 't leeven te berooven ; hebbende hem
 „ tot dien eynde onder de tweede / of derde hand
 „ weeten vergift in te geeven / waar door hy niet

Verhaal van
 de Roy wee-
 gens desen
 Prins.

Sijn tweede
 broeder tot
 opvolger
 van 't rijk
 verklaard.

Geeven den
 Prins vergift
 in.

Waar van
hy blind
werd.

Word van
vrouw en
juweelen
beroofd.

Baat-fugt
der Banyer
Rijks-groo-
ten.

Broeder des
Konings
verlieft op
des Princen
tweede
vrouw.

„ alleen in een siekte viel / neen / maar ook van die
„ tijd af dat ongemak aan zijn gesigt : 't voor-nee-
„ men van die wreede stief-moeder en trouweloose
„ broeder dus verre naar wens upt-geballen zijn-
„ de / doet Pourbaya hoog noodig tijd te zijn / om
„ zijn schelmse rol upt te spelen / en het mom-
„ aangesigt t'eenemaal geligt hebbende / sond hy
„ een party van sijne Mede-standers naar 't pa-
„ leys van zijn siekelijke en blinde broeder / de wel-
„ ke hem zijn vrouw en juweelen op een geweldige
„ wijze ontnamen / sonder dat hy iets konde by
„ der hand neemen / om sulke openbaare roobe-
„ rpen tegen te staan / 't was hem niet onbekend
„ dat Pourbaya op zijn vrouw / om haar weerga-
„ deloos schoonhepd verlieft was / maar had noopt
„ soo stout geweest / om in zijn broeders gesondhepd
„ te durven denken / 't geen hy in zijn siekte onder-
„ nam / 't welk aldus verrigt zijnde / vond men
„ verder goed / onder voorwendfel / van hem te laa-
„ ten geneesen , naar *Banyer Massing* te senden.

Op diergelijke wijze van honk geraakt weesende/
wisten sy op Succadana, de baad-fugt der Rijks-groo-
ten van Banyer soodanig tot hunne voordeel te ge-
bruyken / dat sy met geschenken soo veel te weeg brag-
ten / dat de brieven van Martinigrat 's vyanden/
de welke meest anders niet als listen en gebedynsthee-
den behelsden / van een seer goede uytwerking waa-
ren. Had hy nu / met die weder-waardigheeden in
zijn eegen vaderland te lijden / soo gelukkig geweest/
om in een vreemd land rust te moogen genieten /
het soude te versetten geweest zijn / maar neen /
want op Banyer komende / en zijn tweede vrouw
mede gebragt hebbende / werd des Konings broe-
der / Pangerang Ammin genaamt / der op verlieft / die
sy hem door een verfoepelijke list af handig maakten/
moetende dien verdrukte en getergde Prins nog
evenwel gebuld oeffenen / niet tegenstaande dat het
hem aan geen dapperhepd ontbrak / maar men kan
ligt bezwoeden / dat om iets te konnen onder-nee-
men / al schoon dat hy nog soo verongelykt werd/
men sekerlyk zijn gesigt benoodigt is / en dat waa-
ren de reedenen / dat sy met geen genoegen syn

geneefing gaarne gezien hadden / egter verkreeg dien Heer verlof / dat ik met de geneefing soude voort-vaaren / gelijk ik seer gewillig deede / en daarom sogten die huychelaars wederom nieuwe listen / om mijn begonne werk te dwars-boomen / met ons van den anderen te scheyden : tot welken eynde sy haar bedienden van seker Portugees Kapiteyn / Joan Baptista genaamt / de welke met sijn schip van Maccouw gekoomen was / om daar een laading peper te halen.

Worden
van den an-
deren ge-
scheyden.

Wel-gemelte Kapiteyn dan onderregt weesende / van 't geene hem in mijn opsigte te doen stond quam boven met een aansienlyk geschenk voor de Koning en Koninginne / naar sijn komste verboeg de hy sig ten eersten naar mijn woon-plaats / hy meer-gemelte Dings / daar ik doenmaals sielikelijk te bedde lag / en voortg met den selve in gesprek geraakt zijnde sogt hy met de alder-beweeglykste woorden / die permant kan uyt boesemen / te beweegen / om het heylsaamste / voor het verderfelykste te kiezen / en de Heydense natie af te balen / en my onder de Christenen te begeeven / waar toe hy sepde / dat God my een middel genoegsaam aanwees, vermits dat hy my sijn schip aanbod, om daar mede naar *Maccaw* te vaaren, of anders naeen bequaam vaartuyg om te sien, waar in ik met mijn volk om een goede heen-komst soude kunnen soeken, verklaarende / van God en Conscientie weegen genootsaakt te weesen, al kosten 't, wat het wilde, tot behoudenis van mijn en mijne medemakkers ziel en saligheyd, ons daar toe de behulp-same hand te bieden,

Een Portu-
gees Kapi-
teyn komt
met ge-
schenken
voor de Ko-
ning en Ko-
ninginne.

Sijn voorstel
aan de
Roy.

't Soude waarlyk een staale hert moeten wesen die sig op sulke kragt-dadige / en dooz-dzingende reedenen niet liet beweegen / en daar by ook verzeemd van 't Christendom, die naar soo een voorstel niet quam te lusteren : ja insonderhepde wanneer die beloften met sulke hooge eeden bevestigt werden / als voorschreeve Kapiteyn doenmaals deede / ik antwoorde hem / ten hooften dankbaar te zijn voor sijn beleefde aanbiedinge, en dat ik de selve met hert en ziel aannam : 't geen hem by sou-

Antwoord
van de Roy
hier op.

sonder aangenaam schein te zijn / en versogt my
daar-en-booven / met hem mede te gaan , tot het
over-leeveren der geschenken , die hy voorgenoo-
men hadde , aan den Koning te doen , want als
dan broeder seyde hy verders / is 'er geleegendheyd
om te spreken.

Gaan met
geschenken
ten hoof.

Verfoek aan
den Ko-
ning.
Toegestaan.

Droefheyd
van den
Prins hier
over.

My begaben ons dan upt den hups / en gingen
met een pragtig gebolg der Rijks-grooten naar
's Konings Hof / en vervolgens ter gehoor toe-
gelaaten werdende / versogt hy waarlijk by den
Koning vergunning / van my te moogen mede
neemen , waar op ten eersten door de boorzpraak
van eenige Raads-heeren begunstigt zijnde / verkreeg
hy / 't geen hy begeerde / die daar over inwendig
verheugd waaren / ter saake / dat hunne listen sulke
een gewenste uptboering quamen te neemen / dese on-
aangename tijding wierd aan den Prins / mijn Doe-
ster-heer ten eersten aangediend / die daar over van
mis-moedighepd bitterlijk begon te schreyen / en in
sijn aanweesen wierd my ook aangefegt / dat ik my
ten spoedigste soude hebben klaar te maaken , om uyt
de naam des Konings naar 't *Portugeesse* Schip te
gaan.

Beklaage-
lijke woor-
den van
den Prins.

Den armen Prins boer boort met sijn klaagen/
en my om den hals vallende / boest hy upt met dese
klaaglijke en ziel-breekende woorden / Ach Vader ,
seyde hy / ik sie wel dat wy scheidten moeten , edog
wat is 'er aan geleege , al schoon , dat sy my belet-
ten , dat ik mijn gesigt niet weder kan krijgen , soo
sullen sy my egter niet beletten van U: E: tot 'er
dood toe te beminnen.

Groote ge-
neegend-
heyd voor
den Prins.

Waarlijk ik moet bekennen / dat ik alle mijn
stantvastighepd van nooden hadde / om de kragtige
pijlikelen van geneegenthepd / dien ik voor dien E-
delmoedigen Heer hadde / in te toomen / want de
traanen begonnden my van gelijken ober de wangen
van wee-moedighepd te biggelen / en konde hem
derhalven geen antwoord geeven / maar dagt / in-
dien het niet geschied was / ik soude het niet te werk
gesteld hebben / wel voornamentlijk / indien dat ik
geweten hadde / dat 'er soo een grouwsaam fenijn
in 't verraders hert van dien Godloosen Dooper , ik
meen

meen Baptist met zijn infaame / en God-bergeete-
 ne Creatuuren geschupld hadde / want in de plaats
 van onse Ziel te willen behouden / hadden die
 Hupchelaars een aanslag met de Heydense Rijksgrootten van Banyer gemaakt / om ons leeven aan
 haar vervloekt moord-geweer op te offeren , als
 hier naar sal aangewezen werden / den armen
 Prins betoonde my de laatste pligt / ten aansien
 dat hy my selfs aan boord bragt / op dat my
 geen ongemak onderweegen soude aangedaan wer-
 den / naar dat afscheyd van den anderen genoo-
 men hadden / keerde de Prins naar zijn woon-hup /
 en hozt daar aan / weeder naar zijn Land / en ik
 quam ondertussen by mijne bittere Wyanden / sig
 egter gelaatende bzienden / maar in schijn / want
 wierd wel met groote beleeftheit onthaald.

Goddelloose
 t'samen-
 sweering
 van den
 Portugees
 en de Rijksgrootten.

De Prins en
 de Roy
 scheyden
 van mal-
 kander.

Enige daagen daar naar / begon den sy hunne
 aanslagen in 't werk te stellen / sy hadden dan een
 groote / en een kleyne Maccaffaarfe jongen mede
 genomen / onder boozgeeven / dat sy die aan boord
 wouden verbergen , op dat deselve my niet ontno-
 men souden werden , soo mede d'Europianen , en
 naar dat die weg waaren / quam den Gouver-
 neur van de Strant-Negery of daar sy booz ge-
 ankert laagen / genaamd Tatas aan ons boord /
 dewelke een seer wezel-moedig / en een dooz-slee-
 pen bedziager was / om pemand met een valse
 praktijk / of dooz geweld / 't sijne afhandig te
 maaken / gelijk niet dupster af te neemen is /
 upt het naar-volgende staaltje.

De Portu-
 geesen be-
 ginnen hun
 voornee-
 men.

Hy dan met mijn gebede bzienden ober-
 leg gemaakt hebbende / wat hem te doen stond /
 sond hy ten eersten eenige van zijn gevolg naar my
 toe / om sodanige 50 Rijksg-daalderg te bozderen /
 als dien Falsaris scyde / aan hem schuldig te zijn ,
 ik verschrakte hier ober boben maaten seer / en
 bzaagde haar / of sy by de verkeerde man niet en
 waaren , daar sy op antwoorden / van neen , maar
 wel te weeten , dat sy by my moesten zijn , en
 ingevalle ik de ge-eyste somma soo ten eersten niet
 en quam te voldoen , soo souden sy mijn Volk
 mede neemen , ik sogt haar dooz goede woorden

Eys van den
 Gouverneur
 der Negery.

Antwood
 van de Roy.

Weder-fijde-
se woorden.

om te setten met die uptdrukfelen / dat nooyt van mijn leeven den Gouverneur, als nu gefien hadde, veel minder van hem de ge-eyste penningen genooten te hebben, dog die boeven fepden / met ronde woorzen / dat fchoon ik fchuldig was of niet, egter moest betaalen. Geen ongeregtiger faak is my / dat ik weet / oopt te vooren gheoomen / en 't was 't eerste van mijn leeven / dat ik met fchulden in te maanen had fien rooben / en moest de gemelde fomma / ook aan die dwingers aan gangbaare munt tellen / want de Portugeefe Chriftenen, dat (God beertert) mijne bzoeders waaren / begonden my felfs tegen te fpreeken / en dat eenlyk / om dat fy fepden / dat den Gouverneur fulks meer gewoon was te doen, en foo ik geen geld en hadde, foo foude ik die 3 meyden, aan haar verkoopen; want, fepden fy / 't is beter, dat gy ons defelve overlaat, als datfe dog, van dat Volk weg-genoomen werden. Ik befpeurde / maar te laat / dat het een opgenoomen fchelm-ftuk was / en daar en booven genootfaakt / geld op te brengen / daar ik geen geld fchuldig was / dog was aan d'andze kant verblijd / dat ik hunne roef-gierige kilaauwen / foodanig ontfnaft was.

Die Godde-
loofse boe-
ven koo-
men ten
tweede-
maal.

Maar helaas! omtrent 8 daagen daar aan / quamen die onregeftvaardige fchuld-eyffers wederom aan my / op de wijfe als vooren / maanende tot een fomma te betalen / dien ik niet fchuldig was / edog niet meer als 35 Rijks-daalders in de weerd befittende / waaren de Portugeefe vrienden ten eerften gereed / om de reft daar by te leggen / des anderen daags / quam den Portugeefen Kapiteyn / Koopman en Pater, my quansups / onder fchijn van byndfchap aandienen / dat ik tot behoudenis van mijn eegen leeven by best doen foude / een kleyn handig vaartuygje te koo-
pen, dien ik met mijn 3 of 4. bequamlyk konde regeeren / en daar mede om een ander fchuyt-
plaats te zoeken / maar ik / die alreede foo veel on-
gelijk hadde moeten verkroppen / verklaarde haar rond uyt / dat ik tien-maal liever getrooft was, in alle haar aanfien te fterven, en een korte dood te heb-
ben

Word gera-
den een
Vaartuyg te
kooopen.

ben als een lang, en rampsalig eynde te gaan zoeken.

Dese berraaderse hellsse stooke-bzanden / bespu-
rende / dat ik naar hunne schelmse booz-stelling /
niet wilde lupstere / geen andere raad wetende /
maakten zy de bewuste Maccaffaarsse jongen tegens
my op / om my dog van kant te helpen; maar
dank zy dien Almachtige God / die sulks genade-
lyk heeft behoed / want de jongen in 't hups ge-
komen weefende / daar ik was / viel my te voet /
en openbaarde my / wie hem daar toe geraaden /
mitsgaders / wat loon dat hy daar booz soude ge-
nooten hebben / te weeten 2 Rijkis-daalderg / zyn-
de nog daar en booven met een Krits, en Pook,
om sijn uptboering te doen / van die sielten boozsien.

De Portu-
geesen be-
weegen een
jongen om
de Roy te
vermoor-
den.

't Welk de
Jonge zelfs
hem ont-
dekte.

Sy ondertussen merkende / dat haar boozneemen
ten opsigte van de Jongen / vzugteloos afgeloos-
pen was / gingen sy gemelde jongen by den Gou-
verneur / God weet / waar mede betigten / en
moest derhalven daar in hups blijven / waarlijk
harde beproevinge / en dewelke ook een spoedige
verandering ver-eysde / anders kan men qualijk
beseffen / dat niemand bequaam is om deselve al-
temaal te kunnen wederstaan / dog het liefste
God verligting te geeven / ten tijden / dat ik daar
't minste op dagt / niet te min / moest ik nu nog
die torn uptstaan / dat my die hoogs-wigten weder-
om tot betaling van 25 Rijkis-daalderg / dewelke
de Portugeesen booz my verschooten hadden /
als mede / andere 25 Rijkis-daalderg / die sy qua-
men eysen / ober verteerde sprijs / en andersints /
met nader ordre van daar te moeten vertrekken.

Nieuwe eys-
fen van de
Gouver-
neur.

Ik liet dien onregtvaardigen Gouverneur ver-
zoeken / dat hy my ter plaatse soude gelieven te
laten brengen, waar ik van daan gekomen was,
maar 't hadde geen ingang / ontrent die quanten.
Ik by-naar raadeloos / versogt egter eenige dagen
uptstel / maar konde niet meer als 2 erlangen /
tot dus verre was ik wederom dooz wispel-tuurig-
hepd der Luk-godin op 't uptterste gebragt / son-
der te kunnen bedenken / wat ik by der hand soude
neemen / want 't geene / dat my het meeste bedroef-
de / was / dat ik geen geweer en hadde / als een

Verzoek
aan den
Gouver-
neur.

Par-

Parring, dien ik gekogt hadde / om hout te kappen / evenwel moest 'er een spoedige verandering komen / want konde geen uytstel langer lijden / ik kreeg dan verlof / om met een kleyn *Canootje* te moogen uyt vaaren gaan, als of ik geneegen hadde geweest om my te wassen, 't geen ik ligtelyk verkreeg / ter saake / dat de andere / als pands-luyden onder dese grijpende Wolven bleeven.

Gaat met
een Canoot-
je uyt vaaren.

Ik stapte dan in 't *Canootje* en setten het met ons tweeën aan 't roepen / of Pangalyen en moesten ruim 2 mijlen-weegs afleggen / eer dat ter plaatse quamen / daar de Chineesen en andere Handelaars woonen / ongemeen hard viel ons dien spits af te bijten / want roeyden ons somtijlen soo moede / dat wy magteloos waaren / en derhalven genoot-saaklic / om een wepnigje te rusten / als wanneer wy wederom in dupsenderley bekommeringe saaten / en niet wepnig bedugt / dat sy ons mogten komen te vervolgen / welke wan-hoopige gedagten / ons soo seer aan de droefheyt over-gaben / dat de toeflugt naamen tot de traanen / en als het hert sig soodanig ontlast hadde / maanden wy malkanderen aan / om op onse behoudenis te denken, dog konden wepnig boozdeel doen / ten opsigte van de sterke afwatering / 't heugt my niet / dat ik mijn leeven daagen soo een schrikkelijke arbejd doozgestaan heb / egter met ons selfs afgemat te hebben / quamen wy / daar eenige Vaartuygen geankert laagen / onder andere / passeerden wy een baartuyg / daar een Johoorse Ambassadeur op was / van welkers Volk wy aangeroepen wierden / als wanneer wy niet alleen antwoord gaaben / maar ook aan boord gierden; wanneer ik het geluk quam te treffen / om den Gesant selfs te spreken / dewelke my ernstig afvraagde / hoe dat ik in dese Land-streek gekomen, en wat my verders wervareen was; daar ik hem naar de kortheyd des tijds op alles / beschepd gaf / en niet tegenstaande / dat dien Ambassadeur booz een booznaam Zee Roover befaamt was / des niet te min kreeg hy mede-lijden met mijn Persoon / en naar dat ons wat eeten hadde laten geven / beval hy my / in

Is in groot
te bekom-
mering.

Komt by
eenige
Vaartuygen.

Word van
een Johoor-
se Ambassa-
deur onder-
vraagt.

sijn

zijn Vaartuyg te blijven tot des anderen daags, als wanneer hy my beloofde/ naar de *Negery* te gaan, om de ge-eyste schuld voor my te betaalen onder beding; dat ik my als dan soude verpligten, om met hem naar *Joboor* te vaaren, alwaar met de aankomste ter gemelde plaats/ hy my als dan beloofde/ by de *Deenen*, of *Engelsen* te sullen helpen.

Ingebolge sijne Edel-moedige toefegginge/ stapten wy in zijn Roep-vaartuyg/ en quamen by dese Godloose Christenen, (want soo noemde hy deselve) en naar-dat hy sig van de schuld geïnformeed hadde/ betaalde hy 't geene sy quamen te eysen/ en nam doen alle mijn Volk mede/ uytgesondert/ een kleyn meysje/ en de betrouste Maccassarfe jongen/ dien ik daar laaten moest/ op-gemelde Gesant vraagde de Portugeesen, somwijlen met een seer bitse gelaat; of sy altijd soo barmhartig waaren, daar hy voegende/ dat hy by gelegentheyd ook diergelijke medoogentheyd over haar natie, by ontmoeting, als hy haar meester was, soude oeffenen, als hy Gesant quam te bespeuren, dat sy my deden.

Stapt in zijn
Rocy-vaar-
tuyg.

Dus verre het hoekje te boven gekomen zijnde; meende ik gerustelijk te kunnen leeven/ maar neen ik moest nog al meerder van 't gebal geslingert werden/ want de Portugeesen hadden al weeder een aanslag gesmeet/ om mijn bederf te vrouwen; hebbende de jongen benevens een geschenk booven gebragt/ wat het meysje aanbelangt/ dier weegen verontschuldigten sy haar/ ter saake/ dat het selve *Christen* gemaakt was; wat hun aanbrengen beders geweest is/ hebbe ik niet konnen te weten komen/ maar bragten egter soo veel te weeg/ dat de Koning my door zijn eerste Staats-dienaar wederom van dese luden/ liet vorderen; werdende dan booven-waarts gevoerd/ onder voozwendel/ my te sullen laten geneesen van een siekte, die my schielijk overgekomen was, werdende verholgens met een slavinne in een schep-vaartuyg geset/ en den ander ten hupse van den eersten Rijks-raad gebragt/ wat de derde aanbelangde/ die soude tot nader oordeel by den Ambassadeur verblijven/ my wiert in 't

Harde
woorden te-
gen de Por-
tugeesen.

Nieuwe
aanslag der
Portugee-
sen.

De Roy
word van
den Koning
gevoerd.

Chinees Campon een leedig hups tot mijn verblijf
aangelweesen. De saaken dusdanig geschapen zyn-
de / ontbrak 'er niet meer / als dat die God-ver-
getene menschen / my niet levendig 't vel over 't
hoofd quamen haalen.

Innerlyk bedroefde ik my / dat ik soo onregt-
vaardig / van mijn arme Volk berooft wierd / te
meer / om dat sy niet my alle die scribbelingen upt-
gestaan hadden en over sulks van hunne getrou-
wighepd / t'mijnen-waarts genoegsaam verskert /
mijn maag soude sekerlyk gehongert hebben / indien
den Chinees hier vooren gemelt / dewelke ons soo
mildadelyk bedagt hadde / niet weder hadde ont-
moet; zynde die man boven dien tot Sabandhaar,
en hoofd over sijn naatie aangesteld / dewelke in geen
gebreken en bleef / van my by te staan / my daar-
en-boven eenige middelen tot het verhelpen van mijn
quaal beschaffende / waar door ik in 't kort tot mijn
voorige gesonthepd geraakte / sy hadden wel kon-
nen bespeuren / dat my die man genegenthepd toe-
droeg / en daarom was hem strengelyk verbood-
den / my by den Koning gehoor te doen verleen-
nen.

Word van
de voorige
Chinees
wederom
ontmoet.

Krijgt sijn
Geweer we-
derom.

In 't midden van dese rampen gedompelt leg-
gende / bequam wederom een wepnigje verligting /
want de bewuste Snaphaan, en Pistoolen met mijn
eersten aankomst; my ontnomen zynde / kreeg ik
de selve wederom in handen om te vermaaken / ver-
mits dat met den overgaaf van die waapens / upt-
voordagt de klepne beere van de afstrekkers afge-
nomen / en geborgen hadde / waar door sy onbzupk-
baar waaren geworden.

Waar door
hy groote
moed
schept.

't Door'schreeven geweer in handen bekomende /
ende beeren daar op gesteld hebbende / begon mijn
moed geweldig toe te neemen / vermits dat ik / als
een tweede Samson my selfs inbeelde / dat 'er nie-
mand tegens my gestand was, ik laadense ook al-
le drie / peder met 2 koegels / en begaf my voor de
deur van mijn wooning / om op den eersten
Staats-dienaar te passen / vermits hy niet ten on-
regte van my in agter-dogt was / als de man /
die

die de eerste beweegende oorzaak van alle mijn wederwaardigheeden was / hebbende dan vastelyk boozgemoeten / om dat Monster van gierigheyd van kant te helpen, en de rest te geeven, als wel weetende / dat hy noodwendig mijn deure voor by moest baren.

Wil een Staats-die- naar dooden.

De goede Chineese Sabandhaar hier van de weet krygende / en ook wel siende / dat het gemoed soo seer verbitterd was / dat ik in mijn boozneemen / onversetelyk bleef / ging dien man (om alle ongemakken voor te koomen) den Koning aandienen / water omging / want die man was soo seer bevreest / dat ik mijn aanslag soude uyt-boeren / dat hy my wilde onder 't lijf koomen / waar door genootsaakt was ; hem selfs te dreygen, en alle die geene, die sig tegens mijn voorneemen wilden tegen-stellen, de eerste kogel te sullen schenken ; als wanneer hy sig van genootdrukt vond / naar 't Hof te gaan / en kan ook heyliglyk / by God / en mijn Conscientie verklaren / dat mijn meening volkoomen was / om dien baad-sugtigen Staatsman, naar d'andre weereld te senden.

Waar tegen de Chi-nees voor-siet.

Maar wierd op het berigt / van gemelde Sabandhaar, ten eersten by den Koning geroepen / werwaarts ik my met volle geweer begaf ; werdende soo gewaapend als ik was / voor hem gebragt / want de wagters hadden my niet konnen bewee-gen / om deselve af te leggen / 't eerste dat my die Hoogheyd vraage was / of ik wel wist in wat Land dat ik was ? waar op ik hem / met een onverschrokt gelaat ten antwoord diende / van jaa, op *Banyer Massing*, wel schoot hy hier tusschen ; 't is my ge-segt, dat gy van meening geweest zijt, om mijn eerste Raads-heer, genoemd *Kiay Bappa*, doot te schieten, maar tegen ik / met behoorlyke eerbied antwoordde / dat sijn Mayesteyt, de waarheyd seyde, daar en boven herhaalende / niet alleen 'tvoornemen geweest hadde ; maar nog was, om sulks te volbrengen, met betuyginge / dat het my bysonder leed was, sulks niet al gedaan te hebben.

De Roy by den Koning geroepen.

Verschi-jnt aldaar.

Den Koning / moogelyk sulke by-moedige ant-

Vraag des
Konings
aan de Roy.

woord niet verwacht hebbende / scheen eenigfints
oer dit stout opset verfeld / wanneer my die Hoog-
heyd verders vraagde / wat reeden my daar toe
bewoogen : zijnde het geene dat ik fagt / en daar op
verhaalde ik / met alle omftandigheeden alle 't gee-
ne my feedert / dat naar de Portugeefen door fijn be-
vel was gebragt / wederbaaren / en overgekoomen
was / met nader byboeginge / dat fijn Mayesteyt
nu eens met een onpartijdig oordeel geliefde te be-
denken , of hy met lijdszaamheyd foo veel ongelijk
foude konnen verdraagen , en buyten dien , konnen
gedoogen , dat men hem fijne Vrouwen , en Kin-
deren , Volkeren , Slaaven en Slavinnen ontnam ,
en defelve verkogt , of aan andere overgegeven
wierden , want fijn Majesteyt , verbolgde ik / fal ge-
lieven te weten , dat ik met 10 Perfoonen in fijn
Land ben gekomen , en tegenwoordig , zijn wy
maar met ons tweeën overgebleeven.

Antwoord
hier op.

Daar eyndigen van welke redenen / den Koning
my verders vraagde / of alle de *Hollanders* , fooda-
nig geresolveert , en van man-moedige dapperheyd
waaren , daar op hem te gemoed boerde / dat ik een
van de geringfte was , en indien het fijn Majesteyts
gelieven was , hier van een preuve te neemen , hy
geliefde maar te ordonneeren , dat mijn wederpar-
tye fig , met foodanige wapens foude hebben te
voorfien , als 't hem goed dagt , op dat hy fien mogt ,
of ik hem met gelijk geweer , niet aanftonts te keer
foude gaan.

Gevoelen
des Ko-
ning over
de Hollan-
ders.

De Koning oer defe vol-mondige aanbieding fig
nog meer verwonderende / keerde hem naar des-
selfs by-zijnde Rijks-grooten / feggende / Immers
moeten wy bekennen , dat de *Hollanders* , onfe *In-
dife* Naatie , in verftand , man-haftigheyd , en dap-
perheyd , verre overtreffen , wijders vraagde my dien
Dorft / naar de Staat / Politie / ende Regering van
ong Land / waar op ik hem toepafte / dat onfe Po-
litie op de Wetten der billikheyd gegrond was , en
dat men vry meer infigt , en liefde voor een Vreem-
deling hadde , als ik hier in fijn Land hadde ont-
moet , wel fchoot de Koning hier op in / ik heb

U E: hooren prijzen , voor goed-aardig te zijn , waarom stelt gy u dan soo wreevel-moedig , en boos-aardig aan ?

Ik antwoorde dien Dorst / dat het in alle deelen de waarheyd was , dat ik niet alleen , maar alle mijn Lands-luyden foodanig van im-borst waaren , dat sy in goedheyd , en sagt-sinnigheyd alle Volkeren te booven gingen , jaa , in dier voegen , dat wy met de eer-naam door de weereld beseemd wierden , voor de *Barmhartige Hollanders* , edog sijn Majesteit geliefde , daar en teegen , te weeten , dat wanneer sy gedrukt , getrapt , en daar by , aan lijf , en goed wierden verongelijkt , dat sy niet te goet waaren , om alle 't geene te doen , dat een grimmige Tijger , of felle Leeuw , tot verdeeding van haar regt soude kunnen verwagten , **in tegen-deel liet sig de Majesteit hier op hooren** ; is my van de *Portugeesen* verstandigt , dat het een seer quaat-aardige Natie , jaa een Schuym van alle Volkeren , was , daar by roof-gierig , en sonder opregtigheyd , dewelke door hunne listen , niet anders sogten , als sig meester van een ander mans Land te maaken , vermits dat het blood-aards waaren , **edog boegde sijn Majesteit daar by** / ik bespeur het teegen-deel aan u Persoon , aangesien ik een gemeen man zijnde , my selfs foodanig tegens sijn eerste Rijks-raad dorst kanten , dewelke ongelijk meer magt , en vermoogen hadde , als ik , **my nog nader afvraagende** ; of , wanneer hy my alle 't geene weder gaf , dat met onregt van my genoomen hadde , of het hem dan wel soude willen vergeeven ? **daar ik op antwoorde** / dat indien sulks naar-gekomen wierd , en my daar benevens , om vergiffenis versogt , het hem als dan sekerlijk soude vergeeven.

Verhoog
van de Roy
aan den
Koning.

Antwoord
des Ko-
nings.

Hier op wierde desen Kiay Bappa ontbooden / en **de verscheenen zijnde** / **wierd hem door den Koning afgevraagd** / wie hem magt hadde gegeven ? om sig soo stout , beest-agtig , en Godloos aan te stellen , en of hy sig niet inbeelde , dat hy een Ziel te ver-liesen hadde , en uyt wat redenen , dat hy my so-

De Staats-
dienaar ver-
schijnt voor
den Ko-
ning.

danig hadde verongelijkt, van mijn Volk, met gewelt af te neemen.

Die fig ver-
antwoord.

Op het eerste point sweeg hy stil / maar noopen-
de het afneemen van mijn slaaven / seide hy / dat
ik die selver verkogt hadde, op welke loogen-agti-
ge verantwoording / sonder dat hy de selve konde
waar maaken / hem den Koning seer scherp toe-
grauwde / jaa! booswigt men kan wel sien, dat gy
't liegt, gaat me aanstonds, voer hy voort / en haald
my die man, sijne vrouwen en kinderen, en sijn an-
der volk, mitsgaders, ook alle 't geene, dat gy van
hem vervreemd heb, hier wederom: op dat ik niet
genootsaakt zy, de schande, die gy ons aandoet,
met u bloed af te wassen. Beveelende die Maje-
steit daar benevens 2. Ryks-raaden; om met hem
mede te gaan, op dat sijn bevel ten eersten moge
naa-gekomen werden;

Woorden
des Konings
aan de Roy.

Gemelte regtmaticke bonnis dusdanig tot mijn
voordeel uytgesprooken zijnde / had ik redenen om
sijn Hoogheyt te bedanken / maar hy was my in de
voorbaat / seggende / dat ik moest geduld neemen,
en dat hy naar desen sorg voor mijn persoon sou-
de dragen, dat my geen meer ongelijk aangedaan
wierd, mijn wijders versoekende / van met hem
een weynigje te gaan wandelen, om eenige stukken
Kanon te gaan besigtigen, daar ik my ten eersten
toe bereyd-willig toonde / sijn Majesteit wees my
soo binnen als buuten 't Paleys / op de grond en de
modder leggende hy de 40. soo persere / als metale stuk-
ken Kanon / inmiddels dat / in het aanschouwen der
selve besig was / vraagde my die Prins / of ik tot het
maken van Affuyten geen raad toe wist? daar op hem
ten antwoord diende / van jaa, by aldien maar tim-
merluyden hadde, ten opsigte dat ik wel weten
soude te ordonneeren, als 'er maar volk was, die
het bewerkte: timmerlieden heb ik genoeg, gaf
de Vorst ten antwoord / maar niemand onder mijn
volk, die de bequaamheyt heeft, om te konnen
ordonneren, maar wel om dese engeene te beleedi-
gen, want, seide hy / daar zijn sy Meesters in.
't Welk die Prins quam te uiten / in tegenwoor-
dig-

Wandeld
met den
Koning.

Hun onder-
linge ver-
handeling.

dighepd van een party hoobelingen / wijsers geliefde dien Dorst aan een van de boornaamste van zijn Hof-bediendens t'ordonneeren / dat hy hout, en andere materialen, mitsgaders timmerlieden, volk en een *Praauw* met 6. man, tot mijn dagelijks gebruyk soude hebben te beschaffen, gelijkterwijs als ik des anderen daags, met soodaanige *Praauw* afgehaald wierd.

Man 't Daleys komende / vertoonde my den Koning mijn afgenomen volkeren en slaaven / uptgenomen dat eene slaave kind / waar van gesprooken is / dat t' soek geraakt was.

Maar dat my de Koning die arme menschen had aangeweesen / vragde hy my verders / of dat mijn volk niet en was ? en van ja , geantwoord hebbende / begeerde daar en boven te weten / hoe veel penningen sy my afgeperst hadden , 't welk ik ook opgaf / welkers waarden / of bedraagen my aan stof-goud door den Schat-bewaarder van den Koning vergoed wierd / en moerende sig den eerste Raad / Kiay Bappa boornoemd / tot een regtvaardige straf over zijn gepleegde woeker / my de waarde aan peper vergoeden / van het afgedwonge geld ; werdende daar en boven gedwongen / my wegens het voorgaande vergiffenis te bidden , en wijsers te bidden en te belooften / my voortaan tegens alle de geene te beschermen , dewelke my sogten te verongelijken.

Widus wierd dat verschil bygelepd en de vband-schap / die wy met den anderen hadden / versoend / wepnig gedagten hebbende / dat ik sulke kostelijke renten boor mijn uptgeschootte geld soude krijgen / dat niet alleen ; maar men kan wel bevroeden / dat het geen klepne agterdocht en gaf aan de andere Rijk-bestierders / sulks dat ik van peder be-mind en ontsien wierd / de Edel-moedige Dorst wel aan mijn en mijn volks gewaad siende / dat het wat schaars met ons omquam / bereerde my een half dosijn goede Maccause stoffen / tot het maken van kleederen / waar mede vertrok / dat hy mijn soo genoemde vrouwe / kinderen en volk sou-

Siet zijn
volk weder-
om.

Krijgt stof-
goud in be-
taling van
zijn geld.

Verfoend
sig met den
Rijks-raad.

Krijgt stof-
fen tot
kleeding.

de toefenden / gelijk ook geschiede / want naauwelijks een half uur / naar mijn t' huys komste / wierd mijn arm volkje door een vrouwe van den Koning / met een aansienlijk gebolg van Hof-dienareffen wederom aan mijn huys gebragt. De peper wierd my ook gesonden / mitsgaders van alle de eerste Staats-bediendens besogt / en door haar met geschenken vereerd.

En sijn volk
wederom.

Raakt in
groot-ag-
ting.

34. Affuy-
ten gereet
gemaakt.

De Portu-
geesen foc-
ken met de
Roy vriend-
schap.

Die hy ver-
werpt.

Hier quam ik nu te onderscheyden / wat een verschil datter tussen een neer- of een op-gaande Son is / want die beboorens mijn byanden waaren geweest / sogten mijn vriendschap / en moesten my in der billijkhejd ten dienste staan : dewijl nu dat den Koning my soo seer aan sijn belangen verplicht hadde / was ik in alle deelen ook genootsaakt / om deselve te behertigen / want met een onvermoeyde pber was ik dagelijks by mijn ambagts-lipden / weesende d' eerste / die op de werf quam / en de laatste / die van den arbejd ging : sulks dat door mijn naarstighejd binnen den tijd van 6. weeken / 34. stukken behoorlijk op haare affuyten / die naar d' Euro-
piaanse manier in ordze gerangeert waren / in staat van tegen-weer bragt / dit vermeerderde het geloof / dat ik reets by den Koning hadde : niet weynig keeken de Signoors Portugeesen by haar neus neer ; als wel konnende beseffen / dat haare kupperpen / en Goddeloosheeden geen plaats meer en hadden / van schaamts-halven / dorsten die bedriegelijke menschen onder mijn oogen niet meer komen / alhoe-
wel dat sy door een andere hand wel vriendschap sogten te maaken / met het senden van geschenken / dien ik haar ten eersten wederom te rug sond / met bescheyd / dat niet geneegen was , ommegang met sulke verballterde en trouweloofse land-aard te willen hebben , en dat ik t' sijner tijd nog wel eens verhoopte gelegendhejd te vinden , om wraak te neemen van 't quaad , dat sy my aangedaan hadden , daar zy ook hunne staat konden op maken.

Oer goeder tijd was ik in aansien by den Koning geraakt / want daar quam seekere Chinees , tot Samarang woonagtig / genaamt Quemko met
een

I.

CELE

een Brief van Batavia, door den Sabandhaar, of Tollenaar den Heer Gerrit vander Voorde getekent/ dewelke niet veel goeds voor mijn persoon behelsde / dog het beltesde zijn Goddelyke Majesteit niet / datse tot mijn naadeel diende / maar daar en tegen tot mijn voordeel strekte / inmiddels / toonde sig die Dzing geneegen / een algemeen bespèk door zijn Rijk te doen / om sigtbaare ondersoeking te neemen / van zijn Deper-landen / insgelijks van zijn Goud-mijnen / &c. vermits dat niet buiten redenen oordeelde / door zijn Rijks-Grooten qua-lijck onderregt en mis-lepd te weesen / noopende de waare geschapenhejd der selve / ende naademaal dat ik my hoe langse hoe meer in des Vorsten gunst hadde soeken in te dzingen / en dat mijn oogmerk in dier voegen bereykt hadde / van de selve t'eenemaal verkreegen te hebben / als weesende meest dagelijks een tafel-vriend van hem / ja dat wanneer aan den dis geseeten was / de schootels / daar de spijsse in was / my eerst aangeboden wierden / waar door van een pegelijck ontsien en gebreest wierd / mitsgaders ook bemind / om dat ik die geene voorspraak / dewelke onrecht aangedaan wierden ; wist ik / in 't kort gesegt / die Vorst soodanig te beleesen / dat hy een volkoomen vertrouwen op mijn persoon stelde / en derhalven niet het minste soude hebben ondernoomen / sonder mijn gevoelen daar over te verstaan / waar door te weeg gebragt wierd / datter veel ongelegentheeden en moesseren afgeschast bleeben / soo versogt hy my / dat ik hem in die *Voyagie* mogt vergefelschappen , daar ik hem over bedankte / wegens de eere / dien hy my aandeede.

Brief tot naadeel van de Roy van Batavia.

Voorneemen des Konings.

De Roy dringt sig in de gunst des Konings.

Die hem in groote waarde houdt.

My naamen dan de Kepsse aan / op een Vrydag met des Konings geheele Hups-gezin / van Cayetenga naar Tatas , ende van daar naar Banyer Massing ; leggende aan een andere ingaande spruyt / daar men door 2. weegen kan inkoomen / onse Scheeps-magt / of Mossel-bloot bestond in 160. baartuygen / soo groot als kleyn ; hebbende zijn Majesteit de goedhejd gehad / van my met 3. baartuygen voor het gebolg / dat ik mede nam /

Gaat met den Koning op reys.

te verſien / ook van een ſneedige Schep-Praauw, om altijd op het ſpoedigſte by hem te kunnen komen; gebiedende ook eens voor-al / als wy ſtille laagen, my by hem naaſt ſijn Koninglijke perſoon te voegen, 't welk ook altijd wierd waargenomen.

Komt by 2. Negeryen. Inmiddels onſe Voyagie verhoorderende / een etmaal onderweegen geweest zijnde / ſoo quaaamen wy aan de 2. eerſte Negeryen, die by den anderen gelegen zijn op een hoek Lands / daar ſig de Rivier in tweeën verdeeld / als voor eerſt de regt uytloopende ſpruyt naar de Viadjes, ſoo werden de regte Landſaaten aldaar genoemd / zijnde wyd en diep / vallende wederom naar 3. of 4. dagen reſens in een ander Rivier / tot datſe ſoo voort in Zee bloedt.

Aard der Negers. Inſgelijks ook de Rivier Viadjes, wat deſelbe aan belangt kan ik niet anders van deſe menſchen ſeggen / als dat hunne Gods-dienſt / Wetten / en manier van handel te drijben / t' eenemaal over een komt / met alle de inwoonders van Borneo, uytgeſonderd / dat die geene aan d' oever van dat ſtroomende waater hups houdende / de magtigſte en ook wel de ſtoutſte zijn / hebbende haare Negery omtrent de mond van de bewuſte Rivier / die ſy ook wel weteen uyt te loopen met meenigte van vaartuygen / om die geene te overvallen / die ſy begaan kunnen / zijnde egter het haar ſoo ſeer niet om de buyt / als om 's menſchen

Hun luſt tot hoofden der menſchen.

hoofden te doen / 't welk veroorzaakt / dat ſy die van Banyer Maſſing dikwils in ongeleegentheid brengen / naademaal ſy al vry ſnel op de gaande en koomende Peper-vaartuygen weteen te paſſen / die ſy dan nu en dan verraffen / om de hoofden te bekoomen / 't geen dan ook d' oorſaak is / dat den Koning van Banyer met haar in vriendſchap ſoekt te leeven; de magtigſte onder haar hebben 't gebied over de minderen / 't zijn doorgaans wakkerere en kloekere menſchen van poſtuur / haar weſen is geel-agtig van koleur / lang haar en arbeidſaam / moogen ook wel tegens ongemakken / dog wegens kloek-moedigheid / en dapperheid de Javaanen gelijk; de jongmans maken hun

Manier van regeering.

Hun gedaante.

hun boornaamste werk / als gesegd is / koppen te
 krijgen / sulks dat de Negerys volkeren / malkan-
 dere huwjljen een voordeel affien / dog niet / wan-
 neer sy vreemdelingen / of Deper-haalders kun-
 nen aantreffen / en als sy tot haar mannelijke jaa-
 ren zijn gekoomen / 't mag gaan soo 't wil / daar
 moet een hoofd weesen / al moestense dat schoon
 koopen / 't geen daar upt voorkomt / ter oorsaa-
 ken / dat die rouwe gasten niet vermoogen te trou-
 wen / sonder deselve te hebben / en als hy die
 magtig is / gaat den aanstaande Buiddegom dat
 bloedig geschenk aan syn Liefste op-offeren / waar
 mede het Huwelyk dan geslooten en 't feest ge-
 vierd werd / want 't hoofd werd op een staak
 geset / en tot vreugde-teekenen werden de Goin-
 men geslagen / op welkers geluyd 't gantsche Ne-
 gerys volk sig niet alleen verboegt / maar ook wel
 d' inwoonders van het naburige Dorp by komt /
 alle op het dierlykste opgetoopt en aangedaan /
 met de kostelykste kleetsjes / die sy immers heb-
 ben / zijnde het hups met diergelyke kleeden op-
 gepronkt / maar des anderen daags gaan sy ge-
 lyk de Mallabaaren , met een bast van een boom /
 dat upt-geklopt is / voor haar schaamellychd / ins-
 gelyks soo een stuk om haar hoofd draagende /
 wat hunne vrouwen betreft / deselve zijn reedelyk
 schoon / en wel gemaakt / en staan t'eenemaal on-
 der de heerschappij van haare mannen ; beghel-
 sende hunne Gods-dienst / deselve is vol by-ge-
 loobigheden en mensche-bindinge / door dien dat
 sy de Son / en de Maan aanbidden / en ook in
 hunne gedaante op het Vogel-gescheep bysonder
 agting geeven / want is 't saake / dat sy / upt haar
 huysen naar een anderen willende gaan / fooda-
 ing een Vogel hen te gemoet komt vliegen / die by
 haar dan gehouden werd van meerder magt te
 zijn / als andere pluym-gedierte / soo blijven sy
 niet alleen staan / maar keeren ook wel te rug /
 daar se van daan gekoomen zijn / en begeeven
 haare verders de gantse dag niet buptens hups ;
 maar in tegen-deel / indien soo een Vogel sig op de
 vlugt

Mogen niet
 trouwen
 voor dat
 menschen
 hoofden
 bekoomen
 hebben.

Hunne
 vrouwen
 beschree-
 ven.

Gods-
 dienst.

Schrikkelij-
 ke by-ge-
 loovigheyd.

vlugt begeeft / en sijn streek neemt naa de plaats / daar sy geneegen zijn te gaan / werd dat voor een bysonder goed voor-teeken van haar gehouden.

Als men verder sijn gedagten wil laten gaan / over de zeeden deser Volkere en de maniere / en gewoonteng der Molukse Alphoereesen, sal men bevinden / datse niet veel van den andere zijn verschillende.

Hun rijkdommen.

Deze onnossele en naakte menschen / besitten waarlijk nog al redelijke rijkdommen / wegens 't goud en andere koopmanschap / die in haar land ballen / soo mede zijn 't liefhebbers van handelen / dewijl dat sy haar daar op soeken bequaam te maken / edog by gebrek van erbarentheyd / kan men evenwel haar schatten voor een beuseling bekoomen ; 't geene dan dat sy boven alle andere waaren agten / zijn roode Agaat-stenen / ringen / als ook alderhande koralen en koopere armringen / dienende in plaats van juweelen tot het vrouwelijk cierraad ; als meede om haare kinderen op te schikken ; waar van sy seer veel werks maaken.

Wat waaren sy hoog agten.

In deese voornoemde Negery bleeven wy 5 dagen / om alles met meerder naauw-keurigheyd te onderzoeken / zijnde den Koning ook geneegen / om een vastigheyd op te werpen / eens-deels om de Peper-Negeryen te dekken / als ook / om dat bedugt was voor de gedugte komste der Portugeesen uit Maccauw, werdende de Pagger op een hoek lands gesteld / daar sig de rivier in tweeën verdeeld.

De Koning geneegen een Fort te maaken.

De Peper-dorpen / die daar om heen laagen / zijn dese / namentlijk : Compay, Borangbahan, en de Moranpijouw, daar wy alle hebben aangeweest / en de selve opgenoomen /

Peper-dorpen.

Des Konings vertrek.

In-middels vertrokken wy van hier naar Nagarra, en van daar naar een groote Negery, Kominting genaamt / op welke plaats seker schatting op die kofz gesteld is / moerende alle naar de Zee-strand vertrekkende vaartuppen daar eerst vertollen ; soo mede / neemen de handelaars van gemelte waar / daar huime aanloop-plaats / en som-

minge / die haar ook ter neder gefet hebben / om met den oegst van dat gewas hunne voordeel te zoeken : hier ter plaats werden ongemeen en in overvloed van de bekende vis Cabos gevangen / Cabos, een vis gevangen.
de welke gedroogt door die gantse land-streek in menigte gesonden en ook wel naar andere plaatsen ver-
boert werd.

Hier bleef den Koning een lange tijd met zijn geheele Hof / ondertussen liet dien Vorst al het ges-
chut / dat gereed / en ongereed was / naar boven en herwaards aan voeren / vermits dat ik daar een soort van een Water-Kasteel liet op-stellen ; Water-Ka-
zijnde den bodem van dat gebouw van swaare steel ge-
dikke boomen (dat drijvers waren) gemaakt / en maakt.
aan den anderen door hout en yser nagels gehegt / en tot beplighepd met hegte Rottangs gebonden / behalven dat waarender nog een stapel van een halve badem hoog / met Bamboesen tusschen gemel-
te swaare houten gelegd / om te ligten / zijnde recht vierkant en 12 roeden in zijn omtrek / de punten daar onder gerekent / want daar waaren der 4
stukken op gemelde gebouw opgeworpen / latende op 2 voeten van malkanderen groote stukken houten opregten / de welke hunne vastighepd in die voeginge van de onderste boomen hadden / onge-
vaar 4 voeten van 't buptenste boord / liet ik van binnen nog een ry / diergelijke houten op setten / en daar mede soo wel van bupten / als van binnen met Rottangs vlegten / en de lege spatie tusschen de Be-
paggeringe altemaal met Rottangs over lang soo geperst / als het immers konde / in de plaats van aarde op-bullen / zijnde wijders 15 voeten hoog / van den bodem af tot de soldering was een ruymte van 12 voeten / en 3 voet hoog had ik genoomen voor een vorst-weering / waar agter 200 koppen met musquetterp konden vuur geeven / en onder waren 16 stukken Kanon op haar Kam-paarden / water-pas gesteld.

Dit Water-gebouw was soo sterk / dat ik zelfs vastighepd
een stuk metale Kanon van 8 pond kogel / welen-
de behoorlijk met scherp-gelaaden zijnde / daar op bouw.
heb

heb geschooten / maar konde het door de selve niet beschadigen / welkers afbeeldsel niet opdienstig geagt hebbe / hier neevens tot U Hoog Edele te voegen.

Sijn forg
voor Oor-
logs-ge-
reedschap.

Besorgde nog daar-en-boven / dat 'er een party oorlogs-gereedschap in gereetheyd wierd gebragt / te weten krupd / hand-granaaten / vuur- en stinkpotten.

In-middels dat ik in die oeffening bezig was / namen wy somwijlen den tijt ook eens waar / om ons te vermaaken / naamentlijk met de jagt / en somwijlen ook met bissen / ten opsigte dat 'er wild genoeg te bekoomen / en dat insgelyks de rivier seer vis-rijk was.

Vertrekken.

Onderwijlen dat dit alles naar wensch voltoopt was / maakten wy ons gereed / om onse Voyagie te verborderen / vertrekkende dan met een gebolg van 70 of 80 Schep-Praauwtjes naar Aly, en voeren eerst naar Nahara, en van daar op Manka en Blanka, en van hier naar Komenting, tot dat soo voorts te Banna Wantenga aanquaamen / van waar 3 dagen daar aan op Bonawa Aflam geraakten / in welke plaats den Gouverneur der boven-landen van Aly af-tot hier / en des Konings Goud-mijn 't gebied heeft / werdende Tommegong Gusty genaamt / zijnde verders een schrander staatkundig man / de welke door sijn verstant met ongemeene groote schatten sig uit des Konings Mijnen heeft weten te verrijken / weesende uit kragt van sijn ampt alle jaaren verplicht / sijn Meesters gerechtigheyd van de Mijnen te haalen, als wanneer men sig kan denken / dat hy sig selfs niet en vergeet / weesende daar-en-boven beboegt om de schatting / die de onderdanen aan haar jaarlyks schuldig zijn / op te haalen / derhalven aan den Prins soodaanig een reekening van sijn bekwind geeft / als het hem selfs goed dunkt / waar inne mijn 's eer-agtens niet wel kan agterhaald werden / ten opsigte / met dat niemand onderstaan derst / binnen de paalen van sijn gebied / of de Mijnen te gaan / sonder daar toe sijn verlof verkreegen te hebben / veel minder eenige koopmanschap met de Land-saaten te plegen.

Bonawa
Aflam.

Tommegong
Gusty Gouverneur der
Goud-mijnen.

Des selfs
magt.

Maar

Maar door dien dat den Koning uyt nieuwig-gle-
 righepd de geleegendhepd selver van sijne Majne-
 geneegen was te beschouwen / wierd hy voór dit
 jaar in de Maart gekeeken / sig naar uytterlijke
 schijn wonder vergenoegt toonende / dat sijn Majesteit
 des selfs *Gouverneur* met sijn tegenwoordighepd had-
 de gelieven te vereeren, ons verders seer heerlijk
 onthaalende / en op de begeerte van sijn Majesteit/
 soodaanig een verantwoording doende / wegens de
 Koninklijke inkomste / dat dien aangaande verge-
 noegt was.

Sijn ge-
 veynsthepd
 omtrent
 den Ko-
 ning.

Wanneer de saaken / hier boven gemelt / verrigt
 waaren / begaaben wy ons / van andere vaar-
 tuggen / en frisse volkeren versien zijnde / weder
 op de reyse / passeerende door verschepe Neg-
 geryen, als Plajouw Jaly, Tenga Cotiel, Pa-
 rack, ende verders tot aan de uiterste Negery van
 's Koninks Rijk / genaamt Jathoe, ende aange-
 sien wy niet verders te water konden komen / wier-
 den wy genoodsaakt / aan land te stappen / ende
 verders onse optogt te vervolgen / werdende ik / en
 den gemelte Tommegong geordonneert / naar 't ge-
 bergte te gaan, wat den Koning aanbelangt / toonde
 sig geneegen / ter gedagte plaatse te verblijven / ten
 eynde om eenige oude graaven te gaan besigtigen/
 offerhande te doen / en sijn Gods-dienst te pleegen /

Gaan ver-
 der op reys.

De Roy
 naar 't ge-
 bergte ge-
 gefunden.

Weshalven afscheyd van den Prins genomen
 hebbende / begaf ik wy met voorschreepe Tomme-
 gong, mijn leptsman en omtrent de 70 personen
 sterk / op de weg; werdende nevens den Tommegong
 en 3 andere voornaame hoobelingen in hang-mat-
 ten gedraagen.

Begeeft sig
 op weg.

Maar 't verloop van 9 etmaalen / quamen wy in
 een redelijke groote Negery, geleegen aan de voet / of
 in 't hangen van een berg / daar een rivier af komt
 stroomende / welke sig in beelderlep aadertjes ver-
 spreijt / gedagte berg is tamelijk groot / hoog en lang/
 mitsgaders aan verschepe andere gehegt / dog dese
 is de hoogste van alle d'andere / en heeft een rood-ag-
 tige aarde / de welke dikwils van de goud-smits tot
 het houken van 't goud werd gebruikt / de rivier
 ofte

Komt in
 een groote
 Negery.

Roode aar-
 de in een
 berg.

Loop der
Rivier.

Op wat wij-
se het goud
daar in ge-
vonden
werd.

Goud de
gedaante
van een
halve maan
hebbende.

Deese Ri-
vier seer
goud-rijk.

Voor-stel
des Schrij-
vers.

ofte water-loosning komt omtrent 4 hoogtens onder een meenigte van klep-steenen seer sterk uytvloeyen / en loopt wederom over een vlakke berg heen / zijnde op eenigen plaats een half / en op andere 1 of 2 voeten diep / en valt dan seer siep neer / van de berg in een poel / die wel 3 badem diep is ; 't geen soo helder en klaar is / dat men op sijn gemak de gront sien kan / het volk gaat in 't gedachte water tot de knyen / en 't middel toe / met groote vlakke houte schootels / waar mede sy het sand schep- pen / onder het welke sy dan het goud vinden / in klepne stukjes / van de groote somwijlen als een rijst-korrel / ook wel klepnder ende grooter / naar het gebalt / tot de swaarte van 1, 3 of 4 jaar tot 20 Cattys gewigts / gelijk als ik in die tijd oog-getuy- ge geweest ben / dat 'er een stuk goud binnen dat kostelijk water gebonden is / van 7 Cattys en 5 Ban- cal swaarte / welke klomp in groote waardigheyt by den Koning gehouden wierd / niet soo seer om de kostelijckheyt van 't metaal / als wel voornaamelijk / om dat het de gedaante van een halve-maan hadde.

Ik hebbe daar-en-boven in gemelde poel ver- schepde stukken van uytneemende groote sien op de grond leggen / en voornaamentlijk 2 stukken / waar van my den eene ander-half en d' andere wel 3 voe- ten / en min of meer ander-half voet breekt scheen te zijn / maar konde de dikte niet onderschepden / ver- mits datse in 't sand gedolven waren / en niet geen- derhande by-hebbende volk konde beweegen / tot het uyt-haalen der selver / aangesien dat het water soo hout als ys is / kon over sulks klaarlijk be- grijpen / dat 'er een groote schat in dat water moest schuylen / 't geen my aan de aansienelijckste deed vooz-stellen / die poel door uytgravinge af te tappen, seggende / dat 't wel wat arbeyd soude kosten, maar egter doenlijk was ; als wanneer sonder ongemak alles daar uyt soude konnen ligten / maar dat vooz- stel behaagde haar geensints / om dat die luydaert de moeyte ontsaagen / dat eerlijk werk by der hand te neemen / en soo komt het / dat sy by gebreke van arbeyd te doen / selfs niet en weeten / wat vooz-
koste=

kostelykheeden / dat sy in haar Land besitten / en niet meer van hunne Rykdommen komen te genieten / als 't geen dat de Hooglanders hun komen te koop bepleen.

Dese domme ende bygeloobige menschen zогten my wijs te maken; Dat in die twee groote stukken een bysonder geheymenisse stak, vermits voozgebende; dat den eene de Vader en d'ander de Moeder van al 't Goud was, dat sy bequamen, seggende met een / wel uytdrukkelijk; dat sy haar selfs niet souden durven vermeeten, het selve aan te raaken, veel minder om'ser uyt te haalen; haar met een ook verschoonende; dat het geen ordre van den Koning was. Haar onnoselhepd hier uyt genoegsaam afmeetende / begon ik'er naar te luyfieren; gelijk als of ik van haar overheerd was / seggende; nu wel te kunnen beseffen dat sy geen ongelijk hadden. Om nu insgelijks 't ondersoeken wat'er in dese Berg mogt schuilen / ging ik in mijn eenszaamhepd deselve over-al besigtigen / soo verre als ik het met fatsoen doen konde / waar naar ik verschepte kuplen liet graaven en ook eenige ondersogt hebbe / de welke reets te voozen door de Inlanders gemaakt waaren / waar uyt sy het onsupber Goud haalen en wassent verders in de Rivier; in gemelde kuplen vond ik somwylen heel goede en groote Alders / vermits dat met het behulp van 200 koppen binnen den tyd van 35 dagen 81 Cattys supber Goud daar uyt hebben gehaald / en 't selve aan den Koning op mijn wederkomst geleverd / 't geene hem wonder wel beviel / te meer; om dat syn Majestept met de waarhepd betuygde; Dat hy in den tyd van 10 Jaaren 100 veel aan waardy uyt sijn Mynen niet gehad en hadde. 't Is waar / dat die Heer der nog meer heeft / maar dese steekt in rykdom boven alle d'andere uyt.

Hier uyt konnen UE. Hoog Edel. een oberflag maaken wat voortgangen dat Koningje in 't Jaar zoude konnen maken / ingeballe dat hy troutwe Bevelhebberen hadde / die sijn belang gelykt 't behoorde sogten te behartigen / en daar by een wep-

Bygeloovighepd des volks ontrent dit Goud.

De Roy besiet in eenszaamheid den Berg.

Goudryke Aders.

Voorstel des Schryvers aan de Maatschappij.

nigje kennis hadden van 't Berg-werken.

Gebergte van
Crystal.

Omtrent 5 dagen reysens hier van daan / heeft men een ander Gebergte daar een groote menigte Crystal te vinden is / en by gelegentheyd ook wel schoone Diamant-steenen / die dese eenvoudige menschen niet weten van gedagte glas 't onderscheyden / vermits dat maar op d'uytterlijke glans van soo een steen komen agt te geeven. Sulke dierbaare Juweelen kan men somwijlen door een betref geluk booz een seer geringe prijs bekoomen; upt dese Berg loopt een Rivier / waar van al het sand / als men het op de grond siet leggen / Goud schynd te weesen : maar uptgehaald sijnde / werd het niet meer als rosgartig en glinsterende bevonden; men vind hier ook Koper / Tin en Yser.

Doed van al-
les verslag aan
den Koning.

Belofte des
Konings aan
hem.

Maar dat dit alles soodanig ondersogt / opgenoomen / en bevonden hadde / keerden wy wederom te rug / daar ik by sijn Majesteit in 't byzonder met alle omstandigheden verslag van alles / dat ik gesien en onderbonden hadde/deede; werdende bysonder minnelyk ontfangen; met aandagt gehoozt / mitsgaders over mijn getrouwicheyd ten hoogsten gepreesen / en wijders toefegginge gedaan; Dat my die Vorst 't aanstaande Jaar in d'andere *Mousson*, wederom naar sijne Mynen met meerder volks en van alle werktuygen soude besorgen, dien ik maar eenigfints dagt tot het bereyken van mijn oogmerk dienstig te weesen, my daar-en-booven beloobende; met een volkoomen magt te voorsien om alles naar mijn goetvinden te bestieren, zonder met yemand 't minste te doen te hebben, als met hem alleen. Insgelyks my op sijn Koninklyk woord / ende met handtasting toefeggende; Dat mijn trouw en yver edelmoedig en na behooren vergolden soude werden.

Begeerte van
de Roy.

Ik had waarlyk wel moogen wenschen / dat ik naar soo vele stribbelingen op een Land ontmoet te hebben / ook eens een wepnigje geluk hadde moogen aantreffen. Maar wat sijn dog menschen raadslagen en voornemens / door dien dat sy door Godes onnaspeurelyke voorsienigheyd bepaald

paald sijn / en alle mijn meeste gedagten waren om de waterlossing van gedagte Doel in 't werk te stellen. Den Koning was ondertusschen bezig om alle Negeryen te besigtigen / de welke handel met Peper dreeven; insgelyks ook belust om de Plantagies der Inwoonders te beschouwen / die wy dan in meenigte bevonden / en Jaarlyks nog meer aangroeyen / en wy tegenwoordig in staat zyn / om een goed getal Coyanges upt te leeberen; houdende peder Coyang 1000 Gantangs, peder Gantang op $2\frac{1}{2}$ Catty Chinees; welke kozeel ook by de Gantang of Coyang voer Goud of Spaansche Realen verkogt / en tegens alderhande soorten van Ijnwaaten / Kleeden / Amphioen, Sout / Rijs / Ajupn / Look / Supker en Tammerinde verruuld werd / en dat op verre-na soo duur niet als op Bantham en Palimbang, en daar koomen Jaarlyks 7, 8, tot 12, soo Chineese, Siamse, Johooreese Jonken, van tusschen 2 á 300 Lasten groot / haar lading soeken / diese ook bekoomen; hebbende die van Maccauw de Chineesen de weg hier na toe geweest / die meest alle Jaaren met 4 of 5 Scheepen haar lading van Peper koomen haalen; gelyk als by mijn tyd 't laatste Jaar 3 klokke Scheepen gezien / en een gelyk getal Chineesen daar vernoomen heb / de welke gesamentlyk hunne ladinge bequamen / uytgesorjderd de 4 de welke met omtrent een halve lading seer schandelyk moesten vertrekken / om de nabolgende redenen:

Naarstigheyd
des Konings.

Peper-schee-
pen alle Jaar
koomende.

„Desen bodem was beboorens een Hollands
„Pluys-schip geweest / van omtrent de 300 lasten
„groot / en waders in Maccauw tot een Hek-boot
„bestimmerd / mitsgaders tot den Oorlog uytge-
„rust / gemonteerd met 20 Gatelingen en 110 kop-
„pen sterft bemand / waar onder 10 á 12 blankie
„Portugeesen waren / en tot Bevelhebber eenen
„Emanuel de Roosje aangesteld / zynde een Italiaan
„van geboorte / wesende door de Vice-Koy van
„Goa tot Kapiteyn Moor, of Opper-bevelhebber
„van Banyer genomineerd / want het vald lighter

Verhaal van
een geval van
de Inwoon-
ders van Ba-
nyer.

„pemand besit van een Land te geeven / als hem
 „middelen te verschaffen om sig daar van meester
 „te konnen maaken. d'Erbarenthepd leerde die
 „man / dat se op Banyer weynig ontsag vooz 't
 „Brevet, of Commissie van den Goaasce Vice-Roy
 „hadden ; hebbende bovendien volkoomen vol=
 „magt om over alle de ontmoetende en koomen=
 „de *Portugeese* Scheepen en Vaartuygen als *Chefte*
 „gebieden; luyden sijn Instructie of Lastbrief niet al=
 „leen om die van *Banyer* vyandelyk aan te tasten,
 „maar ook om daar een vaste voet op 't land sien
 „te krygen, en soo doende wraak van de moor=
 „deryen, hoon, ende schaade te nemen, de wel=
 „ke de *Portugeesen* door die Natie geleeden hadden.
 „Waar van den ingebeelde Kapitepd Moor een
 „smertelyk gevoelen van gehad hadde.

Voorval van
 een Spaans
 Schip van Ba=
 tavia.

„'t Was waar dat'er 3 Jaar te voozen / te we=
 „ten in 89 van Batavia een Spaans Schip vertrok=
 „ken was / de welke op de Manilhas 't hups hooz=
 „den; sijnde van Malacca herwaards gestebend /
 „om te sien of hy een lading Peper soude konnen
 „bemagtigen; 't welk de Portugeesen vernemende /
 „trokken sy de Spanjaard te gemoet / hem verderz
 „op hun eygen houtje verbiedende booven te koo=
 „men, onder toefegginge / naar dat sy daar toe
 „dooz een mild present van den Kastiliaan waren
 „belwoogen / hem de lading van haar Peper over te
 „willen doen, gelijk sy ook tot haar merkelyk
 „voozdeel deden; waar mede dien man naar sijn
 „voozgenoomen plaats vertrok. Maar ondertus=
 „schen de gelegenthepd afgesien hebbende / en op
 „diergelyke koophandel belust sijnde / quam het
 „Jaar daar aan wat vroeger als de Portugeesen,
 „versoekende met een aansienlyk Geschenk aan den
 „Konink ende Rijks-Grooten gedaan hebbende /
 „verlof om sijn koophandel te dypben / 't geen hem
 „ten eersten wierd ingewilligd; bestaande sijn vaar=
 „dige betaalinge over geleverde waaren in goede
 „Spaanse Realen, waar in deese menschen een by=
 „zonder behaagen hadden.

Lust van den
 Spanjaard tot
 de Peperhan=
 del.

„De Portugeesen met 3 à 4 groote / en dit vooz=
 noem=

„noemde *Fluyt-Schip* gekoomen sijnde / en den
 „*Spanjaard* insgelyks met voorschreeve *Bodem*
 „en een *Chaloup* vindende / en vernoomen hebben=
 „de / dat hy de *Peper* met klepne partjen van 7 of 8
 „*Gantangs* opkocht / waar en tegen de *Portugee-*
 „*sen* noopt niet te breede waaren / of moesten 12
 „*Gantaugs* te gelyk hebben ; begonden de *Seignoor*s
 „hunne gewoonelyke grootshepd te toonen / en
 „den *Spanjaard* sijne koophandel te verbieden / en
 „dat meer is / syn *Peper* lading af te vorderen /
 „daar den andere als tegens regt en reeden sijnde /
 „geen sin in hadde / en de *Portugeesen* daar en te=
 „gen de magt / die sy in handen hadden / willen=
 „de gebruiken / en sig onreedelyk getoond hebben=
 „de / begonden daar-en-booven geweld te pleegen /
 „niet alleen des *Konings* *Haven* openbaarlyk te
 „schenden / maar quamen de *koegels* van hun
 „*Kanon* tot in de *Negery*, en door des *Konings*
 „*Waleys* heen vliegen / niet tegenstaande dat hy
 „zulkx liet verbieden / namen ook de weerloose
 „*Chaloup* van den *Spaanse Kapitein* weg / en maak=
 „ten de *Peper* / waar meede die geladen was / tot
 „een goede prys / en staaken vervolgens 't *Daar-*
 „*tuyg* in den brand. Den *Koning* dese *Godloose*
 „seftelykheden op syn eppen *Stroom* aansijnde /
 „quam in de hoogste vervolgenthepd tegens die
 „vermetele en laetdunkende *Natie* upt te barsten /
 „ordonneerde daarom een *Maccassarse Prins* / al=
 „daar bekend / onder de naam van *Pangerang*,
 „*Aria Cassomba*, sig met geweer en *Ammonitie*
 „te voorsien, en met soo veel volk en *Vaartuygen*,
 „als immers moogelyk en by der hand was, hem
 „ten eersten op 't water te begeeven, om niet al=
 „leen den verongelykten *Spanjaard* by te springen,
 „maar ook de belhamels met geweld als vyanden
 „aan te tasten, en soo 't hen moogelyk was, ge=
 „samentlyk te verdelgen.
 „Welk regtmatig bebel ook met een uptnee=
 „mende kloekmoedighepd gehoorzaamd wierd /
 „want dien braven *Kapiteyn* met een aantal van
 „100 *Vaartuygen* waar in der pl 1000 koppen

Voorneem en
 der *Portu gee*
 sen tegen
 den *Span-*
 jaard.

Hun geweld-
 pleeging.

Waar over de
Koning seer
 verbolgen is.

Des selfs be-
 vel.

Word wel
 uytgevoerd.

Een Portu-
gees Schip
veroverd.

„van g'Konings volkeren ingescheept waaren / sig
„ten spoedigste op de stroom begeerbende / tasten
„met zulken dapperhejd 't eerste Schip aan dat
„van de Portugeesen konde bereyken / dat hy
„'er in 't kort meester van wierd / en vervolgens
„alle de daar-op vaarende door de kling liet spyn-
„gen.

„Dit vertsaagde de Portugeesen niet weynig /
„waar en tegen de moet van de Maccaffaren ge-
„weldig begon aan te groeyen / sulks dat sy in
„die hevighejd voortvaarende een gelijke Oorloggs
„kans op de 2 andere klepne Scheeps-kielen van
„haare vanden waagden / welke stoutte ondernee-
„ming hun alsoo wel quam te gelukken als de
„eerste / hadden sy by haare manmoedighejd 't
„belejd gehad om met voorschreeven 3 Bodems
„haar voordeel te plaatsen by 't groote Schip /
„en schutgebaar met hem te houden / de Portu-
„geesen souden hier een gevoelige neep gehad heb-
„ben / alhoewel dat sy egter niet misgedeeld wier-
„den.

Drie Schepen
veroverd
door de In-
diaanen.

„De 3 Scheepjes als gesegt veroverd en met
„volk beset sijnde / verswakte het getal der Kry-
„gers; des niet te min beslooten sy doen gesament-
„lyk / het groot Schip alsoo wel te enteren als sy
„d'anderen gedaan hadden.

„Doe die Prins wiert hier gewaar / dat'er by
„meer in een Bevel-hebber werd bereyft als Man-
„moedighejd / want de siere Maccaffaren naar dat
„sy 't vuur van de in nood sijnde Portugeesen /
„uytgestaan hadden / en vervolgens aan boord
„gekomen wesende / viel het overklommen hier
„soo gemakkelijk niet als by de andere / en soo
„als de bespringers doende waaren om op te
„klauteren / soo wierden sy van de op hun voor-
„deel leggende Portugeesen , met alderhande Oor-
„loggs geweer vernield / sonder dat 's hunne vanden
„de by naar konden te sien krijgen / daar sy in
„tegendeel bloot in haar waartuggen 't geweld
„van hunner vanden schiet-geweer / Stink en
„Vuur-potten / en het werpen der Hand-granaten
„moes-

Groote ne-
derlaag der
Indiaanen.

„moesten uytstaan : by welke heete ontmoeting
 „der niet weynige van de Maccaffaaren quamen
 „te sneubelen / weshalven dan genoodsaakt / om
 „een afstek te zoeken ; 't geen haar soo duur quam
 „te staan als het abordeeren / want de Portugee-
 „sen bedienden sig van 't voordeel hunner Kanon /
 „dewelke met Schroot geladen sijnde / der niet
 „weynig matsteden ; sy namen haven toeblygt
 „aan boord van de veroverde Scheepen met vyf
 „veel verstrooying / in middens dat 't Capitaal
 „Schip de trompen van sijn geschut op deselve
 „gesteld hebbende / haar 't vuur soo naar aan de
 „voeten geset wierd / dat'er niet een sig op den
 „overloop doof vertoonen / of by wierdt ten eer-
 „sten door een Hagelby van Musket-kogels ge-
 „ligt.

Die de
vlugt moesten
neemen.

„En door dien dat het kenbaar is dat de Mac-
 „cassaaren binnig in haar aanvallen sijn / heeft
 „ong d'erbarentheyd geleert / dat sy daar en tegen
 „wakker tegenstand bindende geen stand houden ;
 „'t bleek hier ook eenigsints / vermits datse de drie
 „vermeesterde Scheepen ten proop van haare Vy-
 „anden wederom verlieten / en sig met hunne
 „Daartuygen een weynigje bukten 't bereyk van
 „hun Kanon begaben / 't geen de hoopeloose Por-
 „tugeesen een weynigje aadem deede scheppen ;
 „bekomende daar door gelegentheid om de stroom
 „stilletjes af te drijven / en in de groote Rivier te
 „geraaken / daar sy dan om twee bysondere ree-
 „den ankerden / als eensdeels om hunne geleden
 „schaade te herstellen / als ook ten anderen / om
 „hunne Landslieden / dewelke een schets van een
 „Logie op Cayo Tangan opgeregt hadden / af te
 „wagten : Edog te vergeefs / vermits dat sy al
 „op het oogenblik van 't eerste treffen gemassa-
 „creert waaren : dus kreeg den voornoemde Spaanse
 „Kapiteyn genoegzaam wraak / over het aan hem
 „aangedaane ongelijk.

Aard der
Maccaffaaren.

Scheiden
van malcan-
der.

Wraak
door den
Spanjaard vol-
daan.

Om dan dit voorgevende ongelijk te wreken /
 „wierd dese de Roosje , als gesegt gesonden / of an-
 „ders met Credentialen , (geloofs-brieven) door

Tot wat
eynde de
Roosje ge-
sonden was.

Vader
soekt syn
soon in syn 's
neefs plaats te
stellen.

Onderling
verbond tuf-
sen de Portu-
geesen en de
Oom van den
Vorst.

Reeden-
voering van
den Vorst tee-
gen de Roy.

syn Mr. voornoemt / versien om de oude verbin-
tenissen wederom te vernieuwen / dewelke gesloo-
ten waaren met den Koning; ten tijden / dat den
E. van Mechelen met een Compagnie-Schip hier
was. Dese regeerende Vorst was doen onder syn
Ooms Voogdy / dewelke een soon hadde / ge-
naamt Goestiadin na Casumba, de welke hy trag-
tede tot de Croon te verheffen / 't geen dese Prins
soo dza niet gewaar wierd / of begon sig tegen dat
voornemen te kanten / te meer / om dat reets
sijne mondighe Jaaren bereykt hadde / en om met
meerder gemak dese swarighepd te boven te koo-
men / versogt hy gemelde van Mechelen tot by-
stand / die hem deselve ontfeyde / inmiddels dat
dier tijd de Portugeesen met haare Scheepen daar
ter reede leggende / tegens syn Oom deselve te hulp
versogt / dewelke haar bysondere belang daar in
siende / hem deselve seer gaarne accordeerde / ne-
mende daar by de gelegenthepd om een verbond
tot hunne voordeel op te regten; behelsende / Dat
sy een vryen handel van Peper souden moogen
hebben, en voor 12 Gantangs, niet meer als een
Ryksdaalder souden betalen, als mede dat het de
Portugeesen soude vrystaan Logies daar 't haar
soude goedvinden vast te stellen.

Van welke voor-regten sy vreedelyk genot gehad
hadden / maar konde die Vorst ook wel merken /
dat het een seer bedriegelijke natie was / dewelke
't niet scheelde / of sy onnosel bloed vergooten / als
syder maar haar eygen belangen in saagen. Want
vervolgde die Prins sijne reeden / voorleden Jaar
hebben sy 't met mijn Broeder den *Pangerang An-
nom* benevens genoemde *Aria Casumba* gesterkt
met eenige van mijne Raaden (dien ik daar ober-
upt 't Land gebannen hebben) het indier voegen
soodanig weten te besteecken, dat sy een Schip den
Koning van *Siam* toebehoorende, mitsgaders nog
een van de Kust *Chormandel* koomende, afgeloo-
pen en de daar op varende gesamentlijk vermoord
hadden, tot welken heyloose daad de *Portugeesen*
hun niet alleen aangemoedigt, maar daar kruyt en
loot

loot toe verschaft hadden, en over sulks tot zijn onschult by andere Vorsten befaamd was, voor een Prins, die sulke grouwel-daaden liet pleegen.

Hier beschaftte my den Heinel een bysondere voordeelige gelegentheid / om mijn Vaderland een bysondere dienst te konnen toebrengen / waar door my met die hoop flatteerde / dat soo wanneer d'E. Compagnie 't voorwerp dat ik genegen was voor te slaan quam te omhelsen / ik als dan byuten erlanging van mijn pardon nog daar en boven van haar naar verdienste soude werden beloont.

Ik gebruikte hier dan de kragtigste redenen die my naar de maate van mijn kennisse den Heinel hadde verleend om de Koning te beweegen / dat hy de hulp van d'E. Compagnie aanvaardden soude / en dat wanneer hy die op zijn hand hadde / sekerlyk ontsacchelyk en bestand voor alle syne openbaare Vyanden en Schijn-vrienden soude syn / en hoe verre ik daar inne sy gebozdert is U Hoog. Ed. ypt den inhoud van mijn eerste Missive naar Batavia geschreeven ten overbloeide bekend : des niet te min om U E. Hoog. Ed. de memorie te herberischen / niet ondienstig geoordeeld hebbe deselve hier te laten inbloeppen.

Dat de Roy
tot zijn voor-
deel nam.

BATAVIA.

Aan D. Hoog. Ed. Manhafte wel Wyse Voorzienige Heeren M^r. WILLEM VAN OUTS-HOORN, Gouverneur Generaal, en aan de verdere Heeren Raden van 't Nederlants India.

Hoog. Ed. wel Wyse Voorzienige Heeren.

MYN HEEREN.

ZEdert mijn laaste schrijvens hebbe alle devoir aangewent, om dese Koning aan te moedigen,

Brief van
de Roy aan
den Generaal
en Raden van
Indien.

fyne Afgezanten aan *UE Hoog. Edel.* met Brieven af te vaardigen, 't welk ook soo verre hebbe gebragt, dat 't Vaartuyg Zeylvaardig geleegen heeft, dog door groote gifte van de *Chineesen* aan de Ryks-Raaden, den Koning weeder omgeset, dog 't Vaartuyg voortgefonden, met den *Chinees, Anacoda Jangkong* genaamd sijnde, een Inwoonder van *Batavia*, die aangenoomen heeft, om de inlaadinge van Peper die voor een Schenkagie soude verftrekt hebben, Kruyt, Loot en Amonitie van Oorlog, steels-wyfe van *Batavia* aan den Koning alhier te leveren, sijnde 't geen den Koning van *UE. Hoog. Edel.* beneevens tot Beschuts-Heer soude verfogt hebben. Het soude nu een gewenste faake zijn, dat 't selve Vaartuijg fynde een Ganting gemonteert met Bassen, bemand met *Chineesen* ende *Javanen* toebehoorende den Koning, door *UE. Hoog. Edel.* mogte werden betrapt, ende als dan den Koning met goet Kruijt, voornamentlijk een deel fijn Kruyt, ook goet fyn Laken, geforteerde kleeden, onder anderen groote *Patollen*, een half dozyn gemeene *Houwers*, vorders het geen by *UE. Hoog. Edel.* wel wyfe oordeel, goet geagt fal werden. De waardye van voorfz. Peper 't *Pikol*, werd hier ingekogt voor $2 \frac{1}{2}$ Rd. *Spaans*, met een ander *Anacoda* voorf. Vaartuyg onbeschadigt te rug gefonden, 't welk den Koning tot dit goet werk grootelyks soude animeeren, de *Chineesen* leugenagtig maaken die de *Comp*: by den Koning grootelyks in myn tegenwoordigheid niet ontfien te blameeren; 't welk den Koning wankelbarig maakt. De gerugten loopen alhier, den bekende *Pangerang, Aria Cassumba* by *UE. Hoog. Edele.* op *Batavia* soude fyn, om onderftand op het verfoek van de *Maccafaarse* Koning van *UE Hoog. Edel.* teegens *Banyer* verfogt is, 't fy door fchryvens aan my, ofte door andere praktyk verfterkt werden, door welke middel occasie soude hebben om 't werk voort te fetten, terwyl den Koning en 't geheele ryk daar voor bevreesd is. Sal hier meede afbreeken, de faake aan *UE Hoog. Edel.* wel-wyfe oordeel en in Protexrie van den Almogende Godt,

en my in *UE. Hoog. Edele.* goede gratie beveelende op 't spoedigste antwoord verwagten , verblyve inmiddels (ondetstond) *Hoog Ed. Manhafte, wel Wyse en seer Voorfienige Heeren, UE. Hoog Ed. Dienaar*, was geteekend Jacob de Roy.

MACCASSER.

Aen d'E. Manhafte Wyse Voorfienige Heer :
FRANCOYS PRINS, PRESIDENT op
MACCASSER, ende verdere Raaden aldaar.

Erntfeste Manhafte Genereuse Heeren.

MYN HEEREN.

Ik hebbe niet onnodig geagt *UE.* by deese omstandig te Schryven , wat de reeden sijn geweest , die my op dusdanige manier van *Batavia* te begeven , vermids *UE.* nog de gantse Weereld myn verongelykinge niet onbekend sijn , en om verdere *Procedures*, en quaade driften , hoon en smaate te ontgaan , die mijn dreigende waaren , ende alle *Satisfactie* geweygerd wierd , waar door tot mismoedigheyd ben gebragt , dat ik mijn van *Batavia* hebbe moeten begeeven , dog tot geen ander *intentie* als van meening sijnde *Atchin* te bereyken en van daar met d'een of d'ander Natie naar *Europa* te geraaken , om aldaar myn goet regt ende *Satisfactie* te soeken , dog het schynt , dat het den *Almogende* niet beliest heeft , maar op *Banyer* te senden om *d'E. Compagnie* nog meerder dienst te doen als van mijn verwagtede waaren : sal dan in 't kort seggen , dat ik mijn naar veele gedaane moeyte alhier by dese Koning soo ver in gratie hebbe ingedrongen , dat hy genegen is , om met *d'E. Compagnie* te contracteeren , ende sijn Land op mijn aanrading voor *d'E. Compagnie* open te stellen , tot welken eynde van hier brieven en Afgesanten naar *Batavia* staan te vertrekken : Ik hebbe groote moey-

Brief van
 de Roy aan
 Francoys
 Prins President op Mac-
 casser.

moeyte gehad, om dese wankelbarige Menschen, hier toe te brengen, terwijl de *Portugeesen*, ende *Chineesen* tot partyders hebben, die den Koning 't selve ontraaden, ook door giften en gaven eenige van de groote op haar hand hebben, en 't selfde my door armoede ontbreekt, waar door by den Koning en Prinzen alhier is goet gevonden eerstelijk een besending naar *Maccaßer*, aan den Koning aldaar, om te zoeken, deselve neder te stellen, ende den *Pangerang*, *Aria Adi Cassumba* geen onderstand te doen, gelijk de gerugten loopen, door haar staat te geschieden, die ook reeds aan *Poullélous* met 8 vaartuygen gearriveert is, ende soo haar dit quam te gelukken, souden de saaken van *d'E. Compagnie* grootelijks veragteren, dog hebben den Koning hier toe gebracht om *UE. Ed.* dese benevens te senden op dat *UE.* door dit middel van alles sult kennisse hebben, het soude nu een gewenste saake sijn, dat die Koning by *UE.* hier toegebracht konde werden, dese Afgesanten met weynig gehoor, en sonder verrigting van saaken, wederom te rug gesonden werden, waar door *occasie* soude vinden, om *d'E. Compagnie* foodanige *Paggers*, en vastigheden in sijn besetting te laten neemen als tegenwoordig door mijn staat gemaakt te werden, ook gewenste *Conditie* bedingen, waarom soo dese *occasie* versuynd werd, na mijn slegte oordeel *d'E. Compagnie* tot groote schaade, ende *intreste* in de Peperhandel staat te geschieden, ende *d'E. Compagnie* veel meerder spook soude kunnen maaken, als ooyt *Bantham* gedaan heeft. Den Koophandel neemt sterk aan, van hier word een groote lengte Peper vervoert, voorleeden Jaar sijn van hier vertrok drie Scheepen, en vier *Jonken*, behalven veel andere mindere Vaartuygen alle geladen met Peper; en de aanplantinge geschied nog sterk; ook hebbe ik de Erf-Prins van *Succadana*, genoemd *Pangerang Marta Ingerat*, volkomentlijk aan mijn getrokken, die met *d'E. Compagnie* foodanige *Conditie* wil aangaan, als haar *Hoog. Ed.* believen sullen, onder dese voorwaarde, dat haar *E.* hem sul-

fullen believen tegens zijn halve Broeder behulpzaam te zijn, die hem van de Kroon en Ryk soeken te *frustreeren*, het welk, met seer kleyne moeyte en kosten kan geschieden; terwyl zijn Broeders Magt en Tegenpartijders niet boven de 1000 koppen sterk zijn: dese brieven staan mede bedektelyk onder geleyde en supplicatie afgevaardigt te werden, op hoope dat haar *Hoog. Ed.* dese ende mijne voorrige diensten in *consideratie* sal gelieven te nemen, ende mijn van mijne begaane fouten, te *pardoneeren*, ende ten minste eenige *satisfactie* doen erlangen, van alle mijn geleede schade, pyn, smert, hoon, en smaad die my soo onregtvaardig aangedaan is, waar toe versoeke ook om U E. goede voorschryvens, sal hier mede door gebrek van tijd, en pampier afbreeken, ende de geheele saake aan U E. wyse oordeel laten: twyfele niet ofte des *Compagnies intresten*, fullen door U E. beherdigt werden, en beveele U E. in de *protectie* van den *Almogenden* ende blyve Ed. Manhafte (onderstont) U E. *Ed. Verpligten Dienaar* (was getekent) Jacob de Roy, (ter sijde stont) op *Banyer Massing*. Den 7 Maart 1694.

BATAVIA.

Aan *zijn Hoog. Ed.* WILLEM VAN OUTS-HOORN, Gouverneur Generaal, en aan d' Ed. Heeren Raaden van 't Nederlands India.

Ed. Manhafte welwyse en seer Voorzienige Heeren.

MYN HEEREN.

IK hebbe met verscheyden *Chineesen*, bestaande in drie stuks *Missiven*, U E. *Hoog. Ed.* den toestand alhier op *Banyer Massing*, geadviseert, niet wetende of U E. Ed. deselve behandelt zijn of niet,

Brief van de
Roy aan den
Generaal en
Raden van
Indiën.

niet, vermits nooyt de minste letter tot antwoord bekomen hebbe, 't welk my in twijffel heeft gebragt, niet wetende, of mijn schryvens is aangenoomen ofte in kleyn-agting van *consideratie* by *U Hoog. Ed.* is geweest ofte by *manquement* van *non* bestelling; dat dit begonne werk ten dienste der Compagnie veragtert heeft, ende dat mijn vorige schryvers geen vervolg genoomen heeft, van Afgesanten van den Koning: deese reede is dese, bestaande in verscheide *considerationen*: Ik sal dan in 't kort seggen, dat den Koning volkoomen geneegen is, en niet anders en wenste, ofte het hadde sijn voortgang moogen hebben, de Afgesante, Brieven, en Schenkagien, sijn al gereet geweest, ende op 't *embarqueeren* met den *Chinees*, *Anna Godda Sangh Congh* genoemd, benevens twee stuks van des Konings *Manderyns* met des Konings vaartuyg hier toe verkooren waaren, sijnde 't vaartuyg, dat reets door voorschreven *Chinees* op *Batavia* is gebragt, de Peper, en andere Goederen aldaar in buskruyt en waaren verhandelt heeft, die tot schenkagie *gedestineert* waaren; ondertusschen hebben de *Chineesen* by des Konings Broeder, en des Konings Soon, en andere Grooten, ja zelfs met de Afgesanten hebben weten te besteecken, dat alles tot niet gelooopen is: men maakte den Koning wys dat de *Mousson* verlopen was, dat 't vaartuyg de reys niet soude krygen en namen sy *Chineesen* aan, waar van 't hooft is een getornde *Chinees*, die voor desen van *Batavia* naar *Bantham*, en van daar herwaarts gelooopen is, den Koning soo veel Buskruyt en Ammonitie van Oorlog steelswyse van *Batavia* te doen erlangen, als hy Koning begeerende was, en dat sy *Chineesen* mans genoeg waaren om den Koning by te staan, met geld ende volk, de *Maccaassaaren* en *Portugeesen* uyt sijn Land te houden; stellende den Koning voor des *E Compagnie* vòorschreven regering op *Java*. Dit gedoente heeft een groote *Murmuratie* onder de grooten gebragt, dat des Konings Broeder tegens hem opstond, des Konings soon vergeeven en gestorven,

dog hebben den Koning dit voorgeeven alles uyt
fijn hooft gepraat, foo dat den Koning volkoomen,
als nog met mijn *Constant* blijft. Dog vind niet
geraatlaam, Afgefanten te fenden, terwyl defe
tweedragt als nog volhard, dit foudē nu een ge-
wenfte faak, en by den Konink aangenaam fijn;
dat haar *Hoog. Edele*, geliefde een welbemand Schip
met 1 a 2 sneedige Oorlogs-vaartuygen, herwaarts
te fenden, met eenige Militie, om foodanige *Pag-
ger* ofte Vastigheit in *possessione* te neemen, als by
mijn door ordre van den Koning volmaakt, en
leedig blyft ftaan, wagtende alleen uwer *E. Ed.*
befending onder *pretext* van *negotie*, de Vaartuygen
van mijn vrienden gefonden te fijn. Dit werk kan
niet anders gefchieden, terwijl defe regeeringe be-
ftaat in vier *differente* regeringe: den Koning regeert,
en heeft fijn befondere *Manderyen*, de tweede be-
ftaan en fijn befondere, de derde des Konings
Broeder, de vierde is den *Pangerang*, *Marte Ingerat*
befonder, dat den eenen wil, wil den andere niet,
elk foekt Mr. te fijn, waar door d'eene voor d'an-
dere niets durft onderneemen, alles is *confuys*, die
't meest geeft, heeft 't grootste regt, en gehoor,
alle defe Regeerders alhier fijn met gelt, en ge-
meenlyk met kleetjes te bekoopen, waar toe dat
menfe *pretendeert*: tot dit werk is anders niet van
nooden, als wat mooye *Chitsen* en gefchilderde
Kleeden, foo foudē fulks fonder fout en perykel,
ofte de minfte tegenftand van ymand konnen vol-
bragt worden, ook 1 of 200 man, 6 of 8 ftukken
Kanon van kaliber 8 of 12 ff met al fijn toebe-
hooren en verder Ammonitie van Oorlog tot defe
befettinge 4 a 500 ftuks planken, tot beddinge als
anders, een goede Conftapel, Spykers, geforteert,
Victalie voor de befettinge: *Ed. Heeren* gelieft niet
in defe naarlatig te fijn, by aldien d'*E. Compagnie* de
Portugeefe voorkoomen wil, die 't met begin defer
Wefter *Mouffen* aankoomende fonder fout, onder-
neemen en volbrengen fullen, want 't is een Land
fonder *Ordre* en *Commande*, een yegelyk volgt
fijn hooft, doet en laat wat hy wil, de Knecht is
foo

foo veel als de Meeſter, foo dat wanneer den Koning, ofte de andere yets wil onderneemen, 't ſy tot welſtand, ofte nadeel van 't ryk, foo hebben ſy wel twee maanden werk, eer dat hy 100 man by malkanderen kan brengen; ik hebbe nu 11 maanden by den Koning geweest, 't geheele ryk door gereyſt, tot inde Goud en Geſteente Mijnen, die rijk ſijn, en van onweetende beſeeten worden; 't Land is van alles wel voorſien, Peper, en andere negotie in overvloed, alle Rivieren Rijk van ſtof-Goud, beeftiaal, en vyvers in overvloed en geld-gierig, waar door ſy de Peper-plantatie ſterk voortſetten, ende weynig ryſt planten, en wanneer dat daar geen vaartuygen van *Java* koomen in den tijd van 2 a 3 maanden met levens-middelen, (want alles moet van daar komen,) dan werd hier de ryſt tegens Peper ingelijke maate verhandelt, 8 a 10 *Ajuyns* en *Look*, voor een *Ganting* Peper, voornamentlijk 't ſout, de ſlegte *Javaanſe* witte kleederen, die op *Java* voor 5 a 6 ſtuyverſingekogt werden, gelden hier altijd 4, 5 en 6 *Gantings* Peper, de geſchilderde 8, 10, 12, 16 en tot 25 en 30 *Ganting*, de Kuſt- en *Bengaalſe* kleeden werden alhier van *Johoor* gebragt, tot *Awansa* in Peper verhandeld, edog een Land vol *miferabele* luye en arme Menſchen, de Koning ende Princen ſijn ſelfs foo arm, en foo geldgierig, dat men haar wel 6 dagen reysens ver ſoude doen koomen, om een doſijn Ryksdaalders te ontfangen, foo dat'er weynig ſwarigheid is, met een half *picol* goede *amphioen*, en 2 a 3 *corsies* mooye kuſt-kleeden, kan ik al de grooten op mijn ſijde trekken, en geheel *Banyer* koopen. Van beleyd en *couragie* komen ſy by geen *Javaanen* in *conſideratie*, ſy *eſtimeeren* de *Javaanen* boven haar in verſtand en *couragie*, en werden by haar voor *Mandaryns* in de regeeringe aangenoomen. Sal dit overtreeden, en alleenig *U.E. Hoog. Ed.* in 't kort ſeggen, dat den Koning alleen verſoekt, op het ſpoedigſte uwer beſending, dog foo bedektelyk als 't mogelijk is, want voor de voorengenoemde bevreeſt ſijnde, en ſal ſig niet verder openbaren

ren voor en al eer hy met des *E. Compagnie* be-
sendinge onderfput fal fijn, als wanneer hy de Roer-
vinken by de kop fal vatten, en naar verdienfte
ftraffen. Den Prins van *Succadana* is met *Waante*
den Kapiteyn der *Maleyers* fijn Soon, die alhier
met een vaartuyg bemand met 10 koppen aangeko-
men is, welke voorschreeven Prins veel heeft wys
gemaakt, en van fijn Vader wegen, die hem met
volk en Ammonitie, verders van alles fal voorfien,
en behulpzaam fijn, dat hy aan de Kroon komt,
ende dat hy Prins des *E. Compagnie* hulpe niet
moefte foeken, dat de *Hollanders* altemaal bedrie-
gers, fchelmen, en *Heydenfe* honden waaren,
maar fijn Vader, dat was een opregt man, wiens
aanzien en magt verre de *Hollanders* te boven ging;
op *Batavia* dat de *E. Compagnie* alleen door hem
moefte beftaan, fonder dat, al lang van *Batavia* en
de geheele kuft van *Java* weggejaagt foude fijn
geweeft, ende hadde Kapiteyn *Jonker* fijn Vader
niet verraden daar foude niet een *Hollander* meer
te vinden fijn: veel meer *frivoole* en belachelijke
difconrffen heeft hy met den felve Prins gehouden,
die my alles al lagchende bekend maakte, en als
nog verfoekt om *U. E. Hoog. Ed.* adfiftentie, onder
belofte als by mijn voorgaande fchryvens gemeld
met byvoeginge de geheele Diamant-Mynen aan
d' *E. Compagnie* over te leveren, heeft my ook
fijn geheele *intentie* bekend gemaakt, is van hier
vertrokken naar een plaatfe dat *Borneo* genoemd
werd, ten infigtede quade regeeringe alhier, ende
om ondertuffchen met fijn jongfte Broeder genaamd
Pangerang Pourbaya, die van *Succadana* daar wa-
ren gevlugt, en om fig met een fterk te maa-
ken, de onderfaaten van *Succadana*, ende om-
leggende plaatfen naar fig te trekken, hy foude
wel gewild hebben, dat ik met hem vertrokken
hadde, dog terwyl fulks van den Koning alhier
geweygert, ook geen middel fie om van hier met
goet fatfoen te kunnen geraaken vermits my den
Koning by fig is houdende, waar door veel aan-
ftoot lyde, foo door fijne Papen, Vrouwen en

Kinderen , en door hem selfs wegens 't geloof ,
 hebben my in 't eerste onder groote belofte en
presentatien ; ook onder dreygementen aangeweest ,
 dog hebbe tot nog toe den Koning door Godes
 genade omgeset , mits voorgehouden , fulks niet
 te beginnen veel min tollereeren dat fulks gedaan
 wierd , by aldien hy geen Vyand in plaats van
 vriend *d'E. Compagnie* wilde sijn , al mijn armoede ;
 honger en kommer , koude en hitte , die ik alhier
 door gebrek kome te lijden , valt mijn soo swaar
 niet , als dit quade voorneemen van dese vervloekte
 Menschen en Duyvels-dienaaren , die my , ende
 mijne byhebbende , door dit middel soeken tot
 haare voorneemens te dwingen , waar toe de *Chi-
 neesen* al veel quaats slookten : daar werd niet eene
 gevonden , die *d'E. Compagnie* toegedaan is , veel min
 yets vertrouwt mag werden , ik kan 'er niet een
 vinden of bekomen , die een Brief voor mijn mede
 neemen wil , of moet verskeren , dat ik aan
d'E. Compagnie niet en schrijve , en door groote
 belofte bedriegen ; den brenger deses liet in 't eerst
 aansien seer genegen te sijn , en soo dra ik de brie-
 ven aen hem overgelevert hadde , bragte hy desel-
 ve by den Koning , en hem aanboodt , deselve te
 openen , ende te laten sien , of daar yets tot na-
 deel van den Koning ofte 't Rijk instond , want
 hy voorgaf fulks wel te kunnen doen , terwyl hy
 in 't *Portugees* letter-kundig was ; dog hy was in
 't leesen soo wijs als een Os die in een Bijbel kijkt ,
 en niet anders uytregte als mijn moeyte veroor-
 faakte , deselve wederom toe te segelen , sal hier
 mede eyndigen , en wederom *U Hoog. Ed.* ant-
 woort te gemoet sien , naar *haar Hoog. Ed.* in de
protextie van den *almogende* beveelende ; en mijn
 in *U Hoog. Ed.* verdrukke Dienaar , in *haar Hoog. Ed.*
 goede gratie , verblijve in middens (onderstont) *Hoog.
 Ed. Agtb. wel wyse en seer voorsienige Heeren , U
 Hoog. Ed. Onderdanige Dienaar* (was geteekent)
 JACOB de ROY (ter sydestont) *Banyer Massing* ,
 den 16 May 1694.

Dog den afgesneeden draad van ons, wederba-
 ren soekende aan den anderen te knoopen / moet
 ik seggen dat soo als wy in eenighepd t'samen
 van die saak reden-kabelden / dat'er een Afge-
 sant quam / welke ons de komste van dese booz-
 schreeven gebeynsde vrienden quamen bekend ma-
 ken / wanneer den Koning my seyde „ nu is het
 „ tyd Broeder / dat wy een eynde van ons ver-
 „ maakt en speelgaan neemen / en hebben ons
 „ gesamentlijk met een aansienelyke magt naar
 „ beneeden begeeven / op dat wy in staat sijn
 „ moogen die bedriegelyke vrienden naar verdien-
 „ ste te ontfangen / vermits dat ik niet sonder re-
 „ denen bedugt ben / dat sy ons een ander tyd-
 „ verdryf sullen verschaffen : waar op die Maje-
 „ stepten diende / dat sekerlyk met een ongemeen
 „ verlangen begeerig was / dat sy 't spel / dat sy
 „ meenden te spelen maar in 't werk stelde en dat ik
 „ in 't byweesen van sijn Majestept soodanig een
 „ spel met haar aanvangen soude / als sy met alle
 „ haar listige strecken niet eens souden verdagt
 „ sijn / en waar in ik ook niet en twijffelde of sijn
 „ Majestept / soude daar een bysonder genoeg
 „ in scheppen / indien hy maar op sijn hoede was
 „ datse hem met goede woorden niet weder en
 „ quamen te misleiden / en naar hunne bedriege-
 „ lyke boozstellinge niet luysterde. 't Geen hy
 met het drukken van mijn hand ernstig beloofde /
 niet te sullen doen ; waar op ik die Prins daaren
 tegen op gelyke wyse mijn trouw ten overbloede
 nog eens toefde.

Naar het houden van dit vertroude gesprek
 wierd een algemeene ordre aan alle de Negerijen
 van s'Konings weegen afgekundigt. Dat yeder
 een sig gewapent op den bestemden dag met Vaar-
 tuygen souden hebben te vervoegen, om den Ko-
 ning naar Catis te brengen.

Waar op wy met hups en Hof en 't gemaakte
 Water-Kasteel ons op de reyse begaven / 't welk
 alles ordentelyk quam te geschieden 't geen seker-
 lyk niet onvernaklyk om te sien was soo een

De Schryver
 vaart voor
 met sijn ver-
 haal.

Onderlinge
 t'samenpraak
 tusfen den
 Koning en
 de Roy.

Gebod des
 Konings-

Die sig op
 reys begeeft.

meenigte van Vaartuygen / beneevens sulke wonderlijke Water-Gebouwen / want s'Konings Hof was meede op sulke groote dikke Boomen getimmerd als onse Fortres / behalven dat het juist soo weerbaar niet en was / en met dat onderscheyd / dat het driftig Konings Hof een dak en onse Vesting der geen en hadde; het wederkomen viel ons op verre na soo moepelyk niet als het heen varen / vermits dat wy 't afloopende Water tot ons baat hadden.

Komst te
Tatis.

Worden met
eerschooten
verwelle-
komt.

Portugeesen
koomen by
den Koning.

Hunne
geschenken.

Soeken ook
de Roy op
hun sijde te
krygen.

Ter gemelder plaatse Tatis gekoomen sijnde / wierden wy naar 't goet vinden van den Koning gerangeert / alwaar ook drie Portugeese Scheepen in de groote Rivier vonden / soo meede in de spruyt seeben Jonken, waar onder een Chineese was / de welke den Koning van Siam in eygendom toequam / de welke onse Scheeps-magt / met behoorlijke Salvoo's van Eerschooten verwelkomde / daar op wy haar uit ons waterkasteel / met Eerschooten bedankten / naar dat den Koning in zijn Negery geland / en vervolgens in zijn Hof gekoomen was / waren de Portugeesen de eersten die haar vertoonden / en ook betuygden; Van den Vice-Roy gelast te sijn om de oude verbintenisse te vernieuwen. Hebbende van hunne Meesters weegens den Vice-Roy voornoemd / een geschenk aan den Koning op te draagen / bestaande in een reedelyke schoone Goude Ketting / een diamant-Ring / als meede een stel Goude Knoopen / en een lengte van Maccause Stoffe en andere rariteiten / maar soo een aansienelyk geschenk / soude die Land aard wederom sekerlyk in Beloofs-agting hebben gebragt / en insonderheit dat dooz de gunst der Kijks-Raaden waaren gestijft / ingeballe dat ik haar oogmerk niet gestadig gedwars-boomd hadde / want ik sag wel / dat sij dooz het bekoomen van vereeringen 't eenemaal naar de Portugeese kant hielden / 't geen sij Portugeesen mogelijk ook wel merkende / vonden op 't laatst raadzaam / mijn ook aan te soeken, ten eynde dat sij dooz mijn vermoogen by den Koning souden tragten te bewerken / Dat die Messieurs tot

tot hunne doelwit mogten komen: gelyk sulkg het
 afschryft van haar Missive aan my geschreeven na-
 der komt te behelsen.

Den 28 May van Tatis 1694.

Naar groetenisse van den Capteyn *Moor* en van de *Pater*, ende hy heeft hooren seggen de voorlee-
 den maal als gy op *Tatis* gewest sijt, dat UE. een Brief van den Coningh gebragt, en dat de Prince,
 die opgehouden heeft, en daarom myn Heer *de Roy*; myn Heere den Capteyn *Moor* aan UE, dat
 gy soude believe de gencegentheyt hebben van by
 Koning te gaan ende hem laten weten, dat den
 Prince van *Tatis* hier den Capteyn *Moor*, hondert
 affronten doet, ende hy verdreygt het Schip van den
 Capteyn *Moor* te laten branden, en andere dingen,
 veele meer ende den Capteyn *Moor* en kent niet meer
 als een Coning voor een Broeder, en den Capteyn
Moor, bid aan UE. dat gy soude believe met de
Maccassaren by den Coning te gaan, ende alle de-
 se dingen te kennen te geven ende mijn Heer den
 Capteyn *Moor*, bit den Coningh dat hy soude belie-
 ven, met den eersten aff te komen, om den Capi-
 teyn *Moor* te spreken, want daar leyt seer veele
 den Coning aan geleege, groetenis van den Cap-
 teyn *Moor*, ende mijn schryven ende UE ootmoe-
 dige Dienaar (was getekent) *Emanuel de Roija*
Grats.

Brief van den
 Portugeese
 Kapiteyn aan
 de Roy.

Waar na de Siammers ook ter gehoorgeebing
 toegelaaten wierden / brengende dit navolgende
 Geschenk / naamentlijk; een Goude Pniang-bak,
 met sijn toebehooren / en een Doos van Zilver /
 nevens twee gelyke Water-koppen. De Chi-
 neese quamen meede Pligtpleegingen aan den
 Vorst doen / waar by niet vergeeten wierden / de
 saaken dusdaanig geschaapen sijnde / boegden haar
 de Rix-Grooten ten eersten aan de Portugeesen
 Kapiteyn / de welke sy Goude bergen beloofden /

Gehoor-ge-
 ving aan de
 Siammers.

Als ook der
 Chineesen.

Geld-gierig-
 heyd der ryks-
 raden.

rer saake dat sy moogelyk saagen / dat hy het beste bemiddeld was van alle andere / om een Dupsend Ryksdaalder 4 of 5 op leverantie van Peper te moogen genieten ; 't geen ook geschiede / maar de tyd van leverantie verstreken synde / en geen Peper krygende / soo bonden de Portugeesen een middel upt / om aan haar voldoening te koomen / en daar sy bukten allen twyffel niet eens op verdagt waaren.

De Portugeesen neemen een grooten in bewaring.

Want op seker dag / dat'er een partye Hofbediendens / beneebens een Bloedverwant van den Gouverneur van Tatis, (de welke hem wel het meeste in de weeg was /) aan t'voord waaren / als hebbende seker kleyn gedeelte van Peper geleeverd / en soo als deese Heeren meenden te ver trekken / soo wierden sy gesaamentlyk in bewaaring genoomen / en daar-en-booven in een houte tronk / de welke hy tot dien eynde had laten maaken / ingeslooten.

Eysch der Portugeesen.

Dit veroorzaakte geen kleyn oproer en ontseltenis onder de gemoederen / en dewyl men anders niet doen konde / soo wierden Woodschappers over en weeder gesonden / om de gebangene los te krygen ; dog den andere egter hield het daar-en-tegen wederom op syn Geld ; want een van de twee begeerden de Portugeesen / Peper / of Geld.

Verzoek des Konings.

Den Koning / de welke van dat Geld-ontfangen geen kennisse hebbende / sond iemand van synentweegen naar boord / om de loslating van sijne Vassalen te verfoeken , maar de bitse antwoorden die de Portugeesen aan den afgesonden toegraauwden / en ik die haar ook niet veel goeds gunde / was bequaam genoeg / om den Koning in d'hoogste graad te vertoornen ; weshalven met syn Ryksbestierder en verdere Raads'personen ging beraadslaagen / om sig in 't geheel van de Portugeesen te ontslaan ; 't geen geboeglyk op dese wyse soude konnen gelukken / vooreerst ; Dat men met de Portugeesen soude accordeeren , en daar nevens aan te bieden een huys te moogen huuren of koo pen , alwaar den Koopman van den Kapiteyn soude

Raads-be sluyt tegen de Portugeesen genoomen.

de konnen blijven woonen , om daar zijn koop-
handel te konnen doen , met uytlandse Koopluy-
den , op dat'er in 't toekomende geen diergelijke
misbruyken mogten werden begaan , en als dat
dan foodanig volbragt was , souden eenige Vaar-
tuygen met Peper soo aan haar woonplaats , als
't Schip werden gebragt , en in 't Peper meeten ,
soude men , soo in 't Schip als in 't huys van de
Portugeesen , een begin van 't moorden maaken op
het eerste roepen van *Amoc*.

De luyden / de welke nevens my eenige onder-
binding hebben van dese Indische Volkeren / sullen
met my bekennen / dat se schzander in haare aan-
slaagen sijn ; en ingevalle dat haar de selve komt
te mislukken / dat het veel meer aan haar dap-
perhepd ontbreekt / als aan een goed overleg om
hunne oogmerken te bereyken. Dit besluyt soo-
danig vastgesteld sijnde / wierd wederom een af-
gesondene naar 't Schip afgebaardigd / de welke
upt den naam van den Koning en sijn Raad / de-
sen Italiaanschen Kapiteyn sulke billike voorsla-
gen quam aan te bieden / waar op dat die man
het meende gewonnen te hebben. Sijn uptgeschoo-
ten Geld / kreeg hy dan wederom op 6 of 700
Rydaalders / welkers verlies hem dagte niet te
vergelijken was / by de voordeelige aanbiedingen
die hem gedaan wierden / van aan land te moo-
gen blijven woonen.

Indianen
schzander in
haare aansla-
gen.

Gesant aan
den Kapiteyn.

In dier voegen getroffen zijnde / wierden de ge-
vangens met alle beleefthepd ontslaagen / en een
Glaasje van vriendschap gedronken ; men noem-
de malkanderen Broeders , en daar meede quam
den Kapiteyn aan land om naar een huys om te
sien / gelijk hy ook dien dag / naar dat met den
Koning gesproken hadde / verlof kreeg / sonder
dat dien Doyst 't minste ongenoegen liet blijken /
veel minder wat hy heymelyk in den sin hadde ;
in tegendeel betuigde hy / Dat het hem van herten
leet was , dat het misverstand tusschen den Kapiteyn
en sijn Grooten soo verre gekoomen was ; en daar
meede nam Don Manuel sijn afschepd.

De gevangene
ontllagen.

De Kapiteyn
sprekt met
den Koning.

Ik daar toen tegenwoordig fynde / en in der daad overwoogen hebbende / dat de uytvoeringe van den Kapiteyn omtrent die bedriegelyke Land-aard niet byten de billikhepd waaren; ten andere mijn gedagten hebbende laten gaan / op het onnoosse Chyften bloed dat'er stond vergooten te worden / vond ik my van Consientie weegen verplicht / dien man / doen hy sijn afschepd in de tegenwoordighepd des Konings quam nemen / in 't pligt-pleegen hem stilletjes te seggen / dat hy met de sijnen niet aan land soude koomen, vermits het om sijn leeven en Schip te doen was, dewyl dat alles het geene dat hy sag, of hoorden, niet dan loutere geveynsthepd was. Die man bestorf op dat seggen / en konde naauwelijx mijn hand los-laten / soo om sijn dankbaarhepd te betuygen / als ook wegens de schyzik / die hem ober dat ver-raaders boorneemen bebing; egter vertrok hy ten spoedigsten naar sijn boord / en in plaats van weder aan land te koomen / soo sond hy'er een partey Kanon-koogels / en dat in soo een meenigte / dat de arme Banyareesen niet en wisten waar dat sy haar bergen souden / quamen met hoopen d'een van den anderen raad vraagen; den Koning wierd byna onberduldig / siende dat sijn aanslag niet alleen quam te mislukken / maar sig ook soo leelyk in sijn eygen land mishandelen sag.

De Roy waar-schouwt den Portugeese Kapiteyn.

Die gelukkig aan boord komt.

En vertrekt met sijn Schip.

Legt sig voor de Rivier.

Don Emanuel sijn wraak-lust genoegsaam genoomen hebbende / verspeelde hy van daar de spruyt uyt naar de groote Rivier / van meening synde / om daar op de Chincese Jonken te passen om sijn verhaal (wegens desselfs geleedene schaade /) van de selve te soeken: uyt dien hoofden dorsten twee Jonken, de welke hunne laading hadden / ook de regte Rivier niet uythkoomen / maar greepen het door de genoemde Sibadje Rivier.

De Koning neemt voor hem te verdryven.

Den Koning egter kon met geen goed hert / sulck een ongemakkelyken Buurman met goede oogen aansien / weswegen ook boornam / 't koste wat het wilde / hem daar van daan te doen vertrekken; sijn Raads-heeren hier op hunne goedvinden hoo-ren-

rende / wierd'er beslooten om sekerere soort van Branders toe te stellen / welkers opstel byna ons bewust Water-Kasteel gelijkboezmig was / uytgezonderd / dat se juist soo verweerbaar niet en waren. Ster gaarne gaven de Anachodas van de nog overgebleevene Chineese Jonken hier toe op 't versoek van den Koning tot het bebozderen van dat by haar soo geagten heylsaam werk / vermits dat sy daar toe hunne Penningen en Persoonen lieten gebruiken.

Met een algemeene spoed wierd'er aan gearbeyd / en in minder dan dertien dagen door kragt van volk voltooyd / en wyders met alderhande brandende stoffe opgebuld weesende / in gereetheyd gebracht om haar aanslag te doen gelukken. Zynde dan gelijk geschaard / en met een goede hegte Rotting aan malkanderen vastgemaakt; de welke soo lang als de Rivier breed was / weesende met meenigte van Daartuppen ondersteund / om die wonder nieuwe uytgebondene Branders voor de Stroom regt te houden; neemende hunne koers regt op 't Schip aan / en in geballe dat sy het hadden weeten te bestieren / (gelijk sy ongetwijfeld wel souden gedaan hebben / in geballen ik daar niet voor geweest hadde /) dat sy met de rotting (die wel twee voet onder water was om voor het afkappen bebruyd te weesen /) tegens de steebens van 't Schip gekoomen hadden / soude sekerlyk die brandende gebouwen door het aflopende water / soo wel aan bak als aan stuur-boord van gemelde Boodem in volle vlam gegierd hebben / en menschelykerwyse gesprooken / souden de Portugeesen door een van de twee Elementen , te weeten / Water en Vuur hebben moeten sneuvelen.

Eenige brand-scheepen toegestelt.

Dryven de Rivier af.

Groot ongemak hier van te dugten.

Maar by mijn selfs overwoogen hebbende / dat het een onverantwoorzdelijke saak van my voor Gods regtvaardig oordeel soude sijn / in geballe ik bewust sijnde / dat'er soo veel Christen bloed soude vergooten worden / 't selve niet en hadde gesogt te beletten / indien andersints sulks belet-

Overdenkinge van de Roy.

Ordre des
Konings.

ten konde / ik was in mijn eegen Fortres / en hadde ordre van den Koning bekoomen; „Om / „wanneer ik quam te sien / dat de brandende Blot- „ten aan 't Schip vast waaren / insgelijks ook „de Rivier af te sakkén / en met mijn Kanon daar „onder te speelen.

Hoe van de
Roy uytge-
voert.

Ik sond een van mijn Volk meede dat een Hol- lander was / quanswys om de gemelde Blotten in den brand te steecken; 't geen hy ook wel quam te doen / maar egter door mijn geor'donneerd / de Rotting af te kappen / gelijk hy 't ook ten mees- tendeele volbragt; sulks dat wanneer de blam der instak / en de Rotting een wepnigje gespannen sijn- de door 't gieren de selve in stukken brak; maar egter eer het nog soo verre was / wasser niet een Banyarees meer te binden / gestaadig roepende / hy schiet, hy schiet; soo veel breefe heeft die bloode Natie booz 't grof Kanon. De brandende Blot- ten inmiddele de Portugeesen voorhy / en soo ver- volgens de Rivier uytdeyende / 't geen booz die van 't Schip een vermaakelyk schouwspel moet geweest sijn.

Baniageesen
vervaart voor
't schieten.

De Roy
schiet 2 ge-
schutten los.

Dit soodanig mislukte sijnde / schoot ik twee schooten van mijn gefortificeerd Oorlog-schip / quanswys / om de blugtende Blot-gasten weder- om hy den anderen te versaaemelen / maar nergens anders toe strekte als den Kapiteyn kondschap te geeven / dat ik hem met mijn Water-Kasteel sou- de moeten aantasten; en 't scheen / dat hy 't waar- lijk ook soo begreep / ten opsigte dat hy sijn an- ker liggende / en vervolgens de Rivier uyt dreef; dog eventwel van meening sijnde om Banyer soo niet te verlaaten / want hy ging booz de Rivier ten anker leggen / en naar 't verloop van eenige da- gen / nam hy de Chineesen waar / en liet'er de Peper upthaalen / zoo lang tot dat hy sijne laa- ding hadde; dog eventwel booz-niet niet / vermits dat hy se betaalde teegen soodanig een prys als die korrel daar komt te kosten.

De Portu-
gees dryft de
Rivier uyt.

Wdus was het wederbaren van dien braaben Kapitein / dien ik niet geloof dat oopt meerder lust sal

sal hebben gehad / om op Banyer te koomen De-
 per haalen. Geen meer breemde handelaars op De Roy
 Banyer sijnde / had ik soo veel te meer gelegentheid alleen by den
 om met den Koning te reeden-kabelen / sijnde on- Koning son-
 se verhandeling egter van geen andere stoffe / als der andere
 om den Koning te beweegen / & Compagnys „ dier- natie.
 „ baare brindschap te zoeken / waar door hy see- Pryft de
 „ kerlyk syn Croon nog meer soude bevestigen / Maatschappyy
 „ want in geballe dat hem de Oostindische Maat- den Koning
 „ schappy geliefde te beschezen / had hy met geen aan.
 „ andere Natien ter Weereld van nooden; hy kon-
 „ de een exempel nemen aan den Koning van Ban-
 „ tham, en of 'er wel iemand soo binnen als buy-
 „ ten syn Rijk was / die hem dorst beleedigen /
 „ buyten dien syn Majesteit / seyde ik, 't is im-
 „ mers pder genoegsaam bekend / dat de Ed. Com-
 „ pagny de Keiserlyke Kroon uyt handen van den
 „ Rebel Troenoējaja ontrukkt / en de selve op 't
 „ hoofd van den regeerende Soufou Hoenang van
 „ Java geset heeft. Den Koning van Jamby sou-
 „ de ook ten allen tijden moeten bekennen / dat hy
 „ syn staaten en Koninkrijk aan s'Compagnijs
 „ zeeghaftige Wapens verschuldigd was.

't Geen dat die Koning soodanig aanmoedigde/
 dat hy 'teenemaal bleef / om d'Ed. Compagny
 tot een Schutz-heer aan te neemen / 't geen hy
 my beloofde en beswoer; waar op dan eens mijn
 kans schoon siende / dat hy een brolyke lym had-
 den / hem dan voorhiel / „ Dat wanneer s'Com-
 „ pagnijs volk al gekoomen waaren tot syn bystand
 „ in wat plaats dat sy haar vooreerst souden be- Voorstel van
 „ geeven / en dat het den Heer Gouverneur Gene- de Roy aan
 „ raal, en de Heeren Raaden van Indiën gewoonte den Koning.
 „ niet en was / haar Melitie op soo een losse voet
 „ elders te senden / maar beliefde dien Dorst een
 „ Besting te laten maaken / en toe te staan / dat
 „ wanneer s'Compagnijs Soldaaten hier quamen/
 „ als dan daar in trekken en besetting van soude
 „ neemen. Zulks aan U / Hoog Edel. soude schyp-
 „ ven / en met den eersten aan 't opmaaken van
 „ gemelde Besting soude beginnen. Gelykerwijs

Fortres door
de Roy aldaar
gemaakt.

ik dan met kragt de handen aan 't werk liet slaan en naar verloop van drie of vier Maanden de selve in volkoomen staat van tegenweer bragt; en hoe ik daar over ben gecontramineerd en in den haat geraakt sy van alle de Rix-Grooten / heb ik U Hoog Edel. genoegsaam met mijn successive schrybens te kennen gegeven.

Voorgeeven
der Rix-Raad-
den aan den
Koning.

Verhaale om dubbeld verhaal te mijden / my in alle eerbiedigheyt aan den inhoud der selve hier vooren ingelast gedraage; de Rixs grooten kosten dan ter weerd geen quaad meer van mijn Persoon versuimen / als dat hy den Koning verschepde maalen qnamen seggen / „ dat sij eenigsmits „ verwonderd waaren dat hy sig soo verre met „ mijn Persoon verbond te vertrouwen / die men „ nog niet en kende; maar boegde sy daar hy / „ indien dat ik in mijn getrouwigheyt omtrent het „ welstand van sijn Majesteit quam te volhar- „ den / was het niet meer als wel / en soo niet „ door 't gesag dat ik reets hadde / soo soude ik be- „ quamen weesen 't Koninkrijk en d'onderdanen van „ banjer naar myn eygen wel-believen te verraden „ daarom hadden sij een middel-weg uitgebonden / „ om upt die twijffelagtige gedagten te geraaken / „ soo 't sijn Majesteit maar geliefde toe te stem- „ men.

Vraag des
Konings hier
op.

Haar booe
antwoord.

Den Koning braagde haar dan / wat het was / daar op sij dan te kennen gaaven: Dat men mij behoorde voor te slaan om mij te laaten besnijden. Dit was een voorstel daar den Koning niet veel behaagen in hadde / eensdeels om dat hij wel wist dat ik sulks niet doen en soude / en ten anderen ook / om dat hij overweegde / schoon ik daar al toe soude te beweegen sijn / als dan in 't geheel / en noopt van d'Ed. Compagnie meer soude konnen vertrouwen / en dien volgens sijn voorwerp van haare hulpe te mogen genieten / te niet soude weesen / dog daar en teegen aanmerkende / dat het een kittelagtig Point was / geliet hy sig / als of hem dit wel beviel / en nam ook aan / om my met goetheyt daar van te spreken / gelijk als hy
ook

ook sekerlyk quam te doen / en dat in teegen-
 woordighepd van sijn aansienelyke Raads-luyden/
 en hem dan gestadig te gemoet geboerd hebbende/
 „dat ik liever dupsent leebens (indien dat ik se
 „hadde) wilde verliesen / als een saak aan te van-
 „gen / die soo seer teegens mijn gewoeten streed :
 begon hy daar en teegen mij voor te houden /
 „wat voordeel ik daar van soude konnen genieten :
 soo betuygde ik daar en teegen / „Dat al schoon
 „mij 't Koninkrijk van Banjer aangeboden wiert/
 „egter hy mijn beslupt van niet te doen soude
 „blijven volherden / 't geen de Riks grooten alte-
 maal weder ter ooren gekoomen sijnde / soo ge-
 bruykten se de Papen / als werktuygen / om den
 Koning te beweegen / „Dat ingeballe niet ge-
 „schiet was ; 't voorwerp van den Koning met
 „goetheyt te aanbaarden / dat sijn Majesteit mij
 „daar toe (soo dan niet in 't geheel daar na wil-
 „den luysteren) behoorde te dwingen / haar met
 een beveelende / „de Koninginne daar van te spre-
 „ken / die mij mogeljk daar toe soude weeten te be-
 praaten. Gelyk die onnossele Vrouwluyden my
 ook daar toe getragt hebben gehad te overreeden ;
 den Koning hielt dat werk omtrent drie Maan-
 den lang dralende altyt hoop hebbende ; dat'er een
 Schip van Batavia komen soude/maar nog Daar-
 tuyen / nog volk / nog brieven krygende / en da-
 gelyks moepeljk geballen sijnde van sijne Hoove-
 lingen / geboegt hy die geene / die de Portugeese
 factie hielden / ende quaadaardige Chineesen om-
 trent d'E. Compagnie de welke altoos myn brien-
 den niet en waaren / verslimmerde mijn saaken /
 Invoegen dat de Koning een geeneraale vergade-
 ring liet beleggen / alwaar hy met eenparig-
 heyt van Dorsten volmondig oversteind wierd /
 „om mij daar toe te beweegen / of gedoogen /
 „dat ik als een ongelooovige soude van kant ge-
 „maakt werden. Welk Raads beslupt my diep
 in de nacht door een van des Konings liefste vrou-
 wen bekend gemaakt wierd / en liet mij daar nee-
 bens weeten / „Dat hy nu niet langer in staat
 „was/

Deftige
 verantwoor-
 ding van de
 Roy.

Ander
 Goddeloos
 voorneemen
 van de papen.

De Roy in
 groote verle-
 genthed.

word geraa-
den te ont-
vlugten.

„was / van myn persoon te konnen beschermen /
„derhalven geen beeter raad wist / als dat ik mijn
„heyl door de vlugt soude zoeken met een kleyn
„Vaartuyg.

Doed den
Koning hier
voor bedan-
ken.

Maar dat die Dame haar bootschap gedaan
hadde / keerden sij sig naar mijn gewaande vrou-
wen / seggende lieve Sisters! nu sal ik *UE.* gesel-
schap moeten missen, dat mij waarlyk leet sal sijn.
Ik liet den Koning hooglyk bedanken.

De Roy
koopt een
Vaartuyg.

Des 8^m morgens daar aan ging ik een Vaartuyg
koopen van omtrent twee Coyangs groot / en daar
meede ging ik naar den Koning / of ik nergens van
bewust was / hem verlof bragende / om daar me-
de naar Aley te gaan / onder voorwendsel / van
daar eenig Geld te haalen / dien ik op 't Peper-ge-
was gegeven hadde / waar op mij den Koning
vraagde / of ik al een prauw hadde / ik seyde van
ja / en kreeg ook verlof van hem ; 't welk geschiede
in tegenwoordigheyt van drie sijner Grooten ; en my
wonders nogmaals gebragt hebbende / of ik van
Religie niet veranderen en wilde / en volkomen gesegt
hebbende / van neen / trok hy sijn schouderen op /
de by sijnde Grooten seggende verders / nu hebt
gy gelegentheyt om hem op u gemak in 't Land de
rest te geeven ; want ik hadde niet gaarne dat het
op Banjer gedaan wierd om d'opspraak halve /
't geen sij insgelyks goetbonden. Ik nam egter de
geleegentheyt waaar / om den Koning nog alleen
te spreken / en afscheid van hem te neemen / die
waarlyk mij alle teekenen van genegentheid en
vriendschap betoonde / die men van een waar ee-
delmoedige Prins soude konnen verwagten / seg-
gende / Broeder gy kunt het soo wat langs de wal
gaande houden / tot dat gy op Succadana sult ge-
komen sijn, om daar een Vaartuyg op u gemak in
te koopen waar meede gy Batavia wel sult kon-
nen krijgen, en weest my dan gedagtig ; en behal-
ven eenige geschenken dien hy my deede / versag
hy my ook van geweer / want kruit en loot had
ik onder mijn bewind gehad / en dienvolgens daar
van soo veel voor mijn gehouden als ik oordeelde
benodigd te sijn.

Sijn antwoord
aan den Ko-
ning.

Neemt af-
scheyd van
den Koning.

Die hem nog
reder bemin-
de.

Ik kan hier ook niet vergeeten te seggen / dat <sup>Een Euro-
piaan tot de
Portugeesen
overgegaan.</sup> er een Europeaan van mijn volk tot de Portugee-
sen overgegaan was / om daar mede naar Mac-
cauw te vertrekken. Daar en-tegen was er eenen
Nederlander, zijnde beboozeng een Matroos ge-
weest in s'Compagnys dienst / den welke op Gale
tot de Portugeesen was overgelopen / ende hier
by mijn gekoomen / dat een afgeregten Ghyt en
Schelm was / vermits dat hy met kragt en ge- <sup>Goddelloose
Nederlander.</sup>
weld sig selfs aan den Sathan sogt over te gee-
ven; want hy wilde sonder tegenspreken sig daar
laaten besnijden / en ging tot dien eynde verschey-
denmaalen by de Papen, de welke hem opstelden
tot dat ik weg soude weesen. Maar met behulp
van den andere / bragt ik eevenwel soo veel te weeg
dat ik hem mede kreeg. In hadde nog drie jon-
ge Bayareelen gehuurd om te roejen. Wy drie <sup>De Roy ver-
trekt.</sup>
van de Stroom sagjes af / soo lang / tot dat
wy in de regte Rivier quamen; hebbende ons
Daartuyg een wepnigje laten opboepen / op dat
tegens de Zee eenigzints soude konnen bouwen;
daar schoot waarlyk geen tijd voor ons over / want
de trouweloose Banjareesen in gevolge het beslypt
genoomen / mijn Persoon belangende / en dien <sup>Word van de
Landaard ver-
volgd,</sup>
ook op de byt vlamden; spoepden sig ten eersten
om my na te setten; haar niet anders verbeelden-
de / of se souden my daar onder de Inwoonders
van de Negeryen wel druk met mijn handel te
pleegen / vinden; maar ik hadde wat anders in
den sin / als Kroommanschap te drijven / want ons
voornemen strekte anders niet / als om hoe eer-
der hoe liever / de klauwen van die Goddelloose
Roof-vogels te ontgaan; 't geen met sulken ge-
swindheyd uptgeboerd wierd / dat in den tijd van
drie dagen de Rivier upt / en vervolgens in Zee <sup>Komt met
sijn Vaartuy-
in Zee.</sup>
geraakten; sonder dat wy ons soo veel tijd gaben
om de bewuste drie Banyareesen aan land te set-
ten / van meening weesende om die luden egter
op Succadana koomende / met een Rys-penning
te boozsien en soo weder naar hups te senden /
want ons voornemen was om Succadana aan te
doen /

doen / en daar een Vaartuyg te koop en ; maar hoe verre ons dat mislukte / sal in 't verloop deses blijken.

raakt in grootte ongelegenheid met zijn Vaartuig.

Vaartuyg gebrooken.

Groote elende hier door.

Brengen hun goed te land.

Maakt een Paggertje.

Want een a twee dagen het walletje soo langz heen seplende, begonste de steebeng van 't vaartuyg haar te begeben / ja 't quam'er soo op aan / dat genootsaakt waren vermits het niet lange boven water konden houden / hoog en droog het tegen de wal setten / wanneer de steebeng afvielen / sulks dat ons vaartuyg nu't eene-maal van malkanderen viel / 't geen dat voor ons een bysonder hard gelag was / dat naar soo veel scribbeling uptgestaan te hebben / ten langen leste op een woest Land inoesten Schipbreuk lieden ; en dat juist op die rampsalige plaats / daar wy reeds gelijke ongeluk aengetroffen soo veel ellende uptgestaan hadden / want hier was geen onderschept in vermits dat ons Victualy t'eenemaal nat en bedorven was. 't Is wel waar / dat wy kleeden / Goud / en Silver hadden / maar hier was geen Markt / en dienvolgens ook niet te koop / soo wy nog in dit ongeval petz meer voordeel hadden als d'andere / 't bestond daar eenelyk in / dat wy twee Visnetten by ons hadden.

Wy maakte van de nood een deugd / en haalden onse Keystuyg en geweer naar Land / 't welk dusdanig volbragt sijnde / soo sogten wy ten eersten een bepligte plaats / om van 't wild gedierte niet overballen / of verslonden te worden / maar ook wel voor 't quaat voorneemen van sommige Zee schuymers / ende andere boogdoenders bezydte re weesen.

Wy vonden dan een heubeltje / daar de Zee tegens aanspoelde ; hebbende aan beyde sijde een inham en regt upt naar de Land kant / niet meer als een smal-pad / soo dat het niet qualijk na een Epland geleek / hier maakte wy een paggertje. 't geen wy naar ons vermoogen fortificeerden / omtrent 50 roeden hier van daan gelegen / wierden wy een steeben van een vaartuyg gewaar / dewelke bukten alle twyffel door hard weder gestrand was / een ongelooffelij-

ke moeyten hadden wy / eer dat wy de soo diep in
't sand gedolven Prauw weder konden in staat bren- Vinden een
Prauwkje.
gen / eer dat wy ter deegen sien konden / wat'er
aan ontbrak / want hadden der wel 10 dagen
werk mede / en bonden naar gedaane arbeyd / datse
niet veel beter gesteld was als de onse / weshal-
ven te raade wierden / eens te bezoeken of wy van
twee ondeugende / een goede Prauw konden maa-
ken / sulks dat wederom mijn oude oefening van
timmeren / by der hand moest neemen / al lang- Soeken van
dit en het
hunne een
goede te ma-
ken.
zaam en schoorboetende ging het werk voort / want
wierden uptermaten swak / en egter was het een
noodsakelijke saak / en daarom wat meer doen
moesten als wel geneegen waaren ; 't moepe-
lijkste van alles was / naar 't bos te gaan / om
daar een partje hout te kappen.

Opndelyk naar verloop van anderhalve maand /
hadden wy soo veel te weeg gebragt / dat ons
vaartuyg bequaam was / om in Zee te konnen Het Vaartuyg
bequaam om
Zee te bou-
wen.
gaan / wy lieten 't dan in 't water loopen om dat
de naaden wat toefsupgen souden / en bebonden /
dat het nog redelyk dicht was / wy meenden sekerlyk
binnen den tyd van 3 a 4 dagen van die droevige
plaats te verseylen / om een goeden haven te soe-
ken / maar moesten eerst eens 't bos soo wat door
snuffelen / om te sien offer niet eenig Wild te be-
komen was.

En naardemaal ik dan wel de gesontste / of
anders gezegt de gereetste was / om voor de Mak-
kers de kost te zoeken / begaf ik my in de wildernisse
om perweg te bekomen / de twee Hollanders ern-
stig voor mijn vertrek aanmaanende / dog niet te
slapen / en hadde aan hen al verteld / wat een
droevige en eeuwig slaap die maats overgekoomen
waaren / doen ons vaartuyg afgeploopen wierd.

Ik wil seer gaarne bekennen / dat de vaak /
als men daar van overballen werd seer beswaarlyk
te wederstaan is / maar kan met geen veeden be-
seffen / hoe dat een mensch soo wepnig agterdoegt
heeft / dat hy sijn tydelijk leeven niet soo een ver-
soepelyke agtelooshepd in de waag-schaal set /

De twee Hol-
landers be-
geeven sig
om te slapen.

De 3 Banya-
reesen gaan
met het Vaar-
tuyg door.

De Roy in
een seer elen-
dige staat.

Begeeven sig
aan de Oever
van de Rivier.

had den eenen willen slapen en den anderen wak-
ker gebleeben / daar soude nog soo veel niet aan-
geleegen geweest sijn / maar neen die twee flauw-
hertige menschen gingen t'samen soo gerust leggen
ronken / als of sy thups geweest waaren / 't welk
haar / en ons suur genoeg opbrak / want de drie
Banyareesen, die gelegentheid waarneemende na-
men een kisje / van riet gemaakt / anders Co-
pek genoemd / waar in de waardij was (soo aan
contante penningen als goud (Ec.) van omtrent
de 6 of 700 Rijksdaalders / en in 't vaartuyg met
hun buyt gestapt weesende staaken sy van de wal /
en begaben haar / gelijk naderhand verstonden
naar de bewuste Rivier Sampit, welke stroom sy
met roepen en seplen soo verre opquamen / dat een
Negery vonden / over dewelke een Pangerang
't gesag boerde / daar sy alles verhaalden / wat
sy van ons wisten / waar op sy ten eersten be-
slooten om ons van kant te helpen : want de
voornoemde Banyareesen hadden voorgegeeven dat
wy redelijk van Silber en Goud Ec. versien waaren.

Maar de saaken vallen althjd soo niet uyt / als
men sig somwplén verbeeld / dat wierden die geene
wel gewaar / die ons goed en bloed sogten.

Middelertwyle was onse staat vol jammer en
ellende / ja niet beter als de voorige reyse / dog
wat soude men in dit gebal doen / gedaane din-
gen hebben geen keer meer / soo lang als wy tim-
merden leesden wy op hoop / en moesten van Ga-
dong en een wepnigje Bis bestaan / maar nu moe-
sten wy sonder hoop van upkomst / egter ons
best doen soo lang als'er aasseim in was / sulks
dat die geene / dewelke 't beste vasten konde /
de gelukkigste was ; ik seg vasten om dat
ons die gesegende brugt begon te ontbeeren / en
derhalve genootsaakt / om een ander bequaame
plaats te zoeken / daarwe deselve konde inagtig
worden ; lieten onse fortificatie derhalven met ons
goed staan / en begaben ons aan den Oever van
de genoemde Rivier Sompit, alwaar de voorge-
haalde brugten tot ons behoefte vonden / en met
onse

onze netten wist ik soo wel om te gaan / dat ik ons volkje toespogde met een visje te vangen besorgde; verschepte malen gingen wy ter Jagt en quaaamen dikwils met goed wild-braad te rug.

Wy vonden dan goed / onze legerplaats daar te maaken / eensdeels om dat wy hier beter ons levens onderhoud kosten bekoomen / en insonderhepd ook / om dat van gedagten waaren dat'er sekerlyk baart op en af soo een aansienelyke bloed moest weesen; werdende des te meer in ons geboelen gesterkt / naardemaal dat wy een sakt met Gadong, die wy in 't water hadden laten sitten grypt raakten / ypt dien hoofde maakte wy een seker besluyt / dat'er noodwendig menschen moesten passeeren.

Veranderen
van leger-
plaats.

Dit soo sijnde beslooten wy beurt om beurt sneedig by nacht ypt te sien en met 't gewaar worden van een baartuyg ons van deselve meester te maaken / of ons droevig leven daar by in te schieten; hier maakten wy een kleyn tentje / niet anders van den Hemel verwagtede / als dat de liefhebber van Gadong die vrugt soo wel soude smaken / dat hij nog eens belust soude sijn / om een gelyke kans te wagen / drie volle weeken hadden wy verlooze schildwagt gehouden / sonder egter vrient / nog byand te ontmoeten / veel minder kooplynden tot onze eetwaaren / niet tegenstaande / dat wy niet vergaaten / aasch aan den hoek te slaan / of een sakt met dat aard gewasch in 't water op de eygenste plaats te setten.

Besluyten sig
meester van
eenig vaar-
tuyg te maaken.

Dog de twee-en-twintigste etmaal wierden wy in 't krikje van den dag een prauw met scheppers gewaar / die waarlyk geen Gadong haalderg waren; gelyk Godt betert naderhand genoeg onderbonden / op het aankoomen van dat baartuyg hadden wy ons gesamentlyk in 't bos begeeven / om van die geene te konnen affpeuren / wat voor vreemde gasten dat dit waaren en naar dat sy op 't strand gestapt en vervolgens een voor een de voet aan land geset hadden / saagen wy groote sterke kerels van 't hooft tot de voeten ge-

Verneemen
een prauw.

Waar nye
eenige gewa-
pende kerels
aan land stap-
pen.

wapent marcheeren / wy bonden goed als niet
beel weerbaare mannen konnende missen / derge-
lyk 't spreekwoord segt / de boer aan te waagen,
sonden derhalven een inept naar haar toe / om te
moogen weten / of sy met voorneemen gekoomen
waaren, om ons quaat te doen, en hoorende van
neen, traden wy upt onse schuyl-plaats / als me-
de gewapent peder met een paar pistoolen en een
houwer.

Vereeren
malkander
eenig nood-
drust.

En naardemaal sy nat en bemoddert waren /
betoonden wy haar de grootste beleefthepd / die
men yemant kan aandoen / bragten haar in ons
tentje en versaagen haar peder met een droog kleetje
tot vergelding van 't welke / sy ons daar en te-
gen / soo beel Rijkst bragten als eenigstints missen
konden / waar mede wy ten eersten aan 't kookken
en doen aan 't eeten raakten / 't geen soo wel
smaakte als men ligtelyk kan beseffen / dat men-
schen soude doen / die in vier Maanden geen Rijkst
geproeft hadden / 't welk ons ook wonderlyk
versterkte.

De Roy ver-
soekt een
vaartuyg te
koopen.

Maar naar met die helden in gesprek geraakt
weefende / soo verhaalden wy haar op wat voor
een wyfse / dat wy Schipbreuk geleeden hadden /
derhalve haar afvraagden / of sy ons geen vaartuyg
voor contante penningen souden kunnen te koop
wysen, waar op sy in 't tegendeel weder vraag-
den / of wy geld hadden? daar wy ten antwoord
gaven / van Ja, en dat wy haar ten genoegen sou-
den beloonen, indien dat sy met ons dierweegen
genegen waaren te handelen, daar sy weder op
antwoorden / eens te sullen sien.

Voorslag van
een deeler
mannen aan
een Slavin.

Inmiddens was'er een upt de hoop / derwelke
gelegentheid gekreegen hadde / om met een van
mijn Slavinnen in gesprek te koomen / seggende
onder andere / dat hy wel wenste / dat wy gesa-
mentlyk met haar in 't vaartuyg wilden stappen, op
dat wy door ons lang toeven hier ter plaatse niet
mogten werden overvallen en doodgeslagen, van
welk wonderlyk voorreeven / soo draa niet be-
wust / of sogt gelegentheid om hem ook eens te
hoor-

hooren ſpreken / wanneer ik deſelbe ſoo ernſtig als ik mogt naar de uitlegging van ſijn woorden vraagde/hem daar voor tot belooning 100 Rijksgdaalderſ beloovende / 't geen hem ſoodanig verlokte / dat hy volmondig tot bekenteniſſe quam / namentlijk / Dat de drie hier vooren gemelde gevlugte *Banyareeſen* in de *Negerye*, daar ſy van daan quamen, aangeland en wonder breed van ons opgegeven hadden, te weten als luyden die een aanzienelijke ſchat beſaaten, op welk verhaal de roofgierige Dorpelingen niet anders als dat klinkende metaal begeerende, met den andere voorgenoomen hadden ons van 't leven te berooven, en ſig wijders Meester van ons goed te maaken, dat ſy vervolgens ongevaar drie mijlen met haar feſtige ſterk door 't bos ſtonden door te breeken, werdende ſy luyden met'er viere voor-afgeſonden, om onſe gelegendhejd te beſpieden, waar ſy dan met haar vaartuygen, voor een gedeelte, ende verder landewaarts ſouden afkoomen om dat Heldenſtuk te verrigten, ſeggende / daarom met ons medelijden te hebben.

De Roy
krygt kennis
van een toe-
leg op hunne
leven en
goederen.

De andere drie rappe gaſten verboegden haar ook ten eerſten by d'andere meyden / daar ſy onder andere redenen deſe Creatuuren quam af te raaden / by ons niet langer te blijven, ſeggende / wat vermaak kond gy by de *Hollanders* hebben, vermits dat ſy immers te goet waaren om haar met ons te vermengen, om die oorſaak dat ſy van *Mahometaanſe* ouders waaren voortgeteeld, waar en tegens w' niet meer te agten waaren als varkens, nu was de tijd gebooren tot haare verloſſing, (ten opſigte ſoo ſy voorgaben /) hier gekomen te weſen, om ons t'ſamen den hals te breeken: haar vervolgens vragende / of ſy niet en wiſten, waar ons geld was; maar ſy daar ook niet van wetende konden het haar ook niet ſeggen; 't geen wy ingelijks verſtendigt ſijnde / ſoo kon ik mijns eragtens geen beter middel in 't werk ſtellen / als haar van hunk te krijgen / op dat wy maar met die vier boeven ſouden te doen moogen hebben / verſogt

Woorden der
drie andere
aan de Slavin-
nen.

Liſt van de
Roy.

haar daarom seer vriendelyk / met ons te willen mede gaan , alwaar haar een plaats souden aanwyzen , daar wy bevorens gewoont , en daar wy ons Goud en geld begraven hadden , en 't verdere van ons goet was , en bragten haar in onse voorige tente.

Die hy in 't
werk stelde.

Alwaar gekoomen weesende stelde ik mijn kunst te werk / om haar slaap dronken door d' Amphioen te maaken / daar sij graag naar waaren en begonste de selve te bereyden / en ondertussen eenige Musquiten of Onderbroeken op een lyn bindende / trokken sij de selve aan / eeben al eens of de selve haar in epgendom toegekomen hadden / 't geen wy met een lagje aansagen ; bekeeken malhanderen met verwondering / seggende / sij sullen ons niet kennen / als wy t'hups koomen / daar ik op dagt / wy sullen daar ook wel zorg voor dragen / maar onse tyd was nog niet verscheenen / want slapen hadden sij niet in 't sin / egter met het nuttige van een Padoedang van de bewuste Amphioen / de geesten in den beginne blug geraakt sijnde (want het doet de selfde werking by haar / als de sterke drank by ons doet) begonden Javaans in berg-taal te spreken / seggende teegens sijn andere makkers / wy hebben een gekke daat begaan , want deese honden (meenende daar meede onse Persoonen) passen al te wel op , en daarom sullen wy haar vrees ik , niet wel kunnen verrassen , en haar nu aan te tasten is niet raadzaam , vermits dat sij alsoo wel met geweer , ja beeter versien sijn als wy , want sy hebben Pistoolen , of schietgeweer en dat hebben wy niet , 't geen straks van d' andere teegen gesprooken wierd / seggende / wat souden sy doen , sy sijn swak , en sullen den geheelen nagt niet kunnen wakker blyven , en als sy maar slapen , sullen wy haar wel vinden .

De Swarten
worden dron-
ken.

Woorden
deser swarten.

Weinig was dien godloofen hoop verdagt / dat wy haar verstaan konden / maar ten tyden dat ik op Banyer was / had ik my in die taal geoeffent / de andere twee voegden daar nog by , wy gaan aanstonds met den Kaptein ter plaatse , daar de Geld

Geld kist begraven is, en als hy ons die plaats aan
 geweesen heeft fullen wy hem ten eersten in stuk-
 ken houwen, en met de andere twee fullen wy
 als dan wel raat toe weeten, souden het nu wel
 kunnen doen, maar dan souden wy de Geld kist
 niet kunnen vinden, want wy hebben der de vrouw-
 luyden naargevraagd, en die seggen, dat sy het niet
 weeten: 't geen een waar woort was / want doen
 wy sulks deden/hadden wy niet voordagt de me-
 den aan een kant gesonden / ik hadde haar ook
 wel duydelyk voorgehouden / dat ik met haar wil-
 de gaan daar de soo lang van haar begeerde Geld
 stift begraven lag. Gelyk als wy sekerlyk met
 ons drieën naar derwaarts ook begaven.

Goddeloos
 uytbraakfel
 deser swarten.

Dog voor myn vertrek seyde ik teegens mijn
 andere makkers; nu bent gy met u tweën yeder
 neemt sijn man waar, wat deese andere twee be-
 langt, die neem ik op mijn reekening, gelykerlyk
 ook de voornaamste meede nam / en begaven ons
 op de weg / omtrent een half uur langs strand ge-
 marcheert hebbende / sogt ik een bequaame plaats
 tot het uytboeren van mijn toelag / en een steylte
 gewaar werdende zeyde / dat wyder nu haast by
 waaren. En ten hoogsten naar geld en goed ver-
 langende / soo braagden sy / waar dat het dan was /
 ik seyde dat wy agter dien heubel moesten weesen;
 de meening was dan ook by mijn / om op de
 voorsz. heubel te klimmen / als wanneer sy my see-
 kerlyk wel souden gebolgt hebben / en dan had ik
 voorgenoomen / dewyl dat ik hem d'eene hand sou-
 de gerepht hebben om op te koomen / en een hand
 by hebbende met een Krits in sijn verraders Hert
 te steeken / dog sy waaren in de voorbaat; want
 denkende / dat sy nu de voornoemde kist wel ont-
 dekken souden/rukten sy hunne Kritsen ynt en be-
 gonden Amok teroepen / en slangs wyse naar mijn
 te treden; ik nam inder pl een Pistool / dat ik
 tot dus verre in de hand van mijn broek verbor-
 gen hadde; 't geen ik gedaan hadde om geen schee-
 le oogen / ja dat meer is om geen agter-denken te
 geeven / mijn houdwer in de Tent gelaten hadde /

De Roy ver-
 maant sijne
 twee spits-
 broeder op
 hun hoede te
 sijn.

Neemen voor
 malkanderen.
 te dooden.

De Roy set
fig op een
Heuvel.
Schiet den
eenen twee
kogels door
de borst.

De Roy word
ligt gequest.

Een Moor-
der gedoot.

Als ook de
andere.

Komt in de
Tent by sijne
makkers.

Valt op den
Javaan aan.

wel denkende / dat ik het met een Krits soude kon-
nen af sien / dien ik tot dien eynde had meede ge-
noomen / en bemerkende dat sy my van agteren
wildden op 't lpf vallen / soo nam ik mijn toeblygt
teegens gemelde Heubel en schoot de digste / die op
my aanquam twee Kogels door de borst / dog
het schynt / dat het maar een vleys wonde moef-
te geweest sijn ; want ik hadde nog een harden torn
upt te staan eer ik de moordenaar de rest kost gee-
ven / en sijn makker 't hooft konde bieden / 't Wis-
tool dat ik in de handen hadde quam my wonder
wel te stade / vermits dat met de selve 2 a 3 ge-
baarlyke stooten afweerde / niet anders als eenige
ligte quetsuren aan den arm ontfing / en inmid-
deng dat hy begon te verstaunwen / met het verlies
van sijn bloed nam ik de Krits, en settede hem de
selve tot 't heft toe in de syde / waar naar hy sig
omkeerde ende neederviel.

Doen ik sag dat ik man teegen man was / ging
ik met sulck een moed op mijn Dyand los / dat hem
insgelyks ook wel gaauw van kant hielp / hy sogt
wel te bligten maar kon tot mijn geluk niet / na-
demaal sy hun / als gesegt is / opgeschikt hadden
met lange broeken en Chitse rokken.

De Moordenaars dus gebelt sijnde / begaf ik
my ten eersten naar de Tent daar mijn spitsbroe-
ders waaren / maar bevond tot mijn leetwresen /
dat sy de moed niet gehad hadden / om mijn boet-
stappen naar te volgen en sonder veel woorden te
maken / seyde ik teegens de Javaan, komt Soedara
uw makkers dragen haar schier te barsten, sy sijn
onderweegen met de Kist en ik kan haar niet hel-
pen, want ik ben te swak, en hem met een by de
hand battende / gingen wy te saamen naar buy-
ten / seggende in 't weg gaan ; Mannen neemt dog
den eenen waar, of wy sijn leeven-loos ; met ge-
dagten Javaan omtrent honderd boet schreeden van
de Tent af sijnde / rukte ik hem sijn eygen Krits
van agteren sijn rug van daan / en meende hem
die tot het heft toe van agteren in de rug te setten /
maar of voorschreeven geweer van geen goet Al-
loy

loy geweest is / of dat ik juist op een been hebbe gestooten en weet ik niet / maar wierd altoos gewaar / dat de Krits t'eenemaal krom geboogen was / dien ik ten eersten weg wierp en naar de mijne greep hem van agteren by 't haar vattende eenige tyd met worstelen bezig was eer ik hem de moordsteek konde geeven ; 't geen eeven wel gelukte.

Geeft hem de dood-steek.

Naar verrigting van welke daat ik naar mijn makkers weeder keerde en met de blijde tijding verwelkomt wierd / dat sy de vierde gematst hadden ; waar over God den heere van herten dankte / dat hy ons soo wonderlijk bewaard en behoed hadde / want had ons een van die schelmen konnen ontsnappen / sy souden door 't Bos getragt hebben by haar makkers te koomen en verders ontdekt hebben waar dat wy waaren / als wanneer der geen hoop om leevendig uit haare handen te konnen koomen / soude geweest syn.

Komt by sijne makkers.

Wy maakten gereedschap om ons verblijf hier kort te maaken en scheepten ten eersten ons goetje in 't Vaartuyg / dat de Verraders mede gebragt hadden ; en alles gereed sijnde / begaven wy ons op de reys ; zepl en Pangayende soo als wy best konden langs de wal / en s'abonts namen wy onse wijf in d'eene klepne Spruyp of den anderen / de welke wy in meenigte over-al bonden / daar wy met bissen of met schieten ons levens-onderhoud sogten / alhoewel dat het wel gebiel dat wy dikwils een dagje moesten honger lyden ; by wijlen schooten wy ook wel een Harte-beest / dat ons veel goeds dede / ter zaken dat wy dat vleys konde in de Son droogen ; 't geen dat met Darkens vleys soo niet lukken wilde.

Brengen hun goed aan boord.

Schieten somtijds een hart.

Met swerven en sukkelten ongebaar mijlen weegs afgelegd hebbende / quamen wy voor de mond van een upttermaten schoone breede Rivier van de Landsaaten Cattaringen genoemd / makende een schepding der uptterste Landpaalen van 't Koninkrijk Banyer. 't Is waar dat dien Koning de heerschappie van dese Landstreek ook aan-

Koomen aan een breede Rivier Cattaringen genoemd.

matigd; edog in der daad meer met de naam als in der daad / vermits dat 't Koningje die hier is / zoo wel en moogelyk met meerder heerschappy regeerd / als den Koning van Banyer; selfs hebben de drie Broeders de welke haar de Certitul van Pangerans aangematigd hebben / ook niet vernootmen / of konnen gewaar worden / dat men hier veel ontsag voor de opperste Vorst van dit land heeft.

Vaaren de
Rivier op.

Wp voeren dese Rivier op / als daar toe door nooddwang genoegsaam geperst / vermits dat van alles gebrek hadden / behalven geld / maar vonden egter niet goed ons armoedje soo ligtvaardig aan de wispelturigheid en onversadelyke gierigheid deser Volkieren te wagen; daarom hadden wy onse gereedste ende beste middelen in 't inkoomen van de Rivier begraaben; niet meer by ons hebbende als het geene dat wy dagten noodsaakelyk tot het gebruik onser saaken benoodigd te sijn.

Begraven
hun schat.

Koomen aan
een Negery.

Naar drie dagen uitgestaane ongemakken van roejen / waaken en honger lyden / quamen wy ten langen-laatste boven aan de Negeryen, die de selve naam boerd van haar Rivier / ons gelatende / naar ons boord te soeken / vermits voorgaben / Schipbreuk geleeden te hebben / (gelijk het ook niet veel en scheelde /) en dat wyders met den anderen over-een gekoomen waren / om malkanderen alhier te laten vinden, ten eynde om met believen van sijn Majesteit, een Vaartuyg en eetwaaren voor geld te koopen. Wp wierden uit ordre van den Koning in des Sabandhaars woning gehuygvest ende voor ons Geld / van eten en drinken tamelyker wyse wel getracteerd; wy vernieuwden ons boozig versoek / en verkreegen van den Koning beloften / om alles wat wy begeerden te sullen genieten; edog wat staat / dat 'er op 't seggen van een Godloose Vorst te maken is / had ik meer als een-maal onderbonden / dog dagt evenwel wepnig aan 't ongebal dat ons nakend was. Hier vond ik een Maleyer, de welke in 't eerst voorgaf / my op Batavia gekend te hebben /

Hun voorge-
wende bood-
schap.

Voorval van
een Maleyer.

ben / en dien volgens betuygde / genegen te sijn , om vrindschap te willen bewijzen. **Immiddels** liet my de **Prins** aanspreken ; Dat genegen was , ons van een Vaartuyg , Seyl , Treyl , mitsgaders mond-kost van Ryft &c. te sullen besorgen , in gevallen hem daar voor 100 *Spaanse Realen* wilden geven , 't geene ik hem ook toe selde / dog met die **uytdrukking** / dat wy met den anderen niet meer hadden kunnen uytmaken.

Daar wierd ons drie à vier dagen daar aan ook een Vaartuyg gebragt / de welk veel beter diende om gesloopt te worden / als om'er in Zee mede te gaan ; want se was van de grond uyt de Rivier gehaald / 't geen ik aan den Koning dooz den Sabandhaar liet weten / en derhalven met beleefthepd versogt / om van een ander bequaam Vaartuyg voorsien te worden , dat ons ten minsten tot *Succadana* soude brengen.

Tot vermeerdering van mijn ramp / soo begon dien onbeschaamden hier boozen aangerorde / van den op Banyer sijnde Portugeesse weggeloopene **Matroos** / Jan Willemsz van Amsterdam genaamd / sig selfs seer beestagtig aan te stellen / niet alleen met woorden / maar ook met werken / soo wel tegens die geene / de welke het Vaartuyg bragten / als tegens mijn selfs in tegenwoordighepd van den Sabandhaar , met seer vilsne scheldwoorden uytbrakende ; daar hy tot dreggemente boegende / van my de kop te willen klooven , vermits boozgaf / dat het mijn schuld was dat geen beter Vaartuyg en kreegen , en dat soo doende haar uytgeschoote Geld nu quyt waaren ; sonder dat die man eens agtsloeg dat'er immers niet een duyt van sijn Penningen onder waren.

Edog kan nebens niet nalaten te seggen / uyt wat booz redenen dat hy diergelyke woorden te berde bragt / want hy en sijn makker hadden my met geweld gedwongen / om ons gereed geld in drie deelen te deelen / niet begeerende ; Dat ik een stuyver meerder soude genieten als sy lieden ter saake soo sy boozgaven / nu niet van haar selver

Krijgen een
legt vaar-
tuyg.

Beestagtig-
hepd van een
Hollandse
Matroos.

Begeerte van
de makkers
van de Roy.

te hebben overmits dat de *Banyareesen* met haar goed weg geloopt waaren; gelijk sulks ook de waarheid was / maar was daarom niet gehouden hunne agteloosheid te vergoeden.

Den Matroos
van de Indiaa-
nen gedreygr.

Deese buptenspoozigheeden op de volle straat / in 't byweesen van den Sabandhaar, en veele aanschouwers geschiedende / vonden se goed om die man sijn houtwer te ontweldigen / met dreggementen / Dat hy ophouden soude, hier geweld te maken, of anders, dat sy met hem raad wisten; 't geen dat waarlijk genoeg is gesegt; en booz pemand die een weynigje by sijn sinnen is / kan gemakkelijck beseffen / dat men altijd denken moet aan de plaats daar men sig bevind / alshoon dat men verongelijkt werd.

Lifsigheyd
van een Sa-
bandaar.

Woorden
van een slavin
tegen hem.

Den Sabandhaar, bupten mijn weten een van mijn Slabinnen stilleties aan een kant geroepen hebbende / begon haar t'onderbragen / op wat voor een wyse dat die man by mijn gekoomen was, en daar op alles met de waarheyt over een koomende onderrigt sijnde / en insgelijks van gemelde Slabinne gehoord hebbende / dat hy sig doorgaans wrevelig teegens mijn hadde gedragen, vermits ik genootsaakt geweest was om 't elkens de kost voor hem te soeken en dat hy sig ook den eygendom van alles hadde aangematigt, sijnde sy Slavinne, volgens haar voorgeeven, door hem ook qualyk gehandeld geweest, en derhalven sijn persoon ook meer ontsien moest als haar Heer selfs. Wel seyde den *Sahandhaar*, dan geeft my geen wonder, dewijl dat dit foodanig is.

Hollanders
moeten by
den Coning
koomen.

Daar dat dit dusdanig voorgeballen was / quamen daar vier Persoonen van s'Konings weegen gesonden / den Sabandhaar aanseggen / dat de twee *Hollanders* by hem souden koomen om agter het Hof een ander Vaartuyg te gaan besigtigen.

De Roy belet
om mede te
gaan.

Wy maakten ons alle drie gereet om naar derwaarts te gaan / maar doen wy in de Praauw souden stappen (want men moest om by den Koning te komen / de *Kibier* oberbaaren) wiert my sulks belet / ter saaken / dat sijn Hoogheit wel uitdrukke-

hijpki belast hadde / dat ik niet meede soude gaan
't geen ik dan tot mijn geluk ook deede / en naar
dat aan d'oberkant / omtrent een half uur met
verlangen naar hunne weederkomst had staan wag-
ten / wierd aan d'overspde een groote meenigte van
Menschen gewaar / gints en weeder loopende soo
dat het wel naar een oploop geleek / maar konde
niet veel andere Persoonen sien / als de Eylanders
of Viadjes ; en na dat meer is / aanschoude ik ook
dit droevig boozwerp / namentlyk de twee hoofden
van mijn makkers / de welke op Staaken gedra-
gen wierden / doen kon ik wel bespeuren / hoe dat
de saak geschapen stond.

Twee van
sijn makkers
vermoord.

Daar dat'er een weinige stilstant gekomen was
wierd ik ook een uurtje daar aan door Konings or-
dre ontbooden / en hadde ook waarlijk geen ande-
re gedagten / als dat ik het weer koomen soude
vergeeten / versogt derhalven uptstel / ging naar
mijn Kamer / viel op mijn knien / en bad Godt
Almagtig om sijn geliefde Zoon *Jesus Christus* ver-
giffenis van myne Sonden / waar naar ik my seer
verligt bond / en nam vervolgens mijn bejde Pis-
toolen / wel vol geladen meede / voor mijn vertrek
een seer beweegelyk afscheid van den Sabandhaar /
sijne Vrouw en Kinderen neemende / want die luy-
den hadden ons waarlyk veel goeds gedaan en my
naar mijn Slavinne keerende / beval ik haar den
Sabandhaar en sijn Vrouw / als hunne Vader en
Moeder te gehoorsaamen , haar met een al het
geld &c. opgeebende / dat ik by mijn hadde / met
het seggen / dat ik niet geloofde 't selve meer van
nooden te sullen hebben.

De Roy by
den Coning
ontbooden.

Neemt sijn
affcheyd van
den Saband-
haar.

Op voeren de Rivier over / en marscheerden 't
samen regt op s'Konings Hof aan ; die messieurs /
de welke tot mijn geselschap dienden / versoekende
dat sy wat voor uyt wilden marscheeren , alsoo ik
sejde / wel te weten , dat ik sterven moest , maar
niet begeerde te sterven voor en al eer dat ik den
Koning gesproken hadde. Digt by 't Hof gekoo-
men wesende / sag ik de hoofdeloose lijen van
myne mede-broeders niet sonder traanen te frozen /
't geen

Vertrekt en
vaart de Ri-
vier over.

Siet de twee
lijen van sij-
ne makkers.

Voorneemen
van de Roy.

't geen my wel ontfelde; maar ook te gelijk niet wepnig verbitterde / ten opfichte met een onveranderlijk voorneemen en opset vastgesteld hadde / de Koning of een van fyne Grooten tot gefelfchap mede te neemen; want booz twee man kon ik al-
tijd ftaat maaken / aangefien dat my de Wiftoolen nooyt hadden gewepgerd / al fchoon dat ik fe in
't water geftooken hadde.

Komt voor
den Coning.

In 't Daleys gekoomen / en booz den Koning gebragt fynde / vond ik my omringd van fyne Grooten / en met omtrent de 200 gewapende man-
nen; ik geftaadig met een onversaagd weefen / rondom my en hem wat genaderd fynde / wierd-
'er een Mattje met een Alcatief neer gefpreyd / daar my den Koning gebod te gaan fitten; Wanneer die Boof in fyn lufster en heerlykhepd

Aanspraak van
den Koning.

my defe woorden fepde / namentlyk; Kapiteyn, ik heb u laaten roepen, om u bekend te maken, dat u volk, die my foo leelijk in de tegenwoordighepd van den *Sabandhaar* hebben gefmaaded, door de Princen, mijne Soonen ter neder gemaakt fynde, foo fijn de *Viadjes* met de hoofden weg ge-
loopen fonder dat ik het hebbe konnen beletten; want 't is hier een gebruyk; en nademaal hem van den *Sabandhaar* en meer andere ter ooren gekoo-
men was, dat die luyden haar felfs tegens my had-
den derven kanten, derhalve ook niet konde oor-
deelen dat ik het qualijk foude neemen. Ik nam met ernft agt op fyn weefen en op fyn gebaarden en fag wel idat ik genoodfaakt was / de rol van de gedwonge vriendschap te fpeelen / gelfet my der-
halven het ontfchuldigen van hem in defen / wel te beballen / met te seggen / Dat het geen, dat'er gefchied was, wel gedaan was, maar betuygden, dat ik veel liever hadde gehad, dat my den Koning daar van hadde gelieven te laaten verwittigen; want door dien dat my *d'Ed. Compagny* (verfchoond my wel Edel. Hoogebiedende Heeren, dat ik de brpnoedighepd genoomen hebbe / om my van die naam te bedienen /) over haar gefield, ook de Volmagt hadden om haar te ftraffen; 't geen ik

Geveynsde
antwoord van
de Roy.

ver-

verklaarde / in 't by-fijn van fijn Majesteyt feer gaarne foudde hebben willen doen, en dat behoudens eer-agting van fijn Hoogheyd het *s'Compagnys* Volk, en geenlints fijn Onderdaanen waaren, en dien volgens oordeelden dat my de ftraffe der felve behoorde aanbevoolen te blijven.

Maar op den Koning my fepde; Dat ik moest denken, dat wy in fijn Land als verlooren luyden gekoomen waaren, en volgens hunne Wetten ons Vaartuyg en goederen hem toe quamen; hebbende nog daar-en-booven de magt, om onfe Perfoonen tot Slaven te maaken. 't Gunt fijn Majesteyt gelieft te feggen, *herhaalde ik* / heeft omtrent ons Landaard geen plaats. Ik hebbe 36 Jaren in defe Gewelften gefworven, maar nooyt geen *Hollander* fien tot Slaaf gebruyken; gaf hem derhalven in bedenken of men een Natie, de welke in de grootfte gevaaren van fijn leeven, de grootfte preuven van moedigheyd geeft, of het wel moogelijk was, foodanig een Volk tot een flaafche dienstbaarheyd te brengen, en met oorlof fy het gefegt fijn Majesteyt, wy fijn niet als verlooren luyden in u Land gekoomen, maar als Koopluyden, fulx gefchiet dagelijx dat men fchipbreuk lijd, en dat onfe Heeren en Meesters, *d'Ed. Compagny* (de welke ons uytgefonden hadden, en nog wel hier naar verneemen fouden waar dat wy gebleeven waaren) alle beleeftheyd voor Vreemdelingen hadden, die fy fouden moogen wenfchen; Tot getuygen nemende een van de omftanders / de welke der maar eens geweest waren.

Hoewel, fepde den Koning / al waft, wie het ook wese mag, die moet fterven, wanneer hy my, of de Princen mijne Kinderen onbehoorlijk aanspreekt. *Alf konde niet befennen waar dat hy met die woorden heen milden; foo stond ik op en trad naar hem toe / feggende; Dat in gevalle fijn Majesteyt ietwes in den fin hadde, hy het maar ten eerften geliefde in 't werk te fteflen; daar den Koning feer fchielijf inffgelijx van fijn plaats opftond / en afvraagden; Wat dat ik in den fin had-*

Antwoord
des Conings.

Wederant-
woord van de
Roy.

Vertoog
des Konings.

Stoute
woorden van
de Roy tegen
den Koning.

Konings
woorden hier
teegen.

Weder-
woorden van
de Roy.

De 2 Ly-
ken begraven.

De Roy
wel van den
Koning ont-
daald.

Goddelloo-
se Staats-die-
naar zoekt de
Roy te ver-
geeven.

hadde? Daar op ik ten antwoord diende; Niet anders sijn Majesteit als dat, indien gy voorge-
noomen hebt my dog van kant te helpen, sulx hoe
eerder hoe liever mag geschieden. Daar op den
Koning met opregtigheyt verklaarden / niet toe
genegen te wesen; waar naar hem dan versogt /
soo ten respecten van d'Ed. Compagny, als voor
de Europiaanse Patie in 't algemeen / Dat hy de
goedheyt soude gelieven te neemen ordre te ge-
ven, dat de Lijken de schoot der Aarde mogten
erlangen; 't welk ook aanstonds volbragt wierd.

Hoe dese Vergadering en den Koning self ver-
wonderd waaren / geef U Hoog Edel. eeng te
denken; altoos ik was wel in mijn schik / den
dans dus ontsprongen te hebben; want ik en
hadde geen gedagten / dat het soo wel afgeloopen
soude hebben / en den Koning / tot een teeken /
dat alle quaade gedagte in mijn opsigte verdwee-
nen waaren / deden allerley Eeten voor den dag
koomen / en noodigde my / om daar van te nutti-
gen; maar hadde van de Gastgeber sulke een quaad
vermoeden / dat my sijne spijse gants niet smaa-
kelyk viel; naar dat sijn Majesteit voor sijn be-
leest onthaal bedankt / en my wijders in sijn gunst
hadde aanbevoelen / namen wy afscheyd van den
anderen / en wierd doen sijn voornaamste Staats-
Dienaar order gegeven / op sig te nemen / dat my
geen moeyelijckheyt aangedaan wierd.

Dat was waarlijk de regte man / om sulx te
verhoeden / want hy was selfs schelms genoeg
om mijn / die 't staal ontsnapt was / aan het
doods gebaar van sijn Duppels vergift op te of-
feren; want met dien Traiter wpt het Hof hand
aan hand in sijn hup gekoomen sijnde / liet hy ten
eersten opdissen en versogt my / met hem ook een
weynig te eeten; maar ik gaf hem te kennen /
dat niet gesteld was, soo als het behoorden; ver-
mits dat my het droevige aanschouwen der doode
Lijken van mijn makkers gestadig te vooren qua-
men. Hy kon my daar in / volgens sijn seggen
geen ongelijk geeven / maar soude mijn daar

en tegen troosten / want sepde hy / wat sult gy doen die dood is blijft dood , en versogt my andermaal te eeten ; ik proefde dan een wepnigje Ryst en een mond vol andere kost : op een dronk water epssende / broeg hy my met een bysonder lieffelyk weesen / of ik niet liever Suury wilde drinken ? daar ik van ja op antwoorde / en 't scheelde wepnig of dat soude den laatsten dronk van mijn leven geweest hebben / want terstond naar 't nuttigen der selve kreeg ik sulks een ontseltenis in 't lighaam / verselt met sulke steecken en krimpinge in de darmen / dat ik niet wist hoe gauw dat met satsoen dese verbloekte Waard verlaaten / en mijn ouwde Hospes den Sabandhaar wederom by koomen soude / Godt de Heere hadde my de genade verleend (vermits my voor een Medicyn-Meester hadde uptgegeeven) dat ik alle Genees-middelen van den Koning van Banyer hadde besigtigd / en my onder anderen ook eenige worteltjes vertoond hadde /

De Roy word met een dronk Suury qualijk in sijn ingewand.

de welke als men der in beet en 't sap daar van konde inswelgen of andersints in 't water geset om te weeken en die nattighepd gedronken / die deugd hadde / 't kragtigste vergift tegen te staan ; alsoo daar van naderhand de preube genoomen hebbe. Ik liet dese gelegentheid niet voor by slippen / te meer / om dat de Dozt een brolijke lupin hadde ; versogt hem derhalven by of ses van die kostelijke worteltjes te moogen hebben / 't geen hy my seer gaarne inwilligde / met meer andere heilsame krupten voor verscheide qualen ; hoe dienstig my die worteltjes te pas quamen / konnen U Hoog Ed. genoegsaam asmeeten / en hield de selve ook in soodanigen waarden / als of het Diamanten waren geweest / vermits dat ik s'altjd by my droeg.

Kragt van seekere worteltjes tegen 't vergif.

Daar van hy eenige van den Koning van Banyer kreeg.

Soo dra en had ik'er het gebruyk niet van genoomen / of begon ten eersten geweldig te schuy men / en vervolgens soo geweldig te braken / dat schier besweek. Men kan eens beseffen of my dien beleefden Heer ook wel gemeend hadde / want

Begint te schuymen.

De Roy.

H

niet

niet tegenstaande de bewuste uytwerking van dat/ wierd ik soo magteloos / dat niet meer staan konde / blijvende vier volle dagen in die gestaltenisse spraakeloos / en by-na onbeweeglyk / geen beter over-eenkomst met mijn staat daar ik my doemaals in bevond / als een vermaakelyke droom / mijn sinnen wel hebbende / maar magteloos om my daar van te kunnen dienen ; ik hoorde spreken maar kon geen antwoord geeven / en kon wel sien / sonder egter te kunnen beseffen / wat ik sag. Ik in 't eerste oogenblik dat by den Sabandhaar in hups quam / een stukje van die wortels in Thee-water laten weeten en vervolgens uytgedronken / en doen ik 't gebruyk van mijn spraak niet langer magtig was / versupmde den Sabandhaar en mijn Slavinne niet / om naar mijn voorbeeld 't selve naar te doen / en wyders sagjes in de mont te gieten / dat niet weynig diende tot het weder-krijgen van mijn Gesontheyd / want dat heylsame geneesmiddel telkens gebruykende / begon het in dier voegen sijn uytwerking te doen ; dat naar voorschreeven tijd / 't benyn / hoe kragtig dat het ook mag geweest hebben / egter uytwendighlyk als met geweld van binnen 't ligchaam uytgedreven wierd / vermits dat van agteren / aan de rug-streng tot aan mijn heupe sig plekken begonden te ver-toonen / die soo blauw als Lasaar waren / de welke sig niet den anderen vermengden tot een volkoomen blaar wierd / de welke vervolgens aan 't sweeren geraakt sijnde / wierd men met het doorsteeken der selve een ongeloofelyke meenigte materie gewaar / de welke men bevond van alderhande koleuren te weesen / en die een onverdragelyke stank van sig gaf / naar 't welke van dag tot dag verligting gevoelde / vermits dat naar 't verloop van 14 dagen over-epnd begon te staan ; moeten de egter om niet te vallen / gelijk de klepne Kinderen / my selfs aan de banken / of taaffels vast houden / of van pemand ondersteund worden ; soo ver-

Uytwerking
deser wor-
ten.

Genegent-
heid van den
Sabandhaar en
de Slavinnen.

Uyterlijke
plekken aan
't ligchaam.

Wonderlijke
blaaren met
materie.

berre waren mijn kragten geminderd / dat ik een
 ronde Maand van nooden had eer ik de bequaam- Word wee-
 der gesont.
 heyd hadde / om 't gebruyk van mijn Kamer met
 wandelen te konnen genieten.

Doen ik weder begon te spreeken / vertelde my
 den Sabandhaar ; Dat de hoofden van mijn twee Groote
 prys op de
 hoofden der
 Hollanders
 gestelt.
 Makkers voor twintig *Thayl* Gouds yeder waren
 verkogt geworden , en dat sy het mijne om mijn
 bewinds halve hadden aangenoomen te leveren
 voor veertig Dito ; en naardemaal peder *Thayl*

seftien *Rydaalderg* deed ; moet men niet twijffe-
 len of de snoode *Natie* waren ten eersten bereyd
 vooz 't genot van 1280 *Rydaalderg* om ons van 't
 leven te berooben / 't geen ook sekerlyk geschied sou-
 de hebben / ingevalle dat seker *Jurragan* , en al- De Roy
 door eener
 Jurragan vet-
 beeden.
 daar woonagtig sulks niet met een seer beweeg-
 lyk vertoog aan den Koning had belet / behelsen-
 de ; „ Het gebaar waar in syn Majesteit sig selfs

„ met syne Onderdaanen inwikkelde / en soo me-
 „ de de perijkelen van syn Persoon en alle Koope-
 „ luden / die in syn Land woonden / op *Batavia*
 „ koomende / onderworpen soude syn / naar 't ver-
 „ rigten van soo een grouweldaad / ten opsigte /
 „ dat het immerg kennelyk was / dat het d'Ed.
 „ Compagnye aan geen middelen soude ontbree-
 „ ken / wegens het bloedbergieten van haar Kapi-
 „ teyn / een regtvaardige wraak te neemen / alsoo
 „ dat die Dorst niet onbewust was / dat my den
 „ Sabandhaar van dese plaats in die staat gekend
 „ hadde / maar nog daar-en-booven op *Banyer* van
 „ den Koning / en syne Grooten daar vooz ge-
 „ eerd en geagt was / tot mijn vertrek toe : Wel-
 „ ke waarschouwinge hy aan die Prins versogt /
 hem niet qualijk geliefde te nemen , door dien ,
 dat sy uyt de boesem van eener sijner trouwe On-
 derdaanen voort quam.

Neder-een moet bekennen dat soodanig een ad- Voor wel-
 keraadgee-
 ving den Ko-
 ning hem be-
 dankt.
 vyz in der daad dooz een vernuftig man te berde
 gekoomen is / en de welke ook als een Orakel

alleen voor zijn Raadgeefing bedankende / maar daar-en-booven hem wegens zijn getrouwigheyd prysende ; Want , gaf den Vorst tot antwoord / wat de gemeene man aanbelangd , laat sig de *Ed. Compagnye* soo veel niet aangelegen leggen en kon ook dat altijd wel verantwoorden , maar 't ombrengen van een van haare *Kapiteyns* soude haar sekerlijk tot wraaklust porren.

Bloeddorft
der Moorde-
naaren.

Evenwel wilden de schelinen haar woord houden / haar handen die jeukten al naar dat geene Metaal / en om den kooper / dat een Opperhoofd van de Viadies was / egter niet te versteecken van sulke dierbare waaren / (vermits dat 't hoofd van een blank mensch ongelyk meer geagt werd als van een ander /) soo besloot men onder de hier vooren by-gebragte redenen / de twee bewuste Maats door 't staal , en my door 't vergif te laten ombrengen. Ik wierd in der waarheid genoodsaakt sulks te gelooven / vermits dat my dien eygenste Verrader / de welke my met vergift hadde soeken om te brengen / dikwils naar mijn gesontheyd liet vragen / en bovendien ook zijn Persoon aanbood / om eenige geneesmiddelen voor mijn Persoon gereed te maaken ; maar den Sabandhaar antwoorde den Afgesondene wat rauwelyk / seggende ; Wat soude hy doen , u Meesters Medicynen gebruykende ? daar hy selver een goede *Doctor* is , hy wil van niemand inneemen , want hy bereyd selfs zijn eygen geneesmiddelen.

Godloos
voorneemen.

Geveynst-
heyd van den
Vergifgeever.

Andere swa-
righeyd voor
de Roy.

Vytvoering
der vrienden
van de
Sampitse
Moordenaars.

Nog niet 't eenemaal van mijn voorszeyde quaal hersteld sijnde / dede sig weder geen klepne swa-
righeyd op / want eenige vermaagschapte van de door ons gematstede Sompitse Moordenaars hadden voorgenoomen / (siende dat se het weer-
koomen vergaten /) ende om te ontdekken waar dat de selve gebleven waaren / maar wy hadden voorsigtelyk daar in voorszien / ten aansien / dat wy voor ons vertrek de lijken onder 't sand gedolven
had-

hadden / niet te min van een goed en sterk Daar-
 tupg voorzien zijnde / seplden sy my langs de wal
 naar / en wierden op sommige plaatsen / aan de
 halve gebrande houten / ook aan eenige Warkens
 beenderen gewaar / dat'er niet alleen menschen
 geweest / maar dat het ook Hollanders waaren /
 aangesien dat luden van haar gesintheyd geen
 Warkens en aaten / daarom hadden sy ons tot de-
 se voornoemde Negery van Cotteringen toe ver-
 volgd. Sy quamen mede voor des Sabandhaars
 huys stil te houden / weesende de Prauw regt voor
 de deur / maar door regen en wind / mitsgaders
 door de slijk en modder wat onkenbaar geraakt /
 altoos ik hoorde duydelyk dat sy met den ande-
 ren daar over twisteden / Of dat de Prauw was of
 niet? Laaten wy vraagen seide den eenen / of'er
 foodanige drie Hollanders met diergelijke Vrouw-
 luden hier niet gekoomen, of nog sijn, dan sul-
 len wy immers wel hooren, wat van de saak is,
 't welk van d'anderen voor goed gekeurd wierd.

Maar dat sy hier op soo van den Sabandhaar,
 als andere verwittigd waaren van 't geene sy be-
 geerden te weeten / soo gingen se my by den Ko-
 ning aanklagen / als een Persoon, de welke hun-
 ne Bloedverwanten om 't leven hadde gebragt :
 brengende verschepte omstandigheeden / om hun-
 ne vermeetene beklag staande te houden / en over-
 sulx versogten sy aan die Vorst ; Dat hy my aan
 haar lieden soude overleeveren, om dan wyders aan
 den *Rangerang* van haare Negery overgegeven te
 worden de welke my dan konde straffen naar sijn
 goeddunken.

Word door
 de selve by
 den Koning
 aangeklaagd.

Hun verzoek.

Vermits dat ik het geluk hadde / om mijne be-
 schuldigingen aan te hooren / wierd my ook toe-
 gelaaten / om mijn verantwoording daar tegens
 te doen / seggende ; „ Dat my 't onbeschaamd
 „ voorgeben van die luden al vry wat vreemd te
 „ hooren quam / dat ik met goede reedenen ver-
 „ meynde dat sy 't eenemaal ongegrond in haar

Waar tegen
 de Roy sig
 verantwoord.

„aanklagten te weesen : tot bewijs bybrengende /
 „Dat sy geen een getuygen hadden / dat wy niet
 „eens by Sompit geweest waaren / veel minder /
 „dat wy haar Bloedverwanten souden van kant
 „geholpen hebben ; daar konde haar wel iets an-
 „ders in Zee ontmoet hebben / behalven dat sy
 „Majesteit seide ik / hebben de Hollanders dit
 „quaad gedaan / waar mede kunnen sy 't goed
 „maaken / dat sy die jupst geweest sy / de wijl
 „dat de Zee vol van Compagnys en Orpluydens
 „Daartuygen is / en hoe kunnen sy goed-maken /
 „dat het Hollanders , en geen Portugeesen sy
 „geweest. Maar sy bragten hier op in : „Wel
 „te weten dat het door Hollanders verrigt was ;
 „Item ook wel verskerd / dat wy van Banyer
 „gekoomen en ons Daartuyg by meer gemelde
 „Sibier Sampit hadden verloozen / en dat sy dat
 „meer is / ook de Prauw wel kenden van haare
 „overleedene Vrienden / de welke nog voor des
 „Sabandaars hup lag. Tot welke bewijs sy ver-
 „ders verklaarden : „Dat wy drie Banyareesen van
 „hunne Negery hadden verboerd / de welke van
 „ons onblygt waaren.

Redenen van
dese Bloed-
verwanten in-
gebragt.

Verdeeding
van de Roy
hier tegen.

Gelieft sijn Mayesteit met aandacht te hooren,
 seide ik ; soo sal hy bevinden dat deese luyden U
 zoeken te misleyden : in 't eerst hebben sy geen ge-
 tuygen genoemt , en nu beroepen sy haar op drie
Banyareesen , die nog in haar *Negery* woonen ; inge-
 vallen het foodanig is , waarom dan die luyden
 hier niet meede gebragt , behalven dat , sijn Maye-
 steit , is dat meede niet belaggelijk , 't verzoek dat
 sy u koomen te doen , dat ik in haare handen o-
 vergegeeven soude werden , eeven eens of sijn
 Mayesteit geen magt in sijn Land hadde om ye-
 mant te konnen straffen ? Maar 't eyndigen van
 welke reedenen den Koning opstond / seggende /
 die saak wat naauwkeuriger ondersoeken soude en
 in beraad neemen , wat hem daar in te doen soude
 staan.

Partyen
scheyden van
malkander.

Wederom t'huyg gekomen weesende nam ik een moop kleetje drie of vier en sond deg Sanbandhaars en mijne soo genaamde Vrouwen naar 't Hof om deese aan de Daines van den Koning te vereeren / 't welk sulken uptwerking deed / dat die luyden na vyf of seg daagen toebeng onberrigter saaken moesten vertrekken / vermits dat sy met geen genoegsame bewpsen gewapent waaren; want dien Godloosen Dorst hadde wel gaarne gesien / dat my die luyden van de bewuste daad hadden overtuygt / 't hadde hem 640 Rikhsdaalder voordeel geweest; maar my in haar geweld te leeberen was sijn meening gants niet / maar dat hadde hy haar aan beboolen / om de gemelde Banyareefen meede te brengen / maar 't liefste God de Heer niet my tot het upterste te laten koomen.

De Roy soekt sijn saak door geschenken goed te maaken.

't Welk geschiede.

Kort hier naar vertoonde sig een Engels Schip; sijnde de eerste / dewelke men van die Natie oopt daar ter plaatse hadden gesien / weesende door gebrek van mond-kost en varg waater hier aangekomen / door 't behulp van een Succadaanse Inwoonder / dien hy als Tolck daar van daan naar Banyer meede genoomen hadde / en dien hy weder naar derwaarts boerde / om hem op Succadana aan land te setten / deese Gids taalkundig sijnde quam met de Boot van 't Schip niet alleen de Rivier in / maar ook regt voor de Sabandhaars deur.

Komst van een Engels Schip.

Waar van een Banyer-tolk by den Sabandhaars quam.

Wanneer ik bytens huyg trad / en d'Europiaansche in 't Engels verwelkomde / haar voortgnooedende in huyg te komen / en met korte woorden na malkanders gelegentheyt gebraagt hebbende kreeg ik ten eersten dit Volk op mijn syde / beschikte in der pl mijn Daartuyg vol verbarssing met een van de Engelsche naar boord / hem daar neebeng ook een Brief aan sijn Kapteyn mede gevende / waar hy hem quam te versoeken / Dat hy den Koning van deese plaats soude gelieven te schryven, hoe haar Edel. tot Batavia vernomen

De Roy verwelkomt de Engelse.

Verloekt een loofse brief aan den Koning te senden.

hebbende , dat ik elders op *Borneo* Schip breuk geleeden hadde , hem Kaptein herwaarts gefonden hadde om my wederom derwaarts te brengen. Deese Strategema gelukte my naar wensch / my daar beneevens een Catty Amphioen sendende / dat doenmaals hier bynaar tregens Goud opgewoogen wierd.

Die een
goeden uyt-
komst heeft.

Verkrygt
syn ontflaning

Komt by
de Engelse
aan boort.

Ik sond Gesant op Gesant naar 't Paleys / daar toe de Wyven van den Sabandhaar / en my gewaande Vrouwen gebruykende alderhande cleyrelijke kleeiden aan de Vorstinne op te offeren ten eynde om myn ontflaning te erlangen / dewelke ik eyndelyk naar veel aangewende moeytens en doozkragt van Geschenken verkreeg ; wanneer den Koning my ook dooz twee van syn Staat Praauwen aan boord liet brengen / tot den Alderhoogsten Hert en handen opheffende / dat hy my soo wonderbaarlyk en goedertierentlyk hadde gelieven te bewaaren.

Krygt syn
begraven geld
in de Boot.

Scheld de In-
woonders
wakker uyt.

In deesen bodem gekomen sijnde / bevond ik / dat wy reedelyk met mondkost versien waaren / sonder te reekenen 't geen ik nog in de Boot hadde laten doen / dat ons al meede wel te staden quam / en soo als wy dan Zepl-reede lagen begaf ik my met een wel-bemande Boot en schuylt aan de mond van de Rivier ten eynde om van daar 't Geld te ligten dat wy in het inkoomen der selve aldaar begraven hadden / 't geen met goede ordre volbragt wierd. Met geen klepne verbaastheyt keeken de Landsaaten (want daar waaren der een parthy op Strand) wanneer sy saagen twee water potten met Silver en Goud opgebult uyt de grond haalen / en naar dat de selve wel verseekert aan boort gebragt hadde begon ik de schelmse Doorpelingen / dooz Verraders uyt te maken / en dat sy Moordenaars / en Trouweloose Menschen waaren / nog hoop hebbende / Dat ik naarmaals geleegentheyt soude vinden , om te Vuur en te Swaart tot huune Suygelingen toe niet te verschoonen ,

nen, en eyndelijk met haar te handelen gelijk als sy met de twee *Hollanders* gedaan hadden, en daar op aan de *Engelsen* versogt hebbende; Dat sy der eens vuur op geliefden te geeven: maar die *luyden* moogelyk soo niet op haar verbitterd als ik / wepgerden sulks te doen met die verschooning / van geen ordre daar toe door hunnen Kapteyn te hebben.

Man't *Schip* gekomen sijnde en met booznoemden Kapiteyn in gesprek geraakt weesende / sogt ik die man meede te beweegen / om de Rivier op te seylen en dat hy ter liefde van 't onnoosele vergooten *Kristen* bloed, een vyftig a sestig Koegels door de *Negery* soude jagen; hem verseeckerende / Dat het hem wel een half duysent Ryksdaalders voordeel soude sijn; want sepde ik / naardemaal die sielten veertig *Cheplen* Goud voor mijn hooft derven bieden, is het een billyke sake, dat sy van die specie nog al redelyk vooorsien sijn, maar den Kapiteyn en dorst sulks niet bestaan / vermits / dat ingevallen sulks qualpk upt viel / het een onverantwoordelyke saake booz hem sijn soude.

Raakt aan boord met de Kapiteyn in gesprek.

Verfoekt op hun *Negery* te schieten.

Dat hem geweigerd werd.

Ons ankers inniddens thups gekreegen en de Zeylen by gemaakt hebbende verbozderden wy onse Voyagie naar *Succadana*, alwaar in 't kort ook aanquamen en regt booz de Rivier gekoomen weesende / wierd den booznoemden *Tolk* aan land gesonden om kennisse van onse komste aan den Koning te geeven.

Komst te *Succadana*.

Ik hadde verschepte maalen geduurende de Reyse met dien man in gesprek geweest / en hem naar den welstand van den blinden *Prins Marteningrat* gebrraagd / weshalven had die *Taalman* nog niet lang aan land geweest / of den bewuste *Prins* quam ten eersten aan boord met een lengte van *Daartupgen* / vol van alderhande verbarsinge; en ten eersten naar mijn gebrraagd / en by de tast mijn *Person* verneemen.

Dezelfs *Prins* komt aan boord.

Die de Roy
omheeft,

mende / viel hy my ten eersten om den hals / my seer vriendelyk biddende; aldaar te willen blijven, my wyders om vergiffenis biddende / dat hy my niet mede herwaards genoomen hadde, doen ik van het *Portugeese* Schip wederom aan land gekoomen was, want kort daar aan was die Prins vertrokken / maar dat den tot Batavia sig onthoudende Kapiteyn van de Maleyers syn Soon / Wantie genaamd / daar d'oorzaak van was / de welke my met de gantsche Hollandse Patie seer schandelyk hadde geaffronteert gelyk ik sulks nader aan haar Hoog. Ed. in mijn boozige schrybens hebbe vertoond / dog dat hy by ervarentheyd nu wel wist / dat die man niet ter goeder trouwe ging; aangesien dat hy hem selfs by syn Vader ende Broeder hadde soeken veragt te maaken.

De Roy kan
niet van hem
ontslagen
worden.

Ik en hadde geen kleyne moeyte om van die Prins ontslagen te raaken / vermits dat hy volkoomen geneegen was / met my naar Batavia te vertrekken / en aldaar d'Ed. Compagnye tot hulp en bystand te versoeken; 't geen hy al op Banyer geneegen geweest hadde te doen / maar doenmaals geen wederom-schrybens op myne afgesondene Brieven van U E. Hoog. Ed. bekoomende; was dat werk soodanig blyven steeken. Eer dat wy van Borneo schepden / sal ik U Hoog. Ed. met schuldige eerbied eenige besonderheeden van dat groote Eyland / voor soo veel my de selve eenigzints bekend syn/mededeelen; en eerst van Banyer als de voornaamste plaats / beginnen / synde ook altyd de hoofd Negery van dit geheele Land geweest.

Banyer de
voornaamste
Negery van
Borneo.

Koningen van
Borneo, aan
wie haar heers-
chappy ver-
schuldigt.

„Men seld dan vast / dat die Koningen hunne
„heerschappy aan een Javaanse Pangerang ver-
„schuldigt syn / dewelke voor oproer en afval
„uyt syn Land wierd verdreeven / (als syn-
„de een bastaartsoon van den Soufouhouhang)
„soo quam hy sig als op Madura niet verlig
„syn=

„ſijnde / ſig ſelfs op Banyer met eenige honderd
 „van ſijne landſluyden neder te ſetten / naar
 „dat albooreng de Landſaaten of Viadjes van
 „daar verjaagt hadde in een andere ſpruyt / of
 „de naaſt geleegene Rivier; by hunne andere
 „makkers / hebbende dien Heer geſtadig met deſe
 „Volkeren in oneenighepd geleest: en alhoewel de
 „Koning van Banyer ſig de naam van Keyſer Koning van
Banyr laat
ſig Keyſer
noemen.
 „over dit Epland toe ſchryft / naardemaal by hem
 „Verannanbahan laat noemen / gelijk den Souſou-
 „hounang op Java; is het dog ſeeker dat het in
 „verſcheyde heerſchappyn verdeeld is / haar
 „ſpraak beſtaat in Maleyts, Javaans en van de Verſcheyde
talen aldaar.
 „landt taal onder malkanderen / het geene daar
 „uyt komt / om dat het een mengelmoeſ van
 „alderhande natien is / want daar ſijn Johoonee-
 „ſen, manicabers, Javaanen, waar by eenige Als mede ge-
mengd volk.
 „Maccallaaren onderloopen / ſulks dat'er een ge-
 „mengde taal langs de heele Zee-kuſt geſprooken
 „werd / ſp ſijn geſamentlijk Mahometaans van Hun Gods-
dienſt.
 „geloof / en hebben haar van tijd tot tijd ſoe-
 „ken uyt te breepen / edog dooz ſwakhepd van
 „Volk niet magtig om de gemelde Viadjes on-
 „der dwang te houden / niet tegenſtaande dat ſp
 „met deſelve geduurig over hoop leggen. De
 „Landſaaten konnen gemakkeſijk duyſend man Volkrykheyd
der Land-
ſaten.
 „Edog uyt breeſe van Schiet-geweer ſoo durben ſp
 „egter deſe Luyden vooz de buyſt niet aantaf-
 „ten / en buyten dien ſoo ſijn ook de Mahome-
 „taanen, gehouden Vriendſchap met de Viad-
 „jes te ſoeken / ter ſaak dat ſp alle de rijkdom-
 „men van 't Land beſitten / van Goud / Edele Rijkdom der
Viadjes.
 „Gesteenteng / Campher / Lapis Beſoar, Pedro
 „del Porco, Farang, Wax, Rottangs, en alleſ
 „wat in deſe contreye valt / ja ſelfs tot hunne
 „montkoſt toe / uytgeſondert Zout en Rijſt.
 „Sp hebben in der daad rijke Goud-Mijnen
 „onder hun geweld; Alk hebbe ſelver dikwoſſ
 „met

De groote
meenigte van
Goud.

Agaat seer
hoog aldaar
geagt.

Beschryving
van hare Ne-
geryen en
Huysen.

Hun gefag
over den an-
deren.

Rivier van
Banyer.

„met mijn eygen oogen gezien / dat de inboor-
„lingen van dit Landt met'er Daartuppen af-
„koomen / waar in sy 10 a 20 stukks koppjen ge-
„meenlyk sterk sijn / 20. 30. 60. ja tot 100 Cattys
„Stof-goud afbrengen / en ook wel heele knob-
„beldoekjes / insonderheyt op Succadana te koop
„brengen / ook wel om te verruypen / tegens
„kleden , Posteleyn / Koperen Arm-Ringen /
„Coraalen ende een seker soort van langwerpige
„roode Agaat-steenen / die sy om den hals ook om
„d'Armen binden / maakende daar van een byson-
„dere werk voornamentlyk als sy bloed rood / en
„soo lang sijn als haar arm breed is / vermits
„daar wel half ook een Reael-swaarte aan Goud
„voor geven en somwijle meer. Bloed-coraalen
„valsche Peerels sijn hier ook wel gewilt ; insge-
„lyks blauwe en witte Salempoerisse , en voorts
„alderhande gesorteerde geschilderde kleden heel
„wel getrokken.

„Haare Negeryen ende huysen sijn uptermaa-
„ten groot / soo dat'er by wijlen 100 famijlies
„altemaal Bloed-Vrienden onder malkanderen /
„onder een dak woonen / welk egter soodanig af-
„gesondert is / dat een yegelyk sijn bysondere
„woonplaats heeft ; hebbende hun Dee / als Bar-
„kens / Hoenders / Eenden / &c. onder hunne
„Wooninge : die 't grootste geslagt heeft / voert
„een volkoomen gesag over de nabuurige Huys-
„gesinnen / en het komt verscheidenmaalen te ge-
„beuren dat'er wel eenig misverstand onder die
„Landsaten komt 't geen dan de swakste hoop
„met het verlies van drie of vier hoofden moet
„boeten.

„De Rivier van Banyer is een schoone breede
„bloed / tusschen de banken en in de kil / daar men
„in komt / heeft men met hoog water ten min-
„ten drie of vier / en binnen de selve tot ses of
„seven vadem diepte / weesende een modderige
„grond : voorts is se doorgaans met weynig
„dooch-

„dzoogteng belemmert / maar wel met eenige hoo-
 „ge Eplandjes / die men genoegzaam kan mijden. Eylanden in
 „Twee of drie mijlen bovenwaarts vind' men dier- deseive.
 „gelijke Eplanden en ongebaar twee gelijke mijlen
 „van Banyer , wederom andere : eben beneden
 „dese Eplanden / die drie in 't getal sijn / en de-
 „welke regt booz de Negery leggen / komt sig een
 „kloetke spruyt in de hooft Rivier ontlasten / langs Spruyt in de
 „dewelke Tatas en Coyoe Tenga leggen / wesen- Rivier sig
 „de de hooft- en verblyf-plaatsen van den Ho- ontlastende.
 „ning. Daar sijn ook twee of drie andere klepne
 „Negeryen ontrent / op de welke groepd seer goede
 „Peper / waar van de korl al by groot is : ge-
 „melde spruyt / neemt sijn oorsprong van eenige
 „Bergen / digt aan de Zee geleegen / dewelke dan
 „hier koomen upt te lekken / in genoemde bergjes
 „werd ook Goud gebonden / het welke soo slegt
 „van Alloy bevonden werd / als die van Mac-
 „casser , daarom weeten haar de inlanders van
 „'t selve te bedienen om het regte Goud daar mede
 „te verbalschen. Uyt de genoemde Negeryen langs
 „dese spruyt geleegen / kan den Koning van
 „Banyer de naarvolgende Manschap op de been
 „brengen / namentlijk.

Cayo Tenga en de onderhoorige Negeryen Kop-
 pen. - - - - - 1800
 Tatis onder dewelke Banyer gerekend
 werd. - - - - - 700
 tussen de twee voornoemde Ey-
 landjes vaartmen naar Banyer mas-
 sing dewelke aan een kleyn loo-
 pend water gelegen is , dewelke
 by Tatas in komt vloeyen , en van
 hier vaart men de groote Rivier
 op naar de gemelde spruyten ende
 Negeryen ; als voor eerst de Negerys ,
 Campays en Lusong , dese naam van

Saamen Koppen 2500
 Lin-

Transport van Koppen 2500

Lufong heeft fy van de *Viadjes* behouden om dat fy bevoorens foodanig waaren en naderhand de *secte* van *Mahomet* aangenoomen hebben, het welk voor haar een groote eer is, te weten, als fy van 't *Heydendom* belijdenis van dat Valsche (edog door haar voor een opregt geloof gehouden werd) komen te doen, 't geen men egter niet dikwils fiet gebeuren dat hunne gewaande bekeering vry dier komt te staan, want om hier toe te koomen moet hy eerst een *ganting* stof-Goud en Dito loode *pijjes* rijk sijn, en wel 't grootste gedeelte daar van aan de *Geestelijke* voor 't Celebreeren van haren dienst van befnijden &c. uytkeeren; Voorschreeven *Negery* te weten;

Campay
en
Lonsang }

brengen een getal uyt aan weerbare van - - - - -

300

edog alle op de *Viadjes* manier gewapend, namentlijk met *spatten* en *parings* van hier op

Banambaham
en
Moorenpijouw }

konnende dese plaatsen in tijd van nood uytbrengen een aantal van

100

van bovengemelte plaatse komt men aan

Magara, daar men een manschap vind van - - 500
waar onder eenige met Schietgeweer versien, ende rest voorts met lantsen spatten en kritsen gewapent sijn, daar aan volgt

Aley, met een aantal van gelijke - - - 500

in alles Koppen 3900
Eno

Transport van Koppen 3900

<i>Endaboemaas</i>	't naast daar aan gelegen - - -	500
<i>Conlobongy</i>	hier aan grensende brengt uyt - -	500
<i>Oellangsaty</i>	Dito en ad idem - - - - -	200
<i>Labyer</i>	ut supra - - - - -	200
<i>Sangy bendar</i>	ut ante - - - - -	100
<i>Songy Camonty</i>	als vooren - - - - -	400
<i>Calyongb Cajamp</i>	als vooren - - - - -	200
fulks dat uyt een aantal van 16 der voornaamste boven genoemde <i>Negeryen</i> men aan Manfchap van gewa- pende mannen soude kunnen uyt- leveren een aantal van koppen.		6000

Van de laatzst genoemde plaats westwaarts langs de Kust ontdekken sig ook nog verschepte andere stroomen / als eerstelyk de Rivier van Viadjes, dewelke seer groot en diep is / langs welker oeveren door een oneyndig getal van Heydenen bewoond wierdt / dewelke als strax gesegt is / een ongeloofelyken Schat van Goud / en andere kostelykheeden besitten / ge- lyk dan ook die van Maccauw daar van een vooz- deelige onderbinding gehad hebben / ver- mits dat sy een seer bloeyenden Koophandel heb- ben geboerd / en daar by heerlyke voozreg- ten genooten / 't geen wel meest uyt den yever van een Priester vooztquam; want die man soo verre gekoomen synde dat hy in haar spraak erbaaren werdende / met syn verblyf aldaar; bragt hy der in wepnige Jaren over de dyle dypsend tot het Christendom, of ten minsten die lypden daar vooz verklaarde / maar met de laatzst gereesene verschillen ende troube- len tusschen die natie en de Koning van Banyer, soo heeft dien Wozst desen yberaar om laaten brengen / daar op dan gebolgt is / dat deese arme kudde sonder Herder synde / door 't on- krupt

Rivier Vi-
adjes.Rykdom
der Inwoon-
deren aldaar.Veel Hey-
denen door
een Priester
tot het Kris-
ten geloof ge-
bragt.De Priester
omgebragt.

krupd van by-geloof (waar mede dese blinde menschen seer beswangert sijnde) seer verstroopt sijn geraakt. Men vind'er nog wel eenige / dewelke hunne Christendom met een krupsje / dat sy om den hals dragen tragten te bewijzen sonder verder eenige kennelijke redenen van haar booggewende Christelijke Godsdienst te kunnen geeven.

Rivier Tabouhouw.

Omtrent - - - mijlen van hier / is een seker Rivier Tabouhouw genoemd; zijnde de Negery onder die naam mede bekend / welkers inwoonders meestendeel Timmerlupden van haar handwerk sijn / en dewelke al mede met den opbouw van hunne Vaartuygen 't voorbeeld van de Javaanse Timmerlieden redelijk weten naar te volgen / en kunnen in der pl de Handelslaars met haare spoedigen arbejd voort helpen / naardemaal sy wel 200 Stoppen kunnen uytmaken.

Timmerlieden aldaar.

Rivier Mandaway.

Westwaards belendende is hier wederom een ander dog kloeker Rivier te vinden als de laatstgenoemde daar d'Inlanders Mandaway tegens seggen / hier verhandelt men van gelijken veel Goud / wasch Jernang, Rottangs, en Lapis Besoar, &c. hier werden ook een meenigte van doosfen gemeenlijk Tomlombes genoemd / dewelke redelijk fraj van seer sijn gesneedene Rottangs en de bladeren van boomen gemaakt sijn / en werden meest in alle Indische gewesten verboert. Hier naast grenst een andere Negerye, Simanauw genoemd makende die twee Dorpen t'samen 300 Man opt.

Koopmanschap aldaar.

Baay voor de Rivier Sampit.

Enige mijlen daar van daan doet men de van mijn nog in versche geheugenis leggende Rivier Sampit op / voor de mond van de welke een baay is daar men gemakkelijk met 1000 schepen (van alle Zeen / en Winden beschut:) soude kunnen geankert leggen. Daer wert mede langs die schoone stroom een heerlijck Traficq gepleegt / soo in

in Goud als andere waaren en kan U Hoog E-
 dele met een opregte gewisse verklaren / dat hier me-
 de Nagelen vallen / werdende van Berghs-
 ren aan Mahometanen te koop gebracht / die si
 vooz een beuseling van de luyden weeten te bekoo-
 men / en als dan deselve met een 3 cent winst aan
 de Chineese weeten om te setten / Ik heb 'er ver-
 schepde Picols van gesien / dewelke van reuk en
 smaak vooz de Amboinsse niet behoeven te wijken /
 den Konink krijgt ook by wijlen eenige Cattys van
 sijn onderdanen / dog het kan niet verder strekken /
 als tot het gebruik van sijn hups-houding / maar
 geensints om koopmanschap daar mede te drijven.
 Ik hebbe hier Nooten-Muscaten in haare holster
 gesien / vers zijnde zijns heel vet / maar een we-
 nigje gelegen hebbende verdoogense seer ; van de
 Hoel heb ik dese domme menschen geen werk
 sien maken / ten tijden dat wy aan d'oeber van
 die stroom aan quamen drijven / 't geen my ook
 wel heeft bewoogen om naar der selver boomen te
 zoeken / maar te vergeefs.

Schoone
 Nagelen
 aldaar.

Als mede
 Noe-
 Mul-
 caten.

Hier heeft den Konink van Banyer een Negery
 van 150 koppen / ende van den Land-aard een bup-
 ten getal / van hier komt men aan de Sibier Pou-
 boang, alwaar een Negery is / dewelke de naam
 van dese stroom draagt / alwaar men mede alle
 soodanig een overvloed van Goud en Rottangs
 vind / als in de voorige plaatsen / ook een aantal
 van 150 Inwoonderen uptmakende / en de laat-
 ste of uiterste frontier van het Banyers Konink-
 rijk is Cottaringen ; welkers Rivier en Negery,
 soo mede van Goud en andere vierbaare waaren /
 de andere plaatsen / naar mijn bedunkens nog al te
 boven gaan / en werden hier ook 500 personen
 getelt / dewelke wapens konnen voeren.

Rivier
 Pouboang.

Cottaria-
 gen laarke
 plaats van
 Banyer.

Hier van daan Nooz-West op / beginnen de paa-
 len van het Succadanas gebied / dese Nozsten heeft
 wel soo heel Land niet als die van Banyer, maar
 besit daar en tegen ongemeen meer rijkdommen /
 vooz de Diamant-Mijn, gelegen in de Sibier / genaamt

Diamant-
 Mij.

Campher.

List des
Konings
om de beste
Diamanten
te krijgen.

Landack, hier heeft men ook de kostelijke Borneose Camphur, dewelke op Banyer niet en valt. Dese Koning legt dikwils met de Inlandse overhoop / doorz sien dat hy haar verbied / dat geene vreemde volkeren, en vaartuygen daar by haar mogen komen handelen, om'twelke te verhoeden / die Heer altijd eenige bemande en tot den Oorlog uytgeruste Vaartuygen / door de mond van de Rivier / dewelke met 2 armen in Zee loopt / in besetting houd / waar doorz die arme menschen genootsaakt zijn / hunne beste en grootste Steenen aan den Koning te verkoopen / niet te min is het wel by wijsen gebeurd / dat eenige Banthamse en Johoreese Vaartuygen / tegens wil en dank van de kruspende kiele / de Rivier op voeren / om Goud en Diamanten doorz haare waaren te mangelen / daar sy in der daad ook groote voortgangen gemaakt hebben / vermits dat d'Eylanders seer naar diergelijke voorballen verlangen / den Koning kan haar ook geen andere schade toebrengen / als met sijn Vaartuygen de Rivier te besetten / ten opsigte van sijn onmacht / vermits dat niet boven de 1000. gewapende mannen op de been kan brengen / bestaande sijn voordeel hier eensdeels in / dat hy van Schiet-geweer versien is en d'andere niet.

Gebrek van
Schiet-
geweer der
Inwoon-
ders.

Eylanden
Rivier
Borneo.

In 't Noord-Noord-Westen van hier legt een Rivier / dewelke doorz de menigvuldige spruyten en aderen / daar deselve in Zee valt / verschepde Eysantjes vertoonen / de Rivier en de Negery deselve naam draagende van 't Eysland / namentlyk Borneo, dese Inwoonders overtreffen in rijkdom alle de voorige Volkeren en hebben byten dien 't geluk / dat haar stof-Goud ongelijk beter van Alloy is / als die van anderen / zijnde daar en boven met een overvloed van Camphur en andere kostelijcheeden versien / de Dorpelingen maaken mede een mengel-moeg van alderhande vreemde volkeren uyt / maar 't geen men selden vint / soo vermengense haar in huwelyken met d'Viadjes

Dzouu-

Woutw-bolk / 't geen haar Ouders gelegentheid
 verschast / om hier metter woon haar selfs ter
 neer te setten / 't geen dat allengskens soodanig
 aangegroept is / dat 'er rijkelyk de helft Viadjes on-
 der loopen / 't zijn niet alleen de Antwoonders van de
 Negery ; dewelke op de Dogters van de Land-
 saten verlekliert zijn / maar de Succadanase Ko-
 ningen selfs / wanneer dat sy geneegen zijn te paa-
 ren / laten sy haaren Buijd daar van daan ha-
 len / en volgen de Princen en andere groote dat
 voorbeeld mede na / men moet 'er ook dat van seg-
 gen / dat dese Woutwen uptermaten blank van
 koleur / wel besneeden van weesen / en seer vernuf-
 tig van geest zijn ; ja / soodanig als 'er onder
 alle de Oostersche Inlanders souden konnen wer-
 den gebonden.

Houtwelij-
ken der In-
woonders.

Schoone-
heyd der
Vrouwen
van de
Viadjes.

Den gemelden Succadanase Princ had my de
 voordeelen / dewelke op dese plaatse te behaalen
 zijn / soo naaktelyk afgebeeld / dat ik met den
 Engelse Kapiteyn nieuwsgierig wierd / om daar
 de sekerhejd van te weten / derhalven besloot ik /
 gemelde Negery aan te gieren ; alwaar wy met
 onse komste ook in waarhejd onderbonden / dat
 daar goede winsten voor den handelaar te doen
 waren / want onse Kapiteyn nog Amphioen heb-
 bende trof 't geluk / dat het daar by geldig was /
 en insgelijks van kleeden versien zijnde / konnen U
 Ed: Hoog Agtbare ligt beseffen / wat voordeel hy
 op deselve gehad heeft / ten aansen dat met en-
 gene oogen aangesien hebbe / dat de kooplieden
 hem voor 2 ps. Guinees Lpwaat / een Bancal goud / de-
 welke derde-helf Rijks-daalder weegt / hebben be-
 taald / dat waarlyk een redelyke winst is / en inson-
 derhejd / als men daar sulke kostelyk stof-goud voor
 krijgt / ende ging het verhandelen met de andere Lp-
 waaten van gelijken : sozgelijk is het egter / met dier-
 gelijke kooplieden om te gaan / want als men niet
 op sijn hoede was / en dat men meenen soude / byaaf
 voordeel gedaan te hebben / soo soude men ondertus-
 sen sijn hoest seer ligt konnen verliezen / sullende dan

Nieuwsgie-
righeyd van
de Roy.

Winsten
te doen.

Voorsigtig-
heyd om-
trent dese
Kooplieden
te houden.

Diamant de
grootte van
een Duyve-ey
hebbende.

De Roy
komt voor
Mallacca.

Neemt de
vlagt.

Komt te
Archin.

Werd aldaar
gekent en
besogt van
alle Groo-
ten.

hier een eynde van Borneos beschryvinge maaken en alleenlyk daar nog by voegen / dat ik een Diamant-steen van den Koning van Succadana gesien hebbe / dewelke so groot als een Dymbe-ey is.

Maar dat wy onse koopmanschap en andere saken aldaar verrigt hadden / begaben wy ons onder Zepl/van meninge zijnde om Mallacca aan te gieren / daar wy dan ook in de maand Mey van 't Jaar 169. Dooz quamen / ende naar dat 17. dagen op de Riee gelegen hadden / ging ik weder op een ander Schip ober / want daar hong mijn een swaar ontweder ober 't hooft / en kon het op geen andere wyse ontgaan gelijk naderhand verstaan heb / dat het ook hoog tijt was / om te vertrekken / ten aansien dat den Fiscaal van dat Gouvernement ; ten ordze van den Heer Vosburg en Raad op Mallacca gordonneert was / om mijn naar te speuren , zijnde het boozwaar een merkelyk gelukt / dat my die Heer niet heeft konnen op-zeplen / also dat ik in waarheyt geresolveert hadde / geen schanlyke Dood op Batavia te sterven , wy hadden onse koers naar Archin geset / daar wy ook naar 't verloop van 10. dagen aanguamen / wanneer ik my ten eersten naar Land begaf / niet voorneemen / om daar een wooning voor my te huuren , en on-aangesien dat in die tijt van 4 Jaren op geen plaats gewoest hadde / daar ik sulck een vryheyt konde genieten / was ik egter van sintz / my daar ter plaats gants stil te houden / ter tijd en wijle dat gelegendheid soude hebben / om met d' Engelsen , of Deenen mijn voorgezoeinde Riepse in de name Godes / naar 't Vaderland boozt te setten.

Dog weynig dagen naar mijn verblijf alhier / wiert ik ten eersten van een party Chineese en andere Volkteren bekent / en vervolgens van alle Nansenelyke Europiaanse , Moorse , en Archinse koop-luyden besogt ende verwelkomt / en eenige daagge daar aan selfs dooz de Rytis-grooten : tot dese dagelykse Besoeken wierden groote Gnastos ver-

eyft

enst / want dewijl dat die vrienden my alle eerbied betoonden / ja in dier voegen / als of ik nog in dienst der E. Company Kapiteyn geweest hadde / oordeelde ik het van mijn Wansien te weesen / om haar in dat weesen te laten / dog egter bespeurende / dat ik merkelyk ten agteren soude raken / so besloot ik om mijn onkosten eenigshins te gemoet te komen / om my met koop-manschap te behelpen : vernits dat my waarlyk op een plaats behond / daar den Handel in een bloeyende staat was.

Om daar dan een begin van te maken / verkocht ik van mijn Goud / dat ik van Borneo mede gebragt hadde / om gereede penningen te hebben / so mede verkocht ik enige Juweelen / die (al schoon niet veel ^{Verkoopt} bysonders waaren) met een redelyk voordeel / en ^{eenig Goud} wat het Goud aan-belangt / daar had ik waarlyk ^{en Juweelen.} in dese Goud-ryke plaatse 130 per Cento winst / en wyders een redelyke winst op d'andere waaren.

De eerste koop-manschap / die ik deed / was ^{Koopt het} het Hol van een Engels Schip / dewelke door on- ^{hol van een} kunde vande Stuur-lipden tegens een Epland / ^{Engels} dat voor de Stad lag / versiept wiert / en naar- ^{Schip.} demaal af-gekundigt wiert / dat d'Eygenaars het wrack by Openbaare Verkoopning souden verkoopen ; had ik de nieuws-gierigheyt gehad / om de gestalte van dien bodem te beschouwen / en bevond / dat men met kosten en Arbejd deselve wederom in staat soude kunnen brengen / van te kunnen hermaakt werden. Ik wiert dan koper vant 't Schip voor 25. Theyl, peder op 4 Rijkx-daalderx Spaans gerekent / 't geen dan 100 gelijke Realen quam te bedragen. Ik oordeelde selver / hoe men het ^{Dat hy b} moest kiel-haalen / en was gestadig by het Tim- ^{gint op te} meren / en bragt so veel te weeg / dat het in een ^{maaken.} korten tijt water-digt en blot lag / waar naar deselve aan een verleegen man wederom hielp / ^{En vaart} hebbende bukten mijne gedaane onkosten 2560 ge- ^{zijnde} lijke Realen hier by over gewonnen. ^{verkoop}

Koopt 2
Chaloupen.

Waar mede
hy gelukkig
handel
drijft.

Sijn medoo-
genheyl.

Raakt daar
over in
agting.

Doet goede
winst.

Welke soete beginselen my in dier-voegen aan-
moedigden / om 2 Chaloupen te koopen / namentlyk
een van 80 en d'ander van 30 lasten groot / waar
mede op een ander mans naam mijn Handel op
de kust en Bengale gedreven wierd / dese goede
voortgang wiert voór iets seltzaam aangefien /
bzagt my ook in geen klepne agting onder de
bzeemde Handelaars / ik leyde ook een edel-moe-
dig en eenloppigt leven / was medoogend en vol
mede-lyden voór die grane / dewelke hunne tijde-
lyke middelen voór de ongestumpigheyt der Zee
hadden verloozen / hen mijn huys en taafel ten eer-
sten aanbiedende , mitsgaders ook wel met een
gunst-pemning van 200 of 300 Rijks-daalders ver-
zorgende / om wederom op de been te kommen ko-
men / haar onder het geld tellen verklarende /
nooyt van haar yetwes weder te sullen eyffen so
sy eenig verlies kreegen 't geen dat een vaste stel-
ling was / vermits er niet veel te haalen valt van
een behoefstig mensch.

Waarlyk als sommige / voór my geredderde
Menschen / wat geluk kreegen / wisten sy my 't
selve dubbel-voudig te beloonen / dat vermeerder-
de mijn agting en aansien sodanig / dat van een
pegelyk ge-eerd en bemind wierd / zijnde mijn
huys een aan-loop-plaats van alle uytheemse Han-
delaars geworden / want so wel de Deenen , En-
gelse , Fransse , Armeniers en verscheyde ande-
re bzeemde naties sogten eben seer mijn vrientschap /
komende hier bysonder mijn reekening wel by bin-
den / want so doende altijd het voorzigt hadde
voór een ander ; d' andere koop-manschap bzagt
ik aan de man / genietende hier 5 ten 100
voór.

In dese oeffening my dagelyks bezig houdende / te
weten van geld ontfangen en ook geld te tellen / quam
daar een Engels Ambassadeur , genaamt Mr. Weyts.
om wegens d' Engelse Compagny aan de Koningin-
ne en Rijks-grooten van Atchin te vertoonen : dat
haar met regt 't Land toequam , daar de oude

Logie

Logie gestaan hadde, en versogt derhalven / van wederom een ander aldaar in de plaats te mogen vast stellen, 't welk die Heer toegestaan en vergund wierd / ook deede den Ambassadeur een boozstel; dat alle vrye *Engelsche* Koopluyden binnen seker gestelde tijd haar binnen *Madras* souden hebben te begeven, dit sag voornamentlijk op eenen *Francoy*s *Delthon*, dewelke hier sijn vaste woon- plaats hadde / ende dewelke een seer swaare Handel dreef / daar toe wel 8 of 10 soo groote / als kleine *Scheepen* hebbende / dewelke dooz gants *India* voeren.

Verzoek van een Engels Ambassadeur aan de Konin-
ginne.

Rijkdom van eenen *Delthon*.

„ Desen *Delthon* is met een *Schip* uyt *Engel-*
„ land, naar *Rotterdam* vertrokken / en aldaar / de-
„ wijl *Factor* was / sig van alle nood-wendighee-
„ den versien hebbende / ging van daar t' zepl en
„ gierde *Yrland* aan / ten eynde om daar mond-
„ kost te koopen / booz sijn aanstaande *Voyage* naar
„ *India*, en quam ook behouden in *Siam*, al-
„ waar den bewuste *Griek* 't bewind van dat Rijk
„ meest in handen hadde / sig onder des selfs be-
„ scherming begaf / en beweegde den *Kapiteyn*
„ van dien bodem / om de goederen en koopman-
„ schappen, waar mede sy uyt *Engeland* waaren
„ vertrokken, voor haar eygen te behouden ende te
„ vertieren: bedragende gemelde *Cargua*soen om-
„ trent 140000 *Rijksdaalder*s / en sonder haar ver-
„ ders te bekreunen / hoe het met de *Reeder*s / of
„ hunne *Heeren* *principalen* / soude gaan / boer dat
„ *Schip* / 't welk 300 lasten groot was / naar *Mac-*
„ cau en *China* en dat onder de naam van de be-
„ wuste *Griek*, hebbende beboorens de naam / die
„ 't *Schip* van de *Hamer* en de *Tang*, doen het uyt
„ *Engeland* liep / hadde / verandert in die van *St.*
„ *Anthony*, middelerwijle dat de saken met boozs.
„ *Griek* een quaad eynd genomen hebben / vermits
„ dat hy / de streng van de *Fransse* natie al te veel
„ getrokken hebbende / in den *Jaare* 1688 dooz de
„ *Siammers* omgebracht wierd.

Verhaal van dese *Delthon*.

Komt onder de bescherming van een *Griek*.

Naam van *St. Anthony* aan een *Schip*.

De *Griek* omgebracht.

32 „ Deshalven *Delthon* sijn bescherm-Heer ver-
„ lie-

Voornee-
men van
Delthon.

Is inge-
vaar.

Dog raakt
vry.

Komt t'At-
chin.

Sijn on-
trouw.

Laat zijn
Schip in
Zee sinken.

Werd daar
over op
Madras
voor den
Gouver-
neur ont-
boden.

„ liefende / besloot om over Malacca naar Atchin
„ te steevenen / op welke eerst-genoemde plaats hy
„ albaar een Engels Compagny's Schip quam te
„ ontmoeten en voorts bekend geraakt zijnde vooz
„ die geene / dien hy was / scheelde het weynig / of
„ hy soude daar geligten naar Madras gebragt zijn
„ geweest / als wanneer hy ongetwijfelt het straf-
„ tonneel niet soude hebben konnen ontgaan / edog
„ dooz tussen-spreken van den Heer Sligher, wierd
„ die saak tot Delthons voordeel by-gelept / aan-
„ gesien den anderen onverhindert daar van daan
„ verscheet / en op Atchin quam / alwaar van
„ die tijd af tot heden toe gewoont heeft / naar dat
„ eenige tyd sijn verblijf aldaar hadde gehad / quam
„ den Kapiteyn en andere Officiere te sterben /
„ welker nalatenschap hy benevens den boedel van
„ andere kooplieden onder hem selfs behouden
„ hadde / sonder ooyt aan de erfgenamen / ofte
„ schuld-epscher van d'overledene / van sijne ge-
„ doente eenig bewijs en rekening te doen / be-
„ halven dat / soo hadde hy dat Schip / den soo ge-
„ noemde St. Anthony genaamt / vooz de derde-
„ maal her-doopt / en eyndelyk upt breefe / dat
„ het selve op 't laast nog bekend mogte werden /
„ sond hy dien Bodem, soo vooz gaf naar Mer-
„ gen, of Tanassary, om aldaar vertimmeren te
„ werden / maar inder daad tot geen ander eynde /
„ als om deselve onderwogen in Zee te laten sin-
„ ken; de daar op varende / om sulks te doen / een
„ kleyn Chaloupje mede voerende / 't welk sy ook
„ volbragten; blyvende dat Schip nog evenwel 3
„ dagen boven water / naar dat sy 't verlaten had-
„ den.
„ Al 't welke den Gouverneur en Raad op
„ Madras ter ooren gekomen zijnde / soo was hy
„ wel 5 of 6 malen op ontboden / om sig aldaar
„ wegens voorsz. fluyt te verantwoorden; maar
„ Delthon had op sulke ontbieding geduurig het
„ laten sout lopen; weshalven had wel-gemelte
„ Gesant Mr. Weyts breefe ordje / om hem, 't zy
„ met

„ met goetheyd, of geweld sonder oog-luyken de Weygerd te
 „ voet te ligten, 'tgeen inder waarheyd ook niet koomen.
 „ veel verscheelde / niet tegenstaande / dat hy in
 „ groot aansien was / naardemaal ik tot nog toe
 „ geen kennisse van alle dese saken hadde / en dat
 „ dese man vooz een seer redelyk en beleefd per- Is seer be-
 „ soon aansag / vermits ik met hem handel ge- leefd en
 „ dreeven hadde / wesende met een van syn *Schee-* redelyk.
 „ pen van Malacca daar gekomen / geen de min-
 „ ste penning vooz mijn ober-boeren begeerde / had
 „ uyt dien hoofde aansien en genegentheyd vooz
 „ hem ober / en doen hy nu sag / waar me-
 „ de hy gedrengt wierd / liet hy my roepen / seg-
 „ gende / dat d'Overigheyd van *Madras* hem mis- Sijn klagen-
 „ gunde, dat hy yetwes over-gaarde, en uyt dien de woorden
 „ hoofde, den nu onlangs aangekomen *Engelsen* aan de Roy.
 „ *Ambassadeur* last hadde, om hem in der min-
 „ ne, of met force aan boord, en soo voorts naar
 „ *Madras* te brengen, en als Ik daar kom, Broe-
 „ der de Roy, sende hy / soo weet Ik sekerlyk, dat
 „ sy 'teene valsche *Proces*, of 't andere tegens my
 „ sullen inbrengen, en om soo veel te gemakke-
 „ ker aan mijn goet te komen, mogelijk het op
 „ mijn leven sullen gemunt hebben.

„ Ik hebbe naderhand ook verstaan / dat syn Word door
 „ vrees op geen swakke reden gesondeert was / de Roy
 „ edog syne woorden geloof gevende / nam ik syn geholpen.
 „ party ten eersten aan / om hem met 25 gewa-
 „ pende Europeanen by te springen / en bragt hy
 „ de voornaamste *Rijks-Gzooten* / aan de welke ik
 „ kennisse van des *Gesants* toelag gaf / het so verre /
 „ dat desen *Gesant* van des *Koningins* wegen met
 „ ernstige omstandigheeden verboden wierd / gemel-
 „ te *Delthon*, de minste moeyelykheyd aan lijf en
 „ goed niet te doen, (ofte doende) door welke
 „ aangewende devoiren ende getrouwe diensten /
 „ des gemelten *Gesants* handen ontsnapt heb- En ontkom
 „ bende / tot syn redding wel 200 *Rijksdaalder* het met de
 „ uytgeschooten heb. vlugt.

Doenmaals wierd ik van d'Engelse gelief-kooft /

en van de Franſſe inſgelijks aangeſogt / mogelijk
om dat die luyden een goet geboelen van mijn per-
ſoon hadden / gelijkerwijſ als ik U Ed: Hoog
Agtbaare , met mijn ſchijvens genoegſaam heb-
be te kennen gegeven / waar aan Ik my om de
wijd-loopigheyd te mijden / ſeer nedrig gedzage.

Opſchrift
van de
Brief.

MALLACCA

Aan den Ed:manhafte wel wiſſe voorſienige en Genereuſe Heer, GELMERVOSBURG, Extraordinaris Raad van *India*, Gouverneur over *Mallacca* , en de Omleggende Landen, en aan den Ed: Agtbaaren Raad aldaar.

*Erntſte Wel wiſſe Voorſienige Heeren,
Mijn Heeren.*

Brief aan
Gelmer
Voſburg,
Gouverneur
van Mallacca.

De welſtand, en genegentheyd tot mijn Vaderland, doen mijn *Edele* deſe mijne weynige letteren op te draagen, om U *Edele* door deſelve bekend te maken, dat nu door Godes genade , niet tegenſtaande veele perijkelen en ongemakken hebbe uytgeſtaan , eygentlijk op *Archin* ben aangeland, op hoope, van daar naar het *Vaderland* mijn *Reyſe* voort te ſetten, waar toe ſig daagelijks goede geleegentheeden aan preſenteeren , ſo wel by *Deenen*, *Engelſen* en *Franſſen*; waar by my de 2 laaſte goede en *favorable Conditien* en hulpe komen aan te bieden, om daar door onder, Godes ſeegen, te genieten *revenge* van ſo veele vervolginge, over deſelve jaarige gevankeniffe , en deſelve geleeden pijn en ſmert, ſo door Tortuuren uytgerekt, geſtrekt, geſtrengelt, gebonden, geklopt, en alle pijn, hoon en ſmaat aangedaan, die bedagt konnen werden, ſonder ooyt andere reden van deſelve konnen verwerven, als dat den Ed: Heer Gouverneur Generaal, *Johannes Camphuys*, verklaarde, dat haar *Hoog Edele* in die ſaake te driftig waren geweest, waarlijk een al te ſlegten ſaake, dat men yemand uyt een pure haat en drift dus miſhandelt.

delt , en geweld aandoet , ende hoewel de natuure aller menschen van regts weegen aangebooren is , en een yegelijk vry staat , *Revenge* te neemen van't leet , hem aangedaan , daar sig als boven-gesegt , goede geleegentheeden toe preefenteerden , dog koomen wederom te gedenken , dat sulke vervolginge de meeninge van *d'Edele Heeren Majores* in 't *Vaderland* niet zijn geweest , gelijk genoegsaam uyt haar aanschrijvens aan haar *Hoog Edele* tot *Batavia* gebleeken is , als meede de liefde en welvaart tot ons lieve *Vaderland* , altijd hebbe bestragt , gelijk als nog van meening zijnde , by al dien de uytterste nood my niet komt te drukken , dat genoodsaakt soude moeten zijn , de boven-genoemde aanbiedinge te omhelsen , bidde dierhalven , *U Edele Eerwaardens* gelieven dese mijne schrijvens op het spoedigste aan *Haar Hoog Edele* bekend te maaken , wil ook hoopen , *U Edele Eerwaarde* my gelieven sullen tot een voorspraak te versoeken , dat *Haare Hoog Edele* mijn geringe fouten believen te vergeeven , daar ik toe gedwongen ben geweest , om verdere vervolginge voor te koomen , die my dreygende waaren , en terwijl de eerste driften nog so vers in memorie waaren , voor de woede bevreesd zijnde , erger te sullen zijn , als de eerste ; tot welken eynde my van *Batavia* hebbe begeeven , dog tot geen anderen eynde , als om in het lieve *Vaderland* te kunnen geraaken , dat my door *Haare Hoog Edele* te *Batavia* geweygert wierd , als mede dat *Haar Hoog Edele* beliefden goed te vinden , om soodanige penningen en onkosten te spaaren , als de gerugten loopen , op mijn Persoon gesteld en gedaan te zijn , my met goede *pardon* , brieven en vervolgingen op te houden , mijn onschuldig lijden , schaade en *Interest* eenigsints te gemoed te komen , op dat soodanige schulden , waar in door mijn vervolginge toe vervallen ben , soude mogen komen te voldoen , als meede levensmiddelen toe te staan , op dat tot *Batavia* , ofte elders de weynige tijd mijns leevens , die nog overig hebbe , in gerustheyd mogte overbrengen , ten wa-

te Haar Hoog Edele my nog tot eenige dienften bequaam mogten agten, tot welstand van *de Edele Compagny* en het lieve *Vaderland*, waar toe my altijd sal verbinden en gehoorsamen, ende my vervolgens, waar het Haar Hoog Edelen believen sal, so dra, als my sodanige Brieven van verszekering ter hand gekomen fullen zijn, instellen. Sal hier mede eyndigen en den Almogende God bidden, Haar Hoog Edele in haare *Conscientien* te overtuygen en haare gemoederen believen te vermurven, dit mijn redelijk verzoek toe te staan, wil U Edele Heer ende U Edele Eerwaarde verder in de *protectie* van des *Almogende* en my in U Edele goede *gratie* bevelen.

Verblijve inmiddels
(onderstont)

Ernsteste manhafte wel-wijse,
Voor sienige Heeren :

(in margine)

ATCHIN den 7 Maart
Anno 1696.

UEd: gehoorsame Dienaar,
(was getekent) J. J. de ROY.

Den Schrijver
keert
weder tot
sijn verhaal.

Harmen
Voet met
een Vloot
Scheepen
op de
Fransse
afgesonden.

Wagt-huys
aan een
Rivier.

Des selfs
Order
aldaar.

Den draat van mijn Verhaal weder op-battende / kan ik niet naar-laten / U Edele kennisse te geven van sodanige voorvallen / daar ik grootelijks aan twijffelde / dat U Edele deselve souden betwist zijn : ten tijden / dat U Edele Hoog Agtbare 6 Kloeke Scheepen / onder de Blagge van den Commandeur Harmen Voet, tot den Oorlog uitgerust hadden ; om eenige Vyandlijke *Fransse* Scheepen op te soeken, en slag te leeveren, ter deser plaats se gebeurd / dat dese Scheepen quamen 's nagts op d' Riede / en des morgens daar aan / sag men de 6 Schuipen te gelijk aan-komen / met dubbeld Volk bemand / so van Europeanen als Maccaffaren en daar by wel gewapent aan Land koomen / dewelke haar niet als Vrienden / maar al by wat beest-agtig begonden aan te stellen / dat geen klapne ontroering / onder de Inwoonders herwekte / ter saake / dat vooz aan in het inkomen vande Rivier een Wagt-huys leyd / aan dewelke van alle aankomende Scheepen men ten eersten moet onderrigting doen / en al-hoe-wel dat sy niet koberen

de 3 of 4 Man sterk zijn / heeft die geene / die daar 't
geſag boerd , de magt / om de Schuyten en Booten
van de jongſte aangekomene Scheepen op te houden,
ter tijd en wijle, dat de Koninginne van haar aan-
komt verwittigt werd , dewelke aanſtonds met
een fatſoenlyk gebolg/ een van haar Gefnedene, met
Pitſap naar de aanſienelyke Scheeps Overhee-
den/ waar van ſy haar dan ook bediend/ af-ſend.

De eerste Schuyt / die aanquam / wierd aan
den Schipper / die daar in was / ſulks ook niet be-
leefde woorden geſegt / dat 'er ſodanig een ordze
lag / maar deſe Scheeps-Heer / niet tegenſtaan-
de dat lange tijd tuſſen ſulke 2 heldere Elementen
hadde hups gehouden/ ſijn verſtant egter met ſulke
een duſter nebel beſmet / dat hy / met eerbied
zy het booz U Edle Hoog Agtbaare geſprooken/ op
ſijn hinderſte ſloeg / en den Waager een verbaar-
lyke boz-band gaf / waar booz hy plotſeling in 't
ſand viel / ſeggende onder 't ſlaan/ houd u mond gy
ſwarten hond / ſulks dat de luſt van petwes meer
te vzaagen/ de andere Wagters wel oberging/ en
deſe Schuyten peder maar om 't ſeerſt na boven
roepden/ en quamen booz de Vertol-plaats/ daar
alle Vaar-tuggen gewend zijn / ſtil te houden /
daar ſy ook gelykelyk aan Land ſtaptten/ peder
booz 10 of 12 gewaapende mannen gebolgt / blij-
vende de Schuyt niet te min nog beſet.

Sy namen ten eerſten ſinne ſit-plaats op de
Balye, daar den Sabandhaar haar met 2 of 3 Hof-be-
diendens gewoon zijn/haar verblijf te houden/om de
lyt-en in-koomende waaren der Kooſ-lynden te
doorſien en beſoeken / en haar ook de daar toe ge-
ſtelde Licenten af te vorderen ; 't geen een van deſe
Gzootte beweegde/ om haar af te vzaagen/ wat voor
Volk dat ſy waaren , als mede, wat ſy in den ſin
hadden, en waarom dat ſy ſulke vyandelykhee-
den pleegden, ſy ſouden haar dog maar verklaaren,
of ſy als vrienden , of vyanden quamen, want als
vrienden behoorden ſy eerſt de Koninginne's ver-
gunning, eer dat bovengekoomen waaren , afge-
wagt

Ontmoe-
ting van de
eerſte
Schuyt.

Baldadig-
heyd van
een van des
ſelfs
Schippers.

Stappen aan
land.

Vraag van
een Saband
haar aan
deſe Gaſten

wagt te hebben; daar een van dese Schippers / sulke hoffelijsheden / in de Jonker of Ridder-straat mogelijk geleerd hebbende / als mede dat velen hand-gebaar in de tegenwoordigheyt van peder een maakte / naar een weynig tijds haar gesamentlyk / ten huysse van gemelden Delthon begaaven / alwaar sy eendzagtelyk eens bzaaf vzoonlyk waren.

De Maccaffaarse Guardes van dese Kapiteynen fiende / dat hunne Heeren niet ligt / als van een party glaasen aangeballen souden werden / namen dese gelegentheyt ook waar en bzaaken by partynen van 6 of 7 man af / en begaaven haar wijd en sijd de Negery in / om te moeg-koppen / kneppelende ettelyke Hoenders / Genden / en Gansen van de Inwoonders dood / en souden bykans haar deselve seer bitter hebben opgebrocken / want sommige begonden de wapens al by der hand te neemen / andere gingen straks naar de Bazaar, om Rijst en booz-raat te koopen / een peder der Rijks-grooten verboegde sig naar syn Fortificatie / om die te helpen verdedigen / en ook het weer-koomen van een party Maccaffaren te beletten / dooz dien dat sy dicht booz by de trompen van een partne Kanou hadden moeten booz by gaan / de vreesagtige en versagde menschen / waar onder ve Vrouwen en kinderen waaren / vlugten 't Land in / en dus was alles in rep en roer.

De saaken dusdaanig geschaapen zijnde / wierd ik in stilligheyt by den Sabandhaar ontboden / dewelke met een staat van 3 Elephanten met my naar het Hof ging / daar ik alle de Grooten vond en naar dat een weynig geseten hadden onder een Balye by dese Heeren / wierd ik met eenige brugten en gebak van des Koninginnes weegen beschonken / en insgelijks deselve aan 't andere geselschap gepresenteerd / naar 't nuttigen van eenige Rijst / keerde sig den Rijks-boozpreeker naar my toe / hebbende een Silbere gedekte schootel booz hem / en begon my onder andere woorden booz te houden /

Ongebon-
denheyt
van eenige
Maccaffaar-
se guardes

Voornee-
men der
Rijks-groo-
ten

Vlugt der
Vrouwen

de Roy by
den Saband-
haar ont-
boden.

den / dat de Koninginne, hunne Meestresse altijd een oprege en gants genegend hert aan de *Hollantse* natie hadde toegedraagen; tot bewijs hier byboegende / dat een heele meenigte Scheeps Volk, dewelke aan haar verblijf-plaats met Schuyt en Boot eerst aangekomen waaren, deselve niet alleen van eeten, drinken en kleederen had laten versorgen, maar daar en boven haar Luyden met 100 *Theyl* begiftigd, en wijders naar *Mallacca* gesonden hadde, en konde derhalven, niet bedenken, waarom dese 6 groote Scheepen so bedektelijk op haar Reede geankert laagen, veel minder; waarom d' Opper-hoofden van gedagte Scheepen met gewaapende mannen boven gekoomen waaren, veel minder uyt wat reeden dat sy haare Majesteyts bedientens so kwalijk hadden bejegend, en nu onder haar eygen Oog kwam te sien, dat'er geen kleyne moed-wil, door de *Hollanders* aan haar Volk gepleegt wierd,

Voorstel van een voor-naam Rijks-Groot wegens de Koninginne aan de Roy.

Ende vermits sy wisten / dat ik van d' Edele Compagny verongelykt ende beleedigt / en oock van Batavia geblugt was / en haar vertrouwen op my stelden / versogten derhalven / en sy alle uyt naame van haare Doctinne / dat ik haar soude gelieven te dienen, vermits sy niet beter konden sien, of het stond soodaanig geschaapen, om tot een openbare Vreede-breuk te koomen, en dat het de *Hollanders*, maar om haar Land te doen was, en naardemaal sy een overslag maakte, dat ik overvloedig redenen hadde, om meede een Vyand van d' Edele Compagny te weesen, so hoopten sy, dat ik haar met raad en daad soude helpen, en die saak tot haar en mijn eygen beste soude helpen bestuuren, in welke vertrouwen de Koninginne my voor eerst een final geschenk van 12 *Cattys* Goud deede aanbieden, hebbende nog daar en booven te verwagten, dat de voornaamste van 't Rijk 't exempel van de Princesse souden naarmolgen, en al meede preuen souden geeven van de agting, die sy voor my over hadden, begeerende, de Koninginne nog daar en booven, dat ik naar mijn verdiensten 't

Verder voorstel

Geschenken van de Koninginne aan de Roy.

gesag over haar Volk soude voeren, Overste van haar Oorlogs-tuyg en Opperste *Ingenieur* over haare sterktens, ende Vastigheeden soude zijn, en so meede *Consul* en Opper-hoofd over alle *Christene* natie soude weesen, die hier om te handelen quamen, en om dat ik de middelen soude hebben, om mijn satsoen en staat naar mijn *qualiteyt* te kunnen houden: soo bood my Haar Hooge Edele een maandelijks wedde aan, van 100 *Theyl* tot mijn onderhoud, met naader betuyginge, dat ik als op de gunst van haar Koninginne soude letten, dien ik sekerlijk soude verkrijgen, mits dat ik maar dese aangeboden gunkte geliefde aan te vaarden.

Redeneerin-
gen van de
Roy over
dese aan-
biedingen

Dat sulke voordeelige aanbiedingen en de kragt van dat geele metaal/ geen wonderlijke uytwerkingen op mijn gemoed deden/ en wil ik gants niet ont-kennen/ dese menschen waren blyten redenen be-angst/ kost ik wel merken/ maar niet te min/ had ik een besegelde en getekende Acte van alle die Characters begeerd/ (sodanig als de gemoederen doemmaals gesteld waren) sekerlijk soude ik deselve verkree-gen hebben/ mitsgaders ook der by hebben kon-nen bedingen/ niet langer als voor so een tyd nog selfs in haar luyden dienst my te willen verbinden/ behalven dat/ had ik ook kragtige beweeg-reedenen/ om dit aan te gaan/ ten opsigte dat ik seer wel by den Sabandhaar stond/ dewelke een bejaarde soon heeft/ die daar Kapiteyn over de Lijf-wagt van de Koninginne is/ weesende hy Kapiteyn al by diep in des Vorstinnes gunst geraakt/ sulks dat de Oude man ende Koninginne selfs wel gaarne hadden gesien/ dat 'er een Huwelijk/ tusschen die twee mogte voltrokken werden/ maar dewijle dese verandering van de Regering een saak is/ die de Rijks-grooten seer tegens de vorst soude stoo-ten/ meende gemelde Sabandhaar, dat het niet ge-makkelijk soude konnen geschieden/ en daarom hadde hy gaarne gesien/ dat Ik in aansien ge-komen was/ om sijn voornemen te helpen voor te setten/ waar toe mijn's eer-agtens overbloedig hang

kanſ genoeg ſoude geweest zijn / ten aanſien dat de Maleyers ſomtijlen ten getalle van 3 of 4 duſeent door Atchin komen / en begeren volmondig een Koning tot een Hoofd te hebben.

Ik was middeler-wijle genootdunkt / om ant- Antwoord
woord aan deſe boorſitter te geeven / dewelke be- van de Roy
helsde / Grooteliks verpligt te zijn, de Koninginne aan deſen
en haar verdere Heeren Raden voor de eere, die ſy Voorſitter
my quamen te doen, ten hoogſten dankbaar te blij-
ven, maar, naardemaal het een ſaak van gewig-
te was 't geen ſy my aanboden, verſogt ik oot-
moedig / om eenige dagen uytſtel, wanneer my
dan nader in haare vergadering ſoude verklaaren,
de Koninginne belieſde ondertuſſen haar Edel-
moedig geſchenk te bewaaren, en egter dat ge-
voelen van my hebben, dat ik ſo veel Eerbied
en getrouwigheyd voor haar Hoogheyt over had-
de, als ſy van een goed onderdaan ſoude konnen ver-
wagten, waar van ik ſo ten eerſten bereyd was
blijken te geven, indien mijn voorſlag de Heeren
behaaglijk was; en doen een begin makende we-
gens 't geene/ datter tuſſen de gemelde ſchippers / Doet een
en wagters gepaſſeerd was / ſende niet te konnen Verloog
gelooven / dat d' Edele Compagny ſulks te wij- gevallene
ten was; maar wel het-onverſtand van de Schip- tuſſen de
pers ſelfs, dewelke door ik en weet niet wat geest Schippers
gedreven, altijd ruuw te werk gingen, de Heeren en de
op Batavia hadden al te veel verſtand, om op ſoda- Inwoonders
nige wiſe hare Bond-genooten te handelen, veel
minder daar ordre toe te geven. Tot een onweder- Sijn verder
ſprekelyk bewijs hier van / gaff ik haar te her- verſoek en
ſtaan / dat den Commandeur van de Vloot ſieke- aanbieding.
lijk lag, verſoekende ſeer ernſtig / datſe yemand
van haar ſouden willen afvaardigen, om naar boord
van den Vlag-man te vaaren, en hem de ſaak open-
baaren, als wanneer ik my niet alleen als Giſſe-
laar voor haar wederkomſte ſtelde, maar daar ne-
vens ook wel verſekert was, dat ſy met alle be-
leeftheyd ſouden gehandelt werden. 't Geen dat boor-
goet door de gantſe vergadering gekeurd en vaſt-
de Roy. K geſield

By de Ra-
den veer
goed ge-
keurd en
een Geant
aan den
Commant-
deur ge-
ſonden.

gesteld wierd / sodanig te laten geschieden , en den persoon van den vry-Schipper *Migbiel Burggraaf*, op *Bengale* woonagtig, en die doemaals op *Atchin* tegenwoordig was, daar toe te gebruyken , om sulks aan den Commandeur te vertoonen , en ook om te moogen weten , of *sijn Edele* 't niet qualijk gelieve te neemen , dat de Koninginne haare afgesondene aan sijn Schip schikte , om kennisse van 't voorgevallene te geeven.

Eenige
Grooten
aan den
Comman-
deur ge-
sonden.

Die wel
wierden
ontfangen
en onthaald

Op sijn wederkomst werden des anderen daags eenige vande aansienlijkste Grooten / naar den Commandeur afgesonden / daar sy andermaal hunne klagen deden / en daar op toefsegging kregen / daar in te sullen voorzien , verscherde haar van Compagny's Vyndschap en wijders door den Commandeur voornoemt en de verdere Officieren / insonderhepd van den Fiscaal bestig getracteert wierden / 't welk sy sodanig aan hunne Heeren en Meesters overgebragt hebbende / was 'er geen kleine blijtschap onder de Rijksgrooten / ende gemeene man ontstaan ; hebbende geduurende Commandeur alle gemelde Schippers doen ordonneeren / dat een yeder sig aan boord soude hebben te vervoegen.

Eenig volk
weg geloo-
pen.
Vuyl spre-
ken van
eenige

Maar moest egter nog 2 dagen blijven afwagten / eens-deels / om dat 'er een gantse Schuyt Volksweg-geloopt was / als ook ten anderen / om dat sommige recht uit sepden / eens 't vermaak te willen hebben, van by een mooy Meysjen te slapen, en so Commandeur Voet daar niet naar wagten wilde, hy kon (behoudens / de eer-bied van haar Hooog Edele) voor den Duyvel loopen.

De weg-
gelopenen
agter-naald.

Voorpraak
der Konin-
ginne.

Al besorgde by de Rijksgrooten / dat dese weg-gelopenen matroosen wederom gekreegen en aan boord gebragt wierden / dog niet versocht van de Koninginne / dat sy die luyden niet geliefden te straffen, ten opsigten, dat door een Engels Kapiteyn van een Compagny's Schip waaren misleyd en op-gerokkent, die haar een befolding van 8 Rijkdaalders ter maand hadde toegelegd, daar bleef 'er

'er een egter weg/ dewelke de Portugeese Jaapen in
haare Kerk hadden verborgen / om dat hy van
haar Religie was / waar naar een peder verge-
noegt zijnde vertroft.

Wepnig tijd daar aan bevond ik / dat dese Schip-
pers niet te vergeefs in 't hups van gemelde Del-
thon geweest waren/ vermits dat wel haast gewaar
wierd / dat die vrienden 2 stukz Brieven aan ge-
noemde Delthon hadden over-handigt van den
Gouverneur / Gelmer Vosburg , 't is waar / dat
sijn belang mede bragt / om den inhoud van ge-
melde Schrijvers naar te komen/ maar in tegen-
deel volgens de Christelijke plicht genootsaakt / om
geen quaad te doen aan pemand/ die hem reeds be-
schut en betwaart hadde / dat hy zijn leven op een
Schabot niet met een schandelyke Dood ge-epn-
digt hadde / maar neen dit monster van ondank-
baarcheyt / sogt my als een tweede Judas te ver-
hoopen en te leveren/ hebbende tot zijn hulpe me-
de gekregen gemelde byp - schipper Burggraaf, hunne
eerste listten waren dese / namentlyk uyt te stroopen/
dat mijn voorgeeven omtrent mijn Vlucht van d' Ed:
Compagny nergens anders toe strekte , als gele-
gentheyt te hebben om 't Land te bespieden, en
wanneer mijn kans schoon was, een Oproer en Vy-
antschap onder de Grooten te verwekken, en dan
wederom d' Ed: *Compagny* toe te vallen, gelijk ik
het op *Bantam* geklaard hadde.

Maar de dwazen sloegen haar selfs met hunne
euge woorden/ vermits dat onder de Gemeene man
quamen uyt te stropen / dat die geene, dewelke
mijn persoon Levendig of Dood op *Malacca* kon-
de leveren 6000 Rijks-daalders tot een belooning
soude genieten , wederom om my by een peggelyk
verdacht en haatelyk te maaken / verbyzpende die
2 *Messieurs* aan eenige Luyden / dat ten tijden,
dat *Bantam* aan d' Ed: *Compagny* over-gegaan was
my tegens de middag inde *Engelse Logie* soude heb-
ben begeven, so als het Opper-hoofd dier natie,
of anders *Agent* met des selfs mede-stander en

2 Brieven
door de
Schipers
aan Delthon
behandigt.

Die voor-
neemt om
de Roy te
verraden.

Sijn laster
tegen hem.

Andere
laster.

verdere Opper-hoofden 't middag-maal nuttigde, niet tegenstaande gemelte Heer my genodigt hadde, om aan sijn Tafel mede te komen eeten, alle menschelijkheid en beleefdheid aan een kant settende, hem *Agent* een muyl-peer soude gegeeven hebben, dat hy agter over viel, en daar by die vuyle straat-woorden soude gebruykt hebben. *Weg schark daar van daan, die plaats komt my beter toe als gy.*

Weder-
legging van
de Roy hier
tegen.

Listige la-
gen van
Delthon te-
gen de Roy.

Daar de
Roy de snof
van weg
krijgt.

Voorforg
hier tegen
van de Roy.

Doo?waar een slechte vertelling / en die van een man van verstand niet wel behoorde aangenomen te werden / want wie soude sig in sijn eygen huys van een persoon alleen soodanig kommen laten affronteren / en wie soude de stout-moedigheid derben neemen / om 't selve in 't by-zijn van 20 en meer Persoonen te doen / ten ware / dat hy sijn leeven quijt wilde weesen / en dus doende sogt die trouwloose vriend / de gemoederen eerst tegens my te verbitteren / om my soo veel te gemakkelijker aan een kant te mosselen / hebbende bereyts tot dien eynde een van sijne Chaloupen huypen de Rivier klaar leggen / mitsgaders ontrent 20 Maleyers gehuurd / om sijn heplooz en verbloekte aanslag wyl te voeren.

Soo als geneegen was / om mijn die nacht van 't Bed te ligten / wierd het my des avonds ontrent de klok 9 uren bekend gemaakt / en met soo veel omstandigheeden verhaald / dat ik geen redenen hadde / om daar aan te twijffelen / ik was in beraad / eer dat ik besloopten kon / wat ik hier in doen soude / want ik hadde Geweer genoeg in huys / om Delthon eerst en nog 3 of 4 van sijne mede-plichtige den hals te breeken / maar aangesien dat het een groot hert-seer vooz de vrienden van de neder-geflagene soude geweeft hebben / ook bedugt vooz brand-stigten &c. liet ik het Bootje van een van mijn Chaloupen, dewelk tot allen geluk in de Rivier lag / vooz mijn deure brengen / en ik pakte in der pl alle mijn gereetste middelen by den anderen / soo van Goud / Zilver en klep-

klepnodien / en verliet mijn hups / tot het be-
 waaren van welke 2 of 3 van mijn Dienaars liet /
 sonder het minste gerugt te maken / begaf ik my
 in 't Bootje / onder een geselschap van 8 gewa- Die sig wez-
 pende Europeanen, en die daar en boven sig rede- pakt.
 lijk van krijgs-tug versien hadden / daar en bo-
 ven 5 Inlanders, dewelke roepden / wy raakten
 stilletjes de Rivier upt / en met behulp van onse
 riemen quamen wy aan 't gesejde Eyland / dat Komt aan
 vooz de Stad legt / want hier liet ik timmeren 't Eyland
 en had 7 Man in mijn dienst / van gedagten zijn- voor de
 de / den Sabandhaar mijn vziend kennisse te geeven / Stad.
 van den toedrag der saken / of anders ingeballe
 Delchon soo sot geweest was / van my daar te wil-
 len by komen / hem niet vermaakt naar d'andere
 wereld te senden / waar van weynig werk soude
 gemaakt hebben / alsoo wy ons voordeelig ge-
 noeg geplaatst hadden / om een party quade men- Is wel op
 schen af te keeren / en vooz een verrassing dze- sijn hoede.
 gen wy met ons 21 wel goede sorg vooz.

Maar niet tegenstaande dat ik hem liet aanseg-
 gen / so hy geneegen was, om my te koomen be-
 soeken, hem soude blijven afwagten, so scheen
 den Engelsman daar geen lust toe te hebben / en
 ik moet bekeemen / dat hy daar inne wijslyk dee-
 de / alsoo / dat schoon hy 50 Man mede genomen
 had / der moogelyk niet een soude te rug gekeert
 hebben.

Hier waren opdit Eyland omtrent 60 Maleyers,
 geboorne Archinders, dewelke hune kost sogten Krijgtal-
 te winnen met 't opsoeken van steenen / dewelke daar eenige
 ik altemaal op mijn kant wist te krijgen / en die Maleyersen
 my ook beloofd hadden / ten eersten te sullen hel- Archinders
 pen. Hebbende ook een fortreffe gebonden / die op sijn hand
 van sijn selfs standvastigheyd / en soo sterk was /
 als men niet handen soude hebben koomen maken / Vaste Ver-
 want het was een holle steyle klip / die geen toe- weer-plaats
 gang hadde / als een smalle passagie.

Egter om te beletten / dat mijn schielijk vertrek
 niet ten quaatste dooz genoemde Delchon mogte

De Roy
fend eenige
Brieven aan
de Staats-
Dienaars.

Goede
antwoord
hier op.

Begeeft fig
weder na
Atchin.

Sijn aan-
klagen
tegen
Delthon.

De Grooten
verfoeyen
het doen
van
Delthon.

De Roy en
Delthon
voor de
Regters.

werden geduyd / soo schreef ik aanden Sabandhaar, en andere Staats-Dienaars / hoedanig en op wat wijze den Engelsman mij in 't net hadde zoeken te krijgen. Dese Brieven hadden die uytwerking / dien ik 'er van verwacht hadde / want kort hier op niet alleen antwoord kreeg / maar om dat ik het so veel te beter soude konnen leesen / wiert daar toe een Mesties (zijnde een Malacs Inwoonder) genaamt Jacob Mix gebruik / en wijders van 2 aansienelijke Portugysen, uit de naam van de Heeren Grooten getekent / dat niet alleen vry en vrank wederom mogt koomen, maar nevens dien ook beloofd in allen deelen beschut en beschermt te werden.

Ik verhoogde mij met een bzaaf geleide naar Atchin, eerst by den Sabandhaar mijn komst bekend maken / en van daar naar mijn huys / dog ik liet het hier niet by steeken / vermits dat mijne klagen aan de Rijks-grooten deede / wegens het geweld dat mij Delthon hadde zoeken te doen / oordeelende / dat, vermits met toelating van de Koninginne, en d'Heeren, mijn vaste woon-plaats in haar Staat hield, een gemeen persoon, als Delthon, niet bevoegt was, om yemand leet te doen; veel minder op een heymelijke wijze te vervoeren; dat was de Koninginne en de verdere Heeren selfs beledigt, want indien dat sulks toegelaten endoor de vingeren gesien wierd, soo en soude niemant vredig en gerust in zijn eygen huys woonen.

De Heeren hoorden mijn geklag met aandacht ende opmerking / en versoeyden Delthons gedoente in de hoogste graad / maar om mijn oogmerk nog beter te bereyken / versocht ik / dat hy in persoon mogt verschijnen, om redenen van zijn doen te geeven, 't geen ook voor billijk geoordeeld wierd.

Met zijn verschijning nam ik 't woord op / seggende / in de Maleytse taal / nu bent gy en ik voor den Regter, wat heeft U E: bewoogen om mijn so valschelijk te beliegen, met aan yeder een te seggen dat ik een

Spion

Spion ben, en als ik so een man ben, wat reden hebt gy my by nacht soeken te vervoeren, sonder last en weeten van de Koninginne. *Hy was ontsleut en verbaast/ hebbende sijn doos-verruw al geset/ niet te min bragt hy tot sijn verschooning in/ dat hy daar toe niet alleen van den Gouverneur van Malacca was versogt geworden, ne-maar gedreygt, dat ingevalle hy sulks niet naar en quam, als dan sijne Scheepen en Vaartuygen aangehouden en beslagen souden werden. Ik voer hem daar en tegen wederom te gemoet / dat wanneer een Man so moedwillig in een saak liegt, in andere dingen ook geen geloof verdient, en versogt verhalven/ dat hy daar bewijs by brengen soude. Du daar had hy niet veel moeyten toe/ want hy haalde de Brieven upt sijn sak/ egter niet/ voor en al eer/ dat hy dooz drepgementen daar toe genootsaakt was/ en gaf se voortz over aan de eerste Staats-Dienaar/ diese my dan dede overgeeven/ en met geen kleyne ontroering mijn bonnis leesende/ maar niet te min den Alderhoogste dankende; dat het nog niet ter uitboering gesteld was.*

Verschooning van Delthon.

Redenen van de Roy hier tegen.

Delthon geeft de Brieven over.

*Ik gaf te kennen/ dat Delthon in desen de waarheid gesproken hadde, maar daarom, mijne Heeren, voegde ik hier by/ had die Man al een eerlijk Man willen doen, hy kon my buyten dien wel gewaarschouwt hebben, want hadde ik met hem so willen handelen, soude hy sekerlijk al lang op Madras gehangen hebben, maar in tegendeel heb ik hem by nacht geholpen, en volk daar toe gehuurd, mitsgaders aan U Ed: Heeren versogt, dat gy hem soudet willen beschermen. Dat is waar, wierd ten eersten gesegt/ en met eenen de hoofden by den anderen gestookten hebbende/ wierd met een geoordeeld/ dat ik so doende geen *Spion* konde weesen, en daar en boven gebzaagt/ wat ik nu wel eyschte, daar ik op diende/ niets ter wereld; Sy waren Heeren en Regenten, en konden daar in doen, wat hun goed dogt, 't was my genoeg, dat de Heeren Grooten nu wel konden sien, dat ik die*

Waar op de Roy sijne verantwoording doet.

De Roy
gepreesen
en Delthon
voor een
Schelm
verklaard.

Man niet en was, daar my *Delthon* voor verdagt gemaakt hadde, waar over van een pegelijck gepreesen en *Delthon* booz een Schelm en een Verrader, die sig niet en schaamde om sijn eppen geloofs-genooten quaat te doen / gehouden wierd.

Delthon
met de uy-
terste smaet
bejengt.

't Quam doen wel / dat *Delthon* geld hadde / om het af te maken / want hadde hy een arm man geweest / hy soude 't sekerlijck met sijn leeven hebben moeten betalen. Ja de bitterheyd was so groot / dat sommige Maleyers hem in 't aangesigt spoogen.

Redenen
waarom de
Roy de aan-
biedingen
der Konin-
ginne niet
aannam.

Ik wierd wel sommijlen vermaand van eenige aansienelijcke Hoobesingen / waarom dat ik d'aanbieding, die my de Vorstin hadde aangedaan, niet omhelsde, maar 2 redenen weder-hielden my / booz eerst / dat ik dan van mijn Vaderlandse Kijpse soude versieken zijn / en dienvolgens mijn goed regt soude moeten verliezen / ten anderen ook / dat ik vast stelde / dat dese natie vol argwaan zijnde / my noopt ten regte soude betrouwen / so ik geen afstand van mijn geloof dede; en middelerwijle bemerkende / dat ik over al verbolgt wierd / en geen antwoord op mijn laatste schrybens / over Malacca afgegaan / bekommende / mitsgaders ook van de Franse wederom aangesogt werdende / onder de boozdeeligste aanbiedingen / dewelke men aan niemand soude kunnen doen / endat upt name van Pater Laby, en den Gouverneur upt Bengale; Ik besloot om met haar naar Bengale te vertrekken / maar moest bebovens verlof van de Koninginne daar toe versoeken / om 't welcke te verkrijgen / geen kleyn moeyten hadde / egter ten langen laatsien mijn doelswit bereykende / onder boozwaarden / dat ik ten spoedigsten wederom soude komen, en als dan de hoedanigheeden aanvaarden soude, die my haar Majesteit aangeboden hadde. en daar mede / Hups / Hof / en mijne andere goederen ten gelde gemaakt hebbende / quam ik de Stad Atchin te verlaten.

Besluit om
na Bengale
te gaan.

Dog eer ik weder kom / sal het mijn 's eer-agtens

tens niet ondienstig zijn / dat U Ed: Hoog Agtb.
van de ware geschapentheid een waare ontleeding
doe / van der selver gelegentheid en eenige byson-
derheeden.

„ Naangaande de bloeyende handel van desselfs
„ Onderdaanen / haar rijkdommen bestaan in 3
„ Goud-mijnen / waar van de Laboe de voornaam-
„ ste is / 't gerugt van haar mogentheid ontrent
„ de koop-handel is soodanig aangegroept / dat
„ omtrent 100 Scheepen / geen 10 daar en boven /
„ nog onder / haar alle Jaaren voor dese schoone
„ koopstad vertoonen / sonder de mindere Daar-
„ tungen daar onder te rekenen / waar toe een
„ schoone varsse Rivier / daar men met laag wa-
„ ter 8 boeten op de bank heeft / niet wepnig toe
„ helpt / en besyden de kil / daar men in komt / ver-
„ toonen sig 4 boeten boven 't water / 2 harde sand-
„ platen / daar men genoegsaam een heerlijk wa-
„ ter-pas sou kunnen maken / daar zijn ook aan
„ de strand eenige slegte verweer-plaatsen / met
„ Geschut versien / edog die niet ter wereld naar
„ de Wis-konst zijn opgesteld / hebbende nog
„ daar en boven een groote menigte van metale en
„ yfere Kanon / dog op de wijze van Banyer meest
„ onder de aarde begraven.

Beschrij-
ving van
Atchin.

Rijkdom
van Koop-
handel.

Schoone
Rivier.

2 Sand-
plaatsen.

Eenige
verweer-
plaatsen.

„ Dese gemelde bloet neemt sijn oorsprong van
„ de Bergen / dewelke eenige mijlen daar van
„ daan gelegen zijn / en schepd de Stad van mal-
„ kanderen / binnen de Stad heeft men geen sterk-
„ tens als sterke hegte / digte en vierkante Pag-
„ gers, daar de aansienlijkste woonen / by wijlen
„ tot verdediging eenige metale stukjes op haar
„ Pitsaar-hupsen hebbende.

Oorsprong
der Rivier.

„ Men vind hier by naar alderhande Volkeren /
„ maar voornaamentlijk / Deenen, Engelsen, Su-
„ ratse en Bengaalse Mooren, dewelke heele goede
„ voor- regten hebben / en insonderheid de eerst-ge-
„ noemde / vermits sy alle jaaren met haar 3 of 4
„ Scheepen komen / vol en soet gelaaden van de
„ kust Chormandel, hebbende 't ruym vol stuk-

Verscheide
Volkeren
aldaar.

Scheepen
van Chor-
mandel.

„goederen van alderhande Lijwaat en Kleeden /
 „en daar neevens peder 4 of 500 Slaaven / heb-
 „bende hunne saakjes meest van de Maand Octo-
 „ber , of / tot in 't begin van January verrigt.
 „waar naar sy dan weder Zee kiezen nergens
 „anders meede gelaaden/ als Lebens -middelen en
 „ballast/ upt genooten eenige ligjes met Gond /
 „vernits dat sy by wijlen jaarlyks 7 of 8 Pi-
 „cols, tot het voorszetten van haar koop-handel
 „upt Atchin verboeren. Kan ook met opregtig-
 „heid betuygen/ dat den Sabandhaar, als een
 „bysondere Dziend van my zijnde / verklaard
 „heeft / dat'er jaaren zijn geweest ('t geen hy sey-
 „de upt syn Register / daar van gehouden te kon-
 „nen bewijzen / te meer / om dat het volgens 't
 „opgeeven van de Deenen selfs geweest is / die
 „hem de kisten hadden helpen versegelen) dat'er
 „tusschen de 70 ende 80 Bhaaren louter goud van
 „Atchin weg gehaald en verboert zijn / welke dier-
 „baare stoffe onder den Gouverneur/den Raad en
 „de koop-luyden verdeelt werd/ 't geen dat sig ge-
 „meenlyk op dese naarbollgende wyse toedzaagt.
 „Een koopman / (dat gemeenlyk meest Jen-
 „tiven zijn) 7 Slaaven binnen de Stad/ aen die
 „daar toe gestelde volmagten van den Gouver-
 „neur / geleevert hebbende / waar van ook nette
 „aanteekeninge aan de poort gehouden werd /
 „ontfangt daar op 100 Rijksdaalders/ waar vooz-
 „geseyde 7 Slaaven verbonden zijn: als nu den
 „tijd genaakt / dat de Scheepen sullen vertrekken/
 „dan brengt peder koopman 't getal sijner Slaaven
 „op / waar af de schult / en vooz de uptgeschooten
 „penningen d' Edele Compagny 25 ten 100 trekt/
 „moetende boven dien vooz de vragt 20 Rijksdaal-
 „ders betaalen/ behalven de onkosten van de mond-
 „kost / tot haar lebens onderhoud noodig ; met de
 „aankomst van dese Scheepen / werden de Slaa-
 „ven gesaamentlyk in een daar toe gestelde Kam-
 „pon, of Quartier gebracht / naar 't welke gemel-
 „de lijf - eygene in 't by - zijn van de Kapiteyn

Haar Koop-
manschap.

Groote
rijkdom van
Goud bin-
nen Atchin.

Verhande-
ling van
Slaven.

„ en de Commis, of Factoor van 't Schip / in 't
 „ openbaar opgebepld en aande meest biedende ver-
 „ kocht werden komende gemeenlijk 70 / 80 / ook 100
 „ Rijksdaalders een kloeke Jongen te gelden / wer-
 „ dende hier gemeenelijk een aantal van 15 of 1600 /
 „ ja by-wijlen tot 2000 stukis toe onder de Inwoon-
 „ ders omgeset / die sy dan in de Goud-mijnen
 „ tweeten te gebruiken / den Factoor ontfangt booz
 „ sijn geleverde waaren aanstonds Goud in de
 „ plaats / onder behoorlyke aan-teekening / waar
 „ meede hy sig met sijn wederkomst by den Heer
 „ Gouverneur en desselfs Raaden op Kranke-
 „ baaren moet verantwoorden / en dus doende kijgt
 „ de Edele Compagny haare gerechtighepd en de
 „ verdere Maat-schappers peder 't geen / dat hem
 „ wettig toekomt: op een gelijke wijze handelt men
 „ ook met haar kleeden / en Upwaaten / waar booz
 „ men althd den staat van haar handel op Archin
 „ kan te weten komen / en hoe groot 't Capitaal
 „ is / daar sy mede gaan slepen.

Hoe de
 selve opge-
 veyld en
 verkogt
 werden.

Worden in
 de Goud-
 mijnen
 gebruykt

Verdeeling
 van het
 Goud.

„ De kloekste Scheepen / die der mogen zijn / vol-
 „ gelaaden weesende / werden binnen den tyd van
 „ 3 Maanden niet alleen geledigt / maar booz 't
 „ meenigbuldig slegte / en vertieren van alderhande
 „ gewilde Kroomman-schappen haare goederen ver-
 „ kocht / mits veerdige betaalinge / also naar de
 „ levering 't goud daar booz moet in de kist heb-
 „ ben.

Goede
 Handel.

„ Het gangbaar Munt / dat hier meest in swang
 „ gaat / zijn Goude Maasen, doende peder een vier-
 „ de Rijksdaalder / dog zijn deselve van sulke goede
 „ Alloy niet / als het ongemunt goud / 't welke ten
 „ meesten deelen spruyt / dat de Koninginne de
 „ magt / van Munt te laten slaan / aan haar
 „ selfs behoud / en dien volgende haar boozdeel daar
 „ van heeft.

Gangbaar
 geld.

„ Wat sal den ondergeschreeven van de weel-
 „ dyge en niet min bloepende Kroom-handel van de
 „ hoogmoedige Archinders langer seggen? bermits
 „ dat hy met sijn 2 Jaarig verblyf aldaar erba-
 „ rent-

Redeneering
des Schrij-
vers over
den Handel
te Atchin.

„renthepd genoegzaam vermeynd gekzeegen te heb-
„ben (niet tegenstaande / dat noopt op herden geen
„Handelaar geweest is) om vooz d'Edele Com-
„pagny 5 of 6 maal 100000 Rijksdaalders met
„120 winst aan koopman-schappen te ver-
„tieren. Eoog / of peder een daar toe de ver-
„eyste onderbinding en trouw / om hunne Heeren
„en Meesters belangen boven de haare te agten /
„soude begaast zijn / werd by my in twijffel ge-
„tochten / maar kan daar met opregtighepd by-
„voegen / indien 't my by stond en daar by ge-
„neegen was / geld te winnen (of om beter ge-
„segt / werlt maakite van mijn tijdbelyk welbaa-
„ren aan de wispelturighepd der golven op te offe-
„ren / geen liever woon-plaats soude willen kiesē /

Atchin by
de Roy in
hoog-
agting.

„als Atchin, niet dat ik juyt dese hoek van Suma-
„tra boven alle plaatsen wil upkhippen; want
„somwijlen kijgt hier den Handelaar een merke-
„lijke schaade en verlies / dooz toedoen van een party
„Dieven / waar van 't Land hier vol is / onaemge-
„sien dat'er seer goede en strenge wetten / vooz
„sulke Boeven / dooz de hooge Overighepd ge-
„geeven en gesteld zijn / want die de waardye
„van een Theyl of 4 Rijks-daalders van pemand
„verbreemend en daar van obertuygt zynde / werd

Straffe over
de selve.

„sonder eenige genade de hand afgekapt / en naar
„mate 3 en 4 Theylen gestoolen hebbende / is son-
„der teegen-sprecken hand en voeten quijt / maar
„komt den Dief-stal 10 Theyl te bedraagen / werd
„deselve leebendig gespit / werdende dese van handen
„en voeten beroofde / en vooz de Republiik onnut-
„te menschen op een Eyland / genoemd Poelowey ,
„gebannen / moetende dusdanig op een ellendige
„wijse hunne kost soeken / en werden ook wel van
„de voozby-barende vissers gespijst / ofte moeten
„jammerlijk van honger en koumer vergaan /
„dog tegens dese geveesde onheplen heeft een
„breemdeling / benevens een andere inwoonder dat
„vooz-regt; om dese nagt-avanturiers binnens
„hups / of erf betrappende / bypelyk van kant te

Regt der
burgers
tegen dese.

„ma-

„maken / sulks dat de beste middel / die men te-
 „gens dese hinder - paal kan te werlt stellen / is
 „een goede wagt voór sulke roof-vogels te hou-
 „den / want het bekent maken van diergelyke
 „voorzval aan den Criminelen Regter / werd d' neer-
 „gelepde misdadige op staande voet uyt het hup
 „gesleept / daar hy 't seft begaan heeft / en wij-
 „ders tot een Exempel van diergelyke quanten
 „aan een Misk gehangen.

„Ik hebbe aan de voorszreeben sijde Atchin een
 „Republyk genoemd; en so U Ed: Hoog Agt-
 „baare eenige Staat-kundige bedenkingen op den
 „staat van die Regeering gelieven te maken / ben
 „ik van gedagten / dat mense ten regten sodanig
 „dient te noemen / want men soude haar dienen
 „te vergelyken / by de fabel van Esopus, wegens
 „'t versoek van de Kik-vorssen aan Jupiter, om een
 „Koning te moogen hebben / ten eynde om haar
 „tegens haare Vyanden te komen beschutten / de-
 „se wel siende / dat sy niet en wisten / wat sy be-
 „geerden / een groot stuk hout in 't water liet vallen /
 „'t geen wel eenig ontsag in 't begin baarde / maar
 „naderhand door sijn onbeweegelykheyt / van sijn
 „onderdanen selfs belacht en bespot wierd. Even
 „is het hier mede gelegen.

Atchin de
 naam van
 een Repu-
 blyk gege-
 ven.

By de fabel
 van de Kik-
 vorssen
 geleken.

„De Koninginne heeft wel een groote naam /
 „maar wepnig magt en gebied / en ordonneert
 „wel / maar wert niet eerder gehoorzaamd / als
 „wanneer dat 'er yemand van haare liebelingen
 „daar by geïnteresseert is / sy dyaagt wel in de
 „stijls-vergadering voór; maar 't Raads-besluit
 „moet sy van haar Hobelingen afmagten / en kan
 „niet onaardig hunne Pitslaaringe werden ver-
 „geleken / by de stijls-vergaderinge van de Kroon
 „Poolen, so door menig-vuldig getal der Raads-
 „heeren / als ook om wanneer een der Waywo-
 „den uyt eenige baat-sugtige insigten / 't verhan-
 „delde in den Raad af-keurd / der niet kan wer-
 „den beslooten / en de vergadering vrugeteloos
 „schepden moet; want hier heeft yeder mede een
 „stem /

Regeering
 van Atchin
 by die van
 Poolen ver-
 geleeken.

"stem / en 't moet ook een saak zijn / die so baat=
 "blijst hun gesamentlijk wel-weesen betreft /
 "eer dat sy met den anderen eens zijn / dat 'er by=
 "naar niemand tegens derst spreken ; maar in
 "andere twiſſel-agtige voorvallen zijn de verdeelt=
 "heeden en scheuringen so groot / dat 'er somwij=
 "len eenige dagen voor-by gaan / eer dat hunne
 "meening en goet-binden stand grijpt ; die in Rijk=
 "dom buyten anderen opsteeken / hebben seker=
 "lijk meerder autoriteit als d'anderen / vermits
 "dat 'er een party leeden op den raad van haar
 "leven moeten / als ook om dat sy gemeenlijk
 "gestreikt en gestijft zijn / door haar eigen en
 "Drouws bloed-verwanten / sulks dat 'er geduu=
 "rig twee-spalt onder die Heeren hups-best.

Geduurige
twee-spalt
tussen hen-
lieden.

Verzoek
over een
Koning te
verkieſen.

"Naar-demaal / als gezegt / de Berge-en Land-
 "lynden niet een aansienelike trouw somwijlen
 "naar Atchia koomen slapen / een Koning be=
 "geerende / heeft het nu verscheydenmaal verwon=
 "dert / dat sulks geen opt-werking heeft / maar
 "ik vertrouw / dat daar niemand aan derst tillen /
 "om dat een pegelijk eben graag naar dat lekker=
 "beetje soude zijn / of ten minsten yemand opt
 "sijn maagschap tot die waardigheyd soude wil=
 "len indringen / 't geen van d' andze so niet ver=
 "staan werd.

Hoe tegen
gehouden.

"Wijders moet ik van dese natie getungen /
 "datse trots en hovaardig zijn / en daar by on=
 "gemeen schlander en vernuftig in stuk van
 "koop-handel te drijven / maar daar by leup en
 "seer traag tot den Arbejd / nergens op inlander
 "denkende / als op hunne wellusten / en daarom
 "meest verwijft sonder de minste dapperheyt / ver=
 "mits dat sy in vermoogen / en Rijk-dommen
 "haare naburen te boven gaande / en om de wel=
 "ke sy dagelijks van deselve besogt werden / so
 "laat-dintheit zijne te denken / dat haar nie=
 "mant deeren kan / en so 't anders upvalt / of
 "dat het tot de daadelijke saaken komt / bespeurt
 "men met den eersten een algemeene verbaasheid

Imborst
van de
Atchinders.

Han bloo-
hertigheyd.

,, onder

Geval van
een Zee-
roover.

„ onder de gemoederen / waar van in mijn aan-
„ weesen aldaar een preuue gesien heb / ten aan-
„ sien / dat selter Manacaibisch Zee-roover haar
„ Laboe, of goud-mijn / niet-jegenstaande / datse
„ met 5. of 600. Man beset was / ontweldigde/
„ en waaren eenige maanden besig / om haar daar
„ van daan te krijgen / en was nog niet 't eene-
„ maal booz mijn vertrekt gedaan.

„ Uyt alle 't welke ik met goede reeden een o-
„ verflag maken kan / dat men niet weynig moep-
„ ten en onkosten / die Stad en daar aangrenzende
„ Landen / soude konnen overvallen en genoegsaam
„ beteugelen / haar ontbreekt geen Kanon van al-
„ derhande soort en ook Mortieren / maar dooz
„ haar onkunde / van met d' Artillerp om te gaan /
„ so leggen haar schoone metaale Stukken / als
„ reets gesegt / is in 't Zand / of onder 't gras be-
„ graaven.

Aanmer-
king des
schrijvers
over het
bemaatigen
van Atchin.

„ De Sabandhaar , die my wonder wel besint
„ hadde / sogt my genoegsaam / om uyt naam van
„ de Koninginne te beweegen / om daar een her-
„ stelling van te maaken , diktwilg my ook het
„ booz-werp / dat hy met sijn Soon tooz hadden
„ booz houdende / mitsgaders / of ik niet sonde
„ konnen te weeg brengen / dat de *Edele Compagny*
„ sijn party , of die van de Vorstin soude willen
„ kiezen , also dat haar Hoogheyd om een Huu-
„ welijk met sijn Soon (dat een wakker en blug
„ Baasje was) aan te gaan , t' eenemaal geneegen
„ bleef ; so verontschuldigde ik mijn selfs op het
„ eerste booz-slag / wegens seker onpasselijcheyt /
„ die ik booz-gaf / te hebben / en op het tweede booz-
„ stek / stelde ik hem uyt / onder beloften / van daar
„ over te sullen schrijven.

Verfoek
van den
Sabandhaar
aan de Roy.

Dat de Roy
afwijst.

„ So ik het niet gedaan heb / Edele Hoog Agtbaare,
„ is het niet by gebrek van een goede neyging / booz
„ de Nederlandsche Compagny , maar eer uyt mis-
„ noedighed geschied / naardemaal ik quam t' ont-
„ waaren / dat mijne ernstige boozwerpen / belan-
„ gende 't Rijck van Banyer en Succadana gedaan /
„ dooz

door U Edelens niet aangenoomen / of om beter
geſegt / niets vertrouwd wierd / ja ſelver van mijn
pardon niet konde erlangen / ſchoon ik ſo dikwils
ſmeeking daar om gedaan hebbe / en hier midde-
wile geen gelegentheid bindende / om naar het
Vaderland te geraaken / beſloot ik eens ter deegen
t' ontwaaren / of de Franſſen wel in der daad
ſodanig / als ſij uytterlyk door-gaaben / 't meen-
den / daarom geliet ik my / ontblood van penning-
gen te weſen / en over ſulks van haar een ſomme
van 4000 Rijks-daalders van haar te leenen / maar
bond haar ten eerſten gewillig / ja wilben my deſelbe
ſchenken / en nog meer / ſoo ik deſelbe van nooden
hadde / dog ik verontſchuldigde my daar van / in
tegendeel paſſeerde ik een Hand-ſchrijft van de be-
wuſte ſchuld / en bedong daar by / ſo wanneer die
penningen op *Bengale* quam te voldoen ; als dan
vry en vranc ſoude mogen gaan en ſtaan , geliĳk ſe
ook door U Edele Hoog Agtbaare Reſident tot
Belleſoor, Sr. Hendrik vander Meer, voor mijn
Rekening zijn betaald.

Verſoekt
eenig geld
van de
Franſſe.

Vat de
Franſſe met
de Roy in
den ſin
hadden.

Neemt het
geld van
de Franſſe
aan.

Ik kon in allen deelen wel beſpeuren / dat my de
Franſſen in haare ſchulden ſogten in te wikkelen /
en wanneer ik als dan onbermogens ſoude geweest
zijn / ſodanig een geld ſomme te konnen wederom
geeven / my als dan te verpligten / om in haar
dienſt te treden : om haar in hunne waan te laa-
ten / ſo nam ik de gemelde ſomme van haar / de-
welke ik ook ten eerſten aan een Bengaals Koop-
man toe telde / met verbinteniffe / dat hy my voor
d' Intreſt van die penningen met hem vry ſoude
over voeren , en wijders met ſijn Schip eerſt op
Tanaffary , en van daar op *Bengale* : want daar toe
leende ik hem mijn Volk.

Daar de eerſt-genoemde plaatſe moeſten wy ver-
trekken / om aldaar een Franſſen Ambaſſadeur af
te wagten / welke was den berugten Pater van de
ſoo genaamde Societeyt JESUS , genaamt Ta-
chart.

't Was op den agtienden van de Maand Augustus
 1696 dat dan/niet sonder van dixer se gedagten geslin-
 gerd te weesen / de Geberen van Atchin verlieten / en
 naar eenige dagen zeplens / quamen wy gelukkig
 booz Mergou ten Ankier / alwaar met onse aan-
 komst alhier een Engels Schip vonden / de Mu-
 cot genaamt / zijnde een Fregat / dat van
 Bombahia naar China gedestineert was / op dat
 Schip waren door den Gouverneur van Bomba-
 hia 9 Quaat-willige en gedwongene Persoonen
 geset / dese 9 Gasten maakten / met den anderen
 een aanslag / ofte een complot (waar by sp eeni-
 ge bloek-berwanten aan hunne snoer van 't
 Scheepz Volck kzeegen) om haar meester van
 't Schip te maaken , en dat juist op een Nagt / so
 als sy booz Atchin laagen en dreeben / van mee-
 ning zijnde / om daar binnen te koomen , den Ka-
 pitteyn en de Stuur-luyden door 't gestadig waken /
 vermits dat hard weder hadden gehad / vermoepd
 zijnde / waaren in slaap gevallen : waar op 2 ge-
 resolbeerde Gasten / peder met Pistool en Ban-
 sonetten versien / in de Kajuit traaden / en schoo-
 ten den Kapiteyn in sijn slaap soodaanig / dat hy
 daar na d'eenwige slaap heeft geslaapen / werden-
 de dus jammerlijk door moord-en schiet-geweer
 van 't leeven beroofd / en onderwijlen waren de 7
 andere op 't gerugt van de schoot in de Konst-
 pels-kamer gevallen / en maakten haar ten eersten
 meester / van 't hand-geweer en Bus-poeder / waar
 naar de Moordenaars 't overgeblevene Volck gesa-
 mentlijk dwongen / om onder de Bak te gaan , al-
 waar sy verbolgens gesamentlijk riepen / dat die
 geene , dewelke genegen waaren , met haar aan te
 spannen , vrijelijk uyt-treden mogten : waar toe
 sig een getal van 35 Persoonen liet beweegen / wer-
 dende 19 man / waar onder des Kapiteyns Zoon
 meede was / booz gedwongen / om datse van de
 partij niet wilden zijn / in de Schuyt over te gaan ,
 en daar meede te vertrekken , gelijkerwijs als ik
 se / doemmaals op Atchin zijnde / hebbe sien aanko-
 men /

Vertrekt van
 Atchin.

komt te
 Mergou.

Voornee-
 men van ee-
 nige Vloek-
 verwanten.

Boosheyd
 van 2
 rouwe
 gasten.

Den Kapi-
 teyn dood
 geschooten.

't Gedrag
 van de 7
 andere
 boos-wig-
 ten.

35 Perso-
 nen begee-
 ven sig by
 dese boos-
 wigen.

men / en met een bedroefde taal hun weder - baaren hooren verhaalen.

Waar sig
dese hoof-
wigten heen
begaven.

Maar dat de Belhamels hun Kapiteyn gemassacreert en d' Officieren / als gesegt / verjaagd hadden/ begaaben sy haar met gemelde Boodem naar Tanasary en bragten daar by den Vice Roy , die daar wegens den Koning van Siam sijn verblijf houd/ en ook by de 2 Gouverneurs/ die over Mergu gebiedten (zijnde de plaats/ dewelke voor aan de Zee gelegen is) so veel te weeg; dat sy daar naar hunne eegen wel-geballen kogten en verkogten / onbeschroomt ende ongemoept gingen ; 't geen dat ik met meer andere Engelse Schippers sogt te beletten / maar te vergeefs.

Voornee-
men van
de Roy met
enige
andere.

Wy maakten derhalven een verbond / om dese Booswigten te overrompelen ; waar toe ik als Hoofd verkoren wierd / 't geen ons qualijk soude hebben konnen mislukken / naardemaal dese meesters hun gestoolen Schip hoog en droog / om te kalfsaaten / hadden geset / en al haar kuyd en ammonitie van Oorlog onder een Tent aan Land gebragt. Waar by nog quam / om dit voornemen des te meer behulpzaam te zijn / dat sy by-wijlen so overstallig beschonken waaren / dat sy als stomme beesten haar te slaapen leyden.

Dog veran-
dert van
gedagten.

Edog en kon egter niet besluyten/ sulks byten kennisse van de Merguise Gouverneurs te onderstaan / 't geen my dan bewoog / om het gedoente van dese verloose sielten op het lelijkste af te maaken / en daar nebens by-boegende / dat een yegelijk af-schrik voor diergelijke Vagebonden behoorde te hebben , naardemaal dat sy algemeene Vyanden waaren van 't menschelijk geslagt ; maar dese omgekogte Regenten / beseffende / dat sy veel voordeel en winst van dit geboefte bereyts / gehad en nog verwagte waaren / wilden daar geensints toe verstaan ; en so doende wierden wy van ons besluyt en de uyt-werkingen van dien / tot ons leetweesen versteeken.

Waarom
het selve
agter bleef.

In-middels quamen eenige van dese Guppen my upt den naam van haar gefelschap verfoeken / of ik geen geneegentheyd hadde, om haar Opperhoofd te weesen, met beding / dat ik een derde-part van al de buyt soude hebben; mitsgaders ook / dat sy met het vermeersteren van 't Schip, een Kapitaal van 60000 Rijks-daalders gangbaar geld hadden gevonden, waar van sy my meede een derde wilden geeven, haar ontbrak geen couragie, om yetwes te onderneemen, haar Schip was ook hegt en sterk, en daar by wel beseylt, daar ontbrak haar niet anders als een ervaaren Gefaghebber, dewelke de Landen en Vaar-waaters in dese gewesten bekend was, en waar van sy wel wisten, dat ik een grondige ondervinding hadde; maar ik sloeg haar aanbiedingen heel koelties af / onder voorwending / dat mijn gedagten naar 't *Vaderland* strekten.

Verfoek
deser Boof-
wigen aan
de Roy.

Dat hy af-
sloeg.

Maar dat sy hun Schip gehalesaat / schoon gemaakt / en van alles wel voorzien hadden / dreeven sy de Rivier af en gingen recht voor de mond van deselve ten Anker leggen / eens-deels om op de uytloopende Scheepen te passen / als ook insonderheyd om dat de weet hadden / dat'er 3 rijt-gelaadene Scheepen (den Koning van Siam toebehoorende) van de kust Chormandel te verwagten waaren / gelijk het kort daar aan quam te bliken / vermits dat een van dese Scheepen / niet verdagt zijnde / wat voor een Vogel dat daar voor de Rivier lag / meende binnen te koomen; maar die pas wierd hem wel haast afgesneeden / ten opsigte / dat de Zee-Schuypers hem met haar geschut ten eersten dwongen / te strijken, en voeren naar hunne eegen goed-dunken aan boord / van waar sy upt de Siammer ligteden en weg sleepten alles / wat haar goed dagt / blijvende de Gouverneurs aanschouwens van soo een droevig Schou-spel en doenmaals / dog te laat / selfs beklaagende / datse mijn raad niet voor goed gekeurd hadden.

Drijven met
hun Schip
de Rivier af.

Neemst een
Schip van
den Koning
van Siam.

Twist
tussen 2
Gouver-
neurs.

Hun Verfoek
aan de Roy.

Als mede
die des
Konings.

Dat hy aan-
nam en als
Admiraal
van zijn
Vloot
aangestelt.

Maar 't noodigste van alles was/ dat die 2 trouweloofse Gouverneurs malkanders gicrigheid berweeten/ en so doende wierd haar snoode handel aan peder een kenbaar/ ondertussen wierd haar Meesters goed beroofd/ en hadden met boozdagt die Roovers so lang aangehouden/ 't geen haar niet blyten vreesse bzagt/ dat sy hunne hoofden daar door souden komen te verliesen. 't Geen haar dede beslupten/ van my seer uytdukkelyk te komen verfoeken/ dat ik dog als hoofd van de *Siamse* Koninklijke Scheeps-magt, my soude gelieven te laten gebruyken. Want de 2 Gouverneurs quamen niet alleen in mijn huyg/ om my daar toe te beweegen/ maar den Koning selfs met die nadre aanbieding/ van de Wimpel onder de Vlag te voeren, en de keur te hebben, op wat voor een Schip, dat ik soude gelieven te commandeeren: en dewyl dat dit een saak was/ dien ik niet wel afstaan konde/ so wierd ik als Admiraal boozgesteld/ en ging aan Boord van een wel-bezeyld en handig Konings Jagt. Also dat het grootste Schip t'eenemaal lomp en naar sijn Roer niet wilde luysteren/ daar by booden haar 2 Engelse en 2 Moorse Schippers aan/ om met haar Scheepen den Koning te helpen dienst te doen, mitsgaders ook 2 Chaloupen en 20 stukg kloelke Oorlogg Daar-tuygen/ dewelke gesamentlyk met 's Konings Kanon/ Kruyt/ Lood/ en Volk bemand/ daar onder een goed getal Europeanen, en Portugeesen en Toepassen waren/ als zijnde Luyden/ die op Tanassary en Mergen woonagtig zijn; en dewelke op 's Konings ordre ten eersten gereed moesten zijn om te marcheeren/ wannere den nood sulks komt te vereysen.

Gaat met
sijn Vloot
onder Zeyl.

De noodige Zeyn-brieven aan de Bebel-hebbers uitgedeelt hebbende/ waar naar sy (ingeballe het op een treffen quam) haar souden hebben te reguleeren/ haalden wy onse Ankers t'huyg/ en gingen in de Morgen-stond onder zepl/ wesende van sodanigen Instructie versien/ als het Af-
schijft

ſchriſt inhieldd / en dewelke ik niet ondienſtig geaght hebbe / tot U Hoog Edelens vermaakt hier nevens te voegen.

TRANSLAAT ACTE,

Door de Siamſe Regeering aan JACOB de ROY, ter hand geſteld, om hem daar by te qualificeeren, een Engels Roof-ſchip van de Tanaffaryſe Reede te verdrijven, namentlijk,

Defen Brief komt wegens *Operamerit, Vice-Roy*, miſsgaders den *Gouverneur Olon Hatenath Montry*, en *Joekoebak Calang*, dewelke over deſe Stad gebieden, en die deſen aan *Jacob de Roy* verleend hebben, op dat hy uyt kragt der ſelver met Scheepen en Volk, die wy hem mede geeven, komt te beletten, dat het *Engels* Roof-Schip geen hinder of moeylijkheyd aan des Konings Scheepen komen aan te doen, en ook des nood zijnde, te bevegten, nogtans met die uytgedrukte ordre; dat hy niet ſal vermoogen, om genielte *Engelſe* aan te taſten, by ſo verre hy onſe Konings Scheepen vreedig in de Rivier ſal laten binnen komen, en ſal *Jacob de Roy* op een Jagtje, als Opper-hoofd over alle de Scheepen en Vaar-tuygen, miſsgaders de *Komorkans*, en Oorlogs Volkeren gebieden, ende dien wy verſtaan, ende ordonneeren, datſe hem alle gehoorſaamheyd bewiſſen, dewijl wy ſulks tot behoudeniffe van ſijne Majesteys Scheepen en goederen noodig geoordeelt hebben, ſodanig te behooren, en werd *Jacob de Roy* by deſen gelast ende bevoolen, om ſig naar den inhoude deſes te reguleeren.

Deſe Brief is op een Donderdag geſchreeven / den 15 van de Maand December 1697. volgens haar tijd-reekening het 2224 Jaar door haar genaamt Sraat.

Vervolgens Tranſlatie gedaan door alhier ſig onthoudende, Siammers buyten deſe Steede.

Schimpig
schrijven
der Zee-
Roovers
aan de
Gouver-
neurs.

Dog dese gemelte Oorlogs-berepdselen waaren altemaal te vergeefs / vermits dat de betwiste Engelse, naar 't pleegen van hunne Robery/ gelegentheid kzeegen / om aan de Gouverneurs te schrijven / haar luyden niet wepnig beschimpende/ ter saake sy boozgaaven / t' eenemaal niet wel vergolden te zijn geweest, voor al de geschenken, die sy aan haar gedaan hadden: so sy een Schip voor de Rivier van den Koning aengetaft hadden, en daar uyt eenige goederen hadden genoomen, sulks was eenelijk gedaan, om aan haar vergoeding te komen, en konden sy nu Gouverneurs aan den Koning haar Meester alle de presenten, en vereeringen weder oversenden, die sy van haar Engelse hadden genooten, als wanneer sy een overslag maakten, dat den Koning der niet by soude benadeelt zijn.

De Zee-
roovers
vertrekken.

Daar het schrijven van welke Brieven ook van de Dissers vernemende/ wat'er gaande was / so en wagtense ons niet eens in / maar gingen goeds tijds daar van daan / vermits dat wanneer wy de Rivier uyt quamen / haar daar niet meer vonden.

DeKoy
keert met
sijn Vloot
onverrigt
saake na
huys.

Alangesiën dat mijn Commissie maar mede bragt / om het inkomen van de Rivier te beveyligen, so en dofst ik haar niet vervolgen / maar keerde sonder pets uytgerigt te hebben wederom naar huys / en gelijkt 't spreek-woord segt / eens Burgermeester, altijd Burgermeester, so wierd my niet alleen meerder eer beweesen/ als een ander gemeen Schipper / maar met de komste van den so lang verwagten Franssen Ambassadeur, namentlijk Pater Tachart, wierd ik van den Vice Roy versogt / dat ik soude maar hebben gelieven t'ordonneren op wat wijze, dat men een van die Character soude hebben, of behooren t'ontfangen, en naar dat ik die Heer onderregt hadde / op hoe danig een manier men sig daar in moest gedragen/ wierd my de zorg / om de plegtigheyd te laten geschieden, aanbevoelen.

De dag tot de Landing beraamd / had ik 21. Op wae wijze de Franſſe Ambaſſadeur wierd ontfangen.
 ſtukſ metaale Kanon langs het Zee-ſtrand / op
 een heubel laaten brengen / en de trompen naar de
 plaats geheert / daar de Heer aan moeſt lan-
 den; bukten dien een dubbelde ry gewaapende
 Mannen laaten in geleederen ſtellen / van 't
 Strand af tot de Stads poozte / en ſo als hy ſijn
 voet aan land geſet hadde / liet ik het Kanon ſpee-
 len / en begaf my doen met een aanſienelyk gebolg
 naar hem toe / ſijn *Eerwaardigheyd*, uyt de naam
 van den *Tanaffaryſe Vice-Roy* en Gouverneur, wel-
 kom in 't Koninkrijk van *Siam* heetende.

En naardemaal op ſijn Europiaans inden dog
 was / vroeg hy my ten eerſten / naar mijn ſtaat en
 Bediening / daar ik hem kortelyk op diende, ſeggen-
 de / een Man te weſen, die te vooren de eere ge-
 had hadde, om een Compagny van 100 koppen, Vraag van den Ambaſſadeur aan de Roy-
 ten dienſte vande *Hollanſche Compagny* als Ka-
 piteyn te commanderen. Edog dat door het toe-
 doen van eenige wan-gunſtigheeden nu genootſaakt
 was, mijn fortuyn in vreemde gewelten te ſoe-
 ken. Sulks dat naar het aſleggen van mijn pligt-
 plegingen / hem by de hand nemende / tot booz de
 Stads poozten bragt / daar hy vanden Vice-Roy
 en de Gouverneurs op hare Lands-wijſe ſeer be-
 leefdelyk ontfangen wiert / wanneer dat naar 't Pligt-plee-
gingen van
de Roy
aan den
Ambaſſa-
deur.
 aſleggen der pligts-plegingen / d'artillerij ſig booz
 de tweede - maal hoorzen liet / en ſo vervolgens /
 tot dat hy in ſijn daar toe aangeweſen logement
 gekomen was: bukten ſijne Hups-bediendens (die
 ſeer wepnig waren) had hy nog 8 Geestelyke Per-
 ſoonen by hem.

Den derden dag naar ſijn komſt / wiert ik door De Roy
van den
Ambaſſa-
deur ten
eeten
verſogt.
 een Edelman des Ambaſſadeurs gebolg ten eeten
 genodigt / werdende ſeer beleefdelyk op mijn kom-
 ſte ontfangen / en in een t' ſamen-ſpraak geraakt
 weefende / begon deſe Geestelyke / Edog niet te
 min weergadelooſe ſtaat-kundige Vader / my met
 een ſeer ſtatig en Vriendelyk gelaat te ſeggen / by-
 ſonder verheugt te weſen, dat ik ſo veel agting

Woorden
van den
Ambassa-
deur tegen
de Roy.

voor zijn persoon gehad hadde, van my op zijn begeerte hier ter plaatse te laten vinden, en om dies wille, dat met lof van mijn Persoon hadde hooren spreken, dien volgens ongemeen nieuwsgierig geweest was om my te sien, ten eynde om my uyt de naam van den Koning zijn Meester te versoecken, van my in zijn dienst te willen begeeven. En om des wille/ dat ik daar niet aan twijffelen soude/ presenteerde my die Prelaat, sodanige verzekering hier van te geven, als ik selfs soude willen hebben, en daar-en-booven ook genegen was, van my alle geleedene schaade en verlies, wederom te vergoeden, die my door de *Edele Hollandse Compagny* waren aangedaan, en soude my daarenboven in staat brengen, om van alle de menigvuldige verongelijkingen, en smaadheeden, die my aangedaan waren, wraak te neemen.

Aanbieding
van dese
aan de Roy.

Deftige
Reden-voe-
ring van
de Roy aan
den Ambaf-
sadeur.

Ik kon hier anders niet op antwoorden/ als dat ik hem ten hoogsten, en seer de-inoedig bedankte om dat hy *Ambassadeur* my die eere aandede, van dienst onder so een groot, en Edelmoedig Koning te presenteren, en ingevalle, dat dit geluk deel-agtig wierd, sekerlijk mijn uytterste best soude doen, van my in d'eene, of d' andre Helden-daad wel te dragen, om my so doende de eere waardig te maken, die my soude mogen aangedaan werden, en wat de verongelijkingen en weder-waardigheden aanbelangde, die ik vande *Edele Compagny* hadde geleeden, deselve sette ik t'eenemaal uyt mijn sin, ten opsigte het onnodig oordeelde, my selfs te verknijfen over een saak, daar toe geen hulpmiddel en niet te herhaalen was, d' *Edele Compagny* hadde in *India* so veel gesag en vermogen, dat sy haar weynig lietengelegen leggen aan een qualijk ge-intentioneerde dienaar; maar kon, behoudens de eerbied van zijn *Eerwaardigheyd*, mede niet bedenken, hoe dat zijn Majesteit en des selfs *Ambassadeur* haar selfs verwaardigden, aan so een gering persoon te denken, als ik was.

Daar de Pater my te gemoed boerde, dat al over lange Jaaren van mijn perfoon in *Europa* had hooren spreken, en dat de *Engelfe* mijn naam aldaar bekend gemaakt hadden, en dat den *Franffen Agent* eenen *Monsieur Gelfam*, dewelke op *Bantham* fijn verblijf hadde, ten tijden, dat die troubelen ter gemelde plaatfe voorvielen, een omftandig verflag van 't voorgevallene aan den Koning gedaan hadde, in welkers verhaal mijn naam en hoedanigheeden genoegzaam vermelt waaren, en dat den *Franffen* Generaal, *St. Martin*, en hy in den Jaare 1693 naar 't afgaan van *Poedechery*, ten tijden van haar gevangeniffe op *Batavia* 't zelfde in mijn opfigt hadde hooren bevestigen, en daar nevens ook verftaan hadde, hoe dat ik om de harde handeligen van d' *Ed. Compagny* aan my gepleegt, genootfaakt geweest was, van my op de vlugt te begeeven, sonder dat hy hadde konnen naarforschen, waar ik my onthield, als werdende op *Batavia* felfs, daar van verfcheyden gefproken, en 't geen dat dien Pater ook betugde/ aan fijn Majesteyt overgebriefert hebben, waar op hem van die Dofst/ten Antwoord gediend was/ dat feer geerne wenfte, veel diergelijke mis-noegde in fijn dienst te hebben, en inzonderheyd Luyden, dewelke omtrent het bedienen van eenige aanfienlijke ampten van 's *Compagny's* gedoente en de gelegendheyd der Steeden, en Forten een beproefde ervarentheyd hadden, als mede naar behooren omtrent die van een ander be-roep.

Alfo dat wel-gemelde fijn Majesteyt betuggt hadde/ geneegen te wesen, een vaste voet in *India* te hebben, en was het mogelijk, de Heeren *Hollanders* de voet dwars te fetten, en fepde gemelde Prelaat van hem felfs/ men moet immers beken-nen, dat haar heers-fugt, in dese gewesten omtrent alle regt-finnige *Europiaanse* Princen behoorde on-verdraagelijk te weesen, ten opfigte, dat fy niet mogen lijden, dat hier andere natien koomen, om haar voordeel (gelyk fy *Hollanders* deden) te

Antwoord
van den
Ambassa-
deur hier op.

Sijn gedag-
ten van
Indien.

soekken, en dat hy ook wel bebroeden konde / dat zijn Majesteyts gevoelen, omtrent het aannemen van oude en beledigde *Compagny's* dienaaren, het regte middel was, waar van men sig moest bedienen, ja, geen geld daar toe ontsien, want seide hy / so daar yemand ondervindig van heeft, so is het *Vrankrijk*, en ik beeld my in, vervolgde hy / dat ingevalle *Monsieur de Lattaye* sig van d'advijfen hadde willen bedienen, die hem *Caron* hadde gegeven, 't meestendeel van dese Landen onder de gehoorzaamheyt van de Kroon soude geweest hebben.

En voor so veel als *Europa* aanbelangde, dat zijn Majesteyt seer goede diensten van de *Messieurs Schomberg, Calvo, en Catinat*, alle *Uytlanders* gehad hadde, en ook nog trok van de *Ridder Bart*, en 't geene, dat hier wel 't meeste toe contribueerde was, van hare merites sodanig met weldaaden op te vullen, datse seer weynig aan haar eygen *Vaderland* quamen te denken, en dat ik ten vollen verzekert mogt zijn, dat den Koning op zijn voorschrijvens, my sodanig een gunst soude be- toonen, als ik mogelijk niet verwagtede was.

Stelde my derhalven in heur / of ik hier van daan naar *Bengale* wilde gaan, en onder haar bescherminge blijven woonen, ter tijd, dat hy daar over naar 't Hof hadde geschreven, of indien ik van daar met een *Engelsen* Enterloper naar *Persia*, om so vervolgens over *Ispahan* over Land naar *Vrankrijk* te reysen, was een saak, die hem mede wel bevallen soude. Verklaarde my die Pater, dat hy de eere gehad hadde, van in des Konings Cabinet met zijn persoon alleen te spreken, om over de *Indiaansche* saken te rede-kavelen, en op wat voor een plaats, dat men 't best behoorde te begrijpen, dat hy zijn Majesteyt daar op in de Kaart dese plaats hadde aangewesen, als in 't middel-punt van *India* zijnde, en van waar men gemakkelijk naar de kust en *Bengale* soude kunnen overseylen, buyten dien de schoone gelegenheyt der selve, mitsgaders ook de gesonde lugt-streek van dit Land, en
daar

daar benevens 't gemak van bequaam Timmerhout van stengen en masten &c. tot den opbouw, of 't verstellen der Scheepen dienstig, en dat hy zijn Majesteit daar op hadde verscheert / dat aangesien den Bisschop op *Siam*, de Prins hadde weten te beweegen, om een Ambassadeur van zijn Majesteit te versoeken, dat het de schoonste gelegendheyd was, die men bedenken konde, om daar een fortres op te werpen, dat daar op, den Koning zijn gevoelens voor goet en bondig hadde gekeurt, en dat hy nog benevens dien, hem de genade hadde bewesen, van gemelde *Pater* met hand-tasting te belooven, buyten de 6 Scheepen, dien hy hem mede gaf, op 't ontfangen van een gewenste tydinge, met 12 kloeke diergelijke Oorlogs kielen byte staan, en dewelke nog wel van 12 andere souden gevolgt werden, en ik sie der ook geen swarigheyt in, verholgde gemelde *Pater*, want ik hebbe, yetwes mede gebragt, dat bequaam is, om 't quaad gevoelen, 't welk de *Siammers*, van onse natie opgevat hebben, te doen verdwijnen, vergrootende de geschenken, dien hy voor zijn Hoogheydende verdere Staats-dienaars mede bragt, op 200000 Rijks-daalders, waar van ik eenige stukken gesien heb / dien ik selfs moet bekennen / dat ongemeen kostelyk waren / bestaande uit verscheidene *Curieuse Goud-dzaatse gewerkte Kabinetten*, rykelyk met sijne gesteentens beset / en buyten dien *Spiegels met Goude Lijsten etc.*

Kostelyke
geschenken
van den
Ambassa-
deur.

Als ons voornemen gelukt Heer Kapiteyn, verholgde den *Pater*, my op de schouder staande / dan sullen wy eens sien, of wy de *Hollanders* geen werk sullen kunnen beschaffen, ik meen altoos wel van jaa, al waarense schoon in *India* begraven.

Hy was egter niet op de natie / volgens zijn boozgeben / verbeeten / maar wel / dat hy een trek aan d' Edele Compagny schuldig was / ober eenige smaadheeden / die zijn Persoon aangedaan waren / sonder egter te willen seggen / waar in die besonden.

Gevoelen
van de Roy
over dese
redenen.

Sijn klag-
redenen.

Ik hadde tot nog toe alrijt getwijffelt / of dese vernuftige staat-kundige niet een van dese politieke discouren te bezde bragt / om de geheymen van mijn hert t' ontdekken / als uyt eenige oopregtigheyd; maar met slot van sijn reden / kon ik waarlijk de quaadheyd van sijn gemoed uyt sijn wesen sien blinken / waar op ik / om die Pater ter degen de Kap te vullen / insgelijks mijn beklag deedde / dat ook wel reeden van misnoegen hadde, wegens dat ik quam te merken en te bespeuren, dat mijn lange, ende getrouwe diensten soodanig beloond wierden, sijn Eerwaardigheyd doen verhaalende / hoe ik op Ceylon, en de kust Chormandel met den Admiraal van Goens en den Generaal Speelman in den Maccafaarse Oorlog als Vry-willige gediend, en gesworven had, en wijders / de voorvallen van Bantham, en hoe ik tot Kapiteyn gevorderd, en eyndelijk met Regts-gedingen, als andersints overvallen was geweest, verhaalende ik / 't geen my hadde doen besluyten, om *Batavia* te verlaaten, zeedert het welke verscheyde maalen om mijn *Pardon* hadde versogt; maar dat het schein, deselve voor my so lang, als ik leefde niet te verhoopen was, en dat ik selfs moest bekennen, dat de verkiesing, die sijn Eerwaarde gedaan hadde, om *Tanassary* tot een Hoofd-plaats te stellen, t' eenemaal, met mijn gevoelen mede over een quam, maar dat sijn Eerwaarde wel diende de grond eens te peylen, en wijders een ontwerp te maaken van een Fortres, en een plaats uyt te kippen, waar men gevoeglijk deselve soude kunnen bouwen, waar toe ik mijn geringe dienst aanbod, te weten / om een schets daar van te maken, en wijders door sijn Eerwaarde verbeeterd te werden, 't geen ik van hem gedienstig versogt.

Want ik dagt / gelijk U Hoog Edele wel bebroeden kunnen / dat indien ik mi daar toe liet gebruiken / als dan een Model daar van / also wel

Loofheyd
van de Roy

wel als de Pater soude hebben / en dewelke ik niet
ondienftig geagt hebbe hier nevens te voegen.

Peyld met
den Gefant
de Rivier.

Wijders ging gemelde Prelaat met mijn selfs
gemelde Rivier peplen / en vonden op de Bank
voorz aan de mond met laag water 4 en 1 vierde
4 en een half en altoos niet minder als 4 vadem diep-
te / werdende voorts dooz verschepte schoone en
hooge Eplanden bedekt / en dien volgens de Reede
voorz alle Winden beschut.

Eyland be-
quaam tot
een Fortres.

Onder dese Eplanden is'er een / dewelke wel
de hoogste is / en daar men op een Pistool schoot
na moet passeeren / dat daar een sterkte was / be-
quaam om de Ree / en de Rivier te behepligen /
ook soude konnen beletten / dat'er niet een Vaar-
tuyg soude konnen voorz by passeren / zijnde de kil
omtrent een Snaphaan schoot breed / en aan we-
der-sijde schoone harde witte Zand-plaaten / daar
men met gemak Ronduyten soude konnen maa-
ken.

Geen blinde
Klippen in
de Rivier.

In de Rivier zijn ter wereld geen blinde klippen /
nog andere plaaten en banken te misjen / so dat
men de stroom also wel by nacht / als by dag sou-
de konnen in en uyt koomen / dus doende meende
ik dat men te waater dese plaats niet soude kon-
nen beset houden / want niet alleen eens / maar tot
vier verschepte maalen met dien Heer deselve over al
gepeyl heb.

Wij practiseerden / waar dat men best de Stad
soude stigten / en vonden daar toe een schoone vlak-
te / effen in het inkoomen van de genoemde Rivier /
sulks dat de Fortificaties van het so na-by gele-
gene Epland de Stad aan weer-sijde soude konnen
beschermen.

De Gefant
is een In-
genieur.

Gemelde Pater een gaauw Ingenieur zijnde / sep-
de verschepte maalen / dat wanneer hy 2 of 3
Jaaren / maar besit van gedagte plaats hadde /
deselve onoverwinnelyk soude konnen maken / en so
ik als een Leerling van de konst sprekken sal / kan
met opregtigheyt des gemoeds seggen / en't welck
ik

De Gefant
maakt ſig
gereed om
na Siam te
reyſen.

ik aanneem te bewijzen / dat het doenlijk is / ter ſake / dat het reeds upt den aard ſterk is.

Ondertuſſen wierd alles tot de Reys van den Ambaſſadeur verbaardigt / om over Land naar Siam, te vertrekken / vermits dat men deſelbe in minder als 14 dagen kan aſleggen / en inmiddels wierd by haar goed gebonden / dat ik onder haar beſcherming tot Bengale ſoude vertoeven / ter tijd / dat d'Ambaſſade volbragt was / en maakten deſe Monſieurs Vrieven van aan-prijſing klaar / voorsz des Konings bediendens / tot Hougly en Belleſoor, my volle verſekering gebende / dat ik met open armen van d'Opper-hoofden aldaar ſoude ontfangen werden en met het weder-koomen van den Prelaat, volgens den uytſlag van ſijne *Commiſſie* nadere hulp-middelen te neemen, waar naar men ſig ſchikken ſoude.

De Roy
heymelijk
by de Groo-
ten der
Siammers
ontbooden.

De Siammeſe Viceroy, en Gouverneurs onderwijſten deſe Gefanten / en haar Inſtrumenten van de Geometrie met geen goeden oogen hebbende konnen aanſien / en petz van de voozneemens der Franſen uptgelekt / en tot haar kenniſſe gekomen zijnde / lieten my deſe Heeren heymelijk roepen / en vraagden my wel dupdelijk / of ik beter *Frans* als *Compagnys* gefind was? daar ik teegens haar betuygde / dat niet naar de *Franſſe* ſijde helde, maar daar en teegen, alſchoon van d'*Edele Compagny* verlaaten was, egter altijd ſugt voor mijn *Vaderland*, en Natie ſoude hebben.

Deſtige
woorden
van de Roy.

Groote aan-
bieding der
Siammers.

Op welke verklaring ſy my dan verſogten / dat ik haare ſterktens, en gefortificeerde werken in beſit voor de *Compagny* ſoude neemen, en daar van de Prince vlag ſoude laaten waayen, vermits ſy my den opdragt der ſelver gaarne, ende gewillig wilden doen; maar ik antwoorde deſe Heeren / dat daar niet toe bevoegt was, en dien volgens ſulks onmogelijk niet fou derven onderſtaan, en wat de vlag aanging, het hadde nu geen plaats, als wel in tijt van Vreede andersints zoude hebben: want komen de *Franſſen* hier, voegde ik daar by / met een

Antwoord
van de Roy
hier op.

Nader ver-
zoek der
Siammers.

Weder-ant-
woord van
de Roy.

een magt van Scheepen , sullen sy weynig om de vlag geeven , waar op sy my dan nader versogten / dat ik daar over aan den Gouverneur van de Kust van *Chormandel* , of naar *Batavia* soude schrijven ; dog ik gaf haar ten antwoort / dat mijn brieven niet geloofd souden werden ; maar dat het gevoeglijk en de beste wijze soude weesen , 't geen ook t'eenemaal van haar pligt was, d'aankomst van gedagte *Franssen Ambassadeur* aan den Koning bekend te maaken : soo medeenige van die Natie van voorneemen waaren, sig hier neder te slaan , men ootmoedig moest verfoeken, om een spoedige bystand , om nie door haar overvallen te werden. Op het ontfangen van die brieven, mijne Heeren, boegde ik daar by / sal sijn Majesteyt ten eersten het Opper-hoofd van de *Compagny* laten roepen, en hem sulks voorslaan, als wanneer ik gants niet en twijfel , of wy sullen wel haast Scheepen en volk hier hebben , en dan sal die *Ambassade* ook wel vrugtelooz afloopen. Maar mijne Heeren, seide ik verderg / tot belooning van dese mijne gegevene raad , verzoek ik ook gediensig , dat *U Ed.* insgelijks een beede aan den Koning , uwen Meester gelieven te doen, ten eynde dat sijn Majesteyt my tot een voorspraak, omtrent sijn *Hoog Edle* en *d' Edle* Heeren Raden van *India* gelieve te strekken , ten eynde dat ik mijn vergiffenis van de *Compagny* mogte erlangen , en waarlijk: mijn Heeren ik oordeele, dat gy my sulks qualijk kunt weygeren , om de wille, dat gy gesien hebt, hoe gewillig dat ik mijn leeven hebbe gewaagt, om den Roover te verdrijven , die *U* Reede onveylig maakte ; want al schoon dat het tot de daad niet gekoomen was, hadden sy egter kunnen bespeuren ; dat mijn meening goed geweest was. Wanneer dan de Heeren haare brieven klaar zijn, verholgde ik daar by / laat my daar de weet van doen, want ik ben ook genegen aan 's *Compagny's* Opper-hoofd daar over te schrijven.

Dese Heeren waaren in dier borgen ober dese woorden getroffen / datse peder om 't seerst op mijn
star-

Groot ge-
voelen der
Siammers
over de
woorden van
de Roy.

star-oogden en my wijders by der hand battende /
by den God des Hemels beloofden / 't selve soo-
danig te fullen doen.

Twee dagen hier naar wierd een Expresse naar
't Hof van Siam met meer-gemelde Heeren haar
letteren / en mijn brief afgesonden.

Order van
den Koning
van Siam
aan den
Ambassa-
deur.

Ik begon my te kittelen van een gewenschte uyt-
komst; maar wiert meer als oopt verbaast / te
sien / dat op dese brieven geen ander gevolg quam/
als dat de Franssen Ambassadeur dooz uytzulk-
helijke ordze van den Koning van Siam ge-
commandeert wierd / om met 't selfde Schip te
vertrekken, daar sy mede gekoomen waaren, ten
opzigte / dat sy dooz dien Dorst niet konden wer-
den aangenoomen / die geene te zijn / daar sy
haar vooz uytgaven / vermits dat met een Moors
Schip in sijn Haven gekoomen waaren / daar hy in
tegen-deel wel wiste / als mede ten bollen bersekert/
en bewust was / dat het den Konink van Frankrijk
aan geen bodems ontbrak, om sijn Ambassadeurs
te brengen, daar hy se wilde hebben, dat was in 't
Jaar 1685 wel gebleeken, en kon die Majesteyt
ook wel beseffen, dat soo een edel-moedige Vorst,
en magtig Koning, als den Franssen Koning was,
het hem tot een schande soude rekenen, sijn Am-
bassadeur aan soo een Prins, als hy was, op die
manier te fenden: maar dat het hem beter geleek,
datse onder dat voorwendfel wel yets anders in
den sin hadden, en daarom soo konden sy hoe eer-
der, hoe liever met haar voorgewende Geloofs-brie-
ven en geschenken vertrekken.

Order om
de Roy in
handen van
de Compag-
ny te leve-
ren.

Dog word
gewaar-
schouwt.

Wijders hadden de Gouverneurs heymelijke oz-
dzegeregen / om my in handen, van daar toe twee
uytgesondene Konings Dienaaren, te fullen leve-
ren, die my wijders aan 's Compagny's Opper-
hoofd op India souden overleveren, dog de Gou-
verneurs hadden de goedheyt / om my hier van tij-
dig te waarschouwen. Over sulks was mijn bur-
gerschap op Tanassary gaauw gedaan / en hadde
ook de voozigtigheyt gehad / om alijt een gezabelt
paart

paart in gereetheit te houden / want om de onkosten een wepnigje goed te maken / had ik 't *Schip* / waar mede op Tanassary gekoomen was / naar dat het een wepnigje vertimmerd was / met 7 *Elephanten* naar St. Thomè gesonden / tog daar en tegen had ik een handige Chaloup zepl-reede leggen / om by ontmoeting van een Compagny's bodem / oft wel voor gedachte Siamse Compagny's Opper-hoofd bedugt zijnde / ten eersten daar in te stappen. Ik hadde ebeni zoo veel tijds / dat ik afscheep van de Paters Jesuiten (want haar Character van Ambassadeurs en gold hier niet) te nemen / die my behalven die geene / die reets naar derwaarts geschikt waren / van brieven voorszagen / om aan haar Lands-luyden op Bengale t' overhandigen.

Sijn voor-
forg hier
tegen.

Begeeft sig
aan boord.

Mijn goetje wierd inmiddels aan boord gebragt / en naar 't nuttigen van een glaasje wijn / ver-voegde ik my tegens den avond naar mijn Chaloup, en d'ankers geligt hebbende onder zepl / en vervolgens de Ribier up t' raakende steevenden insgelijks op St. Thomè aan / in Zee zijnde was my het gemoed met 't ontbeeren van een fatsoenlijk geselschap te missen / en van een goed boeck / door de laatste harde besegening soo ontsteld / dat ik met de schiktelijksste gedachten gestingert was / dat ik dupsenderley voorzwerpen in een uur hadde / dan leyde ik de schuld op den Koomman van Son, dewelke quansips om sijn pber voor de Compagny te toonen / het op mijn leven gemunt hadde / maar als ik daar en tegens quam te bedenken / dat die man door ontpukkelijke ordje van U Hoog Ed: daar toe verplicht was / moest ik daar en tegen weder by my selfs bekennen / dat de man niet anders gedaan hadde, als het geene, dat een eerlijk Compagny's Dienaar toequam, soo moest ik my selfs over mijn Heeren gebieders beklaagen; verschoon my Edle Agtbare Heeren, ik spreek als een gevlugte Misnoegde, maar niet als een getrouw Onderdaan, van U E Hoog Edelheeden, wegens dat ook al te veel vervolgt wiert / want seyde dikwils

Swaarmoed-
digheyd van
de Roy.

in my selfs / ik heb in 't *Vaderland* meenig soldaat sien straffen, die buyten de Linien agterhaalt wiert, maar wanneer dat men bevond, dat sy met het front naar 't Leeger marcheerden, soo wierden sy dikwils als *Moeskoppers* gestraft, en niet als *Overloopers*.

Ik ben / dagt ik / een man / dewelke my van mijn post heeft soek gemaakt / om een gebankenis t'ontgaan / dewelke niet regt / de plaats der ellendige, en 't graf der levendigen geboegelyk mag genoemd worden / ik hebbe 's Compagny's vrienden / nog vanden 't haare ontroost / in tegendeel den interest van mijne Heeren en Meesters in allen deelen op *Atchin* waargenoomen / en hoe dikwils heb ik niet mijn bladden en sinecken om lijfs-genaa versogt ; maar die dzoebige gedagten namen een eynde / doen ik *St. Thomè* begon te naderen / vermits dat 't boorz. Schip wel daar bond leggen / maar niet in die staat / dien ik verwagt hadde / want de *Palliatse* vrienden hadden al by in de beurs banden *Moorman*, onder boorzending van een *Moorse* pretensie, getast.

Komt te *St. Thomè*.

Vertrekt van daar.

Siet eenige Schepen.

Komt te Bellefoor.

Word versogt in de Fransse Logie te koomen.

Maar de blugge tijd liet my niet toe / hier langer te blijven / veel minder *Madras* aan te gieren / (daar ik egter soo nootsakelyk hadde willen aangaan / dewijl dat ter gemeste plaatse te innen / en te vorderen heb) aangesien dat in 't verby-zeplen van *Nagapatnam*, een kloetke sluyt nevens 4 of 5 *Jagies* en zepl-Chaloupen getwaar wierd / wes halben mijn ankertjes t'hups gehaald / ende zeplen by-gemaakt hebbende / stelde ik mijn kours langs de wal en snapte vervolgens de *Bengaalse* Rivier in / wanneer op *Bellefoor* aan Land quam / daar ik ten spoedigste een *Dienaar* naar de *Fransse* Logie sond / om daar bekend te maaken / dat 'er een persoon van *Tanassary* gekoomen was, dewelke brieven voor de vrienden mede gebragt hadde.

Ik hadde niet lang getoest / of daar quam een man van satsoen versoecken / dat ik binnen de Logie soude gelieven te koomen, alwaar ik verscheenen /

nen / en mijne Brieven oberhandigt hebbende / so wierd ik met veel heughepd en teekenen van vriendschap so minnelyk ontfangen / als ik soude hebben kommen wenschen / voorts oorde stellende / dat mijn gemelte *Chaloup* voor haar *Logie* gebragt wierd.

Den Pater Tachart, quam (om dat als gezegt / zijn voorstel en d'Ambassade in wan-orden geraakt was) hoort daar aan met zijn geselschap van *Tanassary* wederom te rug / en onderwijlen middelen beraamd tot mijn vertrek naar *Patria*, 't welk stond effect te nemen met een Engels particulier Schip / anders genaamt een *Lorrendraayer*, gelijk ik hem tot dien eynde mijn *Chaloup* tot zijn gebryk leende en na 't gedaane werk deselve voor 4000 Realen stond te te verkoopen / daar wierd dan vast gesteld / dat ik met nog een persoon van haar natie, om my als een *Leyds-man* te dienen, eerst na *Engeland* en van daar ons wijders naar *Vrankrijk* souden overgevoert werden, alwaar wy met onse komste aan 't Hof, ingevolge den inhoud der Brieven, aan d'eerste Dienaar van Staat *Monfr. de Pontchartrain*, ons moesten aangeeven / die my dan wel aan zijn Majesteit soude presenteren: want naademaal, seyde *Tachart*, dat wy onlangs tijding bekoomen hebben, dat'er hoop tot de vrede is, oordeel ik het beste te weesen, dat ik hier blijf, tot dat deselve geslooten is, als wanneer ik met de 2 Scheepen, die hier leggen, myten eersten naar *Tanassary* sal ver-voegen, om onse voorneemens te helpen uitvoeren.

't Welk waar en waaragtig te geschieden staat / ingeballe dat U Hoog Edele, naar haare gewoone lijke wijsheyt daar niet by tijds in voorsien / even-genoemde plaats gefortificeerd / en in staat van tegen-weer gebragt wesende / hebben sy verscheyde maalen geredeneert / en voor vast gesteld / dat sy dog niet eerder in staat souden zijn, d' *Edele Compagny* de dood steek te geeven, so sy *Malacca* niet en hadden, alsoo niet bukten reeden by haar

Komst van
Pater
Tachart.

De Roy
neemt voor
met een
Engels
Schip te
vertrekken.]

Om war
reden hy
sig van
daar na
Vrankrijk
soude be-
geeven.

Voorneem-
men der
Fransse.

in opmerking werd genomen / dat het een passagie van aangeleegentheyd was.

Gevoelen
van de Roy
wegens
Tanassary.

Wat Tanassary aanbelangd / so kan ik met een opregt gemoed / U Edele Groot Agtbaare, verklaren / dat ik niet anders van gedagten ben / of sy zullen met haar 2 Scheepen in staat zijn / om in weer-wil van den bloeden Inlander (de welke men daar Barmens noemd) tot hun doel-wit te komen; als wanneer ik het voor een sware / ja een onmogelijke saak stel / om haar daar uyt te doen verneestelen / 't is waar / dat'er eenige Siammers tot besetting leggen; maar die zijn niet bestand om de Franssen 't hoofd te bieden / huypen dien werden sy van den Land-aard / omdat sy die onnossele menschen in een slaaffe dienstbaarcheyd houden / seer gehaat / en de welke op het eerste beweeg-middel / de Franse party ten eersten souden kiezen / waar by sy ebenwel dat voordeel souden genieten / van Levens-middelen in overbloed te genieten.

Woorden
der Fransse
wegens de
Compagny.

Geseyde Franssen stellen ook vast / dat het waarschijnlijk-uytvallen van haar / wegens het laatste voorval der saaken / aan d'Edele Compagny en niet aan de Koning van Siam te wijten was / vermits sy seydten / dat den Vorst geen verstand genoeg en hadde, om soodanig een antwoord te bedenken, als sy erlangt hadden.

Eylant
Negratie.

Fruchtbaar-
heyd des
zelfs.

Ik hebbe haar ook dikwils hoorzen spreken / van een Eylant / genaamt Negratie, leggende op 7. graaden benoorden de Linie Equinoctiaal, weseude voor desen door de Peguanen bewoond / maar om het geduurig moorden en stroopen van de Manicai-bers wederom verlaten / want volgens hun voorgeven was dit Eylant onstiekend vruchtbaar / so van allerly soort van vruchten / als rijkelijk / van vee / en vis versien / so dat om sijn onderhout daar te vinden / men niet meer behoefde mede te brengen / als sout / geweer / om het vee te schieten / en netten / om de vis te kunnen vangen / dewijl dat dit alles aldaar in overbloed te bekomen was / sy maken ook niet wepnig haare gedag-

dagten op de Eylanden Nicobariën daar sy hooz
 eenige Jaaren een Priester hebben gelaten / die
 een groot getal van die Eylanders tot het Chri-
 stendom gebragt heeft / en sy mede van de nabuuri-
 ge Eylanden / gelegen op 8 graden Noorder-bree-
 te / want de eerste is op de hoogte van 7, de tweede
 op 8, en de derde op 9 en 10. graden Noorder-bree-
 te / op dese plaatsen heeft men onderbonden / dat daar
 een redelyk overbloed van amber / perels / en
 andere kostelyke Zee-gewassen vallen / welke dier-
 bare waren tegens slegte kleeden en verlegen Wj-
 waten gemangelt ende verhandeld / ook wel in-
 gekoght werden / wjders zijn de Inwoonders seer
 breefsagtig van aart.

Eylanden
 Nicobariën.

Des selfs
 Koopman-
 schap.

Aart de In-
 woonders.

De Franssen poogen op Bengaale al mede d' Ed:
 Compagny in haare omneslag te dwars-boomen /
 en by de Mooren in kleyn-agting te maaken / haar
 tot dien eynde met eenige byleven bedienende / de-
 welke van 's Compagny's weegen aan den besaam-
 den Silvagie gesonden / en door haar onderwegen
 onderschept en aangehouden souden geworpen zijn.
 De Mooren, een ligt-gelobig volk zijnde / be-
 rugden daar over hun misnoegen / met te seg-
 gen / wanneer sy de handen wat ruymmer hebben,
 niet nalaaten fullen, haar gevoelig daar over te
 toonen. Hoopende dese materie / en andere sa-
 ken / hebben sy verschepe maalen met de Moor-
 se Gouverneurs in mijn by-weesen raad gehou-
 den: maar ik hebbe ten vollen kunnen bespeuren /
 dat dese bestierders den Directeur te schrande waa-
 ren / sulks dat ingeballe hy niet beter Koopman
 is / als Staat-kundige / hy in alles een bysonder
 slegte maat is.

Voornee-
 men der
 Fransse op
 Bengale.

Hun ver-
 handeling
 met de
 Moorse
 Gouver-
 neur.

Wetwil ik dese walgelyke t' samen-sprekingen /
 meer als mijn lief was / moest hoozen / verscheen
 de Resident, Sinjeur Hugo vander Meer in de Franse
 Logie / my mede deelende 't aangenaamste nieuws /
 dat naast mijn Saligheyt van den Hemel / als een
 Gods-spraak te verwagten hadde / namentlyk /
 hoe dat U Hoog Edele uyt een sonderlinge gena-

Blijde Tij-
 ding voor
 de Roy van
 Hugo van
 der Meer.

Verkrijgt
pardon.

de waren bewoogen geworden, om mijn *pardon* te geeven en dat het reets tot *Hougly* was; met die *bpboeging* / dat hy *Resident* 't selve alle uuren verwagtede was: my dien volgens boorzhouden- de / of ik met het erlangen der selve genegen soude zijn, om my weder onder 's *Compagny's Jurisdic- tie* en gehoorsaamheyt te begeven.

Sijne woor-
den hier
over nytge-
boesemt.

Ik wiert hier over sodanig van blijdschap ver- rukt / dat by-naar niet konde gelooben / 't geen ik quam te hoozen / egter de plaats / daar ik my selfs bevond / liet my niet toe / om my selfs nyt te laten; maar gaf gemelde *Sinjeur vander Meer* te kennen / dat ingevalle hy het sodanig met opreg- righeyd meende, en ik van sijn seggen verzekering kreeg, als dan niet een minuut onder de *Franffe* soude willen blijven, maar hoe eerder hoe liever, genegen was, naar *Hougly* te vertrekken vermits dat *Batavia* met geen voorgenoomen raad verla- ten hadde, om mijn *Vaderland* schaade aan te doen, maar wel om mijn saaken, in 't lieve *Vader- land* komende, te redden.

Hun be-
sluyt dien
aangaande.

Dat nyt-
lekte aan
de *Franffe*.

Wy beslooten dan / om daar over heymelijk naar *Bengale* te schrijven, op dat de *Franffen* hier af geen kennisse mogten hebben / 't geen dan ook sodanig in 't werk gesteld wierd / dog egter soo bedektelyk niet / of die arglistige natie wierd'er pets af getwaar / wesweegen alle hunne kragten inspannen / om 't selve te beletten en dikwils met de waapens in de hand gereet stonden / wanneer dat den voornoemden *Resident* in mijn woon- plaats quam / daar egter geen swarighepd was / om haar geweld te ontgaan / als de bewuste 4000 *Rijks- daalders* te betaalen / want haar te willen verla- ten / sonder de veldoeninge / daar van te doen / soude sekerlyk moepelijshpepd veroorzaakt hebben / en schoon daar toe hadde konnen koomen / soude het my seer schaadelijk geweest zijn / om aan te gaan: naardemaal mijn *Scheepje de Elly*, en de *Chaloup*, benebens alle mijn andere tijdelijke goe- deren onder haar bewint en gehoorsaamhepd waa- ren / 't geene den *Edelmoedige Vander Meer* be- weeg-

kreegde / om mijn de gedagte somma te verschieten / Van der Meer schiet de pennin- gen aan de Roy om zijn schuld te betalen.
 alsoo dat hy oordeelde en ook quam te uytten /
 dat het d' Ed: Compagny der niet op aankoomen sou-
 de, als mijn gevoelen ontrent deselve maar opregt
 was, gelijk sulks hy sijn Copy - Brieftjes U E.
 Hoog Edele nader sal vertoonen.

Daar op stelden wy een dag / dat hy op het Onderling accoord tusschen Van der Meer en de Roy.
 onversienste in de *Franse Logie* met het geld soude
 komen, en daar benevens mijn *Pardon* in handen
 soude stellen, waar op ik dan aannemen soude,
 van met hem naar onse verblijf-plaats te gaan,
 om so doende in staat te wesen, by aldien daar op
 uytvlugt maakte, haar die penningen ten eersten toe
 te tellen, gelijk haar deselve op hunne begeerte
 ook ter hand gestelt wierden / waar naar de gesep-
 de aanbiedingen / en het pardon van gemelden
 Resident met de vereyste eerbiedigheyt quam
 aan te baarden / met hem hand aan hand haar *Logie*
 uytgaande / en my naar d' onse begeerbende / laten
 de gemelde Franssen in de uytterste verwondering
 op onse beyde Persoonen star-oogen.

Edog het schijnt / dat de rampen en onge- Gaan t' samen uyt de Franse Logie.
 ballen nog geen eynde van mijn verbziet wilden ma-
 ken / ten opsigte / dat die natie dooz een verbloekte Wraak-sugt der Franse.
 sugt van wraak- gierigheyt ingenomen zijnde en
 wel siende / dat sy onvermoogens waaren / desel-
 aan my te oeffenen / hunne goddeloose gierigheyt
 den wyen toom gaben / ter saake / dat sy als
 uyt een Wolven-bos van haar *Logie* in mijn
 huys quamen / en daar de waardp / van ontrent 3000
 styks-daalderg uptroosden / gelijk sulks des an- Die de goe- deren van de Roy weg neemen.
 deren daags met het afhaalen van mijn overge-
 bleven armoedje (heplighlyk ende waaragtighlyk sy
 't gesegt) soodanig bevond.

Met mijn komste in Hougly wierd ik nog sterk Aanbiedin- gen van de Heeren St. Martin en de Lande.
 dooz de Heeren St. Martin en de Lande, desselfs
 mede-stander aangesogt / en dooz alderhande ge-
 supkerde woorden / met het op-offeren van de al-
 der-voordeelichste saken en aanbiedingen / dien men
 waarlyk niemand soude konnen aandoen / ge-
 M 4 tragt

tragt/om my van boozneemen te doen veranderen/ want dat soude mijn agting by haar niet verminderen/ maar in tegendeel doen aangroeyen/ ten opsigte/ dat sy nu wel sagen/ dat de *Ed: Compagny* overtuygt zijnde van 't quaad, dat sy my gedaan hadden, my nu op die wijze *pardon* quamen te geeven. Maar ik liet aan mijn woorden genoeg blijken/ dat sulke voorstellen my niet seer aangenaam waaren, en toonde ook/ dat sulke praatjes my niet seer behaagden/ en moet ook bekennen/ dat ingevalle naar sulke voorstellen hadde gelustert/ een van de suodste menschen des *Hardbodems* soude geweest zijn/ en dan niet alleen soo schendig U E: Hoog Edele loffelyke barmhertighepd soude komen te veragten/ maar luyten dien/ om een verfoepelyke eer-sugt mijn selfs tegens mijn Vaderland soude kanten.

Dat de Roy van de hand wees.

Eysch van den Directeur Pieter van Dijkshoek.

Dat van de Roy werd na-gekoomen.

Den Directeur, Pieter van Dijkshoek, ordonneerde my in den eersten by-zen-komste/ dat ik alle papieren en bewijsen soude hebben over te geven, om dat hy aannam/ alle mijn uytstaande schulden ende saken te doen ver-effenen, om dat ik in staat soude zijn, van met den eerst vertrekkende bodem naar *Batavia* te stevenen, tot welken eynde ik hem de geteekende Obligatie ende reekeningen van de schuldenaars quam over te geven/ mitsgaders den schuldenaar selfs in sijn handen leverde/ dewelke sijn agterstal ook niet ontkende/ maar deselve aannam te voldoen/ als den Heer Directeur booznoemt andersints hem die gunst wilde bewijsen. Dat den gemelte Kapiteyn *Philip de Croes* van sijn schuldenaars Schip op *Hougly* van *Bellefoor* mogte werden opgeroepen, 't welk hy wel beloofde/ te sullen besorgen. Maar tot de daad niet gekomen is/ werdende den genoegsame gegijfelde schuldenaar ontslagen.

Maar ynt niet dupster quam te blijken/ dat mijn voordeel by den Directeur wepnig behertigt wierd/

wierd / oordeelende / dat my dese flinkse trek van sommige Messieurs gespeelt wierd / ter saake / dat sy mogelijk gedagten maakten in 't Scheepje / dien-volgens hun best doen souden / om verre onder de waardp met een slinger-slag daar aan te komen / alsoo het hier gants geen nieuwtje is / dat door een Onder-koopman van 40. een Boek-houder van 30. ja tot een Assistent van 20 guldens 's maands inclus / Scheepen van 2 of 300 Lasten naar de Maldivise Eplanden / om hunne bysondere handel te drijven / (onder een verkeerde naam van d'eene Moorske, of Jentieffe koopman) gesonden werden / gelijk mijn voorge-melde Scheepje nog heeden den Onder-koopman Pieter Hofmeester toe-komt / mitsgaders voornoemde bodem bevizagt / en na de Maldives gesonden hadde / sulks dat ik eenigsints bewust zijnde / van dese loose bediendens / en in opmerking genomen hebbende / dat mijn voornoemde schuldenaar / een troetel-kint van haar weesende / dat 'er pets van St. Anna moest onder loopen.

Voorneemen van eenige om aan het Scheepje van de Roy te geraaken.

Lorrendraayery in Indien.

Verhalven om mijn schaaide voor te loomen / te rade wierd / met een smeek-schrift aan den Directeur en den raad te versoeken / dat mijn vertrek tot de laatste Scheepen mogte werden opgeschort , en de reyse met mijn Chaloup aanneemen , om so doende gelegendheid te kunnen hebben , van mijnsaken op een effen bodem met de *Ed: Compagny* en andere te stellen , vermits dat ten vollen verzekert was , van mijn uytstaande schulden tusschen die tijd te kunnen invorderen , met die by-voeging nochtans / dat soo Haar *Ed:* eenige swarigheyd maakten van my met eygen Vaartuyg te accordeeren , na *Batavia* te steevenen , als dan op haar goed-vinden ook wel genegen was , de *Traverse* met een *Compagny's* Schip te doen , wanneer gemelde Chaloup gevoegelijk , in *Compagny* met mijne goedertjes mede soude kunnen de *Voyagie* aanvaarden ! 't gunt my by Apostil wel dubdelijk ont-

Smeek-schrift van de Roy aan den Directeur.

Word sijn eyfschont seyde,

En een ander last opgeleyd. segt wierd / maar daar en tegen belast / my gereet ende vaardig te houden, om binnen 3 of 4 dagen met de *Boor* te moeten vertrekken, dog egter met die verbinteniz / dat gehouden soude zijn, 2 Perfoonen tot volmagten te stellen, die my fouden werden aangewesen, door den Heer *Directeur*, aan wien ik mijn *Actie* over soude hebben te dragen, en een nette Lijst hebben op te geven, van mijn uytstaande schulden, gelijk door Secretaris en getungen / een Register daar van gepasseert is / en deselve in handen van gemelde mijn gemagtigden gestelt; insgelijks ook ter ordze van den voornoemde een volmagt / op dat wyt kragte van dien in staat soude moogen weesen / met de saak voort te vaaren; blyvende onverminderd dit egter gehouden van hunne verrigting / bewijs en andersints aan den Raad te doen / die haar naar de billijkheyd de behulpsaame hand soude bieden / edog wat mijn Chaloup aanbelangt / deselve soude in 't geselschap van de 2 Galjoets in de maand December al mede weg geschikt werden.

Hoe de
saaken van
de Roy ge-
redder
wierden.

Aangevolge van 't voorgenomene / soo maakte men een begin op de papieren / en de schulden naars te onderbzaagen / ende de schulden deugdelijk bevonden zijnde / maakte men een reekening liquide van mijn debet en credit, wanneer sy quamen te bevinden / dat ik genoegsaam in staat was / om mijn schulden af te doen / en soude boven dien met een langer verblijf op Hougly, wel een moepe stupber hebben konnen over houden / maar den Heer *Directeur* bukten allen twijfel geoordeeld hebbende / dat een persoon van mijn staat en bediening 's Compagny's omme slag en koophandel aldaar niet behoeft te weeten / of om beter gesegt / van 't bond-genootschap niet en was / kon ik niet opdoen / maar moest (naar dat mijne in plaats gestelde mannen een memorie, in geschijft van mijn goederen / met boordagt hadden opgesteld / en goede zorg voor het aan boord brengen der selve hadden gebzaagen) my aan boord bege-

begeben / wepmig van gedagten zijnde / dat den De Roy
 vernuftige Heer Directeur den Schipper met een geeft sig aan
 geheymne ordonmantie beboegt soude hebben / om boord.
 mijn goederen onder zijn verantwoording te nee-
 men, en deselve met zijn aankomste op *Batavia* ,
 aan U Ed: Hoog Edele gemagtigdens over te le-
 veren.

Hier werd ik wederom getergt over dese mij-
 ne aangedaane ongelijken te klagen / en eens aan Klagten van
 onzijdige perſoonen booz te houden / of desen Heer de Roy.
 yveraar van 's *Compagny's* voordeel niet eerst be-
 hoorde van gemelde ſchuld af te vorderen ? en in-
 geballe dat hy eenigſints agter-dogt gehad had-
 de / dat ik onmagtig om te betalen soude ge-
 weest hebben / eer dat tot die proceduuren geko-
 men was / van my tijd te vergunnen en daar in
 te voorzien.

Edog 't ſchijnt dat ſoo een verſtandig Koozman
 ſig ſelfs inbeeld / dat geen byer-ſchaar 't vermogen
 heeft / om met haar vingers tot aan de ſtoel van
 ſijn Agtbaarhepd te reykten / 't geen dat egter he-
 mels vaſt gereſolveert hebbe met luyden van
 kenniſſe t'overleggen / op wien dat ik mijn ver-
 haal ſal ſoeken / wegens mijn geleedene ſchaa-
 den / en merkeliſke ongelijken / dien ik booz ſijn
 doen hebbe / en nog moet gedoogen / en naarde-
 maal ons geen aanmerkens-waardige dingen van Eynde van
 Bengale tot *Batavia* toe / te vooren quamen / ſal ſijn verhaal.
 ik hier mede een eynde maaken.

Dit is dan Hoog Ed: Heeren 't papiere kind / Vertoog
 wegens mijn wederbaren / dat ik aan U Edele van de Roy
 zedert mijn afweſenthepd van *Batavia* in de tijd aan de
 van ober de 6 Jaaren / wegens de voorvallen / Hoog E: H:
 die my obergekomen zijn / kan op-offeren met be- van de In-
 tugginge / dat ik in gemelde tijd / ſoo veel niet ge- diſche
 ſchreeben hebbe / als nu zedert 6 weken her- Maatſchap-
 waarts : ik hebbe my be-pvert / om booz al de py.
 waarhepd te ſeggen / en hebbe mijn ſtaat ge-
 maakt / de voorvallen van een ront jaar op 6 bel-
 len ſchryft te ſtellen / hebbende ook 6 uren van
 nou-

Des selfs
verschoo-
ning in
eenige
faken.

Verhaal
sijner onge-
makken.

Sijn dank-
baarheyd
aan God.

nooden gehad om 't vel daar van op te stellen/ niet ter saake/ van de soet-bloepende stijl/ maar om mijn swakke memorie te gemoet te komen/ ik ben niet beguaam om de luden/ dewelke aan 't geene/ dat 'er voorszreeven staat te twijfelen/ geloof in te hoefemen/ maar des niet te min onder verbetering/ van U Hoog Ed: staat het my vry te seggen/ dat ik in 54 jaar levens/ 't welk mijn ouderdom is/ soo veel gebaren niet onderworpen ben geweest/ als in den genoemden tijd/ en noopt meer reden gehad/ om den Alderhoogste vooz sijn genade/ aan my betwefen/ te looben/ en te danken/ dewijl dat ik het ongeluk gehad heb/ om mijn vaartuygen een, dooz afloopen en de twee andere aan een woedende zee-strand te verliesen/ in verscheide gelegentheeden/ gehongert en gedozst tot versnagting toe/ daar benevens dikwils van klepne geplaat/ en van wilde dieren in gevaar van mijn leven geweest/ sonder gewag te maken/ van de swaare reegen-blagen/ de bitterheyd van de koude nagten/ en de onberdrazegelyke hitte van de Son op onse bloote ligchaamen/ daar benevens ses-maal mijn leven aan een sijde draad gehangen/ om de selve dooz een strop/ staal/ en vergif te sien eyndigen/ waar by met waarheyd kan seggen/ tweemaal van mijn goederen berooft geweest te zijn; so dat om die oorzaak/ verneeme ik reden te hebben/ om te roepen/ ondoorgrondelijk is Godes barmhertigheyd, en wie heeft sijn raad gekend; ter saake dat naar soo vele weder-waardigheeden/ en by-naar onbermijdelijke gebaaren/ den Almogenden Vader/ den gesegenden Hepland/ onse Saligmaker Jesus Christus, en Heplige Geest/ my de genade verleent hebben/ om als een gehoorzaam onderdaan/ onder mijn eygen Wygen-boom en Wijnstok te leven/ en daar-en-boven de middelen verschaft hebben/ om mijn Vaderland dienst te doen. Wangesien ik hepliglyk en tot de laatste snik van mijn leven toe sal blijven volherden/ van U Hoog Edele niet een opregte, meyning/ de weg aan-

gewesen te hebben / om in besit van de goud-rijke
 Mijnen van Banyer te komen / en 't pad ontdekt /
 waar door de loffelijke Nederlandse Maat-
 schappy in de kostelijke Diamant-Mijnen van
 Succadana kan treden / en dat sonder kosten /
 sonder moeften / en swarighepd van verlies van
 volk.

Waar toe ik U Edele mijn persoon en ghyse
 hoofd seer nedzig met een onbeblekte trouw aan-
 biede / sullende met vermaak en liefde my tot een
 groote eer stellen / dat ik de vlakken van mijn
 kleederen / met het uytstorten van mijn bloed voor
 U Ed: Hoog Edele mijn voester-Heeren mag uyt-
 wissen / want sijn vpad te kleyen agten / is on-
 voorzigtig gedaen / en buypen dien een rechtchapen
 Soldaat moet niet eerder roemen / als wanneer
 dat hy van den strijd komt / laat / bid ik U Hoog
 Edele Heeren, haar wijsse gedagten op de ligte ver-
 anderling / die der in de Stad Archin soude kon-
 nen gemaakt werden / maar eens gaan. Maar
 voor al Edele Heeren (ik betuyg voor God Al-
 magtig / dat ik niet en liege) U Edele beden-
 kingen gaan over 't ontwerp van de Franken, be-
 langende de Stad Tanassary en naar mijn ge-
 ring oordeel kunnen U Ed: soo naakt / en klaar
 't oordeel waar-neemen / die dese natie daar voor
 soude bekomen / dat het geen verdere waar-ma-
 king vereyft / ook werden U E: Hoog Ed: seer
 notmoedig gebeden / mijn bedrukke verschobeling
 voor de straalen van U Ed: gepreessene goed-aar-
 dighepd te overschaduwten / op dat U Ed: soo
 doende blijken geven / van niet te begeeren / dat
 een man van mijn Jaren / dewelke te oud is om
 't Musquet te dragen / en om ongebeynst te spree-
 ken / vermeynt in verschepte heete voorballen ge-
 toont te hebben / dat hy al sulck een goede voor-
 ganger / als sijn naarbvolgers is geweest / behalven
 dat geen hand-werk geleerd heeft / en buypen 't ont-
 beeren van sijn tijdelijke goedertjes / geen onder-
 binding heeft / om koophandel te drijven op som-
 een

Sijn aanbie-
 ding aan de
 Maatschap-
 py.

Sijn verder
 verfoek.

miſge Daar-waaters / gedooſt niet / ſmeekt ik
 Hoog Ed: Heeren nogmaals / dat hy die alder-
 ſlimſte plaag ſoude onderwoſpen zijn / van oud
 en arm, te worden / op dat hy U Hoog Ed: als
 tweede Vaders mag naar-geben / dat U Ed: kunt
 ſtraffen, en wederom ſalven, die is / en ook ſoo
 lang ſijn Schepper haar 't ligt in ſijn oogen laat
 ſchynen vermepnd / ſoo gewillig te leven als te
 ſterven.

(onderſtont)

U Hoog Edelens alder-onderda-
 nigſte tot der dood toe ge-
 trouwe en gants overgege-
 ven Dienaar

(was getekent)

JACOB JANSZ. de ROY.

(ter ſijde ſtont)

BATAVIA den 13 Maart

Anno 1698.

E Y N D . E .

REGISTER

Van de voornaamste Saken, vervat in de *Reys-*
Beschrijving van Jacob Jansz de Roy.

A anbieding van Pater Tachbart aan de Roy. 168	dana. 131
- - - van de Roy aan de Indische Maatschappy. 189	<i>Apostels</i> van wild varkens vlees gemaakt. 20
- - van de Koninginne van <i>Atchin</i> aan de Roy. 144	- - waar van de <i>Reysigers's</i> mor- gens en 's avonds haar deel kree- gen. 21
- - van de Heeren <i>St. Martin</i> en de Lande aan de Roy. 183	<i>Atchin</i> beschreeven. 153
- - door de Roy van de hand ge- weefsen. 184	- - by de Roy in hoog-agting. 156
<i>Aanmerkingen</i> van de Roy over het bemagtigen van <i>Atchin</i> . 159	- - is vol dieven. <i>ibid.</i>
<i>Aanspraak</i> van de Roy aan zijn volk. 4	- - de naam van een <i>Republyk</i> gegeeven. 157
- - tegen den Koning van <i>Banyer</i> <i>Massing</i> . 31	- - by de Fabel van de Kik-vor- schen vergeleeken, <i>ibid.</i>
- - van den Koning van <i>Cottarin-</i> <i>gen</i> aan de Roy. 110	B aat-sugt der Rijks-grooten van <i>Banyer</i> . 42
- - des selfs antwoord hier op. <i>ibid.</i>	<i>Baay</i> voor de Rivier <i>Sampit</i> . 128
- - antwoord des Konings en we- der-antwoord van de Roy. 111	<i>Baldadigheyd</i> van eenige Schippers te <i>Atchin</i> . 141
<i>Aard</i> der <i>Maccaffaren</i> in het veg- ten. 71	<i>Bamboesen</i> tot Riemen en Zeylen gebruikt. 25
<i>Aguat</i> seer hoog geagt by die van <i>Banyer</i> . 124	<i>Banyareesen</i> (3) gaan met het vaar- tuig van de Roy door. 98
<i>Ambassadeur</i> van <i>Johoor</i> befaamt voor een Zee-roover ondervraagt de Roy. 48	- - verhaalen al hun weder-varen aan een <i>Pangerang</i> . 98
- - neemt de Roy in zijn vaartuyg. 49	- - door de Roy gedood. 104. 105
- - spreekt de <i>Portugeesen</i> met een bits gelaat aan. <i>ibid.</i>	<i>Banyer</i> is de voornaamste <i>Negery</i> van <i>Borneo</i> . 122
<i>Amok</i> van de <i>Banyareesen</i> geroe- pen om de Roy te vermoorden. 103	- - is vol gemengt volk. 123
<i>Amphioen</i> goede waar op <i>Succa-</i>	- - is vol gouden andere waaren. 124
	<i>Bast</i> van boomen tot het digt maa- ken der scheepen gebruikt. 24
	<i>Beestagtigheyd</i> van een <i>Hollandse</i> <i>Matroos</i> . 107
	<i>Begeerte</i> van 2 <i>Hollanders</i> aan de Roy. 107
	<i>Berg</i>

- Berg* met goud-rijke Aders. 65
Besluit tusschen *van der Meer* en de *Roy*. 182
Bevel des Konings van *Banyer* tegen de *Portugeesen*. 69
Bewijs-redenen van de bloed-verwanten van de *Sampitse* Moordenaars tegen de *Roy*. 118
By-geloovigheyd der *Viadjes* seer groot. 59
- - ontrent 2 stukken goud. 65
Blaaren met materie door vergift veroorzaakt. 114
Blankas, of *Zee-luyfen* des selfs staarten om gaten te booren gebruykt. 24
Bloed-dorst van eenige Moordenaars tegen de *Roy*. 116
Bloo-berdigheyd van de *Atchinders*. 158
Blijde-tijding voor de *Roy*. 181
Boosheyd van 2 rouwe gasten aan een *Engels* Kapiteyn. 161
Borneo een Eyland waar geleege. 130
Brand-scheepen toegestelt om de *Portugeesen* te vernielen. 89
- - die de *Rivier* afdrijven. *ibid.*
Brief tot nadeel van de *Roy* van *Batavia* aan den Koning van *Banyer* geschreeven. 57
- - van de *Roy* aan den Generaal en Raden van *Indien*. 73
- - aan *Francoys* Prins President op *Maccassar*. 75
- - van *Emanuel* de *Roojsje* aan de *Roy* geschreeven. 85
- - aan *Gelmer Vosburg* Gouverneur van *Mallacca*. 138
- - van eenige *Zee-schuymers* aan de *Gouverneurs* van *Mergu*. 166
Brieven van *Gelmer Vosburg* aan *Delthon* behandelt. 147
- - van aanprijfingen voor de *Roy*. 174
- - van de *Roy* aan de *Straats-Dienaars* van *Atchin*. 150
- - goede antwoord hier op. *ibid.*
Cabos een Vis, waar gevangen en gedroogt. 61
Campbur op wat plaatse de selve valt. 129
Chinees komt de *Roy* bezoeken. 32
- - brengt levens-middelen en huys-geredschap. 33
- - maakt dat de *Roy* en de sijne eenige rijst en geld kreegen. *ib.*
Chineesen neemen voor sig meester van het *Schip* te maaken. 11
- - stellen hun toelig te werk en voeren het uyt. 12
- - dooden eenige menschen en gaan met het *Schip* deur. *ibid.*
Cottaringen een *Rivier* scheyd *Banyer* van andere plaatsen. 105
Cottaringen de laatste grens-plaats van *Banyer*. 129
- - is de goud-rijkste van alle. *ib.*
Crystal in een gebergte gevonden. 66
Dankbaarheyd van de *Roy* aan God. 188
Dapperheyd des Volks van de *Roy*. 10
- - van de *Roy*. 12
Delthon neemt, sijn nood-wendigheden in en komt te *Siam*. 135
- - doet lelijke stukken aldaar. *ibid.*
- - is in groot gevaar, dog komt te *Atchin*. 136
- - laat sijn schip in *Zee* sinken. *ibid.*
- - word na *Madras* op-ontbooden. 136
- - doet sijn beklag aan de *Roy*. 137
- - word

- - word van *de Roy* geholpen en
ontkomt het met de vlugt. *ibid.*
- - neemt voor *de Roy* te verraa-
den. 147
- - strooyt eenige laster uyt tegen
de Roy. *ibid.*
- - neemt voor *de Roy* van het
bedde teligten. 148
- - word van *de Roy* uytgedaagt.
149
- - word voor een schelm ver-
klaart en in zijn gesigt gespo-
gen. 152
De Roy, sie *Jacob Jansz de Roy*.
Diamant de groote van een duyve-
ey hebbende. 132
Diamanten in een gebergte ge-
vonden. 66
Diamant-Mijn waar geleegen. 129
Dieven te *Atchin* de handen en
voeten afgekapr. 156
Eed van het volk van *de Roy*
gedaan. 4
Elende seer groot van *de Roy*. 13
Emanuel de Roosje een *Italiann*, tot
Kapiteyn *Moor* aangestelt. 67
- - verkrijgt van den *Vice-Roy*
van *Goa* een *Last-brief*, hoe sig
op *Banyer* te gedragen. 68
- - tot wat eynde afgesonden. 72
- - schrijft een brief aan *de Roy*. 85
- - word van *de Roy* gewaar-
schouwt wegens een bloedige
toeleg. 88
- - komt gelukkig aan boord en
legt sig voor de Rivier. 88
- - lgt eenige Peper uyt de *Chi-
neesse* vaartuygen. 90
Engels-schip komt voor de eerste
maal te *Cottaringen*. 119
Eylant by *Tanassury* seer bequaam
tot een Fortres. 173
Eylanden in de Rivier van *Banyer*.
125
Eysch van den Gouverneur van

Tatas aan *de Roy*. 45
- - antwoord daar op. *ibid.*
- - der *Portugeesen* over het ge-
vangen neemen der Grooten
van *Tatas*. 86
- - van den *Directeur Pieter van*
Dijksboek aan *de Roy*. 184
- - die door *de Roy* volbragt wierd
ibid.

Flaute onder de Reysigers,
waar door eenige blijven
leggen. 18
Fortres van *de Roy* op *Banyer* ge-
maakt. 92
Francoys Prins President op *Mac-
assar*. 75
Franse soeken de *Compagny* te
dwars-boomen op *Bengale*. 181
- - rooven de goederen van *de*
Roy. 183

Gadong een soort van vrugten
beschreeven. 22
- - hoe de selve bereyd en gegeten
worden. 23
- - dat den Reysigers qualijk be-
quam. *ibid.*
- - dog waar tegen *de Roy* een
middel om te geneesen vond. *ib.*
- - waar door sy hersteld wierden. 24
Gebed van *de Roy* gedaan. 13
Gebergte van *Crystal*. 66
Gebud des Konings van *Banyer* aan
alle sijne *Negeryen*. 83
Ge hoor-geeving van den Koning
van *Banyer* aan eenige *Gelan-
ten*. 85
Geld te *Atchin* gebruykelijk. 155
Geld-gierigheyd van de Grooten
van *Banyer*. 85
Gelmer Vosburg Gouverneur van
Mallacca. 138
Genegendheyd van *de Roy* jegens
den Prins van *Succadana*. 41
- - van een *Sabandhaar* en een
de Roy. N Slavin

Slavin aan <i>de Roy</i>. 114 <i>Gerugt</i> voor de deur van <i>de Roy</i>. 32 -- dat door een aardig antwoord gestild wierd. <i>ibid.</i> <i>Gesanten</i> van een <i>Succadanas</i> Prins koomen by <i>de Roy</i>. 36 -- van verscheyde Vorsten aan den Koning van <i>Banyer</i>. 85 <i>Geschencken</i> der <i>Portugeesen</i> aan de Koning van <i>Banyer</i> overgegeeven. 84 -- der <i>Siammers</i> en <i>Chineesen</i> aan den Koning van <i>Banyer</i>. 85 -- van <i>de Roy</i> aan den Koning van <i>Cottaringen</i> gesonden. 119 -- van de Koninginne van <i>Atchin</i> aan <i>de Roy</i>. 143 -- van <i>Pater Tachart</i> waar uyt die bestonden. 171 <i>Geselschap</i> van <i>de Roy</i> erneerde sig met snijderen. 34 <i>Gesprek</i> tusslen <i>de Roy</i> en eenige <i>Indianen</i> van <i>Banyer Massing</i>. 29 <i>Geveynstbeyd</i> van een <i>Sabandbaar</i> tegen <i>de Roy</i>. 116 <i>Gevoelen</i> der <i>Indianen</i> over <i>de Roy</i>. 20 -- des Konings van <i>Banyer</i> over de <i>Hollanders</i>. 52 <i>Geweer</i> wederom aan <i>de Roy</i> gegeeven. 50 <i>Goddeloos</i> voorneemen van de <i>Indianen</i> van <i>Banyer Massing</i> tegen <i>de Roy</i> en sijn volk. 29 -- dat <i>de Roy</i> door een leugenagtig verhaal ontkomt. <i>ibid.</i> -- der <i>Papen</i> van <i>Banyer</i> tegen <i>de Roy</i>. 93 <i>Gods-dienst</i> der <i>Viadjes</i> beschreeven. 59 -- der <i>Banyareesen</i>. 123 <i>Goud</i> in groote meenigte by de <i>Viadjes</i>. 60 -- is voor een beuseling by haar	te krijgen. <i>ibid.</i> -- in een Rivier, van het gebergte loopende gevonden. 63. 64 -- op wat wijze het selve verga-dert werd. 64 -- 2 stukken van een bysondere groote in een poel leggende. <i>ib.</i> -- des Volks by-geloovigheyd ontrent dese 2 stukken. 65 -- hoe het selve te <i>Atchin</i> aan de Handelaars verdeeld word. 155 <i>Goud-mijnen</i> op <i>Atchin</i>. 153 <i>Gouverneur</i> van <i>Tatas</i> vorderd eenige Rijksdaalders van <i>de Roy</i>. 45 -- van <i>Madras</i> ontbied <i>Delthon</i>. 136. 137 <i>Gouverneurs</i> van <i>Mergen</i> beletten <i>de Roy</i> eenige moordenaars te overrompelen. 162 -- van <i>Tanassary</i> hebben order om <i>de Roy</i> over te leveren. 176 <i>Griek</i> door de <i>Siammers</i> omgebracht 135 <i>Grooten</i> van <i>Tatas</i> door de <i>Portugeesen</i> in bewaring genoomen. 86 -- worden wederom ontslagen. <i>ibid.</i> -- des Konings van <i>Banyer</i>, soeken het goed van <i>de Roy</i> en sijn-geselschap onder sig te krijgen. 34 -- hun stout versoeck aan <i>de Roy</i>. <i>ibid.</i> 35 -- daar <i>de Roy</i> haar op antwoord. <i>ibid.</i> -- van <i>Atchin</i> aan den Com-mandeur <i>Harmen Voet</i> gesonden. 146 -- worden wel ontfangen en ont-haald. <i>ibid.</i> -- van <i>Siam</i> ontbieden <i>de Roy</i>. 174 <i>Gruuwelyk</i> voorneemen van eenige, om

- om de kinderen te dooden tot
lijfs-noodruft. 16
- dat door geweld van *de Roy*
wierd voorgekoomen. *ibid.*
- H**armen Voet met een Vloot
scheepen op de *Franffe* af-
gefonden. 140
- Heydenen* te *Banyer* tot het *Cbri-*
stendom door een Priester ge-
bragt. 127
- Hof* des Konings gebouwd op een
driftige stoffe. 84
- Hol* van een *Engelsch* schip door *de*
Roy gekogt. 133
- Hollanders* (2) mede-gesellen van
de Roy by den Koning ontboo-
den. 108
- worden van de Inwoonders
vermoord. 109
- Hongers-nood* onder *de Roy* met
sijn volk. 16
- Hugo vander Meer* brengt *Pardon*
aan *de Roy* 181. 182
- schiet Penningen aan *de Roy*
om sijn schuld te betalen. 183
- Huwelijken* der *Viadjes* beschree-
ven. 59
- Huyssen* van *Banyer* beschreeven.
124
- J**acob Evertsz naam van een
Vis. 17
- Jacob Jansz de Roy* begint het
verhaal van sijn vlugt. 1
- sijn stout-moedig voornee-
men. 2
- begint sijn vlugt te neemen in
een vaartuyg. *ibid.*
- komt te *Carang Sadoelang*.
ibid.
- siet eenige *Chaloupen* en komt
aan een Eylandtje. 3
- doet een aanspraak aan sijn
Volk. 4
- werpt sijn voorraad over
boord en komt aan een Eyland
ten anker. 5
- koomt by eenige *Maccaffaarse*
Koopluy. *ibid.*
- word met sijn volk van een
swaare ziekte overvallen. 7. 8
- komt in de Rivier *Panbo-*
ang. 8
- vaarr deselve op naa een *Ne-*
gery. 9
- doet aldaar een landing. *ibid.*
- geeft vuur op een trouw *In-*
dianen. 10
- sijn voorneemen om tegen
7 vaartuygen te vegten. 10
- raakt met sijn vaartuyg aan
de grond. 11
- gaat aan land, en schiet 4
wilde Varkens. *ibid.*
- doet seyn om aan boord ge-
haald te worden 12
- dog word van sijn schip en
goederen beroofd. *ibid.*
- is naakt en in een erbarme-
lijke staat. 13
- doet sijn gebed tot God. *ibid.*
- vermaant sijn spits-broe-
ders. 14
- raakt met vlotten de Rivier
over. *ibid.*
- dreygt eenige van sijn volk
met een koegel doot te schie-
ten. 16
- doet een gebed in het open-
baar. 17
- vergelijkt sig by een tweede
Moyfes. 17
- schiet een wild Varken. 19
- maakt een Vaartuyg klaar. 24
- vergelijkt sig by een tweede
Adam. 25
- word met sijn volk aan land
gesmeeten. 25

- - is in swaarmoedige gedagten. 25. 26
- - verneemt een Vaartuyg met menschen. 26
- - waar over hy sijn slapende makkers aanspreekt. 27
- - gaat met sijn geselschap in hun vaartuyg. 28
- - komt aan een *Negery* van *Banyer Massing*. 30
- - word wel ontfangen en met geschenken vereerd. 30. 31
- - komt by den Koning van *Banyer Massing* te gehoor. 31
- - doet sijn Aanspraak tegen de selve. 31
- - word by een *Sabandbaar* gehuyvest. 31
- - dog word wakker uytgescholden en buyten de deur gestooten. 32
- - word van andere Grooten in een leedig huys gehuyvest. 32
- - word van en *Chinees* met levens-middelen voor sien. 33
- - geeft sig uyt voor een *Doctor* in de *Genees-kunde*. 34
- - doet eenige geneesingen. ib.
- - word van eenige Grooten van een Prins van *Succadana* besogt. 36
- - word met een vaartuyg afgehaald en wel van den Prins ontfangen. 37
- - wend vele middelen aan om den Prins te geneesen. ibid.
- - raakt hier over in groote nijdigheyd by de Groote. 38
- - word uyt order des Konings van *Banyer* in verseekering genomen. 39
- - raakt in groot-agting by den Prins van *Succadana*. 40
- - word bewoogen om met een *Portugees* Kapiteyn uyt *Banyer* na *Maccourw* te gaan. 43
- - gaat met de selve met geschenken ten Hoof. 44
- - Scheyd van den Prins van *Succadana* en komt by de *Portugeesen*. 45
- - word over 50 Rijksdaalders van den Gouverneur van *Tatas* aangesprooken. 45
- - hoe hy sig hier in gedraagt. ibid. 46
- - word ten tweeden-maal aangesprooken. ibid.
- - doet een verfoek aan den Gouverneur. 47
- - gaat met een *Canootje* uyt varen. 48
- - is in seer groote bekommerenis, dog komt by een Ambassadeur van *Johoor*. ibid.
- - word na booven gevoerd om van een ziekte geneesen te werden. 49
- - word wederom van den voorgaande *Chinees* besogt. 50
- - krijgt sijn geweer wederom. ib.
- - sijn voorneemen om een Staats-Dienaar te doorschieten. 51
- - word daar over by den Koning geroepen. ibid.
- - antwoord den Koning van *Banyer* met een overschrokt gemoed. 52
- - siet sijn volk wederom, en krijgt vergoeding van sijn geleden schaafe. 55
- - werd van *Kiay Bappa* om vergiffenis gebedden. 55
- - waar mede hy sig versoend. ib.
- - krijgt sijn volk wederom. 56
- - raakt in groot-agting te *Banyer*. 56
- - gaat met den Koning op reys. 57
- - maakt

R E G I S T E R.

-- maakt een sterk Water-ka-steel. 61 -- neemt zijn vermaak met de jagt. 62 -- word met <i>Tommegong Gusty</i> naar het gebergte gesonden. 63 -- besiet een Goud-rijke berg. 65 -- doet van alles aan den Koning verslag en word gepreesen. 66 -- versoeckt aan den Koning van <i>Banyer</i>, de hulp van de <i>Ed. Compagny</i> te versoeken. 73 -- schrijft aan den Generaal en Raden van <i>Indien</i>. 73 -- schrijft een brief aan <i>Francoys Prins</i> President op <i>Macassar</i>. 75 -- schrijft een tweede brief aan <i>Willem van Outskoorn</i> Generaal van <i>Indien</i>. 77 -- houd een onderlinge t' samen spraak met den Koning van <i>Banyer</i>. 83 -- krijgt een brief van <i>Emanuel de Rouffe</i>. 85 -- waarschouwt een <i>Portugees</i> Kapiteyn wegens een bloedige toele. 88 -- schiet 2 geschutten los om een <i>Portugees</i> Kapiteyn te waarschouwen. 90 -- prijst de <i>Maatschappy</i> den Koning van <i>Banyer</i> aan. 91 -- verantwoord sig deftig tegen den Koning van <i>Banyer</i>. 93 -- word door den Koning van <i>Banyer</i> geraden te ontvlugten. 93. 94 -- neemt afscheyd van den Koning van <i>Banyer</i>. 94 -- vertrekt van <i>Banyer</i>. 95 -- word van de <i>Banyareesen</i> agter-volgt. <i>ibid.</i> -- raakt in groote verlegentheyd met zijn vaartuyg. 96 -- maakt een <i>Paggertie</i> om sig te	beschermen. <i>ibid.</i> -- vind een <i>Praauwtie</i> in het sand. 94. 97 -- begeeft sig in het Bosch om yets op te soeken. <i>ibid.</i> -- begeeft sig aan den oever van de Rivier <i>Sampit</i>. 98 -- verandert zijn leger-plaats. 99 -- vernueemt een <i>Praauw</i> met gewapende kerels. 99 -- waar mede hy in gesprek komt, en vereeren malkander eenige noodrust. 100 -- word den toele. der gewapende mannen gewaar. 101 -- verstaar het seggen daar <i>Banyareesen</i>. 102 -- vermaant sijne 2 spits-broeders op hun hoede te zijn. 103 -- schiet een <i>Banyarees</i> 2 koegels door de borst, word gequest, en stoot den Moorder doot met zijn makker. 104 -- geeft een <i>Javaan</i> de dood-steek. 105 -- gaat met zijn volk in het vaartuyg der Moordenaars en vertrekt. <i>ibid.</i> -- komt aan een <i>Negery</i>. 106 -- word by den Koning van <i>Cotaringen</i> ontbooden. 109 -- neemt zijn afscheyd van den <i>Sabandbaar</i> en van zijn volk. <i>ib.</i> -- met wat voornemen voor den Koning verschijnt. 110 -- word wel van den Koning onthaald. 112 -- word vergift ingegeven. 113 -- waar van geneesen word. 114. 115 -- word door eenen <i>Jurragan</i> verbeeden van de dood. <i>ibid.</i> -- word by den Koning van <i>Cotaringen</i> aangeklaagt. 117

R E G I S T E R.

- .. verdeedigt ſig hier tegen. 113
- .. verwelkomt de *Engelſe* te *Cottaringen*. 119
- .. verkrijgt ſijn ontſlanning van den Koning van *Cottaringen*. 120
- .. haald ſijn begraven geld in de boot. 120
- .. ſcheld de inwoonders van *Cottaringen* wakker uyt. *ibid.*
- .. verſoekt den *Engelſman* om 'er vuur onder te geeven. 121
- .. raakt met den *Engelſen* Kapiteyn in geſprek. 121
- .. komt te *Succadana*. *ibid.*
- .. komt op *Mallacca*. 132
- .. neemt de vlugt van daar en komt te *Atchin*. 132
- .. werd aldaar gekent, en van veele natiën beſogt. 132. 133
- .. verkoopt eenig goud. *ibid.*
- .. koopt 2 *Chaloupen*, waar mede hy handeldrijft. 134
- .. raakt in groot-agting op *Atchin*. 134
- .. helpt eenen *Delthon* uyt ſijn gevaar. 137
- .. werd daar over van de *Engelſe* en *Frantiſe* gelief-kodſt. 138
- .. ſchrijft een brief aan *Gelmer Voſburg* Gouverneur van *Mallacca*. 138
- .. werd by den *Sabandbaar* van *Atchin* ontbooden. 142
- .. word van de ſelve en andere Rijks-grooten onthaald en eenige Ledeningen aangebooden. 143
- .. wat antwoord hy aan een voorſitter vande Koninginne van *Atchin* gaf. 145
- .. wederlegt de laſter van *Delthon* tegens hem uytgeſtrooyt. 148
- .. verſiet ſig tegen de lagen van *Delthon*. 148
- .. neemt ſijn vlugt opeen Eyland voor de Stad. 149
- .. krijgt eenige *Maleyers* en *Atchinders* op ſijn hand. 149
- .. ſend eenige Brieven aan de Staats-dienaars van *Atchin*. 150
- .. doet ſijne klagten aan de Rijks-grooten tegen *Delthon*. 150. 151
- .. verkrijgt voldoening voor de .. Regters van *Atchin*. 152
- .. waarom de aanbiedingen van de Koninginne van *Atchin* niet aanneemt. 152
- .. verſoekt eenig geld van de *Frantiſe*. 160
- .. dat hy verkrijgt. *ibid.*
- .. vertrekt van *Atchin* en komt te *Mergen*. 161
- .. neemt voor eenige *Engelſe* moordenaars te overrompelen. 162
- .. word Admiraal over de Vloot van den Koning van *Siam*. 164
- .. gaat met ſijn Vloot onder zeyl. *ib.*
- .. keert met ſijn Vloot onvertigter ſaak na huys. 166
- .. krijgt order van den *Vice-Roy* van *Tanaffary* om den *Frantiſen* Gefant te ontfangen. 166
- .. word van den *Ambaſſadeur* ten eten verſogt. 167
- .. wat hy aan *Pater Tachart* antwoorde. 168
- .. doet ſijn klag-redenen aan *Pater Tachart*. 172
- .. by de Grooten van *Siam* ontbooden. 174
- .. die hy deſtig beantwoord. *ibid.*
- .. word gewaarſchouwt van de Gouverneurs van *Tanaffary*. 176
- .. begeeft ſig aan boord. 177
- .. komt

- .. komt te *St. Thomè*. 178
 .. vertrekt van daar en komt te *Bellefoor*. ibid.
 .. neemt voor met een *Engels* Schip te vertrekken. 179
 .. ontfangt tijding van zijn *Par-don*. 181. 182
 .. krijgt geld van *van der Meer* om zijn schuld te betalen. 183
 .. wijst de aanbiedingen van de Heeren *St. Martin* en *de Lande* van de hand. 184
 .. maakt een eynde van zijn verhaal. 187
 .. verhaalt zijn ongemakken. 188
 .. bied sig t'eenemaal aan de *Indische Maatschappij* aan. 189
 190
Jan Willemisz van Amsterdam, een weg-geloopene Matroos stelt sig beestagtig aan tegen *de Roy*. 107
 -- des selfs begeerte met zijn makker aan *de Roy*. ibid.
 .. word van de *Indianen* zijn houw-er ontweldigd en gedreygd. 108
 .. word van de Inwoonders met nog een *Hollander* vermoord. 109
 .. des selfs lijk begraven. 112
Javaan door *de Roy* om 't leven gebragt. 105
Javanen (2) om mond-kost aan land gesonden. 6
Imborst van de *Atchinders*. 158
Indianen koomen op *de Roy* af. 10
 -- dog moesten de vlugt voor zijn volk neemen. ibid.
 -- meenen dat alle *Hollanders* *Wond-beelders* zijn. 34
 -- schrande in hare aanslagen. 87
Inlanders gaan met *de Roy* in Zee. 2
 -- van *Banyer Massing* soeken *de Roy* met de sijne te vermoorden. 29
 -- op wat wijze sy sulks naalieten ibid.
 -- soeken sig by *de Roy* te verontschuldigen. 30
Joan Baptista een *Portugees* Kapiteyn komt met geschenken voor den Koning van *Banyer*. 43
 -- doet een voorstel aan *de Roy*. ib.
 -- versoeft den Koning van *Banyer* om *de Roy* mede naar *Mac-couw* te moogen neemen. 44
 -- dat hem wierd toegestaan. ibid.
Jurragan verloft *de Roy* van de dood. 115
Kanon wakker op de *Maccaffa-ren* los gebrand. 71
Kanon-koegels door een *Portugees* Kapiteyn op de *Banyareesen* geschooten. 88
Kapiteyn in zijn *Kajuyt* door zijn volk dood geschooten. 161
Karang Monting een soort van kleyne wilde vrugten. 22
Karmont een soort van roode vrugten door de *Reysigers* gevonden. 18
Kiay Rappa Raads-Heer des Konings van *Banyer* gedreygt om dood geschooten te worden. 51
 -- werd voor den Koning van *Banyer* ontbouden. 53
 -- werd hard van den Koning bejegend. 54
 -- verantwoord sig voor den Koning van *Banyer* tegen *de Roy*. 54
 -- werd van den Koning gedwongen om *de Roy* om vergiffenis te bidden. 55
 2 *Klagende woorden* van de spits-
 N 4 broe-

- broeders van de Roy. 13
- Klag-redenen van de Roy aan Pa-*
ter Tachart. 172
- Klagten van de Roy tegen Delthon.*
150
- van de Roy over den *Directeur*,
Pieter van Dijkshoek. 187
- Koeken van Gadong* gebakken by
de *Maccaffaaren* gebruyklijk. 23
- Kominting* een *Negery* en plaats
om de Schatting van Peper te
betaalen. 60
- Koning van Banyer Massing* ant-
woord op de Aanspraak van de
Roy. 31
- geeft order voor de Roy sorg te
sullen dragen. *ibid.*
- van *Banyer* ondervraagt de Roy
over sijn voornemen van dood-
slag. 51
- bekijft sijn Rijks-raad *Kiay*
Bappa seer hard. 54
- dwingt hem vergoeding aan de
Roy te doen. *ibid.*
- houd de Roy in groote waarde.
57
- gaar op reys om sijn Landen
te besien. *ibid.*
- geneegen om offerhande te
doen en Gods-dienst te pleegen.
63
- wat beloften hy aan de Roy doet
66
- gebied een *Maccaffaarse* Prins
tegen de *Portugeesen* te vegten.
69
- houd een onderlinge t'samen-
spraak met de Roy. 83
- begeeft sig op reys. *ibid.*
- komt te *Tatas*, alwaar met Ka-
non begroet word. 84
- is begeerig om de hulp van de
Oost-Indische Maatschappy aan
te neemen. 91
- laat een generaale vergadering
leggen wegens de Roy. 93
- raad de Roy om te ontvlugten.
94
- vermaant de Roy met veele
woorden tot sijn welstand. *ibid.*
- laat sig *Keyser* noemen. 123
- Koning van Cottaringen* doet een
aanpraak aan de Roy. 110
- Koningen van Banyer*, aan wie
hun heerschappy verschuldigt
zijn. 122
- .. van *Succadana* verliest op de
Dogters van de *Viadjes*. 131
- Koninginne van Atchin* doet eeni-
ge Aanbiedingen door haar
Rijks-Grooten aan de Roy. 141
- .. spreekt voor eenige weg geloof-
pene Matroosen. 146
- .. heeft een groote naam, maar
weynig magt. 157
- Koop-handel* seer groot te *Atchin*.
153
- Koopmanschappen* van wat soort
op *Banyer* geagt. 124
- Kragt* van seekere worteltjes tegen
het vergift. 113. 114
- L**aboe de voornaamste Goud-
mijn op *Atchin*. 153
- Lagen* van *Delthon* om de Roy van
sijn bedde te ligten. 148
- Landack* een Rivier versien van een
Diamant-Mijn. 129. 130
- Last-brief* van den *Vice-Roy* van
Goa aan *Emanuel de Roosje*. 68
- Laster* van *Delthon* tegen de Roy.
147
- .. die door een tweede laster ge-
volgt wierd. *ibid.* 148
- .. dat van de Roy wederlegt word.
148
- Leger-plaats* van de Roy veran-
dert. 99

- List van de Roy* gebruykt om de dood met de sijne te ontgaan. 29
- .. *vande Roy* aan 4. *Banyareesen*. 101. 102
- .. des Konings om de beste Diamanten te krijgen. 130
- Listigheyd* van een *Sabandbaar*. 108
- Lof* aan de *Hollanders* door den Koning van *Banyer* gegeven. 52
- Loose Brief* door de *Roy* van een *Engels* Kapiteyn aan den Koning van *Cottaringen* geschreeven. 119. 120
- Lorrendrauyery* in *Indien* van eenige *Bediendens*. 185
- M** *accassaarse Jongen* opge- maakt om de *Roy* te vermoorden. 47
- .. dog ontdekt het aan de *Roy*. *ibid.*
- .. word daar over aan den Gouverneur verklaagt. *ibid.*
- Maccaffaren* (2) komen by *Criamala* aan boord van de *Roy*. 6
- .. ontdekken een godloos voorneemen om sig meester van het fchip te maaken. 6. 7
- .. vernield door de *Portugeesen*. 70
- .. neemen de vlugt voor de *Portugeesen*. 71
- .. des selfs aart in het vegten. *ibid.*
- Mandaway* een Rivier. 128
- Manschap* van die van *Banyer*. 125. 126. 127
- Mede-gesellen* van de *Roy* neemen voor een mensch te dooden om te eeten. 15
- .. dat haar door de *Roy* wierd afgeraaden. 15
- Medoogendheyd* van de *Roy*. 134
- Mefties* schrikkelijk mishandeld van de *Chineesen*. 12
- .. springt gewond zijnde buyten boord en komt aan land. *ibid.*
- .. sterft van sijne wonden. 14
- Moerassen* een groot hinder voor de *Roy* en sijne spits-broeders. 14. 15
- Moord-sugt* van een *Javaan*. 12
- .. dog door de *Roy* daar in beler. *ibid.*
- Munt* te *Atchin* in gebruyk. 155
- N** *ederlander* heeft een Goddeloos voorneemen. 95
- Negratie* een Eyland waar gelee- gen. 180
- Negeryen* der *Banyareesen* beschree- ven. 124
- Negers* van *Viadjes* beschreeven. 58
- .. hun lust tot menschen hoofden. *ibid.*
- Nicobarien* Eylanden waar gelee- gen. 181
- O** *nderhandeling* tusschen den Ko- ning van *Banyer* en de *Roy*. 54. 55
- Ongebondenheyd* van eenige *Mac- cassaarfe Guardes*. 142
- Ongemak* uyt de vrugt *Gadong*. 23
- Oorband* van een Schipper aan een *Atchinder* gegeven. 141
- Oorsprong* van de Rivier van *Atchin*. 153
- Opperv-Hoofd* van een *Negery* aan de Rivier *Panboang* komt by de *Roy* aan boord. 8
- .. werd van hem wel onthaald. 9
- Order* van den Koning van *Siam* aan den Gesant van *Vrankrijk*. 176
- Ordre* des Koning aan de *Roy* we- gens eenige brand-scheepen. 90

R E G I S T E R.

<i>Paggertje door de Roy</i> gemaakt om sijn goed te beschermen, 96	<i>Papen van Banyer</i> stellen een God- loos voorneemen in't werk te- gen de <i>Roy</i> , 93
<i>Panboang</i> een Rivier, 8	<i>Paydon</i> aan de <i>Roy</i> door <i>Hugo van</i> <i>der Meer</i> gebragt, 182
<i>Pangerang</i> Opper-hoofd van <i>Cria-</i> <i>mala</i> , 6	<i>Peper-dorpen</i> in <i>Borneo</i> waar gelee- gen, 60
— van <i>Java</i> eerste Koning van <i>Banyer</i> , 122. 123	<i>Plekken</i> door vergift veroorzaakt, 114
— <i>Ammin</i> broeder des Ko- nings van <i>Banyer</i> ontnemt <i>Mar-</i> <i>teningrat</i> zijn tweede Vrouw, 42	<i>Pligt-pleegingen</i> van de <i>Roy</i> aan <i>Pater Tachart</i> , 167
— <i>Aria Cassomba</i> van den Koning van <i>Banyer</i> bevoolen te- gen de <i>Portugeesen</i> te vegten, 69	<i>Poelerwey</i> een Eyland, een plaats der gebanne Dieven van <i>At-</i> <i>chin</i> , 156
— veroverd een <i>Portugees</i> schip en dood de <i>Portugeesen</i> , 70	<i>Pontiouk</i> een soort van bladeren tot deekens gebruykt, 16
— <i>Marteningrat</i> Prins van <i>Suc-</i> <i>cadana</i> word vergift ingegeven, 41	<i>Portugeesen</i> brouwen een nieuwe aanslag tegen de <i>Roy</i> , 49
— waar door hy met een blindheyd wierd overvallen, 42	— zoeken vriendschap met de <i>Roy</i> , 56
— word van Vrouw en Ju- weelen berooft, ibid.	— dat hy van de hand wijft met eenige dreygementen, ibid.
— word mede van zijn twee- de Vrouw berooft, ibid.	— verbieden de <i>Peper</i> -hande- ling aan een <i>Spaans</i> Kapiteyn te <i>Banyer</i> , 69
— moest dit alles verkrop- pen, ibid.	— schieten met hungefchut door des Konings Paleys en stee- ken een vaartuyg van den Ka- piteyn in brand, ibid.
— word van de <i>Roy</i> geschey- den, 43	— moeten alle op een schip door de kling springen, 70
— sijne beklagelijke woor- den over het afscheyden van de <i>Roy</i> , 44	— vernielen veele <i>Maccaffa-</i> <i>ren</i> , ibid.
— keerd weder na zijn land, 45	— hun Godloosheyd in het afloopen van een schip van den Koning van <i>Siam</i> , 72. 73
komt by de <i>Roy</i> te <i>Succadana</i> aan boord, 121. 122	— komen met geschenken by den Koning van <i>Banyer</i> te <i>Tatas</i> , 84
— <i>Pourbaya</i> tweede Prius van <i>Succadana</i> word opvolger in het Rijk, 41	— zoeken de <i>Roy</i> op hun sij- de te krijgen, ibid.
— zijn Goddeloosheyd aan sijn broeder <i>Marteningrat</i> , ibid.	— neemen eenige Grooten van <i>Tatas</i> in bewaaring, 86
— is verliefd op zijn's broe- ders vrouw, die hy met list tot sig nam, 42	

R E G I S T E R.

Pouboang een Rivier, alwaar veel
 Goud gevonden word, 129
Praauw van de *Roy* gevonden,
 96. 97
Priester brengt veele *Heydenen* tot
 het *Christendom*, 127
 — word om 't leeven ge-
 bragt, ibid.
Prijs op de Hoofden der *Hollan-*
ders by die van *Cottaringen* ge-
 steld, 115
Prins van *Succadana* send eenige
 Grooten aan de *Roy*, 36
 — laat de *Roy* met een vaar-
 tuyg haalen, 37
 — van *Succadana* verfoekt aan
 de *Roy* hulp van de *Oost-Indise*
Compagny, 40
 — des selfs hoedanigheyd be-
 schreeven, 41
R *Adas-besluit* tegen de *Portu-*
geesen genoomen, 86
Redeneering van de *Roy* over den
 handel te *Atchin*, 156
Reden-voering van *Furragan*, om
 de *Roy* in het leeven te houden,
 115
 — waar voor van den Koning
 bedankt wierd, 115. 116
Regeering van *Atchin* by die van
Poolen vergeleeken, 157
Regt der *Burgers* van *Atchin* te-
 gen een dief, 156. 157
Republyk op de regeering van *At-*
chin toegepast, 157
Riemen van *Bamboesen* gemaakt,
 25
Rijkdom van eenen *Delthon*, 135
Rijkdommen der *Viadjes*, 60
Rijks-grooten speelen de *Roy* een
 leelijke trek by den Koning van
Banyer, 38. 39
Rijks-grooten van *Atchin* doen ee-

nige voordeelige aanbiedingen
 aan de *Roy*, 142. 143
Rijks raaden van *Banyer* strooyen
 een verdagt gerugt uyt van de
Roy, 92
 — hun Goddeloofse raad aan
 den Koning van *Banyer*, 92
Rivier by *Tanassary* beschreeven,
 173
 — daar goud in gevonden
 werd, 64
 — waar in verscheide metaal-
 len gevonden werden, 66
 — van *Atchin* beschreeven,
 153
 — van *Banyer* beschreeven,
 124. 125
 — van de *Viadjes* beschree-
 ven, 127
Roode Aarde in een berg voor de
 Goud-smits gebruykelyk, 63
Roy, sie *Jacob Jansz. de Roy*.
Rug-beenen van *Schil-padden*, ge-
 braden en voor een lekker-beet-
 je geggeten, 22
S *abandhaar* sloot de *Roy* met de
 sijne buyten de deur, 32
 — belet de *Roy* sijn voornee-
 men van dood slag, 51
 — te *Atchin* doet een voor-
 stel aan de *Roy*, 159
 — dog word afgeweefsen, ib.
t' Samen-spraak tusschen de *Roy* en
 den Koning van *Banyer*, 83
Samen-sweering van een *Portugees*
Kapiteyn en de *Rijks grooten*
 van *Banyer*, 45
Sampit een Rivier beschreeven, 21
Sand-plaaten (2) in de Rivier van
Atchin, 153
Schat word van de *Roy* begraaven,
 106
Scheepen (3) der *Portugeesen* door
 den

- den *Maccaffaarfe* Prins veroveret, 70
 — van *Chormandel* handelen op *Atchin*, 153. 154
Schelm-fuk der *Negers* aan de *Rivier Panboang*, 9
Schimpig fchrijven van eenige *Zee-fchuymers* aan de *Gouverneurs* van *Mergen*, 166
Schip door *Delihons* order in *Zee* gefonken, 136
 — van den *Koning* van *Siam* van *Engelfe* *Zee-fchuymers* ge- noomen, 163
Schip-breuk geleeden door de *Roy*, 96
Schipper der *Hollanders* bedrijft groote ongebondenheyl te *Atchin*, 141
Schoonheyl der vrouwen van de *Viadjes*, 131
Schrik van die van *Banyer* voor het fchieten, 90
Schulden van de *Roy* hoe geredder, 186
Schulpjes in 't fand gevonden, waar *Oesters* in waaren, 22
Siammers doen een verfoek aan de *Roy*, 174. 175
 — hebben een groot gevoelen over de woorden van de *Roy*, 176
Slaaven worden te *Atchin* in de *Goud* mijnen gebruykt, 155
Slaaven handel te *Atchin* op wat wijfe gefchied, 154. 155
Slap-hertigheyl der *Reyfigers*, 26
Smeeck fchrift van de *Roy* aan den *Directeur Dijkshock*, 185
 — dat ontfeyd word, 186
Spraak van die van *Banyer*, 123
Staarten van *Blankas* gebruykt om gaten te booren, 24
Staats-dienaar van den *Koning* van *Cottaringen* foekt de *Roy* te ver-
 geeven, 112
Stoffen van den *Koning* van *Ban- yer* aan de *Roy* vereerd, 55
Storm, waar door de *Roy* groot ongemak lijd, 4
Stoute woorden van de *Roy* tegens den *Koning* van *Cottaringen*, 111
 antwoord des *Konings* hier op, ibid.
Straffe der dieven te *Atchin*, 156
Suury vergiftigt zijnde bekومت de *Roy* feer qualijk, 113
Swaar-moedigheyl van de *Roy*, 177
T *Abouhouw* een *Rivier*, 128
Tachart *Fransfe* *Ambassadeur* op wat wijfe te *Tanaffary* wierd ontfangen, 167
 — verfoekt de *Roy* ten eeten, 167
 — wat hy aan de *Roy* van wegens fijn *Koning* verfoekt, 168, 169, 170, 171
 — peylt de *Rivier* van *Tanaffary*, 173
 — is een gaauw *Ingenieur*, ibid.
 — word van den *Koning* van *Siam* belast te vertrekken, 176
 — komt te *Bellefoor*, 179
Tentje door de *Reyfigers* opgeregt, 21
Tomlombes een foort van doofen, 128
Tommegong *Guffy* *Gouverneur* der *Goud*-mijnen, 62
 — des felfs magt en gebied, ibid.
 — fijn geveynstheyl onttrent den *Koning* van *Banyer*, 63
 — word met de *Roy* naar het gebergte gefonden, ibid.
Translaat *Ale* aan de *Roy* over fijn *Admiraalschap*, 165
Travaade en swaare *Regen*, 25
Tweede *Brief* van de *Roy* aan den *Generaal* en *Raden* van *Indiën*, 77
Twee-

R E G I S T E R.

Twee-spalt tusschen de Heeren van
Atchin, 158
Twist tusschen 2 Gouverneurs van
Mergen waar uyt ontstaan, 164

V*Aartuyg* door de Reyfigers
in 't land gevonden, 21
— dat door haar wierd op-
gemaakt, 24
— waar in de Reyfigers sig
begeeven, 25
— van de *Roy* gebrooken, 96
Vaartuygen (7) koomen op de *Roy*
af, 10
— dog moesten de vlugt nee-
men, *ibid.*
Vader soekt sijn Soon in de plaats
van sijn Neef op den Throon te
setten, 72
— krijgt de *Portugeesen* tot
sijn hulp, *ibid.*
Verbond tusschen de *Portugeesen* en
een Oom van een Vorst te *Ban-*
yer, *ibid.*
Verdediging van de *Roy* tegen de
Bloed-verwanten van de *Sampit-*
se Moordenaars, 118
Vergift door eenige wortelijes ver-
verdreeven, 113, 114
Verhaal van een toeleg van de *Ban-*
yareesen op de *Roy*, 101
— van de opkomst van eenen
Delhon, 135, 136, 137
— van de ongemakken van
de *Roy*, 188
Verhandeling der *Franffe* met een
Gouverneur der *Mooren* op
Bengale, 181
Verraad van de Inwoonders van
Criamala door 2 *Maccaffaren*
aan de *Roy* ontdekt, 6, 7

— waar tegens hy op sijn
hoede is, *ibid.*
Verskil tusschen de *Roy* en *Kiay Bap-*
pa by-gelegt, 55
Verschijsing van de *Roy* en *Delhon*
voor de Regters van *Atchin*,
150, 151
Versoek van eenige der Reyfigers
om dood geschooten te moogen
worden, 18
— daar de *Roy* met een desti-
ge reden sig teegen steld,
ibid.
— waar op een ander elendig
versoek volgde, 19
— van een Prins van *Succa-*
dana aan de *Roy*, 36, 38
— des Konings van *Banyer*
aan de *Roy*, 37
— des Konings van *Banyer*
aan de *Portugeesen* over het ge-
vangen neemen van eenige
Grooten, 86
— der Bloed-vrienden van de
gedoode *Sampitse* Moordenaars,
117
— verantwoording van de
Roy hier tegen, *ibid.*
— van de *Atchinders* over 't
verkiezen van een Koning,
158
— hoe het selve word tegen
gehouden, *ibid.*
— van eenige *Engelse* Moor-
denaars aan de *Roy*, 163
— werd afgeslaagen, *ibid.*
Vertoog van de *Roy* aan den Koning
van *Banyer*, 53
— antwoord van den Koning
hier op, *ibid.*
Vertooning van de *Roy* aan den Ge-
neraal en Raden van *Indien*, 1
Ververfsing van de Inwoonders van
Cria-

Criamala aan boord gebragt, 6
 — van den Prins van *Succadana* aan boord gesonden, 121
Verweer-plaats van de *Roy* op een Eyland voor *Atchin*, 149
Viadjes beschreeven, 58, 59
 — moogen niet trouwen voor dat menschen-hoofden be-
 koomen hebben, *ibid.*
Vice-Roy van *Goa* geeft een Last-
 brief aan *Emanuel de Roosje*, 68
Vis van de *Roy* gevonden onder het
 gaan, 17
 — waar mede de *Reysigers*
 hun honger versadigden, 18
Vlotten gemaakt om over de Rivier
 te koomen 14
Vogel-wicchelary hoe by de *Viadjes*
 waargenoomen, 59, 60
Volk van den *Commandeur Har-*
men Voet weg geloopt, 146
Volkeren van alderhande natie te
Atchin, 153
 — van verscheyde Land-aard
 op *Banyer*, 123
Volkrykheyd van *Banyer*, 123
Vorneemen der *Portugeesen* tegens
 een *Spaanse Kapiteyn* te *Banyer*,
 68
Voorfigtigheyd waar te neemen op
Succadana, 131
Voorslag van een *Neger* aan een sla-
 vin van de *Roy*, 100
Voorzorg van de *Roy* tegen de lagen
 van *Dellihon*, 148
Voorraad over boord geworpen, 4
Voorstel van de *Roy* aan den Ko-
 ning van *Banyer*, 91
Voorval van een *Maleyer* met de
Roy, 106, 107
 — van een *Spaans* schip van
Batavia, 68

Vraag des *Konings* van *Banyer* aan
 de *Roy* over *Kiay Bappa*, 52
 — antwoord van de *Roy* hier
 op, *ibid.*
 — van een *Sabandhaar* te *At-*
chin aan de *Hollanders*, 141
 — leelijke bejegening hem
 hier over aangedaan, 142
 — van *Pater Tachart* aan de
Roy, 167
Vreemdelingen sonder *Vrouwen* by
 hen hebbende worden voor
Zee-Roovers aangesien, 28

Vrouw van *Marteningrat* van een
 uytneemende schoonheyd, 42
 — word door haar mans
 broeder weg genoomen, 42
Vrouwen waar toedienstig zijn on-
 der de *Indianen*, 28
 — der *Viadjes* beschreeven, 59
Vuyl-spreken van eenige *Matroo-*
sen te *Atchin*, 146
Uytldaging van de *Roy* tegen *Del-*
ihon, 149
Uytvoering der *Vrienden* van de
 gedooide *Sampitse* moordenaars,
 116, 117

W *Aaren* by de *Viadjes* hoog
 geagt, 60
Wagt-huys aan een Rivier te *At-*
chin, 140
Water-Kasteel van de *Roy* gemaakt,
 61
 — is van een wonderlijke va-
 stigheyd, *ibid.*
 — des selfs afbeeldsel aan de
Ed. Compagny gesonden, 62
Weder-legging van de *Roy* tegen de
 laster van *Dellihon*, 148
Weyts een *Engels* *Ambassadeur*
 doet verzoek aan de *Koninginne*
 van *Atchin*, 134, 135
Wild

<i>Wild Varken door de Roy geschooten,</i>	19. 20	<i>Worteltjes een tegen gift tegen alle Venijn,</i>	113
— <i>groote blijdschap hier over van de Reyfigers,</i>	20	— <i>des selfs kragt ondervonden,</i>	ibid. 114
— <i>word schoon gemaakt en in stukken gedeelt,</i>	20	— <i>aardige uytwerkingen hier van,</i>	ibid.
— <i>waar door de Reyfigers nieuwe kragten kreegen,</i>	21	<i>Wraak der Spanjaarden aan de Macassaren,</i>	71
<i>Wilde Varkens (4) door de Roy geschooten,</i>	11	<i>Wraak-jagt der Fransse aan de goederen van de Roy,</i>	183
<i>Willem van Outshoorn Generaal van Indiën,</i>	73	Y <i>Ser-mijn op Criamala,</i>	5
<i>Winst van de Roy gedaan aan het hol van een Engels schip,</i>	133	Z <i>Ee-roover van Manacaibo overweldigde een Goud-mijn te Atchin,</i>	159
<i>Woorden van een hoopeloos voorneemen der Reyfigers,</i>	26	<i>Zee-roovers ontveyligen de kust van Indiën,</i>	5
— <i>tussen de Roy en het volk van een onbekend vaartuyg,</i>	28	— <i>van wie dese uytgesonden worden,</i>	ibid.
— <i>seer deftig van de Prins van Succadana aan de Roy,</i>	40	— <i>koomen op de Roy af,</i>	7
— <i>daar de Roy een goed gevoelen over hadde,</i>	ibid.	— <i>dog moeten wijken,</i>	ibid.
— <i>der Banyareesen aan de slavin- ninnen van de Roy,</i>	101	— <i>schrijven een schimpigen brief aan de Gouverneurs van Mergu,</i>	166
— <i>der Banyareesen, om de Roy te vermoorden.</i>	102	<i>Zeylen van Bamboesen gemaakt,</i>	25
— <i>van een slavin tegen den Sabandhaar,</i>	108	<i>Ziekte onder het volk van de Roy.</i>	8

E Y N D E.

Drukfouten aldus te verbeeteren.

Voor *Catteringen* lees *Cottaringen*
Pag. 68 voor *lyden* lees *lydende*
76 voor *waarom* lees *waarlijk*
vertrok- *vertrokken*